

Mikkelin kaupunki

Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024–2027

Sisältö

1	Kaupunginjohtajan katsaus.....	1
2	Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet.....	2
2.1	Talousarvion rakenne.....	2
2.2	Toiminnan ja talouden sitovuus.....	3
2.3	Määrärahojen käyttö ja vastuut.....	5
2.4	Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta.....	6
3	Talousarvion yleisperustelut.....	7
3.1	Kuntien muuttuva toimintakenttä.....	7
3.2	Taloudelliset lähtökohdat.....	7
3.3	Mikkelin kaupungin toimintaympäristö.....	9
4	Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet.....	17
4.1	Mikkelin kaupungin strategia, päämäärät ja painopisteet.....	17
4.2	Laskentaperuste.....	17
4.3	Kaupungin talouden kehitysnäkymät.....	21
4.4	Kuntalain 110 §:n mukaiset toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi.....	23
4.5	Riskienhallinta.....	25
4.6	Henkilöstö.....	27
5	Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne ja ohjaus.....	29
5.1	Konserniin kuuluvat yhteisöt.....	29
5.2	Omistajapolitiikka ja konserniohjaus.....	31
6	Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet.....	33
6.1	Etelä-Savon Energia Oy.....	33
6.2	Etelä-Savon Koulutus Oy.....	36
6.3	Kiinteistökehitys Naistinki Oy.....	38
6.4	Metsäsairila Oy.....	39
6.5	Mikalo Oy.....	41
6.6	Mikkelin Asumisoikeus Oy.....	44
6.7	Mikkelin Jäähalli Oy.....	45
6.8	Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy.....	46
6.9	Mikkelin opiskelija-asunnot Oy.....	49
6.10	Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy.....	51
6.11	Mikkelin Ravirata Oy.....	53
7	Talousarvio 2024 – Mikkelin kaupunki yhteensä.....	57
8	Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat.....	58
8.1	Keskusvaalilautakunta.....	58
8.2	Tarkastuslautakunta.....	58
8.3	Kaupunginvaltuusto.....	58
8.4	Hallinto- ja elinvoimapalvelut.....	59
8.5	Mikkelin seudun ympäristölahtakunta.....	62

8.6	Kasvatus- ja opetuslautakunta	68
8.7	Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta.....	75
8.8	Kaupunkikehityslautakunta.....	83
9	Liikelaitosten sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, investoinnit	94
9.1	Mikkelin Vesiliikelaitos	94
9.2	Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	98
10	Tuloslaskelma.....	104
11	Rahoituslaskelma	109
12	Talousarviovuoden 2024 ja suunnitelmavuosien 2025–2027 investoinnit	114
	Liite 1: Merkittävimpien konserniyhteisöjen konsernivastuuhenkilöt ja yhteyshenkilöt.....	122

1 Kaupunginjohtajan katsaus

Vuotta 2023 voi Mikkelin kaupungin talouden osalta kuvata tietynlaiseksi murroskaudeksi. Kuluva vuosi on ensimmäinen sote-uudistuksen jälkeinen vuosi. Uudistuksen taloudelliset vaikutukset alkavat hiljalleen selvitä, vaikka lopulliset laskelmat kaupungeille tulevaisuudessa osoitettavasta valtionosuusrahoituksen määrästä saadaan vasta loppuvuodesta. Mikkelin kaupungin taseeseen vuodesta 2018 alkaen kertynyt kumulatiivinen alijäämä on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä. Ongelman ratkaisemista on valmisteltu aktiivisesti koko vuosi Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myyntiprosessin muodossa. Vähemmistöosuuden myynnistä saatava tuotto on avain taloudellisesti valoisampaan tulevaisuuteen. Taseessa oleva alijäämä saadaan katetuksi, jolloin kriisikuntauhka väistyy. Taloudellinen puskuri estää uuden kumulatiivisen alijäämän kertymisen, vaikka emme vielä heti vuosina 2024–2025 tule vielä yltämään taloudellisesti positiiviseen tulokseen. Käyttötalous kuitenkin kohenee energiaomaisuusjärjestelystä saatavien varojen oikeanlaisen hyödyntämisen myötä, ja yhdessä muiden taloutta tasapainottavien toimenpiteiden sekä elinvoiman kehittämisen kanssa laivamme suunta kääntyy kohti tynempiä vesiä.

Talouden näkymä

Talousarvio vuodelle 2024 on 9,3 miljoonaa euroa alijäämäinen. Alijäämäinen tulosnäkökulma ei tule yllätyksenä, vaan se on ollut nähtävissä jo edeltävien vuosien talousarvioissa. Trendi on valtakunnallinen, ja liittyy voimakkaasti sote-uudistuksen jälkeiseen valtionrahoituksen uusiin jakoperusteisiin. Vuodet 2024 ja 2025 näyttävät edelleen alijäämäisinä, mutta olennaisinta on suunnata katse kauemmaksi, vuoden 2025 yli. Tässä kirjassa esitetyt suunnitelmavuosien tuloslaskelmaennusteet osoittavat, että energiaomaisuusjärjestelyn sekä kohenevien valtionosuuksien vaikutusten seurauksena tilanne tulee haastavien vuosien 2024–2025 jälkeen tasaantumaan. Tuloslaskelmaennuste on edelleen negatiivinen suunnitelmakauden kahden viimeisenkin vuoden osalta, koska arvioihin ei ole sisällytetty tämän tekstin kirjoitushetkellä vielä valmisteilla olevaa talouden tasapainotusohjelmaa. Oikeilla päätöksillä on mahdollista kääntää vielä suunnitelmakauden viimeiset vuodet ylijäämäisiksi. Vuoden 2023 loppuun mennessä valmistuvan uuden tasapainotusohjelman tavoitteena onkin saada käyttötalous ylijäämäiseksi vuodesta 2026 lukien. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sekä energiaomaisuusjärjestelyn että tasapainotusohjelman toteutumista; taloudellisesti parempia aikoja ei voi jäädä vain odottelemaan, vaan talouden tasapainon saavuttamisen eteen on tehtävä työtä ja sitouduttava yhteisiin tavoitteisiin.

Taseessa tällä hetkellä olevan 40,8 miljoonan euron kumulatiivisen alijäämän ennustetaan kääntyvän vuoden 2023 tilinpäätöksessä alustavan arvion mukaan yli 140 miljoonan euron kumulatiiviseksi ylijäämäksi valmisteilla olevan Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myymisen myötä. Ennusteen perusteena oleva energiaomaisuusjärjestelyn tuloutusvaikutus on alustava työluku, ja lopulliset tulos- ja kassavaikutukset tarkentuvat markkinaehtoiseen tarjousprosessiin perustuvan kaupan toteutuessa. Taseeseen muodostuva ylijäämä tarjoaa taloudellisen puskurin, joka auttaa kaupungin taloudellisesti vaikeampien lähivuosien ylitse. On kuitenkin huomattava, että tulosennusteen toteutuminen edellyttää energiaomaisuuskaupan toteutumista.

Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myynnin toteuduttua on tehtävä päätöksiä myyntituottojen mahdollisimman tehokkaasta käytöstä talouden tasapainottamiseksi. Kaupungin lainakannan merkittävällä pienentämisellä on mahdollista saavuttaa tuntuvia säästöjä lainojen korkokustannuksissa. Myös varojen hajautetulla, julkisyhteisölle sopivalla matalariskisellä sijoittamisella voidaan saatavien rahoitustuottojen myötä helpottaa käyttötalouden säästöpainetta. Varojen harkittu kohdentaminen hyödyttää konkreettisesti meitä kaikkia mikkelliläisiä. Mitä enemmän varojen käyttöön liittyvillä ratkaisuilla saadaan aikaiseksi positiivisia tuloslaskelmavaikutuksia myös tuleville vuosille, sitä pienempi säästöpainetta kohdistuu palvelutuotantoon.

Kehitystä ja elinvoimaa

Myös tulevana vuonna kaupunki jatkaa kehittymistään. Uusi Saimaanportin yhtenäiskoulu avaa ovensa oppilaille vuoden 2024 alkupuolella. Moderni koulu luonnon äärellä koskettaa monen kaupunkilaisen elämää tarjoten erinomaisen oppimis- ja työskentely-ympäristön lähes tuhannelle mikkelliläiselle. Näyttävä koulurakennus Xamkin kampusta vastapäästä muistuttaa myös vitostien kulkijoita Mikkelin erinomaisista oppimisen ja koulutuksen mahdollisuuksista.

Syksyn 2023 pk-yritysbarometri kertoi, että Etelä-Savon yritysten suhdannenäkymät ovat koko maan parhaimmat. Alueellamme yritysten odotukset ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan talouden rajuista heilahteluista huolimatta. Barometrin mukaan Etelä-Savossa vientitoimintaa harjoittavien yritysten markkina-alueet vetävät hyvin. Toisaalta esimerkiksi rakennusalan vaikeudet osoittavat, että eri alojen välillä on suuria eroja. Myös suuremmat yritykset uskovat tulevaisuuteen, näistä yhtenä kirkkaimpana esimerkkinä on terveydenhuollon ratkaisuja tuottavan Mölnlycken käynnistämä toimitilojen laajennusinvestointi.

Kaupungin elinvoimatulevaisuutta puolestaan visioidaan parasta aikaa käynnissä olevassa Mikkelin kasvusuunnitelmaprosessissa, jossa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa hahmotetaan keskeisiä elinvoimavoimaita ja -toimenpiteitä 1–10 vuoden aikajännteellä. Yhdessä aiemmin tehdyn strategiatyön kanssa ohjelma antaa selvän kuvan ja askelmerkit tulevaisuuden Mikkelin rakentamisessa.

Janne Kinnunen
kaupunginjohtaja

2 Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet

2.1 Talousarvion rakenne

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan ja koko kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvollisuudet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se toteuttaa kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseksi turvataan.

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha tai tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarvio koostuu (1) käyttötalousosasta, (2) tuloslaskelmaosasta sekä (3) investointi- ja rahoitusosasta.¹

Yleisperustelut

Yleisperusteluissa esitetään katsaus kansan- ja kunnallistalouden kehityksestä, jotka luovat taloudelliset lähtökohdat tulevien vuosien suunnittelulle. Yleisperusteluihin sisältyy lisäksi mm. toimintaympäristön ja siinä tapahtuneiden muutosten kuvaus, riskien arviointi, henkilöstölinjaukset sekä vähintään kerran valtuustokaudessa tarkistettava kaupunkistrategia ja kehittämissuunnitelmien keskeisimmät toimenpiteet.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa esitetään lautakuntien palvelusuunnitelmat ja toimenpiteet, tavoitteet ja mittarit, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa. Kasvatus- ja opetuslautakunnan, hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan sekä kaupunkikehityslautakunnan osalta on esitetty toiminnalliset suoritetaulukot, sekä kaupunkikehityslautakunnan osalta lisäksi tunnuslukutaulukot. Liikelayosten tavoitteet, tulos- ja rahoituslaskelmat sekä investoinnit taloussuunnitelmavuosineen esitetään erikseen lautakuntien käyttötalousosan jälkeen.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa on esitetty tuloslaskelma analysoituna sekä liikelaitosten osalta eriteltyinä.

Investointi- ja rahoitusosa

Investointi- ja rahoitusosassa investoinneista esitetään menot ja tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti. Kaupungin investointiohjelma on koottu kokonaisuudessaan investointiosaan ja sisältää myös liikelaitosten investoinnit. Rahoituksen osalta esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

---

¹ Kuntalaissa (110 §) todetaan talousarvion jakaantuminen käyttötalousosaan, tuloslaskelmaosaan sekä investointi- ja rahoitusosaan. Talousarviosta ja taloussuunnitelmasta ovat antaneet laadinnan ja sisällön osalta suosituksia lisäksi Suomen Kuntaliitto ja kirjanpitolautakunnan kuntajaosto.

2.2 Toiminnan ja talouden sitovuus

Käyttötalousosa

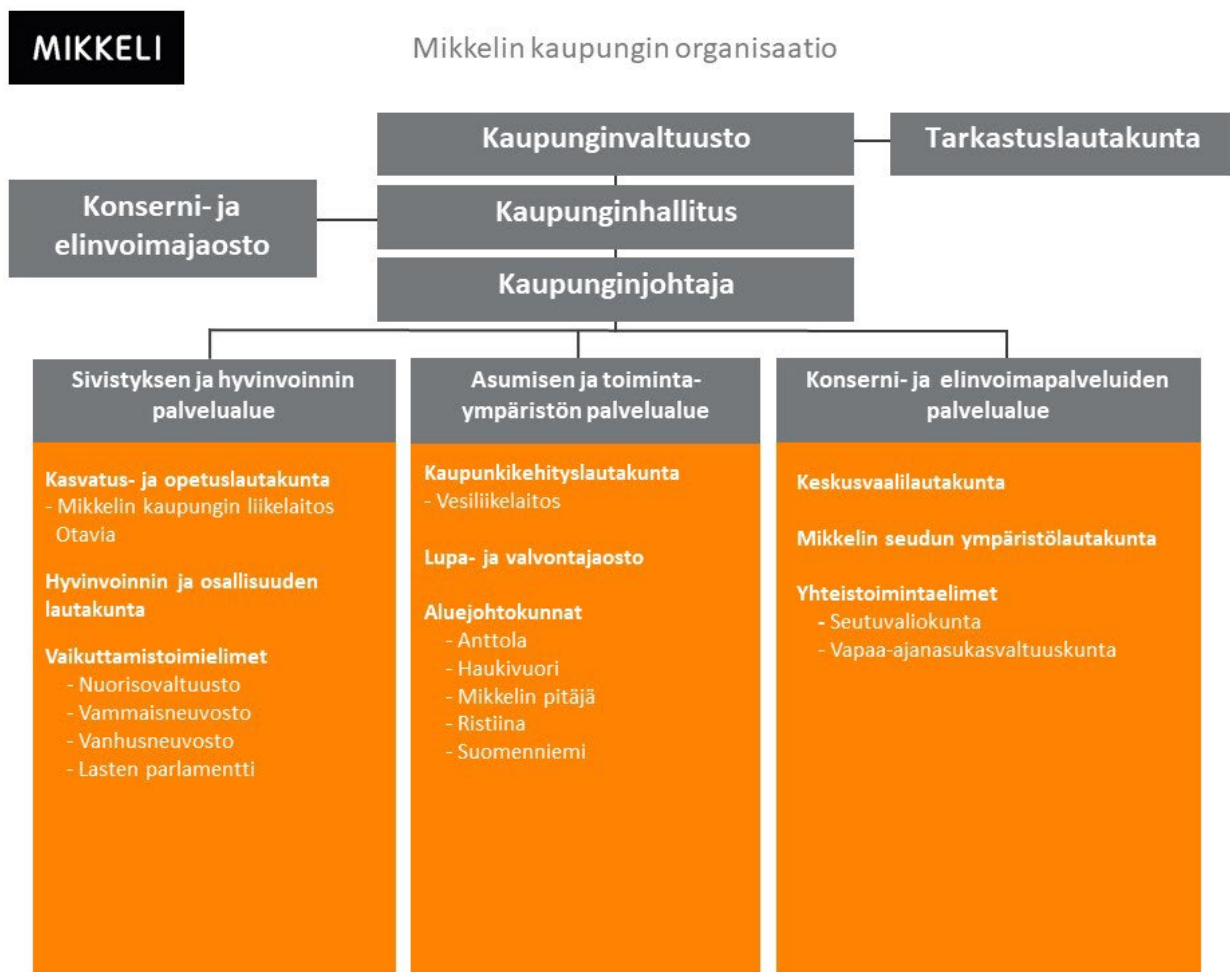
Kaupunginvaltuusto päättää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita. Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteiden lisäksi valtuustoon nähdessä sitoviksi voidaan määritellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä. Bruttomääräisinä budjetoidut yksiköt ovat budjettirahoitteisia ja nettomääräisenä budjetoidut yksiköt kohderahoitteisia. Ruoka- ja puhtauspalvelut on nettobudjetoitu. Edellä mainittua yksikköä sitoo nettobudjetoituna toimintakate eli toimintatulojen ja toimintamenojen erotus. Muut kaupungin toimintayksiköt ovat bruttomääräisesti budjetoituja budjettirahoitteisia yksiköitä, joita sitovat kaupunginvaltuustoon nähden sekä tulojen että menojen määrärahat.

Mikkelin Vesiliikelaitoksella on toiminnallisten tavoitteiden lisäksi sitovaa korvaus peruspääomasta ja molemmilla liikelaitoksilla liikelaitosten liikeylijäämä. Liikelaitoksien tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja investointisuunnitelmat ovat ohjeellisia, mutta niiden oleellisista poikkeamista on tiedotettava valtuustolle.

Poikkeaminen talousarvion sitovista tavoitteista edellyttää valtuuston hyväksyntää. Budjettirahoitteisten yksiköiden määrärahojen perustana olevat suoritteet ovat ohjeellisia ja poikkeamat suoritusasteen alaspäin tarkoittavat sitä, että valtuuston myöntämiä määrärahoja tulisi jättää käyttämättä. Nettomääräinen toimintakate on samalla tavalla sitova kuin määrärahaakin. Olenaiset vajaukset tuloissa on kuitenkin käsiteltävä menonylitysten tapaan valtuustossa lisämäärärahan tavoin tai erillisenä asiana.

Talousarvio on laadittu Mikkelin kaupungin organisaatorakenteen mukaisesti.

Vuonna 2024 jatketaan palveluiden ja palveluverkon kehittämistä kaupunkirakenneselvityksen (KV 18.6.2018 § 71), palvelusuunnitelman (KV 18.3.2019 § 35), TATU -talous- ja tulevaisuusohjelman (KH 22.6.2020 § 231) sekä PATU -Palvelut ja tulevaisuusohjelman (KV 28.3.2022 § 44) myötä asetettujen linjausten ja tavoitteiden mukaisesti. Hallinnollisten tukipalveluiden toiminnan kehittäminen on jatkuvaa. Toiminnan tuottavuutta on saatava lisättyä läpi koko kaupunkiorganisaation siten, että suoritteet saadaan toteutettua pienemmällä määrärahalta. Etätyökäytänteet ovat vakiintuneet, ja se luo edellytykset toimitilojen käytön tehostamiselle.

Tuloslaskelmaosan, investointi- ja rahoitusosan sitovat määrärahat

Talousarviovuoden tuloslaskelman sitovuus valtuustoon nähden on velvoite toimia valtuuston hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Taloussuunnitelman muihin vuosiin kohdistuvat menoarviot eivät oikeuta vielä varojen käyttöön, vaan talousarvio hyväksytään vuosittain. Toimielinten ja viranhaltijoiden pitää kuitenkin toimia suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tuloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa kaupunginvaltuustoon nähden sitovia eriä ovat Mikkelin Vesiliikelaitoksen korvaus peruspääomasta sekä rahoitustuottojen ja -kulujen nettosumma.

Rahoituslaskelma, lainanottovaltuudet, antolainausvaltuudet ja osakkeiden osto-oikeudet vuonna 2024

Rahoituslaskelman sitova erä on kaupungin lainamäärä. Kaupungin kokonaislainamäärä on talousarvion mukaisesti enintään 335,9 miljoonaa euroa (6 459 e/asukas) vuoden 2024 lopussa +/- antolainauksen muutokset. Kaupunginjohtajan tekemät päätökset talousarviolainoista, joukkovelkakirjalainoista, korkosuojauksista ja osakehankinnoista viedään kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Kaupungin lainanottovaltuudet ovat seuraavat vuonna 2024:

1. Kaupunginjohtajalla on oikeus ottaa enintään 46,5 miljoonaa euroa pitkäaikaista talousarviolainaa tai joukkovelkakirjalainaa vuonna 2024. Kaupunginjohtaja ja talousjohtaja voivat tehdä nostettaviin lainoihin ja olemassa oleviin lainoihin viitekoronvaihtosopimuksia pääomaltaan kunkin lainamäärän suuruisesti.
2. Kaupunginjohtajalla on oikeus suojata lainoja kiintein koroin tai tehdä erillisiä pitkäaikaisia korkojen suojauksia sekä nykyiseen että tulevaan lainakantaan. Suojauksia tehdään talousarvion rahoitusosassa määriteltyjen suojaustasojen ja -rajoitusten puitteissa. Korkosuojausten nimellismäärien on oltava rahoitusmarkkinatilanteeseen nähden perusteltuja. Kaupunginjohtajalla ja talousjohtajalla on oikeudet tehdä edellä mainitut suojaukset puhelimitse tai sähköpostitse, minkä pohjalta kaupunginjohtaja tekee asiasta viranhaltijapäätöksen.
3. Kaupunginhallituksella on oikeus myöntää antolainoja konsernille ja liikelaitoksille 12 miljoonaa euroa.
4. Kaupunginjohtajalla on oikeus tehdä investointiohjelman mukaisesti hankintapäätöksiä osakesijoituksista 1 000 000 eurolla.

Investoinnit

Investointimäärärahat ovat sitovia bruttomäärältään. Yksittäisen hankkeen investointimenot voivat kuitenkin ylittyä enintään 5 %, jos hanke saadaan saman talousarviovuoden aikana rahoitettua muusta hankkeesta säästyneillä vastaavaan pysyvien vastaavien ryhmään (tietokoneohjelmistot, muut pitkävaikutteiset menot, maa- ja vesialueet, rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet jne.) kuuluvilla, ko. vuoden talousarvion varatuilla investointimäärärahoilla. Mikäli yksittäinen hanke ylittää talousarvion yli 5 %, mutta euromääräisesti ylitys on alle 5000 euroa, voidaan ylitys kattaa edellä esitetyllä tavalla muiden hankkeiden säästyneistä varoista ilman erillistä lisämäärärahan esittämistä.

Kunnallistekniikan määrärahojen hankekohtaisesta käytöstä päättää kaupunkikehityslautakunta. Vuotuista kokonaismäärää ei saa ylittää ilman kaupunginvaltuuston lupaa.

Kaupunginvaltuusto päättää investointikohteiden käyttötarkoituksen muutoksesta.

2.3 Määrärahojen käyttö ja vastuut

Yleiset vastuut määrärahoista

Mikkelin kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita ovat kaupunginjohtaja, konserni- ja elinvoimapalveluissa tulosaluejohtajat ja tulosyksiköiden johtajat, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella sekä asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella palvelualuejohtajat, tulosaluejohtajat sekä tulosalueiden päälliköt. Liikelaitoksissa tilivelvollisia ovat liikelaitosten johtajat.

Tilivelvollisia Mikkelin kaupungin viranhaltijoita ovat:

- Kaupunginjohtaja
- Konserni- ja elinvoimapalveluiden palvelualue: kaupunginjohtaja
  - Hallinto- ja elinvoimapalvelut: kaupunginjohtaja/hallintojohtaja
    - Hallintopalvelut: hallintojohtaja
    - Henkilöstöpalvelut: henkilöstöjohtaja
    - Ruoka- ja puhtauspalvelut: palvelujohtaja
    - Talouspalvelut: talousjohtaja
  - Mikkelin seudun ympäristöpalvelut: terveysvalvonnan johtaja
- Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue: sivistysjohtaja
  - Varhaiskasvatus: varhaiskasvatusjohtaja
  - Perusopetus: opetusjohtaja
  - Lukiokoulutus: johtava rehtori
  - Kansalaisopisto ja osallisuus: rehtori
  - Kaupunginorkesteri: intendentti
  - Kirjastopalvelut: kirjastopäällikkö
  - Museopalvelut: museujohtaja
  - Liikuntapalvelut: liikuntapäällikkö
  - Nuorisopalvelut: nuorisopäällikkö
  - Yleiset kulttuuripalvelut: kulttuuripäällikkö
  - Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia: johtaja-rehtori
- Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue: kaupunkikehitysjohtaja
  - Kaupunkikehitys: maankäyttöjohtaja
  - Kaupunkiympäristö: kaupungininsinööri
  - Rakennusvalvonta: johtava rakennustarkastaja
  - Maaseututoimi: maaseutujohtaja
  - Mikkelin Vesiliikelaitos: vesilaitoksen johtaja

Tilivelvollisuus merkitsee, että viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, viranhaltijaan voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja viranhaltijalle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Lauta- ja johtokuntien sekä tulosalueiden esimiesten on valvottava, että valtuuston hyväksymää talousarviota noudatetaan. Laskut tulee kohdentaa aiheuttamisperusteen mukaan sille menokohdalle, jonne ne kuuluvat. Määrärahojen käyttöön liittyy velvoite toimialarajat ylittävään yhteistyöhön, jonka avulla haetaan koko kaupungin kannalta edullisempia ja tehokkaampia tapoja palvella asukkaita ja alueen yrityksiä. Yhteistyötä tiivistetään myös koko konsernin tasolla. Palvelujen tuottamista koko kaupunkikonsernissa ohjaa kaupungin strategia.

Vain pakottavassa tapauksessa anotaan lisämäärärahaa kaupunginvaltuustolta, ennen määrärahan ylittymistä. Lisämääräraha-anomukseen on aina sisällytettävä esitys lisämäärärahatarpeen rahoittamisesta ja lisämääräraha on etsittävä ensisijaisesti asianomaiselta toimialalta.

Valvontavastuu

Toiminnassa on noudatettava kaupunginhallituksen 21.6.2021 § 276 hyväksymää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Jokaisella tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Kuntalain 124 §:n mukaan tilintarkastuskertomukseen on sisällytettävä lausunto sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta muistutuksesta, joka voidaan kohdistaa vain tilivelvollisiin. Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat mm. kaupunginhallituksen, lautakuntien, johtokuntien ja toimikuntien jäsenet, kaupunginjohtaja ja palvelualueiden ja yksiköiden johtavat viranhaltijat; Mikkelin kaupungin tilivelvolliset viranhaltijat on lueteltu edellä.

Taloushallinnon pysyväsiohjeet

Kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto ovat antaneet mm. seuraavaa taloushallintoon liittyvää ohjeistusta:

- Mikkelin kaupungin hallintosääntö (taloudenhoito luvussa 8), viimeisin päivitys KV 28.8.2023 § 95
- Konserni- ja elinvoimapaalveluiden toimintasääntö KH 10.1.2022 § 9
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet KV 11.12.2017 § 95
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje KH 21.6.2021 § 276
- Sisäisen tarkastuksen toimintaohje KH 10.2.2020 § 52
- Konsernirahoitus- ja takausperiaatteet KV 17.6.2019 § 78
- Mikkelin kaupunkikonsernin hankintasääntö KH 10.5.2021 § 192
- Kassanhoito- ja alitilitysohje KH 18.10.2021 § 422
- Konserniohje KV 7.6.2021 § 82
- Mikkelin kaupungin hankeohje KH 26.10.2020 § 328

Avustukset

Kaupunginhallitus ja asianomaiset lautakunnat päättävät talousarvion tultua hyväksytyksi myönnettävät avustukset määrärahojensa puitteissa. Tulosityksikkö, jonka määrärahoihin yleishyödyllisten tai muiden yhteisöjen avustus sisältyy, voi maksaa avustuksen vuodelle 2024 vasta sen jälkeen, kun yhteisön tilinpäätöstiedot, toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus vuodelta 2023 on saatu. Mikäli avustus on myönnetty jotakin määrättyä tarkoitusta varten, on avustuksen myöntäneen tulosityksikön pyydettävä yksilöity tiliselvitys avustuksen käytöstä. Kaupunginhallitus on päättänyt avustusperiaatteista päätöksellään 25.9.2017 § 83. Avustusperiaatteiden mukaan palvelualueet päättävät omista avustusohjeistaan ja niiden päätöksentekotasosta kaupunginhallituksen vahvistamien avustusperiaatteiden pohjalta.

2.4 Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Lautakuntien, johtokuntien ja kaupunginhallituksen alaisten tulosalueiden tulee laatia ja vahvistaa valtuuston hyväksymän talousarvion mukaiset käyttötaloussuunnitelmat talousarviovuoden tammikuun loppuun mennessä ja niiden tulee olla tallennettuina kaupungin yhteiselle verkkosivustolle. Käyttösuunnitelman eurotietojen tulee vastata valtuuston hyväksymää talousarviota. Käyttösuunnitelmassa toimieliin ottaa kantaa viranhaltijoiden toimivaltaan ja laskujen hyväksymiseen. Henkilöstöpäätöksiä tekevien tulee olla kaupungin viranhaltijoita ja myös laskujen hyväksyjien ensisijaisesti viranhaltijoita.

Vuonna 2024 hallintokuntien toimintaa ja taloutta seurataan valtuustotasolla vähintään kolme kertaa vuodessa. Seurannan ajantasaisuus, oikeellisuus ja sen ohjausvaikutukset ovat keskeisiä tekijöitä valtuustolle annettavissa seurantaraporteissa. Kaupunginhallitukselle raportoidaan talouden kehityksestä tarvittaessa useammin.

Maaliskuun lopun toteutuman perusteella tehtävässä seurannassa raportoidaan henkilöstön määrän kehitys sekä talouden toteutumisen ja toiminnalliset muutokset, jotka ovat jo tiedossa. Heinäkuun lopun toteutuman mukainen seurantaraportti on lähtökohtana seuraavan vuoden talousarvion valmistelussa. Heinäkuun seurannassa raportoidaan talouden toteutumisen ja henkilöstön määrän kehityksen lisäksi myös strategiakortteihin määriteltujen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen, sekä konserniyhtiöiden seuranta. Heinäkuun seurantaraporttiin sisältyy myös säästöohjelmaseuranta, joka kuvaa talouden tasapainottamiseksi asetettujen toimenpiteiden ja tavoitteiden etenemistä. Lokakuun toteutuman mukaan raportoidaan henkilöstön määrän kehitys sekä talouden seuranta. Lauta- ja johtokunnat hakevat mahdolliset lisämäärärahat viimeistään lokakuun seurannan yhteydessä. Menoihin osoitettua määrärahaa ei tule käyttää kokonaisuudessaan, jos talousarviovuoden aikana näyttää siltä, että määrärahaa jää käyttämättä.

Valtuustotason strategian ja strategisten tavoitteiden seuranta toteutetaan tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä. Kaupunginhallitus käsittelee strategian seurannan huhti-toukokuussa ja kaupunginvaltuusto tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä omana erillisenä pykälänä.

Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen raportoidaan heinäkuun toteutuman pohjalta tehtävän seurannan yhteydessä, jolloin talousarviovuoden osalta mahdollisia tarvittavia korjaavien toimenpiteitä ehditään vielä tekemään.

3 Talousarvion yleisperustelut

3.1 Kuntien muuttuva toimintakenttä

Kuntien toimintaympäristössä on viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja uusia uudistuksia on odotettavissa myös lähitulevaisuudessa. Pitkään jatkunut kuntien väestöllinen eriytymiskehitys on aiheuttanut erilaisia muutospaineita kuntien toiminnalle ja taloudelle. Suurissa ja kasvavissa kunnissa investointipaineet ovat korkeat, kun taas pienemmissä kunnissa palvelutarve vähenee, ja tarve palveluverkon sopeuttamiselle aiheuttaa päänvaivaa. Jo pitkään jatkuneet syntyvyyden aleneminen ja väestön muuttoliike kääntävät kuntien vastuulle jääneiden varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden tarpeen laskuun monissa kunnissa.

Vuodesta 2023 lähtien kuntien kustannuksista suurin osa syntyy varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämisestä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtävien siirtyminen pois kuntien järjestämisvastuulta sinänsä helpotti kuntien kustannusten nousupainetta, kun nopeimmin kasvavat väestön ikääntymiseen liittyvät menot siirtyivät pois kuntataloudesta. Sote-uudistus ei kuitenkaan tuonut nopeaa helpotusta yksittäisten kuntien kireisiin taloustilanteisiin rahoitusjärjestelmän tasauselementtien johdosta. Näin ollen sote-uudistus ei ole poistanut kuntien tulojen ja menojen välillä jo ennen sote-uudistusta vallinnutta epäsuhtaa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus toi monelta osin jopa aiempaa voimakkaammin esiin kuntien meno- ja tulo- ja menorakenteen eriytymistä. Kuntien erilaiset tulo- ja menorakenteet vaikuttavat merkittävästi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin, kun sote-siirtolaskennan rahoituselementit tasaavat siirtyneiden tehtävien rahoitusvaikutuksia. Verotulojen ja valtionosuuksien roolit kuntien verorahoituksessa ovatkin sote-uudistuksen myötä muuttuneet. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä on todettu vaikeaselkoiseksi ja nykyisessä toimintaympäristössä toimimattomaksi erityisesti siihen vuodesta 2023 alkaen sisällytettyjen suurten sote-tasauselementtien myötä. Valtiovarainministeriö tiedottikin elokuun lopulla käynnistäneensä kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistamistyön. Valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevästintuokaudella 2025, jolloin uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026.

Eriytymiskehitys näkyy myös kuntien kyvyssä tarjota lakisääteisiä palveluita. Työvoiman saatavuuden haasteet, kaupungistuminen ja syntyvyyden lasku edellyttävät uusia tapoja järjestää palveluita sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Valtakunnallista järjestämistä muuttavasta edustaa vuodesta 2025 alkaen voimaan tuleva TE-uudistus. Uutta lakisääteistä tehtäväkokonaisuutta koskeva lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään työ- ja elinkeinopalvelut yhteistyössä muiden kuntien kanssa leveämpien hartioiden ja kustannussäästöjen saavuttamiseksi. Myös kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Kuntien vastuulle siirrettävät tehtävät rahoitetaan valtionosuuksilla, joiden arvioidaan tämänhetkisen tiedon perusteella nousevan valtakunnallisesti yli 900 miljoonalla eurolla. TE-uudistus tulee jossain määrin lisäämään kuntatalouden herkkyyttä suhdannevaihtelulle. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää työnhakijoiden nopeaa työllistymistä hyödyntämällä kuntien palvelutarjonnan kaikkia mahdollisuuksia. Uudistus näyttäytyykin kunnille mahdollisuutena tuottaa palvelut juuri kyseiselle työllisyysalueelle sopivimmalla ja tehokkaimmalla tavalla.

3.2 Taloudelliset lähtökohdat ²

Yleinen taloudellinen tilanne

Maailmantalouden elpyminen covid-19-pandemiasta sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamasta sokista on haurasta. Inflaatio on hidastunut laajalti energian hinnan alennuttua, mutta pohjainflaatio on sitkeästi korkealla tasolla monessa taloudessa. Reaalitulot ovat supistuneet hintojen nousun ollessa palkkojen nousua nopeampaa. Maailmantalouden kasvu hidastuu 2,7 prosenttiin vuonna 2023 ja elpyy 2,9 prosentin kasvuun vuonna 2024 inflaation hidastuessa ja reaalitulojen kasvaessa.

Maailmantalouden ja –kaupan perusnäkökulmaan liittyy riskejä, jotka painottuvat yhä alasuuntaan. Keskeinen alasuuntainen riski on pohjainflaation jatkuminen nopeana odotettua pidempään, mikä hidastaisi rahoitusolojen keventämistä sekä taloudellisen aktiviteetin elpymistä. Joissain maissa etenkin rakennusalan tilanne voi heiketä odotettua nopeammin. Energiamarkkinoihin liittyy yhä epävarmuutta, mikä voi heijastua odotettua korkeampana energian hintana seuraavan vuoden aikana etenkin Euroopassa. Rahoitusmarkkinoiden tilanne on yhä riskialtis, eikä pankkien ongelmien laajeneminen ole poissuljettua. Keskeisiä geopoliittisia riskejä ovat Venäjän hyökkäyssodan eskaloituminen sekä Yhdysvaltojen ja Kiinan suhteiden kärjistyminen.

Suomen talous ei kasva vuonna 2023, kun hintojen ja korkojen nousu vähentävät kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Ulkomaankaupan nettovaikutus sen sijaan on selvästi positiivinen, kun vienti hieman kasvaa ja tuonti vähenee selvästi. Vuonna 2024 BKT kasvaa 1,4 prosenttia kotitalouksien ostovoiman kohentuessa, kun hintojen nousu hidastuu ja kotitalouksien tulot kasvavat. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,9 prosenttiin, kun kulutuksen kasvun lisäksi vihreän siirtymän investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää.

Työllisyys

Työllisyyden kasvu on jatkunut vuonna 2023 ja jatkuu edelleen 2024. Kaksi vuotta jatkunut erittäin vahva palkansaajien määrän lisääntyminen jatkui hidastuneena alkuvuonna 2023, kun työllisyys ylitti vuodentakaisen 0,9 prosentilla ja 20–64-vuotiaiden työllisyysasteen trendi oli huhtikuussa 78,6 prosenttia. Se on korkeampi kuin kertaakaan nykymuotoisen työvoimatutkimuksen aikana. Työllisten määrä lisääntyi 23 000 henkilöllä. Vielä merkittävämpää oli työvoimaan osallistumisen kasvu, sillä työllisyyden lisäys oli seurausta työmarkkinoille uudestaan palanneiden suuremmasta määrästä ja poikkeuksellisesti myös työttömyys lisääntyi, vaikka työllisyys kasvoi.

---

² Kappaleen 3.2 lähde: Taloudellinen katsaus. Kesä 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:51.

Työttömyysasteen ennustetaan olevan ensi vuonna 6,8 % (7,0 prosenttia vuonna 2022). Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen, ja osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä väliaikaisen työvoiman kysynnän notkahtamisen lisäksi. Elinkeinoelämän kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemiaan työntekijöitä muun muassa kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työvoimapulaa selittävät joillakin aloilla matalat keskiansiot, jotka eivät houkuttele työvoimaa

Ansiotason kehitys ja inflaatio

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä 3,2 prosenttiin edellisen vuoden 2,3 prosentista. Nopeutuminen oli seurausta sopimuspalkkojen kasvusta, sillä palkkaliikumukset pienenevät. Kuitenkin reaali-palkat laskivat lähes viisi prosenttia, sillä inflaatio ylitti selvästi nimellisansioiden nousuvauhdin jo kuudetta vuosineljännestä peräkkäin.

Työllisyyden kasvaessa hitaasti palkkasumman ennakoidaan vuonna 2023 lisääntyvän vajaat kuusi prosenttia. Seuraavina vuosina ansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan ja työllisyyden kasvun pysyvän tasaisena, joten palkkasumma kasvaa noin neljä prosenttia vuosina 2024 ja 2025.

Vuonna 2023 inflaation odotetaan hidastuvan keskimäärin 5,9 prosenttiin kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaatio hidastui vuoden 2023 ensimmäisinä kuukausina loppuvuoden 2022 huipusta, mutta on edelleen nopeaa ja laaja-alaista. Hidastuminen on seurausta ennen kaikkea energian hintojen laskusta, ja myös tuoreruuan hinta on nyt kääntynyt laskuun. Muiden erien hinnat nousevat edelleen, minkä seurauksena pohjainflaatio on pysynyt nopeana. Sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan uudelleen ensi talvena, mutta huomattavasti maltillisemmin kuin viime vuonna. Hintojen vuosimuutoksia tarkasteltaessa sähkön vaikutus kuluttajahintaindeksiin muuttuu tämän vuoksi negatiiviseksi syksyllä 2023. Vuosina 2024 ja 2025 sähkön markkinahinnan odotetaan olevan alemmalla tasolla kuin vuosina 2022 ja 2023, mutta hieman korkeammalla kuin vuonna 2020.

Inflaatio hidastuu 2,4 prosenttiin vuonna 2024 ja painuu 1,6 prosenttiin vuonna 2025. Inflaatio hidastuu ennustejaksolla siis selvästi, mutta jää viime vuosia korkeammalle tasolle. Palveluiden hintojen nousu ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Lisäksi taustalla on oletus, että globalisaation pysähtyminen, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, ilmastomuutoksen torjunta ja sen vaikutukset sekä kauppakiistat nostavat hintoja myös tulevina vuosina.

Julkisen talouden alijäämä ja velka

Julkisen talous vahvistui vuosina 2021 ja 2022, mutta vahvistuminen jää väliaikaiseksi. Talous ei kasva vuonna 2023, inflaatio kasvattaa julkisia menoja ja korkojen nousun pysähtymisestä huolimatta velanhoidokustannukset kasvavat edelleen lähivuosina. Lisäksi monet päätöspäätökset heikentävät julkista taloutta. Näistä merkittävimpiä ovat Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumistoimet sekä jo aiemmin päätetyt puolustushankinnat. Kaiken tämän seurauksena julkisen talouden rahoitusasema alkaa heikentyä.

Julkisen velkasuhde jatkaa kasvuaan, ollen vuonna 2023 arviolta 74 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuonna 2024 velkasuhteen ennustetaan kasvavan 76,2 prosenttiin. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen sekä edelleen kasvavat velanhoidokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin. Korkojen nousun hiipuminen kuitenkin hälventää velanhoidokustannuksiin liittyvää epävarmuutta.

Kuntatalous

Kuntatalouden vuosi 2023 näyttää ennätyksellisen vahvalta. Kuntataloutta vahvistavat väliaikaisesti sote-uudistukseen liittyvät niin sanotut verohännät, kun sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Vuoteen 2024 verrattuna kunnille kertyy vuoden 2023 aikana noin 1,1 mrd. euroa enemmän vanhojen veroperusteiden mukaisia verotuloja. Vuosikate riittää selvästi kattamaan poistot ja toiminnan ja investointien rahavirta on noin 0,6 mrd. euroa positiivinen.

Kuntatalouden menot pysyvät vuosina 2024–2027 hieman tuloja suurempina. Vuosikate riittää kattamaan poistot kaikkina tarkastelu-vuosina painelaskelmassa. Toiminnan ja investointien rahavirta on -0,4 mrd. euroa vuonna 2024 ja heikkenee vähitellen -0,6 mrd. euroon vuoteen 2027 mennessä. Tulojen ja menojen epätasapaino korostaa palvelutarpeen ennakoivan suunnittelun ja investointien tarveharkinnan tärkeyttä.

Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi kasvaa keskimäärin 3,3 prosenttia vuosina 2024–2027. Inflaation enustetaan vaimenevan kuluvana vuonna ja olevan kehyskaudella keskimäärin 2 prosenttia. Kuntatalouden suurimman kuluerän muodostavat kuitenkin henkilöstökustannukset, joita kasvattavat sopimuskorotukset. Lisäksi palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskeva kehittämisohjelma nostaa kunta-alan palkkoja vuosina 2023–2027.

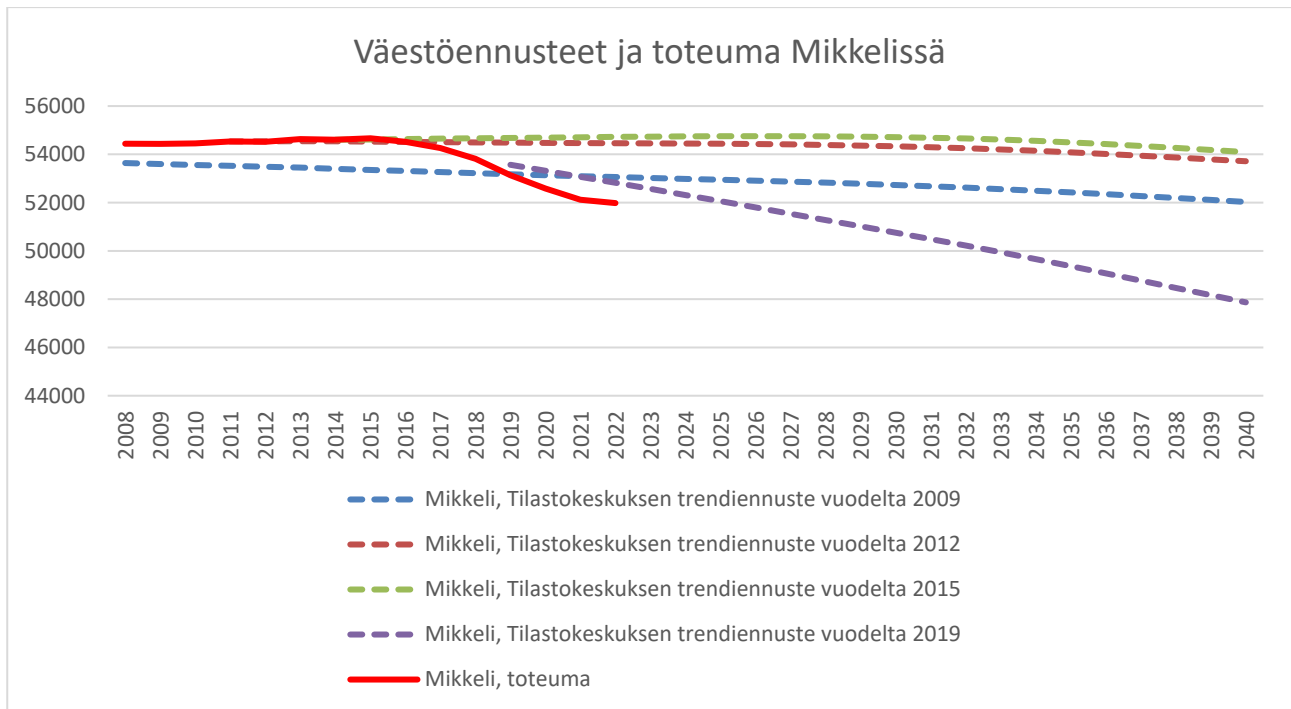
Nopeasti kasvavien sosiaali- ja terveysmenojen siirtyminen pois kuntien vastuulta helpottaa kuntatalouden pitkän aikavälin menopaiteita. Toimintamenojen kasvupainetta alentavat myös syntyvyyden laskusta aiheutuva palvelutarpeen lasku sekä useiden kuluvan hallituskauden aikana toimeenpantujen määräaikaisten toimien päätyminen. Toisaalta Ukrainasta sotaa paenneiden auttamiseen tarvittavien panostusten arvioidaan kasvavan muun muassa varhaiskasvatuksessa ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa sekä kotouttamispalveluissa. Hallitusohjelman toimien ja Ukrainasta sotaa paenneiden palveluiden järjestäminen näkyvät vastaavasti myös kuntien tuloissa niistä aiheutuneiden kulujen kompensoinnin mukaisesti. Kuntien valtionosuuksien kasvu jää tarkasteluvuosina varsin maltilliseksi lukuun ottamatta vuotta 2025, jolloin TE-palvelu-uudistus lisää kuntien valtionosuuksia noin 900 milj. eurolla. Uudistus laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa myös kuntatalouden toimintamenoja. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kas-

vaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella. Kuntatalouden lainakannan kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Lainakanta kasvaa kuluvan vuoden vajaasta 19 mrd. eurosta tarkastelujakson lopulla 20,4 mrd. euroon. Kasvukeskusten investointipaineet, koko maan laajuinen korjausvelka ja vihreä siirtymä pitävät investoinnit korkealla tasolla kehyskaudella. Lisäksi yleinen korkotason nousu välittyy tulevana vuosina myös kuntatalouteen lisäkustannuksiksi kiristäen kuntien taloutta.

3.3 Mikkelin kaupungin toimintaympäristö

Väestökehitys

Tilastokeskuksen mukaan Mikkelin väkiluku oli vuoden 2022 lopulla 51 980 henkilöä. Ennakkotietojen 31.8.2023 mukaan Mikkelin väkiluku oli 51 883 henkilöä. Lasten (alle 14-vuotiaat) osuus väestöstä oli vuoden 2022 lopulla 13,5 %, työikäisten (15-64 –vuotiaiden) osuus 58,4 % ja 65 vuotta täyttäneiden 28.2 %.

Työpaikat, työllisyys ja elinkeinoelämä

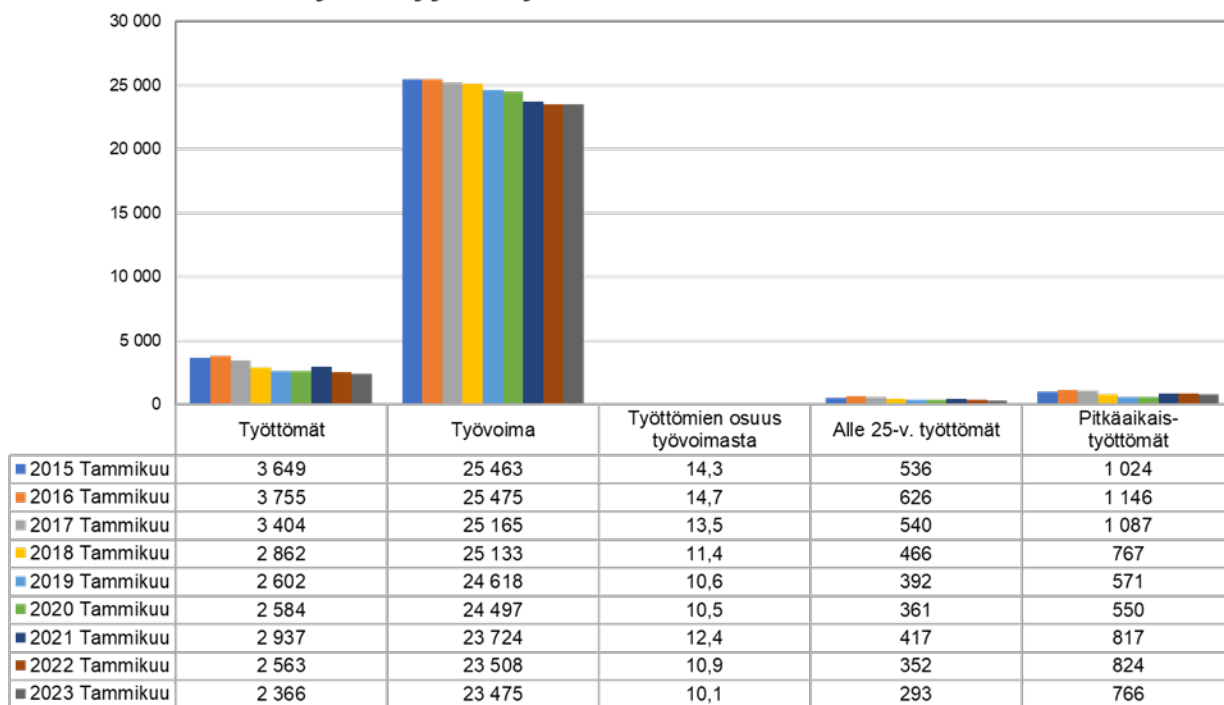
Viimeisimmän Tilastokeskuksen raportoinnin mukaan Mikkelin kaupungissa oli 21 755 työpaikkaa vuonna 2021, mikä oli 470 työpaikkaa enemmän kuin edellisellä vuonna. Työpaikkojen määrässä on 2010-luvun alun laskusuhdanteen jälkeen ollut vuosittaista vaihtelua.

Eniten vuonna 2021 kasvoivat edellisvuodesta teollisuuden työpaikat (+177), ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (+115) sekä majoitus- ja ravitsemisalalan työpaikat (+86), kun taas eniten vähenivät kuljetus- ja varastointi (-68) sekä julkisen hallinnon työpaikat (-55 työpaikkaa). Eniten työpaikkoja Mikkelissä on sosiaali- ja terveyspalveluissa (5 330/ 25 %), teollisuudessa (2 562/ 12 %) ja kaupan alalla (2 341/ 11 %). Paikasta riippumattoman työnteon yleistymisen näyttäytyy Mikkelille tulevaisuuden mahdollisuutena.

Yli puolet Mikkelin työpaikoista, eli 51 %, on yksityisellä sektorilla. Yrittäjiä on 2 096 henkilöä työssäkäyvistä. Kuntatyöpaikkojen osuus on noin 30 %, yrittäjien 10 % ja valtion 8 % työpaikoista.

Työttömien osuus työvoimasta oli vuoden 2023 alussa 10,1 prosenttia. Työttömien määrä on viime vuosina laskenut, toisaalta myös työvoima on väestön ikääntymisen myötä pienentynyt. Myös pitkäaikais- ja nuorisotyöttömien määrä on vähentynyt.

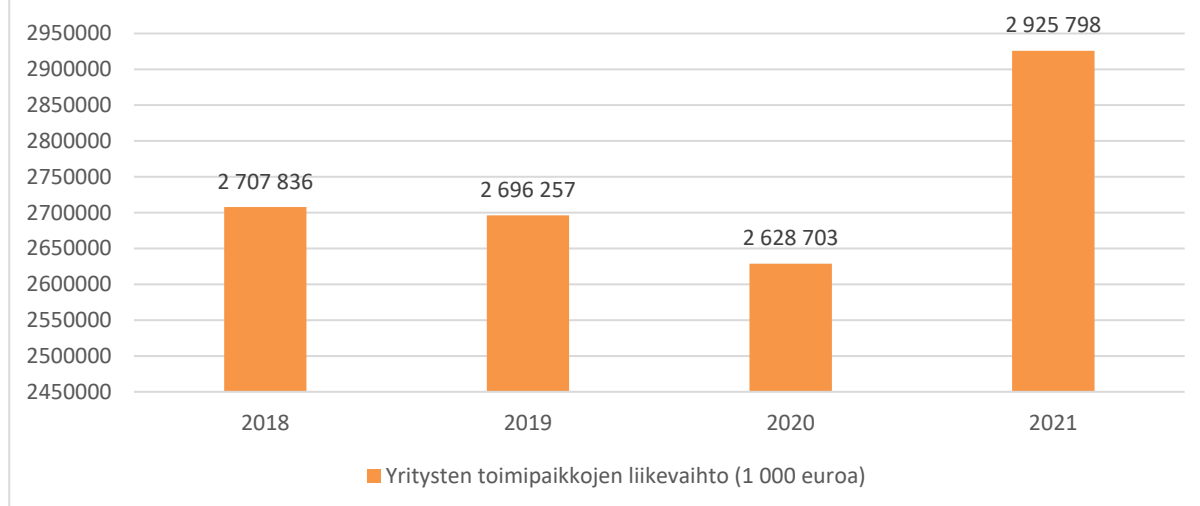
TEM / Työttömyystietoja Mikkelissä 01/2015 - 01/2023

Laskevalla väestösuhdanteella on väistämätön vaikutus työpaikkojen ja taloudellisen toimeliaisuuden määrään. Väestön ikääntyessä myös terveystalouden tarve kasvaa. Tuottavuus mikkeliläisissä yrityksissä on kuitenkin kasvanut. Yksityisen sektorin liikevaihto oli 2,9 miljardia euroa vuonna 2021 ja lisääntyi 297 miljoonaa euroa vuoteen 2020 nähden.

Yritysten toimipaikkojen liikevaihto (1 000 euroa) Mikkelissä v. 2018 - 2021

Lähde: Tilastokeskus / Alueellinen yritystoimintatilasto

Lähde: ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO / Tilastokeskus: Statfin, Alueellinen yritystoimintatilasto, Aloittaneet ja lopettaneet yritykset / Työ- ja elinkeinoministeriö

Yritysten toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Jakson alku tulee hyvin todennäköisesti olemaan Suomessa nollakasvun aikaa toisin kuin muissa pohjoismaissa. Seurauksena Suomi tulee talouden kehityksessä jäämään jälkeen muista pohjoismaista.

Rakennusalalla on odotettavissa valtakunnallinen konkurssiaalto, jonka merkit ovat selkeästi nähtävissä jo tätä kirjoitettaessa. Myös Mikkelissä asuntorakentaminen on käytännössä jäissä. Sitä vastoin teollisuudessa ja kaupassa on julkistettu joitakin merkittäviä, useiden kymmenien miljoonien rakennushankkeita, jotka helpottanevat mikkeliläisten rakennusalan toimijoiden ahdinkoa ainakin jakson puoliväliin asti. Kenkäveronniemen ja mahdollisesti myös satamalahden kehittämisen vaikutukset tullaan mahdollisesti näkemään jakson loppupuolella. Perusteellisuus, vienti ja metalli kuitenkin vetävät ja todennäköisesti tulevat työllistämään ainakin osan rakennus-alalta vapautuvasta työvoimasta. Energiainvestoinnit etenevät rohkaisevan voimallisesti ja merkittävät aurinkosähköinvestoinnit ovat todennäköisiä jakson aikana.

Ympäristövastuullisuuden ja vähähiilisuuden merkitys yrityksille ja kuluttajille korostuu edelleen, ja tähän on pystyttävä vastaamaan kilpailukyyn varmistamiseksi.

Kasvun keskittyminen muutamiin suuriin kaupunkeihin jatkuu edelleen ja muut, maakuntakeskuksetkin, joutuvat yhä enemmän kilpailemaan asukkaista ja työvoimasta. Yritysten tarvitsema osaaminen muuttuu mm. digitalisaation ja erityisesti tekoälyn edetessä laajalla rintamalla. Tekoälyn vaikutus ja merkitys tulee olemaan merkittävä, mutta tällä hetkellä vielä hyvin vaikeasti ennustettava. Muutokset osaamistarpeissa ovat entistä nopeampia, mikä luo haasteita koulutukselle. Pula matkailu- ja ravitsemusalan sekä hoiva- ja sosiaalialan osaavasta työvoimasta jatkuu koronapandemian jäljiltä edelleen. Osaajapula yleisesti tulee todennäköisesti edelleen pahenemaan toimialasta riippumatta.

Ukrainan sotaan liittyvä epävarmuus luo pitkän varjon koko toimintaympäristön ylle; tilanteen kehittymisen suunta on mahdoton arvioida. Pandemian kärjistämät raaka-aineiden ja komponenttien saatavuushaasteet tulevat vaikuttamaan yritysten toimintaan pitkään esimerkiksi korkeana inflaationa ainakin jakson alkupuolella.

Väestön ikärakenteen kehityssuunta on pystyttävä pysäyttämään tai työvoiman saatavuus tulee muodostumaan merkittäväksi yritysten kasvun ja kehityksen esteeksi. Etätyöstä, monipaikkaisuudesta ja työelämän joustoista haetaan ratkaisuja em. haasteeseen.

Matkailualalla kansainvälinen kiinnostus Järvi-Suomen ja Saimaan aluetta kohtaan kasvaa, mikä luo sekä mahdollisuuksia että tarpeen panostaa lisää palveluiden ja yhteistyöverkoston kehittämiseen. Näkymä venäläisten merkittävään matkailuun Suomessa on kuitenkin poissuljettu jopa vuosikymmeniksi. Euroopan turvallisuustilanteeseen liittyvä epävarmuus pakottaa keskittymään aiempaa enemmän kotimaan markkinoihin ja suuntaamaan markkinointiponnisteluja länsimaihin, esim. Pohjois-Amerikkaan. Ympäristövastuullisuuden ja vähähiilisuuden merkitys korostuu myös matkailussa ja vapaa-ajan toiminnassa. Tästä voi olla Etelä-Savolle löydettävissä merkittävä kilpailuetua erityisesti tällä sektorilla.

TE2024-uudistuksen vaikutus tulee olemaan monella tavalla merkittävä, mutta tällä hetkellä vaikeasti hahmotettavissa. Selkeyttä saadaan loppuvuodesta 2024, kun TE-alueet lopulta muodostetaan.

JTF-rahojen myöntäminen loppuu 2024. EAKR-rahoituskausi 2021–2027 päättyy jakson lopussa ja ennakkotietojen mukaan seuraava kausi tulee leikkaamaan rahoituksen määrää merkittävästi. Uusien rahoituslähteiden löytäminen ja suorien EU-rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen vaatii riittävää resursointia, joka voisi olla järkevää toteuttaa relevanttien sidosryhmien yhteistyönä.

Kaikesta huolimatta viimeisimpien yritysbarometrien tulosten perusteella uskoa talouden vakautumiseen on kuitenkin vahvasti olemassa, ainakin eteläsavolaisella PK-sektorilla. Kriisissä nähdään mahdollisuus ja se kertoo yrittäjien ja yritysten rohkeudesta, ja kyvystä innovoida.

Asukkaiden hyvinvoinnin tila

Lasten ja nuorten hyvinvointi:

Kouluissa ja päivähoitossa on havaittavissa tuen tarpeen kasvua, mutta resurssit oppilashuollossa ja varhaisen tuen palveluissa ovat rajalliset. Vaikka suurin osa lapsista ja nuorista voi hyvin, on yhä useammalla haasteita ja pahoinvoinnin tilanteet ovat kärjistyneet. Väkivaltatilanteita ja kiusaamista esiintyy sekä varhaiskasvatuksessa että kouluissa. Koronan jälkeen lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ja yksinäisyys jatkuvat, vaikuttaen oppimiseen ja käyttäytymiseen.

Mielenhyvinvointi ja päihdehaitat:

Sairauspoissaoloissa ja työkyvyttömyyseläkkeissä näkyvät mielenterveyden haasteet. Päihteiden haitat näkyvät työelämässä, perheissä ja lasten ja nuorten palveluissa. Sähkötupakan käyttö on yleistynyt lasten ja nuorten keskuudessa samoin erilaiset sekakäyttökokeilut. Uudenalaisia haasteita päihteiden suhteen on tunnistettavissa. Mielenterveydenhaasteet ja päihteiden kokeilut liittyvät tiiviisti yhteen. Aktiivisia ehkäisytoimia tarvitaan kipeästi.

Liikkuminen:

Liikkumattomuudessa on kaikkien ikäryhmien osalta lisäämistarpeita. Työsuohdepyöräedut ovat saaneet suurta suosiota ja edistävät liikkumista. Kevyen liikenteen väylien parannustoimet lisäävät kävelyä ja pyöräilyä. Vaikuttaviksi tunnistetut koulujen liikuntavälitunnit ovat vähentyneet.

Koulutus ja työllisyys:

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus on kasvanut. Työttömien aktivointitoimet ovat lisääntyneet. Samoin työttömien terveystarkastukset ovat hyvällä tasolla verrattuna muihin alueisiin. Nuorisotyöttömyys on kohonnut ja on korkeampana kuin valtakunnallisesti.

Liikenneturvallisuus:

Tieliikenneonnettomuuksien tilanne katuverkon alueella ovat hyvällä tasolla, mutta muualla tieverkon alueella tapahtuu enemmän onnettomuuksia ja vakavia tapaturmia. Onnettomuudet ovat yleisempiä ikääntyneillä ja nuorilla. Rattijuopumusten määrä on noussut ja on maan keskitasoa korkeampi.

Ikääntyneiden hyvinvointi:

Osa ikääntyneistä on jäänyt koronapandemian jälkeen aiempaa enemmän kotiin ja passiivoitunut, mikä korostaa tarvetta aktivointitoimille. Lähes puolet yli 75-vuotiaista asuu yksin, mikä lisää yksinäisyyden kokemuksia. Ikääntyneiden kaatumisiin liittyvät tapaturmat ja lonkkamurtumat ovat harvinaisempia Mikkelissä kuin vertailukaupungeissa.

Palveluiden organisoiminen:

Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyessä on ollut käynnistysvaihe ja erityisesti lasten ja nuorten palveluissa on ollut resurssivaajausta. Kotihoidon huono työntekijätilanne vaikuttaa iäkkäisiin kuntalaisiin ja omaishoidon piirissä oleviin. Haja-asutusalueilla asuvilla ikääntyneillä on haasteita myös kyytipalveluiden suhteen. Vammaisryhmillä on haasteita apuvälineiden saamisessa ja huollossa sekä muutoksissa omaishoidon ja henkilökohtaisen avun määrittelyssä.

Tulevaisuuden toimenpiteet:

Uutta tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista odotetaan Kouluterveyskyselyn 2023 tulosten julkaisun myötä.

Mikkelissä on käynnissä ja alkamassa useita hankkeita hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi, kuten Yhdessä osallistuen -hanke.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Mikkelissä on haasteita erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyden, mutta koko väestön mielenterveyden sekä ikääntyneiden ja nuorten yksinäisyyden suhteen. Päihdehaitat koskettavat kaikkia. Työllisyshoidossa on aktiivisia toimia, mutta nuorisotyöttömyys on edelleen korkea. Liikunnan ja liikkumisen edistämässä on myös kehittämistä. Kaupunki panostaa kehittämiseen ja toimenpiteisiin hyvinvoinnin parantamiseksi kaiken ikäisille asukkaille.

2020–2021 tilastotietojen perusteella hyvinvoinnin tilasta tiedetään seuraavaa:

Kouluterveyskysely 2021

Myönteistä kehitystä

- Liikkuminen on lisääntynyt, erityisesti pojilla koulukiusaaminen on laskussa
- Raittiiden nuorten määrä on lisääntynyt
- Laittomien huumeiden kokeilut ovat kokonaisuutena vähentyneet

Huolestuttavaa

- Mielen hyvinvoinnin haasteet yhä kasvussa
- Hyvinvointihaasteet kaikilla mittareilla mitattuna ovat tytöillä lisääntyneet
- Erityisesti lukiotyöillä (myös ammattiin opiskelevilla) laittomien huumeiden kokeilut lisääntyneet
- Laittomien huumeiden kokeilut:
  - 8.-9- lk: pojat 8 %, tytöt 7 %
  - lukio: pojat n. 8 %, tytöt n. 13 %
  - amm. opisk: pojat 12 %, tytöt 19 %
- Yksinäisyys kokonaisuutena lisääntynyt, erityisesti tytöillä

20-64 -vuotiaiden hyvinvointi (Finsote 2020 -kysely):

Myönteistä

- Elämänlaatu parantunut, yksinäisyys vähentynyt
- Aktiivisuus, osallistuminen lisääntynyt
- Työkyky koetaan paremmaksi ja yhä useampi uskoo jaksavansa työelämässä eläkeikään saakka

Huolestuttavaa

- Liikkuminen vähentynyt
- Alkoholia liikaa käyttävien määrä lisääntynyt
- Mielen hyvinvoinnin haasteet lisääntyneet ja ovat vertailukaupunkeja yleisimpiä (kuten mt-perustaiset sairauslomat)

Yli 65 -vuotiaiden hyvinvointi (Finsote 2020 -kysely):

Myönteistä

- Yksinäisyys vähentynyt
- Psykkinen kuormittuneisuus vähentynyt

Huolestuttavaa

- Mielen hyvinvoinnin haasteet vertailukaupunkeja yleisimpiä
- Alkoholin käyttö yleistä, noin 32 % käyttää alkoholia runsaasti
- Liikkuminen on vähentynyt
- Lihavuus lisääntynyt
- Dementiaindeksi on korkea (138, maan keskiarvo 100)

Ympäristön hyvinvoinnin tila

Mikkelin pohja- ja pintavesien tila

Mikkelin pohjavesialueiden rajausten ja luokitusten tarkistaminen on tehty kattavasti vuonna 2018. Pohjavesialueiden määrällisen ja laadullisen tilan riskiluokituksia tarkastellaan jatkuvasti. Mikkelin kaupunkialueen kannalta tärkeimmät pohjavesialueet ovat Pursiala, Hanhikangas ja Porrassalmi. Hanhikangas on riskialue pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan osalta. Pohjavesialue on määritelty kemiallisen tilan osalta hyväksi ja määrällisen tilan osalta huonoksi. Pursiala on riskialue määrällisen ja kemiallisen tilan osalta, ja pohjavesialue on määritelty kemiallisen tilan osalta huonoksi ja määrällisen tilan osalta hyväksi. Porrassalmi ei ole riskialue. Pohjavesialue on määritelty kemiallisen ja määrällisen tilan osalta hyväksi.

Tärkeitä työkaluja pohjavesien suojelussa ovat pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat, joissa kartoitetaan pohjavesimuodostumaa uhkaavat riskitekijät ja laaditaan toimenpideohjelma riskien pienentämiseksi. Hanhikankaan pohjavesialueen suojelusuunnitelmaa on hyväksytty Mikkelin kaupunginvaltuustossa 28.8.2023. Pursialan ja Porrassalmen pohjavesialueiden päivitetty suojelusuunnitelmat ovat valmistuneet ja ne saadaan hyväksyttäväksi vuoden 2024 aikana.

Mikkelin alueella suurempien reittivesien suurehko selät ovat ekologiselta tilaltaan pääosin hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Vesienhoidon 2. ohjelmakaudella noin 10 % Mikkelin alueen vesimuodostumista oli hyvää huonommassa tilassa. Vesienhoidon 3. ohjelmakauden vuosille 2023-2027 vahvistetuissa luokituksessa hyvää huonommassa ekologisessa tilassa olevien vesimuodostumien osuus on vähentynyt edelleen alle 10 %. Kehityksessä on ollut kyse oikeastaan enemmän tilannekuvan tarkentumisesta kuin muutoksesta tilassa. Viimeisintä ohjelmakautta varten tehdyssä muutoksessa vesimuodostumien rajoja muutettiin ja luokitusta varten koottiin aiempaa kattavammin biologisia aineistoja tehtävää luokitusta varten. Tällä hetkellä kaikki Mikkelin virkistyskäytön kannalta merkittävät vesimuodostumat on luokiteltu ekologisen havaintoaineiston pohjalta. EU:n vesipuidedirektiivin mukainen vesistöjen ekologisen tilan luokitus tehdään kuuden vuoden välein. Luokitus ei koske pienempiä vesistöjä. Muutokset vesistöjen tilassa näkyvät hitaasti, useiden vuosien kuluessa.

Ihmistoiminnan vesistöjen tilaa heikentävä vaikutus näkyy pääosin valuma-alueiden latvoilla olevissa pienissä vesistöissä ja suurten vesistöjen suojaisilla lahtialueilla. Vaikutukset aiheutuvat valtaosin hajakuormituksesta (maa- ja metsätalous, haja-asutus) ja voimakaimmillaan se on maaperältään turvevaltaisilla valuma-alueilla. Mikkelin osalta vesienhoidon toimenpiteet ovat kohdistuneet pääosin Mikkelin alapuolisen Saimaan, Otavan Kotalahden ja Kyyveden keskusaltaan lähivaluma-alueille, joilla suurin osa ekologiselta tilaltaan hyvää huonommista vesimuodostumista sijaitsee. Yksittäisistä vesistöjen tilaan vaikuttavista toimenpiteistä luultavasti vaikuttavin on ollut näille alueille totutettu viemäriverkostojen rakentaminen. Toinen mainittava vesienhoidon edellytyksiä parantava hanke on ollut ko. alueilla toteutettu ja edelleen meneillään oleva vesialueiden yhdistäminen. Näiden ohella tuorein merkittävä vesistöjen toipumiskykyä parantava kehityssuunta on ollut enenevät vesistöjen rakenteelliset kunnostukset, jotka tyypillisesti sisältävät virtakatuisten kolojen nousuesteitä poistavia ja luontaista lisääntymistä parantavia hankeosia. Mikkelin osalta vesienhoidon painopistealueet kohdistuvat suhteellisen hyvin virkistyskäytön ja siihen tukeutuvan elinkeinotoiminnan kannalta tärkeimmille alueille. Haastetta tuleville kuormitusta vähentäville toimille aiheuttaa etenevä ilmastonmuutos, jonka ennustetaan lisäävän vesistöihin kulkeutuvan kuormituksen määrää. Tehtävässä onnistuminen edellyttää menestyksekkästä hajakuormituksen hillintää varsinkin ojitetuilla turvemailla. Myös tämän osalta hanketoiminta on käynnistymässä mm. tuotannosta poistuvien turvetuotantoalueiden jälkikäyttöä koskevien hankkeiden osalta.

Talousveden laatu

Vuonna 2023 talousveden laatuvaatimukset ovat täyttyneet kaikissa vesilaitosten viranomaisvalvonnan tutkimuksissa. Laatutavoitteissa on ollut yksi lyhytaikainen poikkeama, jonka syy on selvitetty ja poistettu.

Sinilevätilanne / uimarannat

Vuonna 2023 yleisten uimarantojen uimavesinäytteiden tulokset täyttivät pääosin laatuvaatimukset. Kahdella uimarannalla laatuvaatimus ei täyttynyt yksittäisessä tutkimuksessa. Uusintänäytteiden tulokset olivat vaatimusten mukaisia. Joitakin havaintoja tehtiin sinileväkukinnasta muutamalla uimarannalla. Tilannetta seurattiin tiheällä valvonnalla ja rannoilla tiedotettiin tarpeen mukaan asiasta. Leväkukinnat eivät runsastuneet ja haitat uimareille jäivät melko vähäisiksi.

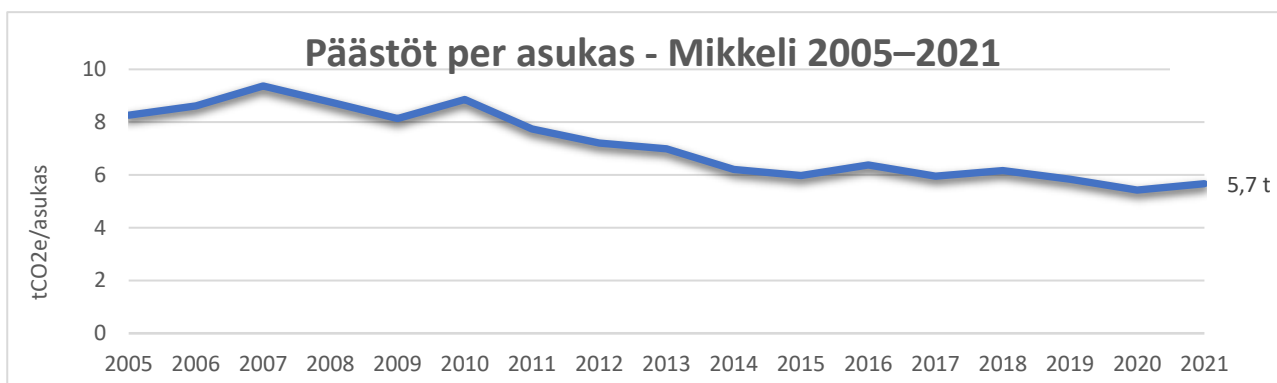
Ilmanlaatu

Ilmanlaatua on Mikkeliissä seurattu kahden vuoden jaksoissa. Seuranta on tehty yhteistyössä maakunnan muiden kaupunkien ja alueella toimivien energiantuotantolaitosten kanssa. Viimeisin jatkuvatoiminen mittausjakso käsitti vuodet 2020 ja 2021. Vuonna 2020 mitattiin sekä hengitettävää pölyä että typenoksideja, vuonna 2021 mitattiin vain hengitettävää pölyä. Mikkeliissä ilmanlaatuun vaikuttavista päästöistä suurin osa muodostuu liikenteestä. Ympäristöluvan varaisista laitoksista merkittävin on Etelä-Savon Energia Oy:n Pursialan voimalaitos. Hengitettävän pölyn pitoisuudet ovat suurimmillaan keväällä maaliskuussa, kun hiekoitushiekkaa poistetaan kaduilta. Ilmanlaatuindeksillä arvioituna ilmanlaatu Mikkeliissä on ollut yli 90 % ajasta hyvää. Tarkkailua on tarkoitus jatkaa Mikkelin ja Savonlinnan yhteistarkkailuna. Mittauslaitteisto on vuonna 2023 Savonlinnassa. Vuosina 2024–2025 ilmanlaatua mitataan Mikkeliissä.

Kasvihuonekaasupäästöt

Suomen ympäristökeskuksen ns. Hinku-laskentatavan mukaan kuntien yhteenlasketut ilmastopäästöt laskivat 0,2 % ja Mikkeliissä nousivat 3,6 % vuonna 2021 edellisvuoteen verrattuna. Mikkeliissä kokonaispäästöt ovat laskeneet vuodesta 2005 lähtien yhteensä 35 %. Mikkeliissä eniten päästöjä aiheuttaa liikenne, seuraavaksi eniten kaukolämmön tuotanto ja maatalous. Asukaskohtaiset päästöt ovat laskeneet vuodesta 2005 vuoteen 2021 31 %.

Laskennan tuloksia voi tarkastella osoitteessa: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>.

Asukaskohtaisten päästöjen kehitys Mikkeliissä vuosina 2005-2021 (Suomen ympäristökeskus 2023).

Mikkelin kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä on tarkasteltu myös erillisessä CO₂ -raportissa, joka on laadittu Mikkeliille vuodesta 2009 lähtien. Maankäyttösektorin päästöjen tarkastelu vuosilta on 2010, 2014 ja 2016. Metsien päästölaskennassa ovat mukana puuston biomassan hiilivaraston muutos (metsien hakkuut, luonnollinen poistuma ja puuston kasvu) sekä maaperän päästöt ja nielut. Puuston kasvihuonekaasutase vaihtelee puuston kasvun ja hakkuiden mukaan. Maaperän vaikutus maankäyttösektorin päästöihin ja nieluihin on puuston vaikutusta huomattavasti pienempi. Laskennan mukaan maankäyttösektori toimi Mikkeliissä hiilinieluna vuonna 2010 mutta on toiminut päästölähteenä vuosina 2014 ja 2016. Maankäyttösektorin päästöt ovat yli kaksinkertaistuneet vuodesta 2014 vuoteen 2016. Maankäyttösektorin ja erityisesti metsien hiilitaseen tarkastelu on tärkeää hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen seurannassa.

Mikkelin ilmasto-ohjelma on hyväksytty Mikkelin kaupunginvaltuustossa 13.12.2021. Ilmasto-ohjelman päätavoitteena on, että Mikkelä saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Liikenteen päästöjen osalta tavoitteena on puolittaa päästöt vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta.

Melu

Pahin melun aiheuttaja Mikkeliissä on tieliikenne. Meluhaitta-alueet Mikkeliissä ovat valtateiden varsilla. Viime vuosina VT 5 ja VT 13/15 varsille on saatu melusuojuuksia, jotka ovat vähentäneet tieliikenteestä aiheutuvaa meluhaittaa.

Kaupungistuminen

Mikkeli

Vuoden 2023 alkupuolella Mikkelin väkiluku oli hieman alle 52 000 asukasta. Kantakaupungin alueella asukasluku on noin 39 000. Väestö kasvaa edelleen kantakaupungin alueella, vaikka koko kunnan alueella väestö vähenee vuosittain. Kehitys on tyypillistä Mikkelin kaltaisissa liitoskunnissa ja maakuntakeskuksissa. Kaupungin sisäinen muuttoliike on noin 4 000 asukasta.

On tärkeää, että kaupungin aluekeskuksia kehitetään asuin- ja toimintaympäristöinä samalla kun keskustaaajaman tiivistäminen edistyy. Mikkelä vahvuutena on monipaikkaisuuden kehittäminen. Se antaa mahdollisuuden vahvistaa kaupungin elinvoimaa niin, että väkimäärä saataisiin kasvuun ja ihmisiä muuttamaan esim. aluekeskusten vaikutuspiiriin. Tavoitteena tulee olla, että vuonna 2040 asukkaita

on saman verran kuin nykyisin. Etätyömahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Tätä voidaan edistää tarjoamalla etätyötiloja ja helpottamalla lupakäytäntöjä kakkosasumisen muuttamiseksi vakituksiksi asunnoiksi – niissä rajoissa, joissa voimassa oleva Maankäyttö- ja rakennuslaki sallii.

Etelä-Savon alueella on tärkeää hyödyntää kaupunkikehitystä edistävissä hankkeissa EU-tukia, yritysyhteistyötä ja muita ulkopuolisia rahoituslähteitä, jotka tukevat näitä tavoitteita.

Yleiskaava

Mikkelissä maankäyttöä ohjataan yleiskaavoilla. Kaupungin alueella on voimassa useita osayleiskaavoja. Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava on vuodelta 2019 eli se on suhteellisen tuore ja toimiva. Kaavan tavoitevuosi on 2040. Kantakaupungin yleiskaava yhdessä kaupunkistrategiaan perustuvan maapoliittisen ohjelman kanssa ohjaa maankäyttöä. Aluekeskusten yleis- ja ideasuunnitelmat sekä osayleiskaavat antavat niiden maankäytölle riittävät lähtökohdat kehittää keskustaajamaa ja aluekeskuksia kunkin alueen oman identiteetin pohjalta. Myös Ristiinan alueella on kaksi hiljattain hyväksyttyä osayleiskaavaa. Olisi paikallaan harkita koko kunnan alueelle tehtävää ns. strategista yleiskaavaa, jolla ei olisi oikeusvaikutteista roolia rakentamiseen, mutta se voisi ohjata alemman tason ranta- ja rantaosayleiskaavoja. Strategisessa yleiskaavassa määriteltäisiin esim. pysyvän asumisen edullisuusvyöhykkeet ja näin kunnan eri alueita voitaisiin kohdella tasavertaisesti.

Asuminen

Asuminen keskittyy keskustaan ja reuna-alueille. Ydinkeskustan ja nk. sisäkaupungin alueille, kävely- ja pyöräilyetäisyyksien päähän Hallitustorilta, rakennetaan pääosin asuinkerrostaloja. Saimaan rannat ja rauhallisemmat sijainnit kiinnostavat omakotitalorakentajia. Esimerkkinä tästä on Annilanrannan OKT-alue, jossa on tarjolla 11 omarantaista omakotitalotonttia, joihin on hyvä kysyntä jo ennen myyntivaihetta. Satamalahden kehittäminen jatkuu alueen ideasuunnittelulla, joka tähtää asemakaavoitukseen. Tähän talousarviovalmistelun raamivaiheessa varattu oma määrärahasa. Alueen rakentamismahdollisuuksia selvitetään rohkealla ja reilulla asenteella. Satamalahden Docklands-kokonaisuus koostuu kolmesta suunnittelukokonaisuudesta, joiden asemakaavoitus on alkanut vuonna 2022. Tavoitteena on, että varsinaisen Sataman alueella voitaisiin kaavoittaa asumista 3 500–4 500 asukkaalle hyvien kaupallisten ja julkisten palveluiden äärellä.

Ydinkeskustan (nk. CBD-alue) alue on maankäytön vyöhykemallissa tiivis ja hintavyöhykkeiden rajaukset ovat tarkoituksenmukaiset koko keskustaajaman alueella. Sisäkaupungin alue painottuu osayleiskaavassa kehittyvän ja kasvavan taajaman alueeseen. Kaupunki kasvaa keskustassa tiivistymällä, joka on kaavataloudellisesti ja ekologisesti resurssiviisasta. Toisaalta Mikkelin kaupungin laajat haja-asutusalueet sekä aluekeskukset mahdollistavat asumisen myös rauhallisessa ja luonnonläheisessä maaseutuympäristössä. Myös sille on kysyntää.

Vapaa-ajan asujien määrä ja viipymien kesto Mikkelissä ovat edelleen korkealla tasolla. Vapaa-ajan asukkaiden ostovoima näyttyy merkittävänä mahdollisuutena Mikkelin kaupungin elinvoimalle – tämä korostuu erityisesti kesäaikana ja vaatii myös uusia tarkasteluja seudullisesti merkittävien kaupallisten alueiden kehittämisessä.

Liike-elämä ja työpaikat

Liikepaikka- ja kaupan rakentamiselle on osoitettu useita kohdealueita sujuvien liikenneyhteyksien äärellä. Vuonna 2024 Kirjalan uusi kaupallisten toimintojen alue siirtyy selvitysvaiheiden jälkeen asemakaavoitukseen. Aiempien selvitysten mukaan vuoteen 2026 mennessä kaupungissa on tarve noin 250 000 kerrosneliömetrin lisärakentamiselle liiketonttien osalta. Aiempia kaupan alueita voidaan muuttaa asumisen alueiksi. Tarkastelussa korostuu keskustan alue, jossa erityisesti Satamalahti sekä siihen kiinteästi kytkeytyvä Kenkäveronniemen alue, ”Puhdistamo”, mahdollistavat uuden matkailua, viihdettä ja viihtymistä promoivoivan sijainnin uusille alueellisille ja seudullisille toimijoille.

Teolliselle toiminnalle erilliskohteina ovat Visulahden teollisuuden ja kaupan korttelialueet, Ecosairilan alue sekä Tikkalan teollisuusalue. Myös lähempänä keskustaa sijaitseva Tuskun asemakaava-alueen laajennus länteen ja luoteeseen tarjoaa tiloja logistiikan ja pk-teollisuuden tarpeisiin. Pursialan alueen kehittämisessä edetään: tavoitteena on, että alueen luonne muuttuu selkeästi työpaikkakeskittymäksi, jossa on sekä teollista toimintaa että kaupan korttelialueita. Myös asumista ja vähittäiskaupan toimintoja voidaan sijoittaa Pursialan alueelle. Pursialan alueella tontinluovutukset perustuvat arviokirjamenettelyyn. Uutena haasteena on laajojen, noin 30–100 hehtaarin, tilaa vievän teollisuusalueiden kaavoituksen aloittaminen. Näitä alueita on kartoitettu kaupungin pohjois- ja eteläpuolilta.

Laajentumis- ja kehittämissuunnitelmien rinnalla katsetta on käännetty myös ydinkeskustan (CBD:n) elinvoiman varmistamiseen. Tämä edellyttää joustavaa kaavoitus- ja suunnitteluasetusta sekä uudenlaista ajattelua asumisen, palveluiden ja esimerkiksi kaupan toimintojen sijoittamisesta olemassa oleville tai uudelleen rakentuville korttelialueille. Samaa rohkeutta voitaisiin edellyttää myös maankäyttöä valvovien valtion viranomaisten taholta. Vuonna 2024 aloitetaan keskusta-alueella hanke muutamien vanhentuneiden asemakaavojen muuttamiseksi. Se mahdollistaa mielenkiintoisten ja perinteiseen maakuntakeskukseen verrattuna hieman poikkeavan, rohkean toteutushankkeen. Keskusta-alueen kaava- ja rakentamishankkeita on edistettävä siten, että alueen asumisen kirjo monipuolistuu – asuntoja tulee olla seniorikansalaisten lisäksi lapsiperheille, nuorille aikuisille sekä opiskelijoille.

Pysäköinti

Kantakaupungin alueella on nähtävissä, samaan aikaan kun ajoneuvoliikenne lisääntyy, että ajoneuvojen pysäköintimitoitusta on mahdollista pienentää. Pysäköinnin ratkaisuihin on kiinnitettävä erityisesti huomiota Satamalahden alueella sekä muilla uusilla rakentuvilla alueilla, myös ydinkeskustassa. Yleiskaavan määrittämä pysäköintinormi helpottaa tilannetta väljentämällä autopaikkannormeja keskustassa.

Liikenne

Liikenneympäristöjä suunnitellaan turvallisiksi ja kävely- ja pyöräily- (käpy-) liikennettä suosivaksi. Käpy-liikenteen yhteyksiä lisätään sisäkaupungin alueilla ja keskustassa alueilla, joissa se on asemakaavan kannalta mahdollista. Saimaata noudattelevan rantareitin suunnittelu ja toteutus jatkuu myös tulevaisuudessa Visulahdesta Ristiinaan; tärkeimpänä kehityskohteena voitaisiin mainita Annilanrannan alueen liikenneympäristön parantaminen.

Mikkelin saavutettavuuden kannalta maantieverkon kunnossapito ja toimiva raideliikenne ovat elinehto. Molempien toteutuminen elinkeinoelämän kannalta riittävällä tasolla vaatii määrätietoista edunvalvontaa.

Rakentaminen

Viimeisen noin 5 vuoden ajan rakentaminen on ollut Mikkelissä maltillista, varsinkin omakotitalotonttien luovutuksia on tehty vähän. Osin syynä tähän on ollut koronapandemia, osin Venäjän hyökkäyssota. Eräiden keskustakortteleiden asuintalohankkeet ovat luovat uutta kaupunkikuvaa. Toisaalta Kalevankankaan urheilurakentamisen hankkeet (jalkapallohalli, Padel-kentät ja hallit) sekä eräät sisäkaupungin pientaloalueet luovat uutta kaupunkiympäristöä, joka uudistaa Mikkelin rakentamisen tasoa.

Teollisuus- ja liikerakentamisessa on nähtävissä merkkejä alan vilkastumisesta. Hyvä yhteistyö esimerkiksi MikseiMikkelin kanssa on mahdollistanut uusien investointien markkinoinnin ja suunnittelun teollisuus- ja liikerakentamisen alueille. Mikkelistä on muodostumassa tärkeä kaupan logistiikan keskus – varsinkin Tuskun teollisuusalueen laajentaminen länteen helpottaa tätä painetta. Uusimpana kokonaisuutena on syytä mainita aurinkovoima-alueiden kova kysyntä. Tässäkin asiassa tehdään tiivistä yhteistyötä MikseiMikkelin kanssa.

Julkisessa rakentamisessa Saimaanportin yhtenäiskoulu hallitsee Urpolan maisemaa. Uusia asuinseutuja on nousemassa Annilanrantaan ja asemakaavoituksen vahvistuessa myös Moisioon. Ranta-Launialan asemakaava on valmistunut ja alueen kunnallistekniikka tulisi toteutukseen vuonna 2025. Lisäksi Pankalammen entisen terveysaseman alue (”Repunpää”) ja varsinkin Satamalahti ovat tulevaisuuden kohdealueita. Pistemäisesti kartoitetaan uudenlaisia kumppanuuskaavoitus ja -toteutusmalleja investoijien ja rakentajien kanssa. Tämä edellyttää kaupungilta uudenlaista asennoitumista yksityisrahoitettujen hankkeiden ohjaamiseen ja toteutukseen. Vuoden 2024 aikana tavoitteena on toteuttaa nk. Urski-Tipulan (Urheilupuiston koulun) asemakaavatyö kumppanuushankkeena.

Osaaminen

Nuorisoikäluokka pienenee Suomessa. Etelä-Savossa ja Mikkelissä tämä tapahtuu keskimääräistä nopeammin. Etelä-Savossa oman lisähaasteen tuo työllisten ikärakenteen painottuminen useilla toimialoilla yli 50-vuotiaisiin, minkä vuoksi eläköitymisten synnyttämä työvoimatarve elinkeinoelämässä tulee olemaan suuri. Ikärakenteen muutos lisää tarvetta pitää osatyökykyiset mukana työelämässä. Koulutuksen avulla voidaan myös edistää osatyökykyisten kuntoutusta ja osallisuutta.

Myös elinkeinot ovat murroksessa. Uudet teknologiat ja työskentelytavat muuttavat elinkeinoelämän osaamistarpeita ja koulutuksen järjestäjien on pystyttävä ennakoimaan paitsi eri toimialojen seuraavien vuosien työvoiman tarvetta, myös näiden työntekijöiden tarvitsemää osaamista. Työura voi koostua myös useista erilaisista tehtävistä, joille on eri osaamistarpeet. Tämä korostaa moniosaajien tarvetta työelämässä. Koulutuksen osalta tämä vaatii erilaisia opiskelu ja oppimismahdollisuuksia sekä räätälöidymiä koulutuskokonaisuuksia.

Mikkelissä on kuitenkin monipuolisesti oppilaitoksia kaikissa koulutusasteissa. Osa koulutustoimijoista toimii eri rajapinnoilla. Esimerkiksi liikelaitos Otaviassa toimii valtakunnallinen Nettilukio ja Otavan Opisto, joka on tarjonnut monipuolista koulutusta yli 130 vuoden ajan. Liikelaitos tekee myös tulevaisuuden tutkimusta ja kouluttaa sekä hyödyntää tekoälyä opetuksessa.

Etelä-Savon ammattiopisto tarjoaa koko maakunnan alueella monipuolista koulutusta sekä peruskoulun päättäneille että aikuisille. Opiskelijavuosimäärä on noussut 3000:een ja maahanmuuttajien osuus koulutuksesta kasvanut noin 10 %:iin. Mikkelissä toimii myös toisen asteen ammatillista koulutusta antava Suomen Nuoriso-opisto ja Mikkelin kesäyliopisto, jonka tehtävänä on järjestää eteläsavolaisille monipuolisesti avoimia yliopisto-opintoja ja korkeakoulutasaista täydennyskoulutusta. Tutkimus- ja kehittämistyön osalta Mikkelissä nousevat esille erityisesti Mikkelin yliopistokeskuksen toimijat (Aalto, HY ja LUT) ja ammattikorkeakoulu. Myös ammattiopiston hankesalkku on kooltaan merkittävä.

Mikkelin yliopistokeskus (MUC) koostuu Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston ja LUT-yliopiston Mikkelissä toimivista yksiköistä. MUC toiminta painottuu T&K-toimintaan, jossa yliopistoilla on Mikkelissä valtakunnallisesti erikoistuneita ja samalla Mikkelin painopistealoja tukevia osaamisaloja. Viime vuosina kehittämistä on tehty erityisesti koulutuksen osalta. Syksyllä 2023 on aloittanut LUT:n vesitekniikan DI-ohjelma ja valmistelussa on myös mikro-osaamiskokonaisuuksia. Lisäksi Mikkelissä ollaan päästy vauhtiin tiedekasvatuksen Tiedepolun osalta laajalla yhteistyöllä.

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu (Xamk) tukee osaltaan maakunnan koulutustason nostamista tarjoamalla lähes 50 amk-koulutusta ja yli 30 YAMK-koulutusta kahdeksalla koulutusalueella. Uusia tutkinto-ohjelmia käynnistetään alueen tarpeiden mukaisesti (mm. vuonna 2022 käynnistynyt Tradenomi (AMK), hyvinvointiliiketoiminnan johtaminen). Mikkelin kampuksen opiskelijamäärä on kasvanut viimeisten viiden vuoden aikana noin 15 % (4461 vuonna 2022). Xamk toteuttaa Suomen ammattikorkeakouluista vahvimmin aluekehitystä hyödyntämällä TKI-toiminnassaan alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä rahoituslähteitä. Viime vuosina Xamk on saanut myös kansainvälisesti ja kansallisesti kilpailtua tutkimusrahoitusta.

Oppilaitosten osaaminen tulisi entistä paremmin yhdistää myös koulutustarpeiden ennakointiin sekä tulevaisuuden työelämän sekä toimintaympäristöjen muutoksiin. Sen tulisi vastata työpaikkojen uudistavan osaamisen kysyntään ja siten edistää työvoiman valmiutta ja kykyä vastata nopeasti muuttuvan työelämän haasteisiin.

4 Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet

4.1 Mikkelin kaupungin strategia, päämäärät ja painopisteet

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. (kuntalaki § 37)

Mikkelin kaupunkistrategia 2022–2025 visionaan ”Mahdollisuuksien Mikkelin – Puhtaan veden pääkaupunki” on hyväksytty valtuustossa 13.12.2021. Samalla hyväksyttiin Mikkelin kaupungin arvoiksi Reilu, Rohkea ja Rakentava. Kaupunkistrategiaa toteuttavat strategiset toimenpideohjelmat 2022-2023 hyväksyttiin valtuustossa 25.4.2022 § 52

Strategian visiota, painopisteitä, Mikkelin arvoja ja strategisten toimenpideohjelmien toimenpiteitä toteutetaan talousarviossa ja toimintasuunnitelmissa. Strategia konkretisoituu Elinvoimaohjelmassa ja Hyvän elämän ohjelmassa. Hyvän elämän ohjelma on samalla kaupungin lakisääteinen hyvinvointikertomus. Strategisten toimenpideohjelmien seuranta ja raportointi valtuustolle toteutetaan valtuuston hyväksymien seurantamittareiden avulla erillisenä raportointina. Valtuustotason seurantamittareiden tavoitetaso on asetettu valtuustokaudeksi.

Palvelualueille lautakuntatasolle on laadittu strategian tavoitteenasettelua ja seuranta varten strategiakortit, joihin on kirjattu strategiaan perustuvat talousarvion 2023 konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet. Lautakuntatason toimenpiteiden seuranta toteutetaan lautakunnissa. Toimenpiteiden toteutumista seurataan taloussuunnittelun yhteydessä hyödyntäen valtuustotason mittareita sekä täydentäen mittareita tarvittaessa laadullisella arvioinnilla toimenpiteiden etenemisestä.

Strategisten toimenpideohjelmien käytännön toiminnan suunnittelun ja toimeenpanon tukena ovat niille asetetut ohjausryhmät sekä kaupunkikonsernin toimijoiden sekä muiden sidosryhmien asiantuntijajäsenistä koostuvat seurantarajat.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelun avulla määritellään kaupungin strategian mukainen ja palvelutuotannon vaatima määrällinen ja laadullinen henkilöstötarve. Tämän suunnittelun tavoitteena on luoda strateginen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma varmistamaan, että Mikkelin kaupungin palveluja tuottaa oikea määrä osaavaa henkilöstöä. Suunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun ja ennakoii muuttuvia henkilöstön osaamistarpeita, henkilöstön määrää ja rakennetta sekä henkilöstön sijoittumista ja kohdentumista palveluprosesseihin ja yksiköihin. Vuoden 2024 henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan sisältyy kaupungin tavoiteorganisaation päivitys sopeuttamishojelman suunnitelmien perusteella ja se ottaa huomioon kaupungin valtuustostrategian päämäärät.

Vuoden 2024 osaamisen kehittämisen painopistealueet ovat työhyvinvointi ja sen huomioiminen johtamisessa, digitalisaation tehokkaampi hyödyntäminen ja hankintojen laadukas toteuttaminen.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta laaditaan erillinen asiakirja, joka tuodaan valtuuston hyväksyttäväksi.

4.2 Laskentaperuste

Verotulot

Kuntalain 111 §:n mukaan valtuuston on viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosenteista sekä muiden verojen perusteista. Verotusmenettelylain 91 a §:n mukaan kunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle tuloveroprosenttinsa suuruus viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä. Kiinteistöverolain 11 §:n mukaan kunnanvaltuusto määrittää kiinteistöveroprosenttien suuruuden vuosittain etukäteen samalla, kun se vahvistaa varainhoitovuoden tuloveroprosentin. Myös kiinteistöveroprosentit tulee ilmoittaa viimeistään edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Talousarviokirjan kohdassa 3.1 selostetun mukaisesti sote-uudistus siirsi sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuun hyvinvointialueille 1.1.2023 lukien. Sote-uudistuksen yhteydessä myös osa kuntien verotuloista siirrettiin valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Yhteisöveron tuotosta kuntien osuutta pienennettiin yhdellä kolmasosalla, valtion osuutta

kasvatettiin vastaavasti. Kunnallisverotuksen muutos toteutettiin leikkaamalla kunnan vuoden 2022 kunnallisveroprosentista 12,64 prosenttiyksikköä ja kasvattamalla vastaavasti valtion tuloveroja. Kuntien oli vahvistettava vuoden 2023 tuloveroprosentti tämän mukaisesti, eli kunnat eivät voineet päättää vuoden 2023 veroprosentin osalta muista muutoksista. Näin ollen Mikkelin kaupungin vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vahvistettiin kaupunginvaltuuston päätöksellä 9,36 %. Leikkauksen suuruus vahvistui valtiovarainministeriön huhtikuussa 2022 julkaisemissa sote-uudistuksen siirtolaskelmissa. Kunnallisveron leikkauksen suuruus ei enää muutu, vaan tarkastuslaskennan muutokset kohdistuvat valtionosuuksiin. Lopulliset sote-uudistukseen liittyvät rahoituksen siirtolaskelmat eivät ole vielä talousarvion valmisteluhetkellä käytettävissä. Niiden odotetaan valmistuvan loppuvuoden 2023 aikana.

Vuoden 2024 tuloveroprosentit tulee määrätä ja ilmoittaa 0,1 prosenttiyksikön tarkkuudella, joten kaikkien Manner-Suomen kuntien veroprosentit muuttuvat vuodelle 2024. Mikkelin kaupungin vuoden 2024 talousarvioesitys on valmisteltu pyöristämällä vuonna 2023 sovellettu tuloveroprosentti lähimpään prosenttiyksikön kymmenyksen. Veroprosentiksi esitetään siis 9,4 %.

Kiinteistöveron tuoton perusteena on talousarvion laadinnassa käytetty seuraavia kiinteistöveroprosentteja, jotka ovat käyttötarkoituksen mukaan ryhmiteltyinä:

	2024	2023
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,37 %	1,37 %
Vakituksen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti	0,62 %	0,62 %
Muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti	1,50 %	1,50 %
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00 %	4,00 %
Yleishyödyllisten yhteisöjen veroprosentti	0,00 %	0,00 %
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	3,10 %	3,10 %

Talousarvion valmisteluhetkellä on hallitusohjelman mukaisesti valmistella kiinteistöverolain muutos, joka eriyttäisi maapohjan veroprosentin yleisestä kiinteistöveroprosentista. Tarkoituksena on korottaa kiinteistöverolakia muuttamalla maapohjan kiinteistöveron alarajaa yleisestä kiinteistöveroprosentista poikkeavasti 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin. Talousarvio on laadittu olettaen, että mikäli maapohjalle määrätään oma erillinen veroprosentti, määrätään myös sen osalta veroprosentiksi 1,37 % eli sama kuin yleinen kiinteistöveroprosentti.

Verotulojen budjetoinnissa on hyödynnetty Kuntaliiton lokakuussa 2023 päivittämää veroennustekehikkoa. Ennuste perustuu pääosin syksyn kuntatalousohjelmassa esitettyihin arvioihin verotulojen kehityksestä. Veroennustekehikossa on myös huomioitu verotilitykset syyskuuhun asti sekä verohallinnon lokakuun alussa julkaisemat ennakkotiedot valmistuvasta kunnallis- ja yhteisöverotuksesta vuonna 2022.

Valtakunnallisesti Kuntaliitto arvioi koko maan kuntien verolajikohtaisia muutoksia vuodesta 2023 vuoteen 2024 seuraavasti:

- kunnallisverotulot – 6,6 %
- yhteisöverotulot – 10 %
- kiinteistöverotulot + 6,8 %

Kunnallis- ja yhteisöverotuloissa näkyvä negatiivinen muutos vuodesta 2023 vuoteen 2024 johtuu sote-uudistuksen aiheuttamasta ns. verohännästä, jonka vaikutus poistuu kuntien verotilityksistä vuodesta 2024 lukien. Verohäntä syntyy, kun osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vielä vanhojen veroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisena. Vuodesta 2024 eteenpäin tämä vaikutus poistuu ja vaikuttaa siten kaikkien kuntien verotuloihin laskevasti.

Mikkelin kaupungin osalta verotuloennuste on seuraavan taulukon mukainen. Ennusteessa on oletettu veroprosenttien pysyvän vuoden 2024 mukaisella tasolla myös suunnitelmavuosina.

Mikkelin verotuloennuste, 1000 euroina

	TP2021	TP2022	Enn. 2023	TA2024	TS2025	TS2026
Kunnallisvero	191 019	199 948	109 030	100 026	102 702	105 897
<i>Muutos %</i>	2,7	4,7	-45,5	-8,3	2,7	3,1
Yhteisövero	24 331	23 269	14 264	12 608	13 508	13 788
<i>Muutos %</i>	43,3	-4,4	-38,7	-11,6	7,1	2,1
Kiinteistövero	21 772	22 720	23 877	24 011	24 011	24 011
<i>Muutos %</i>	10,2	4,4	5,1	0,6	0	0
Yhteensä	237 122	245 937	147 171	136 645	140 221	143 696
<i>Muutos %</i>	6,4	3,7	-40,2	-7,2	2,6	2,5

Valtionosuudet

Kuntien valtionosuudet koostuvat hallinnollisesti kahdesta eri osasta, joiden myöntäjinä toimivat valtiovarainministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtionosuudet ovat kunnalle kokonaisuutena ns. yleiskatteista tuloa, mikä tarkoittaa sitä, että kunta saa vapaasti käyttää sille myönnetty valtionosuudet peruspalvelujensa rahoittamiseen parhaaksi katsomallaan tavalla. Valtionosuuksien käytöstä ei raportoida. Kunnan valtionosuus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta, verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksesta.

Sote-uudistuksessa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää muutettiin siten, että laskennassa käytettävät valtionosuusperusteet kuvaavat uudistuksen jälkeen kuntien jäljelle jääviä tehtäviä. Uusi valtionosuusjärjestelmä on perusrakenteeltaan pääosin sama kuin aiemmin, mutta ns. sote-perustaiset osat on poistettu kuntien rahoituspohjasta laskennallisesti. Sote-tehtävien ja niiden rahoituksen poistuttua kunnilta määräytyy suurin osa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta jaettavasta rahasta alle 16-vuotiaiden ikäluokkien perusteella. Tämän vuoksi Mikkelin väestöennusteen kehityssuunnalla on heikentävä vaikutus tulevaisuuden valtionosuuksiin.

Sote-uudistuksen myötä kuntien valtionosuusjärjestelmään on siis jäänyt eriä, jotka eivät perustu kunnan tehtäviin, vaan menneisyyden sote-kustannuksiin. Sote-palveluiden tuottamisesta aiheutuneet kustannukset ja ns. sote-sidonnaiset valtionosuudet siis poistuvat kuntien taloudesta vuodesta 2023 alkaen, mutta menneet sote-kustannukset vaikuttavat kuntien valtionosuuksiin myös tulevina vuosina. Kuntien lopullinen sote-uudistuksen jälkeinen valtionosuuspohja selviää loppuvuodesta 2023 toteutettavassa tarkastuslaskennassa.

Mikkelin vuoden 2024 valtionosuuksien budjetointi perustuu Kuntaliiton 11.10.2023 julkaisemaan päivitettyyn ennakkolliseen valtionosuuslaskelmaan. Alla oleva taulukko kuvastaa hyvin konkreettisesti sote-uudistuksen aiheuttamaa valtionosuustason putoamista aiempiin vuosiin verrattuna. Peruspalvelujen valtionosuus -rivi pitää sisällään paitsi verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen, myös summitaan negatiiviset sote-erät. Sote-siirtolaskelmien tarkistusten myötä vuodesta 2024 eteenpäin kokonaisuuteen vaikuttaa myös valtionosuuksien lisäsiirtotarve; valtiovarainministeriö tarkistaa kunnilta hyvinvointialueille siirrettävien tulojen määrän koko maan tasolla siirtyviä kuluja vastaavaksi. Vuoden 2023 osalta laskelmien osoittama lisäsiirtotarve huomioidaan takautuvasti vuoden 2024 ja 2025 valtionosuuksissa tasasuuruusina erinä. Vuoden 2023 valtionosuutta ei siis enää muuteta sote-laskennan perusteella, vaan tarkistukset tehdään takautuvasti kahden tulevan vuoden valtionosuuksiin.

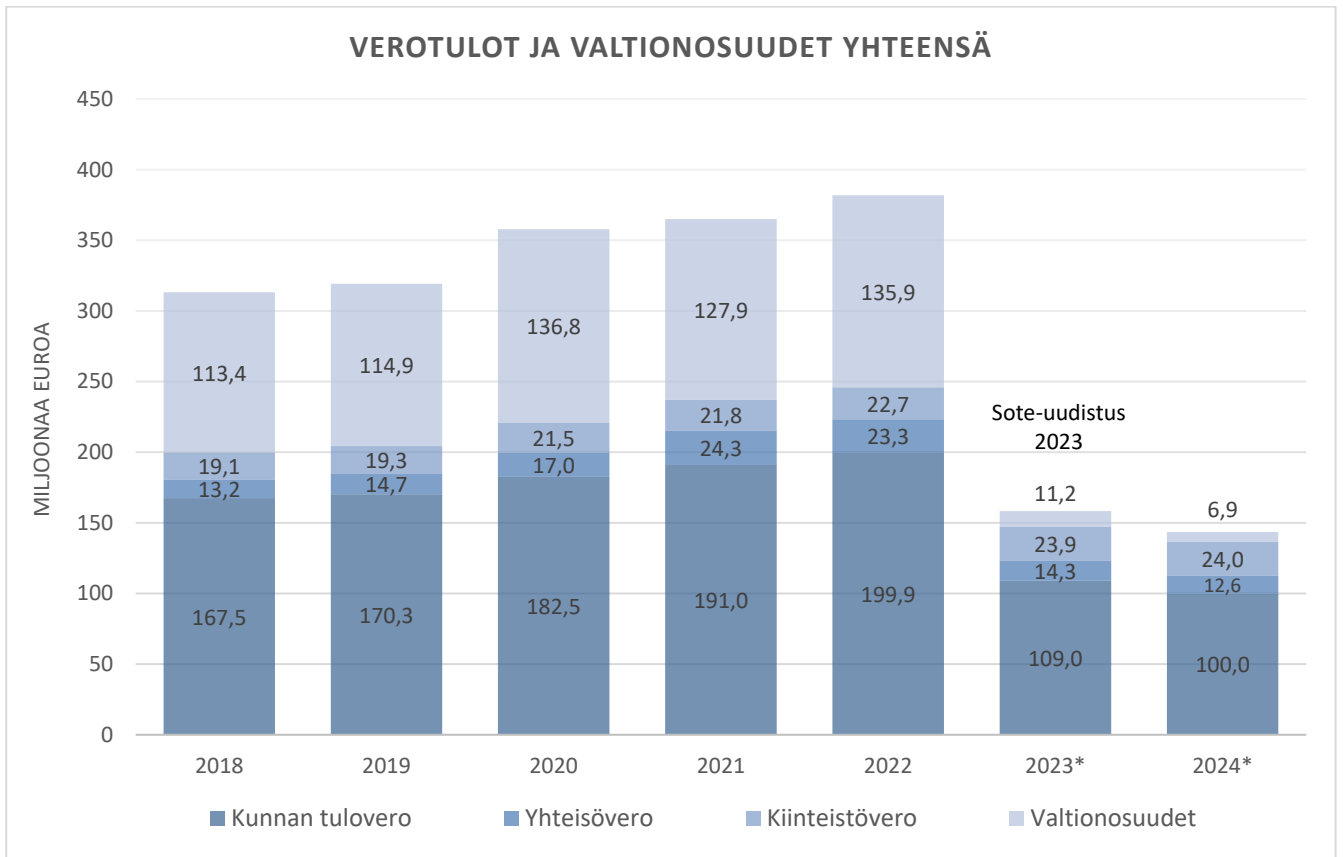
1 000 euroa	TP2022	TA2023	Ennuste 2023	TA 2024
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	104 034	1 179	976	-3 402
<i>josta verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus</i>	<i>20 391</i>	<i>9 884</i>	<i>9 887</i>	<i>10 984</i>
<i>josta sote-erien vaikutus yhteensä</i>	<i>-</i>	<i>-13 605</i>	<i>-13 901</i>	<i>-19 396</i>
<i>josta sote-uudistuksen muutosrajoitin</i>	<i>-</i>	<i>-9 656</i>	<i>-9 834</i>	<i>-11 744</i>
<i>josta sote-uudistuksen järjestelmämuutoksen tasaus</i>	<i>-</i>	<i>-3 949</i>	<i>-4 068</i>	<i>-4 758</i>
<i>josta jälkikäteistarkastuksesta aiheutuva vos-lisäsiirtotarve 2024</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-1 930</i>
<i>josta vos-lisäsiirron takautuva huomiointi v. 2023 (50 %)</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-965</i>
Verotulomenetyksen korvaus	29 208	9 069	8 907	8 983
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	1 058	913	1 273	1 273
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	1 600	-	-	-
Yhteensä	135 900	11 162	11 155	6 854

Vuosien 2025–2027 valtionosuuksien määrät on kirjattu suunnitelmavuosille valtiovarainministeriön syksyn 2023 kuntatalousohjelman yhteydessä julkaiseman painelaskelmataulukon arvioiden mukaisina. Näiden vuosien valtionosuuksien määrää vuoteen 2024 verrattuna nostaa vuoden 2025 alusta lukien voimaan tuleva TE-uudistus, joka siirtää työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämistä vastuun kunnille. Siirtyvät palvelut rahoitetaan valtionosuuksilla. Luvut ovat vasta alustavia, ja muutoksia voi aiheutua esimerkiksi sote-siirtolaskennan valmistuessa ja TE-uudistuksen rahoituslaskelmien tarkentuessa.

Vuosien 2025–2027 arvioidut valtionosuudet (lähde: VM)

2025	2026	2027
18 245 000	20 249 000	21 653 000

Valtiovarainministeriö tiedotti elokuun 2023 lopulla käynnistäneensä kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelun. Uuden rahoitusjärjestelmän on määrä tulla voimaan vuoden 2026 alusta. Näin ollen myös valtionosuusjärjestelmän uudistuminen tulee hyvin todennäköisesti muuttamaan tuleville vuosille tehtyjä valtionosuusarvioita.

Käyttötalouden menoperusteet

Kaupunginhallitus vahvisti talousarvioraamin päätöksellään 5.6.2023 § 206 ja oikeutti talouspalvelut valmistelevaan talousarvion valmisteluohjeet. Talousarvioraamissa toimintakate oli -132,9 miljoonaa euroa ja sen perusteella alustavasti laskettu arvio tilikauden lopputulemasta noin 7,6 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Kaupunginjohtajan ja kaupunginhallituksen talousarvioesitykset olivat noin 9,2 miljoonaa euroa alijäämäisiä. Talousarvioesityksessä on huomioitu Patu-ohjelman mukaiset ja aiemmin päätetyt säästötoimet. Talouden tasapainotustoimista on tarkempi selostus talousarviokirjan kohdassa 4.4. Kaupunginvaltuusto päätti talousarviokäsittelyssään siirtää tasapainotustoimenpiteistä Rouhialan koulun lakkautamisen ja Päämajakouluun yhdistymisen tapahtumaan vasta 1.8.2025 alkaen. Näin ollen lopullinen kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio on noin 9,3 miljoonaa euroa alijäämäinen. Talousarvion toimintakate on lähes kaupunginhallituksen talousarvioraamissa päättämän mukainen eli -133 miljoonaa euroa. Raamivaihetta heikompi tulos aiheutuu pääasiassa verotulo- ja valtionosuusennusteiden sekä rahoitustuottojen ja -kulujen nettosumman heikentymisestä ja edellä mainitusta Rouhialan koulua koskevan toimenpiteen siirtymisestä vuotta myöhemmäksi.

Sisäiset erät

Palvelualueilta veloittavista sisäisistä eristä talouspalveluiden veloitukset on laskettu yksiköiden vuoden 2023 talousarvioon varattujen ulkoisten käyttömenojen suhteessa.

Tietohallinnon palvelutuotannon kustannukset on jaettu toimialoille sisäiseksi veloitukseksi IT-palveluihin ja sovelluspalveluihin vuodelle 2023 varattujen määrärahojen suhteessa. Mahdollisimman suuri osa tietohallintoon liittyvistä palvelutuottajien laskuista kohdistetaan suoraan yksiköille aiheutumisperiaatteen mukaisesti. Niiden yhteisten IT-tuottajien laskut, jotka eivät ole suoraan kirjattavissa aiheutumisperusteen mukaisesti, kirjataan keskitetyksi tietohallinnon kuluksi ja vyörytetään ulkoisena kuluna palvelualueille keskimääräisten käyttäjämäärien suhteessa.

Hankintapalveluiden veloitus on perustunut yhteisesti kilpailutettavien hankintojen kustannuksiin. Jakoperusteena on käytetty vuodelle 2023 varattujen määrärahojen (aineet ja tarvikkeet, palvelujen ostot, vuokrat, muut kulut) suhdetta palvelualueilla. Henkilöstöpalveluiden veloitus on jaettu palvelualueille tammi-toukokuussa 2023 maksettujen palkkojen ja palkkioiden suhteessa. Jyvitettävä kulu pitää sisällään mm. työnantajapalvelut, työsuojelun ja ulkoisen palvelutuottajan palvelumaksut palkanlaskennan osalta.

Vahtimestaripalvelut veloitetaan sisäisesti toteutuneiden palkkamenojen ja muiden menojen suhteessa niiltä yksiköiltä, joissa vahtimestarit työskentelevät.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden hinnoittelu perustuu toiminnan kustannuksiin ilman katetta. Ruoka- ja puhtauspalveluiden hintaan vaikuttaa suoraan asiakkaan tarvitseman palvelun laatu, määrä ja tuottamisajankohta. Sisäiset vuokrat lasketaan Haahtela-tilahallintaohjelmalla tilojen käytön mukaisesti. Sisäinen vuokra koostuu ylläpituovuokrasta sekä pääomavuokrasta. Sisäisiä vuokria korotetaan vuodelle 2024 ylläpituovuokran osalta 6,6 prosenttia. Kokonaisuutena tämä tarkoittaa sisäisiin vuokriin 2,0 prosentin nousua.

Sisäiset veloitukset tehdään talousarviovuoden aikana pääsääntöisesti talousarvioon varattujen summien mukaisesti. Veloitukset tarkistetaan viimeistään tilinpäätösvaiheessa vastaamaan toteumia siten, että perusteetonta katetta ei syntyisi. Osa sisäisistä eristä on luonteeltaan palvelualueiden keskinäisiin sopimuksiin perustuvia myyntejä ja ostoja.

4.3 Kaupungin talouden kehitysnäkymät

Ensimmäinen sote-uudistuksen voimaantulon jälkeinen vuosi 2023 näyttöytyy koko kuntataloudessa tulevia vuosia vahvempana. Seuraavien vuosien näkymä on selvästi heikompi, kun kuntien verotuloista poistuu sote-uudistuksen vaikutuksesta ns. verohäntä, ja kun myös valtionosuudet laskevat lopullisten sote-siirtolaskelmien mukaiselle tasolle. Mikkelin kaupungin taloustilanne on ollut haastava jo useamman vuoden ajan. Ilman valmistelussa olevien, taloustilannetta oikaisevien toimenpiteiden toteutumista myös tulevaisuuden näkymä olisi heikko. Toisaalta työn alla olevalla kolmesta osasta muodostuvalla talouden kokonaisvakauttamisohjelmalla on täysin mahdollista saada talouden tilannekuva kääntymään taloussuunnitelmakauden aikana edellyttäen, että sen kaikki osa-alueet toteutetaan.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksen pohjaoletuksena on kaupunginvaltuuston 20.3.2023 § 41 tekemä linjapäätös kumulatiivisten alijäämien kattamisesta Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myymisellä. Taseeseen vuoden 2018 tilinpäätöksestä alkaen kertyneet kumulatiiviset alijäämät on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä ns. kriisikuntamenettelyn välttämiseksi. Kaupungin vuoden 2022 tilinpäätöksessä on noin 40,8 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Myös suunnitelmavuosien 2025–2027 tulostalouden näkymä on taloussuunnitelmassa alijäämäinen, joskin jo aiemmin arvioitu asteittain koheneva kehityssuunta vuotta 2027 kohden on edelleen nähtävissä. Vuoden takaisista arvioista ennusteet ovat jo selvästi parempia mm. kohentuneiden valtionosuus- ja verotuloennusteiden johdosta.

Talousarviokirjan seuraavassa kappaleessa 4.4 kuvataan tarkemmin valmistelussa olevaa talouden tasapainotusohjelmaa, jonka tavoitteena on 3 miljoonan euron vuosittaisen käyttötaloussäästön saavuttaminen vuoteen 2026 mennessä. Taloussuunnitelmavuosi 2026 on talousarviokirjan kappaleessa 10 esitettävässä tuloslaskelmassa 2,5 miljoonaa euroa alijäämäinen, vuoteen 2027 alijäämän arvioidaan pienenevän 1,3 miljoonaa euroon. Näin ollen edellä kuvatun energiaomaisuusjärjestelyn toteutuminen vuoden 2023 aikana ja tasapainotusohjelman hyväksytyksi tuleminen ja toteuttaminen suunnitellusti vuosien 2024–2026 aikana mahdollistavat hyvinkin realistisesti tavoitteeksi asetetun vuosittaisen käyttötalouden tasapainon saavuttamisen vuonna 2026. Koska talousarvion laatimishetkellä vielä valmistelussa olevaa tasapainotusohjelmaa ei ole vielä hyväksytty, ei sen vaikutuksia ole vielä huomioitu taloussuunnitelmavuosien euromäärissä. Alijäämäisistä tuloksista huolimatta näkymä on kuitenkin selvästi toiveikkaampi ja valoisampi kuin aiempina vuosina, sillä tilanteen korjaaminen näyttää nyt käsillä olevilla luvuilla ja tiedoilla jo hyvinkin mahdolliselta – edellyttäen toki sitoutumista tilannetta korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseen.

Vuosi 2024 on taloussuunnitelman vuosista selvästi heikoin. Tähän vaikuttavat varsinkin sote-laskennasta johtuva vuoden 2023 verotuloissa näkyvän verotulohäntän poistuminen ja valtionosuustulojen putoaminen vuotta 2023 selvästi alhaisemmalle tasolle sote-uudistuksen tarkastuslaskennan jälkeen. Vuodesta 2025 eteenpäin tuloslaskelmaan vaikuttaa TE-uudistus, joka tuo Mikkelin seudun työvoimapaikoiden kustannukset osaksi Mikkelin kaupungin taloutta. Uudistus vaikuttaa paitsi kaupungin toimintatuottoihin ja -kuluihin, myös valtionosuuksiin, joilla kuntien vastuulle siirtyvien palveluiden rahoitus toteutetaan. TE-uudistuksen vaikutusten arviot niin kaupungin toimintatuottoihin ja -kuluihin kuin valtionosuuksiinkin ovat tässä vaiheessa vasta alustavia, ja myös sote-laskelmista saadaan lopulliset versiot vasta vuoden 2023 loppupuolella. Valtionosuustietoihin liittyy siis vielä epävarmuutta, joskin vähemmässä määrin kuin vielä vuosi sitten sote-uudistuksen kynnyksellä. Verotulojen ja valtionosuuksien budjetointiperusteita on selostettu tarkemmin talousarviokirjan kappaleessa 4.2.

Kaupungin tulojen ja menojen välillä vallitsee rakenteellinen epätasapaino, minkä lisäksi väestöennusteiden laskusuunta tulee johtamaan palvelutarpeen vähenemiseen ja valtionosuusrahoituksen laskuun uudessa valtionosuusjärjestelmässä. Tämän vuoksi energiaomaisuusjärjestelyn toteutuminen suunnitellusti, siitä tuloutuvien varojen järjevä, tulevien vuosien tuloslaskelmaan positiivisesti vaikuttava kohdentaminen sekä sopeutusohjelmien toteuttaminen ovat kaikki ensiarvoisen tärkeitä.

Sote-uudistus on siirtänyt hankalasti ennakoivat ja vuodesta toiseen taloudellisen kantokyvyn ylittäneet sote-kustannukset pois kaupungin harteilta, mutta se ei ole tarjonnut pikakorjausta kuntien haastavaan taloustilanteeseen. Sote-uudistuksen jälkeisessä toimintaympäristössä pärjäämisen näkökulmasta merkityksellisintä on kunnalle jäävien palveluiden ja niiden kustannustason kehittyminen kestäväälle tasolle kunnalle jäävän rahoituksen määrään nähden. Tärkeää on myös kohentaa kaupungin taloudellista sietokykyä puskureiden, käytännössä taseen kumulatiivisten ylijäämien muodossa. Talousarviokirjan kohdassa 4.4 kuvataan työn alla olevaa talouden kokonaisvakauttamisratkaisua, johon sitoutumalla kaupungin talouden kurssin oikaiseminen on toteutettavissa.

Talousoikeuden tausta

Kaupungin reaalitalous oli 4–5 miljoonaa euroa alijäämäinen vuosina 2013–2015, kun taas vuosina 2016–2017 kaupungin taloudellinen tilanne oli tasapainossa. Vuoden 2018 tilinpäätös oli 13,3 miljoonaa alijäämäinen ja taseeseen muodostui 8,5 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Vuoden 2019 tilinpäätöksessä Mikkelin kaupungin kumulatiivinen alijäämä oli 42,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 käyttötalous oli lähes 9,5 miljoonaa ylijäämäinen pääasiassa koronatukien ja harkinnanvaraisen tuloksen ansiosta noin 32,7 miljoonaa euroon. Vuoden 2021 tilinpäätös oli lopulta ennusteita parempi, 3,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Kumulatiivista alijäämää taseeseen muodostui siten 33,55 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä kumulatiivinen alijäämä kasvoi 40,8 miljoonaa euroon. Vuodelle 2023 ennustetaan 184,6 miljoonaa euron ylijäämää, joka kattaisi taseeseen kertyneet alijäämät muodostaen taseeseen tulevia vuosia turvaavan 143,8 miljoonaa euron kumulatiivisen ylijäämän. Ennusteen pohjaoletuksena on energiaomaisuusjärjestelyn toteutuminen vielä vuoden 2023 aikana, ja sen tulosvaikutuksena on ennusteessa käytetty keväällä alustavana työluokuna talousarviomuutokseksi kirjattua tulosvaikutusta. Lopullinen tulos- ja kassavaikutus selviävät järjestelyn toteutumisen yhteydessä.

Pääasiallinen syy aiempien vuosien alijäämäisille tuloksille on sote-palvelut tuottaneen Essote-kuntayhtymän huomattavat talousarvioylitykset ja erittäin voimakas sote-kustannusten kasvu. Ensimmäisestä toimintavuodesta 2017 kuudenteen ja viimeiseen toimintavuoteen 2022 Essoten vuosikustannusten taso nousi 179 miljoonasta eurosta 251 miljoonaa euroon, eli peräti 76 miljoonaa euroa.

Taloussuunnitelmakauden 2024–2027 investointien tulorahoitus

Tuloslaskelmassa vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Investointien rahoitus tulorahoituksella ilman lainamäärän kasvattamista edellyttäisi, että vuosikate olisi vuotuisia nettoinvestointeja suurempi. Nettoinvestoinnit ovat talousarviovuonna 2024 noin 21,7 miljoonaa euroa. Nettoinvestointien määrä ylittää talousarvion 12,3 miljoonaa vuosikatteen 9,4 miljoonalla eurolla, eli kaupungin normaali tulorahoitus ei riitä investointien kattamiseen. Nettoinvestointien määrä on samalla tasolla kuin käyttöomaisuuden suunnitelman mukaisten poistojen määrä (21,7 miljoonaa euroa).

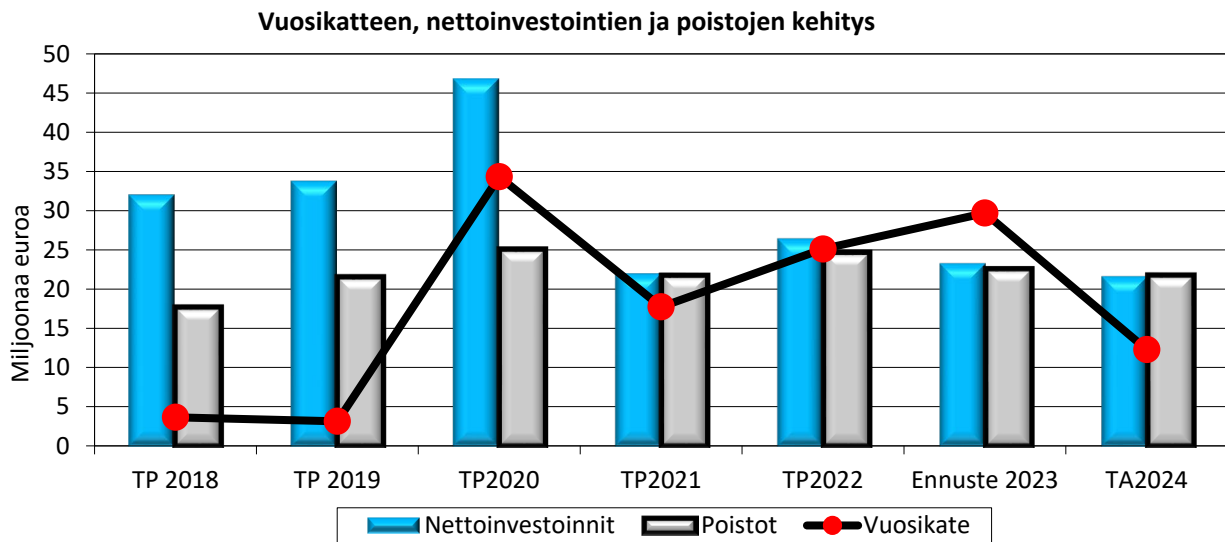
Investointien rahoitus muodostaa koko suunnitelmakaudelle haasteen; vuosien 2024–2027 keskimääräinen vuosikatetaso jää 16,5 miljoonaa euroon, kun investointiohjelman keskimääräinen nettoinvestointitaso on noin 25,7 miljoonaa euroa vuodessa. Investointien rahoittaminen normaalilla tulorahoituksella edellyttäisi täten vähintään 26 miljoonaa euron keskimääräistä vuosikatetasoa, jota ei suunnitelmakaudella kyetä saavuttamaan. Korkeampi vuosikatetaso olisi tarpeen myös suunnitelman mukaisten poistojen määrän näkökulmasta; perusoletuksena tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Taloussuunnitelmakauden 2024–2027 vuosikatteen kokonaismäärä ei kata suunnitelmakauden nettoinvestointien kokonaismäärää eikä myöskään suunnitelman mukaisten poistojen määrää. Toisaalta kappaleessa 4.4 kuvatus talouden kokonaisvakauttamisohjelman toteutuksessa poistojen näkökulmasta riittävä vuosikatetaso pystytään saavuttamaan taloussuunnitelmakauden kahtena viimeisenä vuotena.

Investointien osalta on rahoitustasapainosta huolehtimiseksi aiheellista tehdä pitkän aikavälin kannattavuus- ja vaihtoehtolaskelmia. Investointisuunnitelmassa tulee huomioida käyttötalousvaikutusten lisäksi myös kaupungille kertynyt korjausvelka riskienhallintaa painottaen. Vuosikatteen saamiseksi kestäväälle tasolle investointien rahoituksen turvaamiseksi tulisi koko suunnitelmakaudella sitoutua aktiiviseen käyttötalousmenojen hillintään ja sopeutustoimien toteuttamiseen paremman vuosikatetason saavuttamiseksi, mutta toisaalta myös nettoinvestointien määrä on kyettävä suhteuttamaan realistisesti kaupungin taloudellisiin resursseihin. Kaupungin investoinnit ovat useana vuotena olleet todellista rahoituskykyä selvästi korkeammalla tasolla.

Kaupungin velkamäärän arvioidaan nousevan noin 335,9 miljoonaa euroon vuoden 2024 lopussa, mikä tarkoittaa 6 459 euroa asukasta kohden. Vuoden 2023 aikana toteutuvaksi tavoiteltavan energiaomaisuusjärjestelyn (KV 20.3.2023 § 41) toteutumisen ja siitä tuloutuvien varojen kohdentamisen vaikutus on merkittävä niin tuloslaskelman kuin rahoituslaskelmankin näkökulmasta. Varojen kohdentaminen vaatii vielä erillistä päätöksentekoa valtuustolta. Alustava, jo valtuustollekin esitelty suunnitelma on käyttää tuloutuvista varoista noin 100 miljoonaa kaupungin lainojen ennen aikaiseen takaisinmaksuun. Edellä mainitussa arvioidussa kaupungin velkamäärässä ei ole vielä huomioitu mahdollista ylimääräistä lainojen poismaksua, sillä valtuuston hyväksyntää toimenpiteelle ei vielä ole. Lopuosa tuloutuvista varoista on suunnitteilla sijoittaa kunnalle sopivalla tavalla matalariskisesti ja turvaavasti. Sijoitustoiminnalle on myös hyväksyttävä valtuustossa sijoitustoiminnan periaatteet linjaava dokumentti ja periaatepäätös varojen kohdentamisesta sijoittamiseen.

Lainakannan kasvun suhteen on syytä huomata, että konsernirahoitus- ja takausperiaatteiden (KV 17.6.2019 § 78) mukaisesti toteutettava konsernirahoitus nostaa kaupungin tarvitseman lainarahoituksen määrää. Konsernirahoituksella tavoitellaan kaupunkikonsernille kokonaistaloudellisesti edullisempaa rahoitusta. Kaupunki saa lähtökohtaisesti edullisemmin rahoitusta markkinoilta kuin konserniyhtiöt, ja kaupungin edelleen rahoittaessa konserniyhtiöitä saadaan säästöä konsernin ulkopuolelle maksettavissa koroissa.

Itäisen alueen koulu- ja päiväkotiverkon vaatimien investointien toteuttamisen jälkeen on ensiarvoisen tärkeää saada kaupungin investointiohjelman nettovolyymin vakiinnutettua maltillisemmalle tasolle ja toisaalta vuosikatetta kohennettua tasapainotustoimilla siten, että se riittäisi vähintään käyttöomaisuuden suunnitelman mukaisiin poistoihin.

Taloussuunnitelmakauden tuloslaskelman tarkat tiedot on esitetty talousarviokirjan kohdassa 10 ja rahoituslaskelman tiedot kohdassa 11.

4.4 Kuntalain 110 §:n mukaiset toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan ”taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan”.

Mikkelin kaupungin taseessa on kumulatiivista alijäämää vuoden 2022 tilinpäätöksessä 40,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 tilinpäätöksestä alkaen kertyneet alijäämät on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä, jotta Mikkelin välttäisi kuntalain 118 § mukaisen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn eli nk. kriisikuntamenettelyn. Kuntalain 118.2 § mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseensa kertynyttä alijäämää säädettyssä määräajassa.

Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti 17.10.2022 § 136, että Mikkelin kaupungin kumulatiiviset alijäämät katetaan energiaomaisuusjärjestelyillä vuoden 2023 loppuun mennessä. Ensisijaisena keinona kaupunginvaltuusto piti tuloutuksia Etelä-Savon Energia Oy:stä. Toisijaisesti kaupunginvaltuusto valtuutti kaupunginhallituksen valmistelemaan Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myyntiä siltä varalta, että Etelä-Savon Energia Oy:n tuloutukset eivät riitä kertyneiden alijäämien kattamiseen.

Kumulatiivisen alijäämän määrä, vuoden 2022 tulosenuste ja taloussuunnitelmavuosien alijäämäiset näkymät huomioiden oli viimeistään vuoden 2023 alussa selvää, että kaupungin on myytävä omaisuutta, josta saatava tulosvaikutus on suuruudeltaan riittävä paitsi kumulatiivisen alijäämän kattamiseen vuoden 2023 tilinpäätöksessä, myös puskurina toimivan kumulatiivisen ylijäämän muodostamiseen. Riittävän suuri taloudellinen puskuri mahdollistaa käyttötalouden sopeutustoimien valmistelun ja toimeenpanon lähivuosien aikana ilman, että taseeseen alkaisi niiden aikana uudelleen kertyä kumulatiivista alijäämää. Täten kaupunginvaltuusto päätti 20.3.2023 § 41 Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden (49%) myymisestä alijäämien kattamiseksi.

Myyntiä on valmisteltu tiiviisti koko vuosi 2023. Kaupan toteutuessa Mikkelin kaupungin talous asettuu kuntalain edellyttämään tasapainoon. Muutettuun vuoden 2023 talousarvioon asetettiin energiakaupasta saatavan tuloutuksen työluvuksi noin 173 miljoonaa euroa. Järjestelyn lopullinen kassa- ja tuloslaskelmavaikutus selviävät kaupan toteutuessa markkinaehtoisen kilpailutusprosessin lopputulena. Omaisuusjärjestelyn positiivinen tulosvaikutus kääntää kaupungin taseen kumulatiivisen alijäämän huomattavan suureksi kumulatiiviseksi ylijäämäksi.

Satunnainen tuotto vuodelle 2023 ei kuitenkaan yksinään korjaa jokavuotista käyttötalouden alijäämänäkymää. Käyttötalouden tasapainottamiseksi tulee energiaomaisuusjärjestelystä tuloutuvat varat käyttää tarkoituksenmukaisella, tehokkaalla tavalla. Maksamalla pois kaupungin lainoja ja sijoittamalla varoja turvallisesti ja kestäväällä tavalla, saavutetaan käyttötalouteen merkittävä positiivinen vaikutus rahoitustuottojen kasvuna sekä lainojen korkomenojen pienenemisenä. Energiaomaisuusjärjestelystä tuloutuvien varojen käyttö tuodaan erikseen kaupunginvaltuuston päätettäväksi. Edellä mainittujen toimien lisäksi on kaupungin elinvoimaa kehitettävä suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti. Tätä toteutetaan kaupungin kasvusuunnitelmaprosessin, puhekielessä ”Pöhinäprojektin”, muodossa. Elinvoiman kehitys näkyy positiivisesti kaupungin taloudessa verotulokertymän muodossa. Kolmas merkittävä vaikutus saadaan tasapainotusohjelmasta, jolla tavoitellaan 3 miljoonan euron käyttötalouden sopeuttamista vuoden 2026 loppuun mennessä. Näiden kolmen kivijalan kautta syntyvää talouden vakauttamista kuvaa seuraava kaavio.

Talouden tasapainotuksen kolme tukijalkaa

Yllä olevassa kuvassa esitetyjen 3 miljoonan euron tasapainutusohjelman toteuttaminen sekä energiakaupasta saatavien varojen käyttö edellyttävät valtuuston hyväksyntää. Tarkempi säästötoimenpiteiden valmistelu ja päätöksenteko tapahtuu talousarviosta erillisenä kokonaisuutena vuoden 2023 loppuun mennessä. Samoin energiaomaisuusjärjestelystä saatavien varojen kohdentaminen tuodaan erikseen valtuuston päätettäväksi. Siltä osin kun varoja on määrä käyttää julkisyhteisölle soveltuvaan matalariskiseen, pääomia turvaavaan sijoittamiseen, on valtuustolle tuotava hyväksyttäväksi myös sijoitustoiminnan periaatteista linjaava dokumentti.

Kun huomioidaan valmistelussa olevan kokonaisvakauttamisohjelman euromääräiset vaikutukset suhteessa talousarviokirjan kohdassa 10 esitettyyn taloussuunnitelmakauden kattavaan tuloslaskelmaan, voidaan todeta, että sitoutumalla tasapainotuskokonaisuuden kaikkien kolmen osion toteuttamiseen on kaupungin taloustilanteen vakauttaminen realistinen ja toteutettavissa oleva tavoite. Tilannekuva on siten jo parempi kuin aiempina vuosina. Käyttötalouden tasapainottamisen lisäksi tavoitteeksi asetettu velkaantumiskierteen katkaiseminen edellyttää kuitenkin vielä myös investointiohjelman sisällä tehtävää priorisointia ja karsimista, jotta nettoinvestoinnit olisivat kestävällä tasolla suhteessa kaupungin taloudelliseen kantokykyyn.

Edellinen kaupunginvaltuuston hyväksymä tasapainutusohjelma on 28.3.2022 § 44 hyväksytty Palvelut ja tulevaisuus -ohjelma. Samassa yhteydessä kaupunginvaltuusto myös vahvisti yhteenvetotaulukon aiemmin linjatuista tasapainotustoimenpiteistä paremman kokonaiskuvan muodostamiseksi. Aiemmin hyväksytyt säästöohjelmat ovat kaupunkirakenneselvitys (KV 18.6.2018 § 71), palvelusuunnitelma (KV 18.3.2019 § 35) ja talous- ja tulevaisuusohjelma (KH linjapäätös, 22.6.2020 § 231). Lisäksi vuoden 2022 talousarvion yhteydessä vahvistettiin joukko uusia säästötoimia. Aiempien säästötoimien toteutumistilanne on nähtävissä vuoden 2023 heinäkuun talouden seurannasta, ja seuraavan kerran säästötoimista raportoidaan vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

Vuoteen 2024 kohdistuvia Palvelut ja tulevaisuus -ohjelman tasapainotustoimia ovat asiakaspalvelupisteen kirjastolle siirron vaikutuksen loppuosa (100 teur) sekä liikuntapalveluiden säästön loppuosa (100 teur). Lisäksi vuoteen 2024 kohdistuu kaupunkirakenneselvityksessä linjattujen toimenpiteiden osalta kouluverkon muutoksia, kun Saimaanportin koulu otetaan vaiheittain käyttöön. Aiemmin arvioitu 1,7 miljoonan euron säästövaikutus jakautuu vuosien 2024 ja 2025 kesken, sillä Urheilupuiston koulun toiminta siirtyy uuteen kouluun maaliskuun 2024 alussa ja Urpolan, Moision ja Olkkolan koulut vasta syyslukukauden 2024 alussa. Säästövaikutus ei siis realisoitu kokonaisen kalenterivuoden ajalta vielä vuonna 2024. Nettomääräinen säästövaikutus vuoden 2024 talousarviossa on koko kaupungin toimintakatteen tasolla noin 0,6 miljoonaa euroa, kun huomioidaan myös väistötilojen vuokranmaksun päättyminen. Loput kokonaisuus säästövaikutuksesta siirtyvät seuraavalle vuodelle. Kaupunginjohtajan ja kaupunginhallituksen talousarviesitykset sisälsivät myös kaupunkirakenneselvityksessä linjatun Rouhialan koulun lakkaamisen ja yhdistämisen Päämajakouluun elokuun 2024 alusta lukien. Arvioitu säästövaikutus on vuositasolla noin 170 000 euroa. Kaupunginvaltuusto päätti talousarviokäsittelyssään kuitenkin siirtää Rouhialan koulun lakkaamisen ja Päämajakouluun yhdistämisen toteutuvaksi vasta 1.8.2025. Näin ollen sen säästövaikutus ei toteudu vielä vuonna 2024.

4.5 Riskienhallinta

Kuntalaissa säädetään kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoisesta hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Kaupunginhallitus päättää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevista ohjeista sekä vastaa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa annettavasta sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisen selonteosta. Mikkelin kaupungin viranhaltijoista koostuvan konserniohjausryhmän tehtävänä on koordinoida ja kehittää kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineja. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt joulukuussa 2017 kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Niillä luodaan hyvän hallinto- ja johtamistavan mukaiset puitteet kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmän järjestämiseen ja yhdenmukaistamiseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta.

Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (KH 21.6.2021 § 276) tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti kaupungin antamien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuita sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje päivitetään tarvittaessa samassa yhteydessä, kun omistajapoliittiset linjaukset ja konserniohje päivitetään.

Mikkelin kaupunkikonsernissa riskeillä tarkoitetaan epävarmuustekijöitä, tapahtumia tai tapahtumaketjuja, joiden toteutuessa kaupunkikonserni tai sen osa ei saavuta sille asetettuja tavoitteita ja/tai kokee huomattavia menetyksiä. Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sekä sisäisiä että ulkoisia riskejä.

Riskienhallintaprosessi perustuu:

- riskin tunnistamiseen ja kuvaamiseen
- riskin toteutumisen vaikutusarviointiin (merkittävyyteen) ja riskin toteutumisen todennäköisyyteen
- mahdollisuuden hallita riskiä eri menetelmillä (valvonta)
- riskeistä raportointiin ja riskien seurantaan

Vuodelle 2024 Mikkelin kaupungin talouteen ja toimintaan vaikuttavat riskitekijät liittyvät merkittävästi Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin ja mahdollisiin tilanteen muutoksiin. Seurannaisvaikutuksiltaan tilanne on tällä hetkellä vakaampi kuin sodan alkuvaiheessa. Energiakriisi ja sitä myötä energian hinta ei näyttäydy yhtä voimakkaana epävarmuustekijänä kuin edeltävänä syksynä. Myös korkotason nousu näyttäisi pysähtyneen ja kustannusindeksien voimakas nousu on rauhoittunut, vaikkakin molemmat tulevat todennäköisesti jäämään lähimenneisyyttä korkeammalle tasolle. Tasoittuneista elementeistä huolimatta Ukrainan tilanteesta tapahtuvat tai sodan ja kansainvälisten jännitteiden aiheuttamat seurannaisvaikutukset voivat synnyttää tulevaisuudessakin merkittäviä ja laaja-alaisia heijastuksia myös kuntien ja kaupunkien toimintaan ja talouteen.

Sote-uudistuksen jälkeinen valtionosuusien lopullinen taso on myös Mikkelin kaupungille epävarmuustekijä. Vaikka tulevaisuudennäkymä on muodostunut melko selkeäksi, on talousarviota laadittaessa lopulliset tulevien vuosien valtionosuuslaskelmat edelleen vielä lopullisesti tarkentumatta. Sosiaali- ja terveyspalvelumien voimakas kasvu oli tiedostettu ja toteutunut riski jo useana aiempina vuonna, jonka realisoinnista ei onnistuttu suojautumaan. Kuntayhtymän aikana sote-kustannusten kasvu aiheutti Mikkelin kaupungin taseeseen merkittävän kululatiivisen alijäämän, sekä vaikutti myös laskevasti tulevaisuudessa saatavan valtionosuusrahoituksen määrään.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä ja lopullisten valtionosuuslaskelmien valmistuttua talouden ennustettavuus tulee olemaan aiempia vuosia helpompaa, ja omilla ratkaisulla voidaan saavuttaa suhteellisesti suurempi taloudellinen vaikuttavuus kuin aikaisemmin. Kaupungin taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa vuoden 2023 loppuun mennessä, ja tämä toteutetaan Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myynnillä. Mikäli myyntiprosessi ei toteudu tavoitellulla tavalla ja alijäämät jäävät määrääjässä kattamatta, täytyy Mikkelin kuntalain määrittelyn mukaiset kriisikuntakriteerit. Mahdollisen kriisikuntia koskevan arviointimenettelyn aloittaminen olisi kaupungille pitkän aikavälin strateginen, toiminnallinen, sekä taloudellinen riski, joka heikentäisi kaupungin imagoa, pitovoimaa ja vetoimaa, ja heijastuisi siten myös tulevaisuudessa elinvoiman kehittymiseen ja eri toimijoiden investointihalukkuuteen.

Vuoden 2022 tilinpäätöksessä Mikkelin kaupungin korkokulut olivat 3,1 miljoonaa euroa. Edellisenä syksynä vuoden 2023 talousarviota laadittaessa korkokulujen ennakoitiin nousevan vuonna 2023 kaksinkertaiseksi vuoteen 2022 verrattuna. Arvio ylittyy hieman, ja vuoden 2023 korkokuluiksi ennakoidaan 6,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 korkokulujen arvioidaan olevan noin 3,3 miljoonaa euroa, joka on noin puolet vähemmän kuin vuonna 2023. Korkomenojen ennakoitu pieneneminen liittyy Etelä-Savon Energia Oy:n myynnistä saavaan tuottoon, ja siihen että osa tuotosta käytettäisiin kaupungin lainamäärän pienentämiseen. Ratkaisu vaatii vielä valtuuston hyväksynnän. Mikäli ESE:n myyntiprosessissa tulisi viivästyksiä, tai päätöksiä lainojen tuntuvista lyhennyksistä ei saada sujuvasti tehtyä, on korkokuluissa merkittävä, useamman miljoonan euron suuruinen talousarvion ylitysriski.

Vesiliikelaitos purki Metsäsairilan jätevedenpuhdistamon ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon urakkasopimukset maaliskuussa 2020. Urakoitsija riitautti sopimusten purun. Etelä-Savon käräjäoikeuden päätöksellä 28.12.2022 Mikkelin kaupunki tuomittiin korvaamaan urakoitsijalle vahingonkorvauksia, viivästyskorjoja sekä maksamattomia suoritteita, joiden määrä huhtikuussa 2023 oli yhteensä noin 10,7 miljoonaa euroa. Kaupunki ei valittanut päätöksestä, vaan sopi urakoitsijan kanssa 9,2 miljoonan euron sovintosopimuksen (KH 17.4.2023 § 150). Huhtikuussa hyväksytyyn sovintosopimuksen loppusummasta 4,8 miljoonaa euroa muodostuu maksamattomista urakoiden maksuposteista sekä lisä- ja muutostöistä, loput 4,4 miljoonaa euroa olivat vahingonkorvausluontoisia suorituksia ja viivästyskorjoja. Vuodelle 2023 tehtävät kirjanpidon oikaisukirjaukset vaikuttavat positiivisesti kuluvan vuoden tulokseen yhteensä 5,6 miljoonalla eurolla. Urakkasopimuksen purkamiseen liittyvästä päätöksentekoprosessista tilattiin sisäinen tarkastus, joka valmistui alkusyksyllä 2023. Tarkastuksessa havaitut kehittämissuhteet toteutetaan kaupunginhallituksen hyväksymän aikataulun mukaisesti.

Talouden tasapainottamisesta selostetaan tarkemmin talousarviokirjan kohdassa 4.4

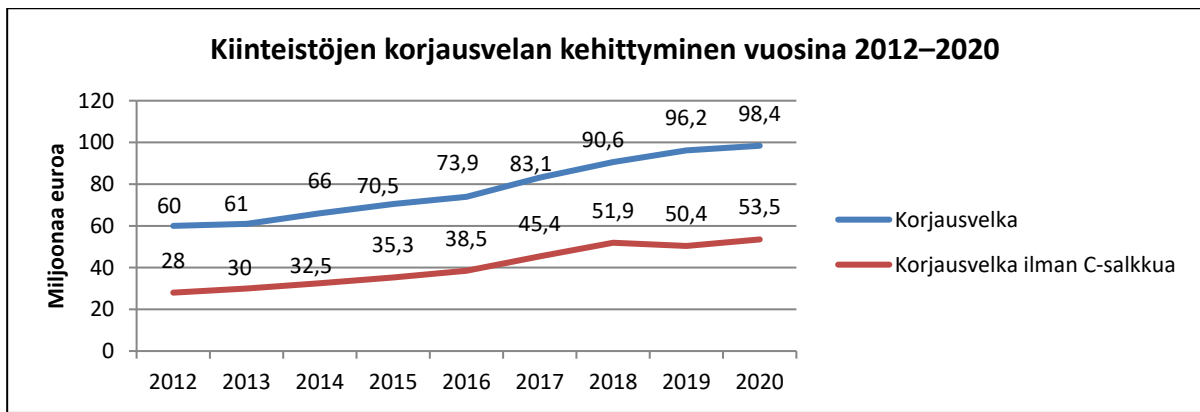
Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen ja huoltosuhteen heikkenemisen aiheuttama muutospaine palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöressurssien hallinta. Henkilöstökulujen kasvun hillitsemisellä on tärkeä rooli talouden tasapainottamisen onnistumisessa, ja tämän osalta tasapainottamista on tehty määrätietoisesti jo edeltävinä vuosina. Henkilöstökulujen kasvun hillitsemisestä kerrotaan tarkemmin talousarviokirjan kohdassa 4.6. Jatkuvan talouden tasapainottamisen rinnalla on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota henkilöstön työssä viihtymiseen, työkuorman hallintaan ja sairauslomien ennaltaehkäisyyn. Mikäli Mikkelin kaupungin julkisuuskuva työnantajana näyttäytyy negatiivisena, aiheuttaa se merkittävän riskin rekrytointien onnistumiselle. Työvoimapula vaivaa useita aloja ja kilpailu osaajista on kovaa. Myös kaupungin toiminnassa resurssi- ja osaamisvajat näyttävät riskinä.

Vahinkoriskeitä suojaudutaan muun muassa vakuuttamalla ja irtaimistohallinnalla. Kaupungilla on käytössään kilpailutettu vakuutusmeklari, jonka kanssa vakuutusmäärät ja vakuutusten kattavuus tarkistetaan vuosittain.

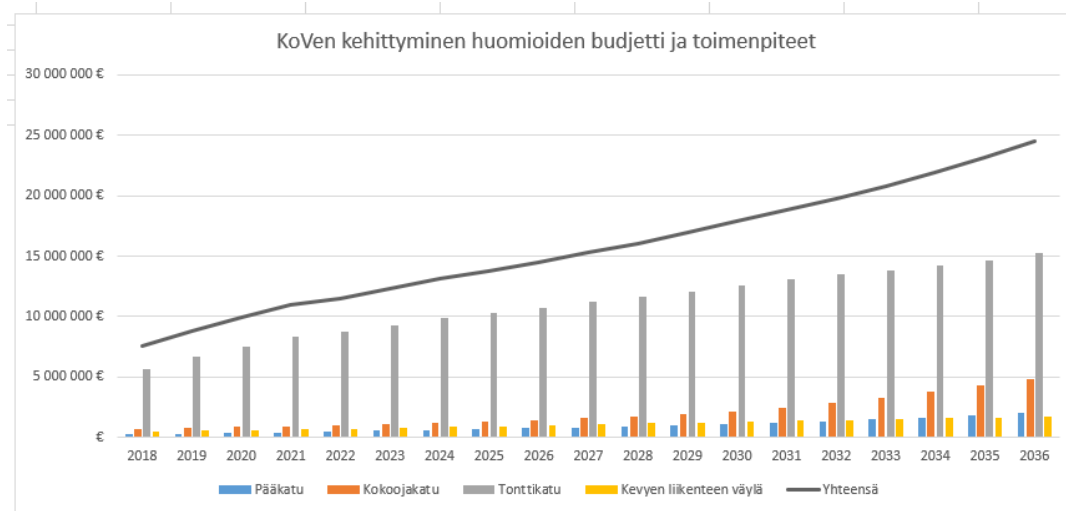
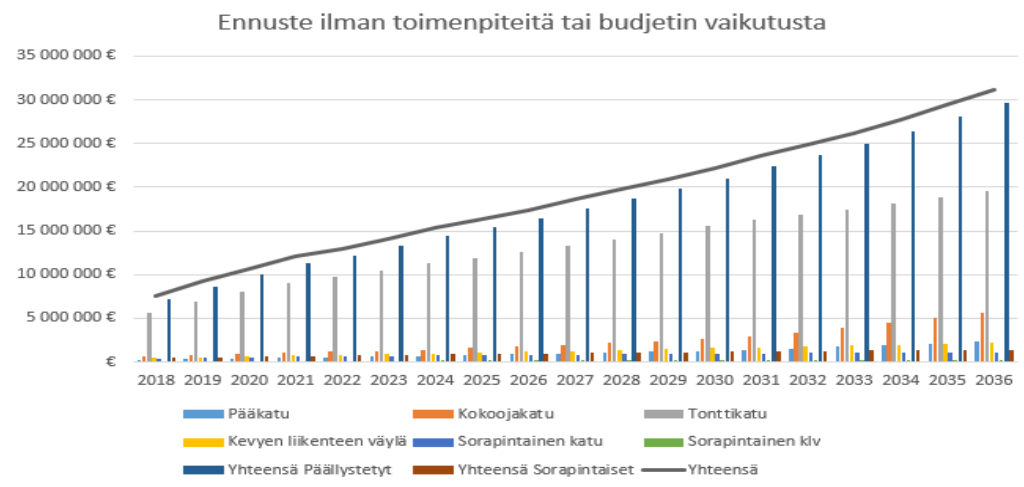
Seuraavissa taulukoissa on esitetty kiinteistöjen ja katujen korjausvelka. Kiinteistöjen osalta korjausvelkaa ei ole edeltävinä vuosina laskettu, mutta asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen arvion mukaisesti korjausvelan suuruus ei ole oleellisesti muuttunut. Päällystettyjen katujen osalta arvio on päivitetty syksyllä 2022.

Mikkelin kaupungin kiinteistöjen korjausvelan kehittyminen ³		
Vuosi	euroa	euroa, ilman C- salkkua
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa
2016	73,9 milj. euroa	38,5 milj. euroa
2017	83,1 milj. euroa	45,4 milj. euroa
2018	90,6 milj. euroa	51,9 milj. euroa
2019	96,2 milj. euroa	50,4 milj. euroa
2020	98,4 milj. euroa	53,5 milj. euroa

³ A = pidettävät rakennukset, B = kehitettävät rakennukset, C = realisoitavat rakennukset, D = kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset

Syksyllä 2022 päivitetyn arvon mukaisesti päällystettyjen katujen korjausvelka on n. 11,4 miljoonaa euroa ja sorapintaisten katujen n. 0,74 miljoonaa euroa.

4.6 Henkilöstö

Henkilöstömenot

Vuoden 2024 talousarviossa palkat ja palkkiot ovat 76,4 miljoonaa euroa (TA2023 74,7 milj. euroa, TP 2022 81,3 milj. euroa). Talouden tasapainottaminen edellyttää edelleen palkkamenojen kasvun hillitsemistä. Henkilöstösuunnittelun tulee olla strategiasidonnaista siten, että kaupungilla on optimaaliset henkilöstörakenteet ja -mitoitukset. Myös työtehtävien ja työaikojen hyvällä suunnittelulla ja työaikajärjestelmien tehokkaalla käytöllä pyritään palvelujen tehokkaampaan ja tarkoituksenmukaisempaan järjestämiseen.

Talousarviota laadittaessa palkkauserärahaja on korotettu sopimuskorotusten takia 3,22 prosentilla. Uudet kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 1.5.2022–30.4.2025.

Henkilösivukulut vuoden 2024 taloussuunnittelussa:

palkkaperusteinen eläkevakuutusmaksu (KuEL)	17,67 % (sis. työkyvyttömyyseläkemaksu 0,96 %)
opettajien eläkemaksu, (VaEL)	20,13 % (sis. työkyvyttömyyseläkemaksu 1,97%)
kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu	1,30 %
työttömyysvakuutusmaksu	2,06 %
tapaturmavakuutusmaksu	0,13 %
maatalouslomittajilla	1,38 %
taloudellinen tuki (ryhmähenkivakuutus)	0,034 %

Vuoden 2023 alusta ennen vuotta 2005 karttuneisiin eläkkeisiin perustunut ns. eläke- menoperusteinen maksu on poistunut hyvinvointialueuudistuksen myötä. Maksu on korvaantunut uudella tasausmaksulla, joka jakautuu kuntien ja hyvinvointialueiden kesken. Tasausmaksulla katetaan niitä pitkään aikavälin eläkemenoja, joihin palkkaperusteinen eläkemaksu ei riitä. Tasausmaksu jaetaan hyvinvointialueiden ja kuntien kesken siinä suhteessa, joka on hyvinvointialueiden ja kuntien osuus niiden julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetuista työansioista lain voimaantullessa. Tasausmaksu ei perustu henkilöihin eikä palkkakuluihin ja tasausmaksua maksetaan jatkossa kuukausittain. Tasausmaksun ennakoitu määrä vuonna 2024 on 3 406 893,96 euroa (vuonna 2023 ennakoitu maksu 2 475 503,73 euroa).

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelun avulla määritellään kaupungin strategian mukainen ja palvelutuotannon vaatima määrällinen ja laadullinen henkilöstötarve. Tämän suunnittelun tavoitteena on luoda strateginen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma varmistamaan, että Mikkelin kaupungin palveluja tuottaa oikea määrä osaavaa henkilöstöä. Suunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun ja ennakoi muuttuvia henkilöstön osaamistarpeita, henkilöstön määrää ja rakennetta sekä henkilöstön sijoittumista ja kohdentumista palveluprosesseihin ja yksiköihin.

Optimaalisen henkilöstöresurssin lisäksi myös henkilöstömenojen ennakoitu on tärkeässä roolissa. Henkilöstömenojen kurissa pitäminen vaatii kriittistä tarkastelua sen suhteen, täytetäänkö avautuvia tehtäviä vai voidaanko tehtävien uudelleenjärjestely tai sisäisen täyttämisen kautta saavuttaa säästöjä. Eläköitymisen ja mahdollisen muun poistuman myötä tarkastellaan kriittisesti erityisesti hallinnon ja tukipalvelutehtävien täyttöä. Henkilöstömenosäästöjä tavoitellaan edelleen vähentämällä sijaisuuksien ja määräaikaistilaisuuksien käyttöä sekä hakemalla säästöjä erilliskorvauksien vähenemisen kautta. Henkilötyövuosien ja henkilöstökulujen kehitystä seurataan kuukausittain ja mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan. Tarvittaessa voidaan myös puuttua rekrytointeihin tiukennetulla täyttölupameneteltyllä. Täyttölupaan saaminen edellyttää aina ajantasaisen tehtävänkuvauksen olemassaoloa, talousarvioon varattujen määrärahojen riittävyttä sekä perusteluja esimerkiksi tuottavuuden, tehokkuuden, mitoituksen tai vaikuttavuuden näkökulmista.

Tavoiteorganisaatorakenne ja henkilöstövähennykset tarkentuivat laaditussa Palvelut ja tulevaisuus (Patu) -ohjelmassa koskien vuosia 2022–2024. Lisäksi kaupungin kokonaishenkilöstömäärä väheni vuoden 2023 alussa merkittävästi hyvinvointialueen perustamisen myötä. Henkilöstölisäyksiä suunnitellaan pääsääntöisesti vain sellaisiin tehtäviin, joihin tulee ulkopuolinen rahoitus, esimerkkinä hankkeet tai palvelut, jotka kunta tuottaa, mutta valtio rahoittaa pääosin kokonaisuudessaan.

Patu:n edellyttämä organisaatiouudistus ("Organisaatiouudistus, elinvoima- ja organisaatioselvitys") on osittain toteutettu vuonna 2023 ja osa on sisällytetty suunnitteilla olevaan sopeuttamishjelmaan, jonka vaikutukset ulottuvat vuosille 2024–2026. Pidemmän ajan tavoitteet selkiytyvät sopeuttamishjelman suunnittelun yhteydessä. Tähän sisältyy erityisesti itäisen alueen koulu- ja päiväkotiverkon ratkaisut. Lisäksi suunnitteilla olevalla TE24-kokonaisuudella on merkittävä vaikutus kaupungin palvelutoimintaan ja organisaatorakenteeseen.

Sairauspoissaolokustannuksia ja työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvia maksuja pyritään aktiivisesti vähentämään muun muassa varhaisen välittämisen mallin aktiivisella käytöllä, poissaolojen hälytysjärjestelmän käyttöönotolla, korvaavan työn mallin hyödyntämisellä, tehokkailla uudelleensijoitustoimilla sekä tukemalla työntekijän työhön paluuta työkykyä tukevia toimia hyödyntämällä. Työtä keventämällä tai työtehtäviä muokkaamalla työkykyä voidaan ylläpitää, ja työntekijä voi jatkaa työssä pidempään.

Osana järjestelmällisemmin toteutettuja kehityskeskusteluja henkilöstön osaamistarpeet kartoitetaan ja niitä kehitetään ennakoivasti, huomioiden kaupungin järjestämien palveluiden vaatiman osaamisen tulevaisuuden tarpeet. Myös osaamisen täysimääräinen hyödyntäminen ja laaja-alaisuus ovat tärkeässä asemassa henkilöstöresurssien käytön tehostamiseksi. Osaamisen kehittämisessä pidemmän ajan tavoitteena on asiakaslähtöisen osaamisen kehittäminen tulevaisuuden kunnan muuttuvien palvelutarpeiden mukaisesti. Kehityskeskustelut ja osaamisen johtaminen tapahtuvat digitaalisen OSS-järjestelmän sovellutusten avulla.

Johtamisen ja esimiestyön kehittämisessä painotetaan osallistavaa valmentamista ja henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. Avoin ja vuorovaikutteinen keskustelukulttuuri mahdollistaa toimintamallien ja prosessien kehittämisen yhdessä henkilöstön kanssa. Erikseen tehtävässä henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa esitellään tarkemmin henkilöstömäärää ja -rakennetta sekä toimenpiteitä työkyvyn ylläpitämiseksi ja ammatillisen osaamisen vaatimuksissa tapahtuvia muutoksia.

5 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne ja ohjaus

5.1 Konserniin kuuluvat yhteisöt

Kaupunkikonsernilla tarkoitetaan kuntalain 6 §:n mukaan kaupungin sekä yhden tai useamman juridisesti itsenäisen yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kaupungilla eli emoyhteisöllä on yksin tai yhdessä muiden konserniin kuuluvien yksiköiden kanssa on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n tarkoittama määräämisvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä, joita kutsutaan tytäryhteisöiksi. Mikkelin kaupunki ja sen liikelaitokset yhdessä kaupungin tytäryhteisöjen kanssa muodostavat kaupunkikonsernin. Määräysvalta merkitsee kaupungin mahdollisuutta ohjata tytäryhteisöjen toimintaa niin, että konsernin tavoitteet ja edut tulevat otetuksi huomioon.

Kuntalain 114 §:ssä on säädetty konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta ja sisällöstä sekä niihin liittyvistä poikkeuksista. Kunta-konsernin tulee laatia täydellinen konsernitilinpäätös, joka sisältää konsernitaseen, konsernituloslaskelman ja konsernin rahoituslaskelman sekä liitetiedot. Mikkelin kaupunkikonsernin lainakanta vuoden 2022 tilinpäätöksessä oli noin 614 miljoonaa euroa.

Kaupunginvaltuusto päättää kuntalain 14 §:n mukaan kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Valtuusto antaa tytäryhteisöjen ohjausta ja valvontaa koskevia periaatteita kunnan konsernijohtolle, ja valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajien toimia tytäryhteisöjen toimielimissä. Kyseiset tavoitteet eivät kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä; tavoitteiden asettaminen on luonteeltaan välillistä ja pääomistajan tahdon esille tuomista.

Talousarviossa asetetaan tytäryhteisökohtaiset vuoden 2024 toiminnalliset tavoitteet merkittäville tytäryhteisöille. Strategiakorteissa esitetyt tavoitteet on johdettu Mikkelin kaupunkistrategian strategisista tavoitteista, minkä lisäksi on määritetty myös muita tytäryhteisöjen toiminnan kannalta keskeisiä tavoitteita. Kaupungin edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekielimissä kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita.

Merkittävien tytäryhteisöjen toiminnasta raportoidaan kaupungin tammi-heinäkuun talouden seurannan yhteydessä ja tilinpäätöksessä. Lisäksi tytäryhtiöt, joille on asetettu tavoitteita, kutsutaan vuosittain konserni- ja elinvoimajaoston kuultavaksi.

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja muut yhteisöt

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat yhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on yhteensä 11 merkittävää osakeyhtiötä ja 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä, joiden katsotaan omistusosuudeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Lisäksi kaupungilla on suoraa omistusta 12 osakkuusyhteisössä. Kaupunki on osallisena myös kahdessa kuntayhtymässä sekä viidessä säätiössä, joista kahdessa kaupungilla on määräysvalta.

Kaupunkikonsernissa valmistellaan merkittäviä järjestelyjä loppuvuoden 2023 ja vuoden 2024 aikana. Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myynti (KV 20.3.2023 § 41) pyritään saattamaan loppuun vuoden 2023 aikana. Lisäksi vuonna 2024 valmistellaan Mikkelin opiskelija-asunnot Oy:n sulautumista Mikalo Oy:hyn (KV 25.9.2023 §106). Nykyisin Moas:n tuottamat palvelut toimivat viimeistään 1.1.2025 alkaen Mikalo Oy:n alla.

Vuoden 2024 aikana pyritään edelleen edistämään Mikkelin kaupungin omistuksessa olevien asunto-osakeyhtiöiden keskittämistä Mikalo Oy:n omistukseen. Toimenpiteellä toteutetaan Tatu-ohjelman yhteydessä 22.6.2020 § 231 hyväksytyjä konsernirakennetta koskevia linjauksia.

Konsernirakenne 31.12.2023

	kaupunki	konserni	
Tytäryhteisöt			
Etelä-Savon Energia Oy* (konserni)	100,00 %		
- ESE-Tekniikka Oy		100,00 %	
- ESE-Verkko Oy		100,00 %	
- Haukivuoren Lämpö Oy		100,00 %	
<i>*Kaupunginvaltuusto on päättänyt 20.3.2023 § 41 Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden (49%) myymisestä. Myyntiprosessi pyritään saattamaan loppuun vuoden 2023 aikana.</i>			
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %		
Metsäsairila Oy	100,00 %		
- Biosairila Oy (Metsäsairila ja ESE omistavat)		60,00 %	(konserniom. yhteensä 100 %)
Mikalo Oy	100,00 %		
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %		
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	100,00 %		
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %		
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 %	
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	80,65 %		
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	62,50 %		
- KasvuEsedu Oy		62,50 %	
Mikkelin Ravirata Oy	75,47 %		
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %		
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt			
As. Oy Pirttitie III	100,00 %		
Kiint. Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %	
Kiint. Oy Kyyhkylä (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %	
Kiint. Oy Koppelonpesä (ESEN tytär)		100,00 %	
As. Oy Tuppara	97,00 %		
As. Oy Hirvipari	95,69 %		
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki Oy:n tytär)		75,64 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %		
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %		
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %		
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %		
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %		
Kuntayhtymäosuudet			
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %		
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %		
Osakkuus-/omistusyhteisöt			
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %		
Kiint. Oy Otavan Ketola	47,26 %		
Kiint. Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %		
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	36,20 %		
Saimaa Stadiumi Oy	35,44 %		
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %		
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %		
As. Oy Orijärven Kyläpuisto	26,64 %		
Kiint. Oy Laaninkulma	25,27 %		
Kiint. Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %		
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	20,00 %		
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %	
Koskienergia Oy (ESEN omistus)		45,00 %	
Suomen Voimatieto Oy (ESEN omistus)		21,70 %	
K-S Energiavälitys Oy (ESEN omistus)		20,00 %	

Säätiöt, joissa kaupunki on mukana

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö
Juvan ajoharjoitteluratasäätiö*
Kyyhkylä-säätiö
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö
Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö

*Ajoharjoitteluratasäätiön toiminta lakannut. Purkuprosessi käynnissä, joka pyritään saamaan päätökseen 2023 loppuun mennessä.

Omistusyhteisyyttä pidetään osakkuusyhteisönä, kun kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyyteen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttaa yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

5.2 Omistajapolitiikka ja konserniohjaus

Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapolitiikassa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin määritellään, miten seuranta ja raportointi on järjestetty. Mikkelin kaupunginvaltuusto on vahvistanut omistajapolitiittiset linjaukset päätöksellään 20.2.2017 § 15. Omistajapolitiittiset linjaukset päivitetään vuoden 2024 aikana.

Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki tavoittelee tehokkuutta pääoman ja omaisuuden hyödyntämiseen; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan kestäväntalouden. Merkittävimmille tytäryhtiöille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Talousarvioon kirjataan myös konkreettisia omistajapolitiittisia toimenpiteitä talousarviovuodelle. Toimenpiteissä esitetään myös ennakotietona sellaisia tehtäviä tai suunnitelmia, jotka tulevat vaatimaan kaupungin osalta ratkaisuja. Kirjatut omistajapolitiittiset toimenpiteet jalostuvat talousarviovuoden aikana ja niiden toteutumista arvioidaan tilinpäätösraportoinnin yhteydessä.

Konserniohjaus

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvaltaa käyttäen, käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Konsernivalvonta tarkoittaa tytäryhteisöjen tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuuden arvioimista. Eri yhtiöiden seuranta- ja ohjausvastuu on nimetty kaupunginjohtajan päätöksellä johtaville viranhaltijoille, jotka näin ollen toimivat vastuuyhtiöidensä *konsernivastuuhenkilöinä*.

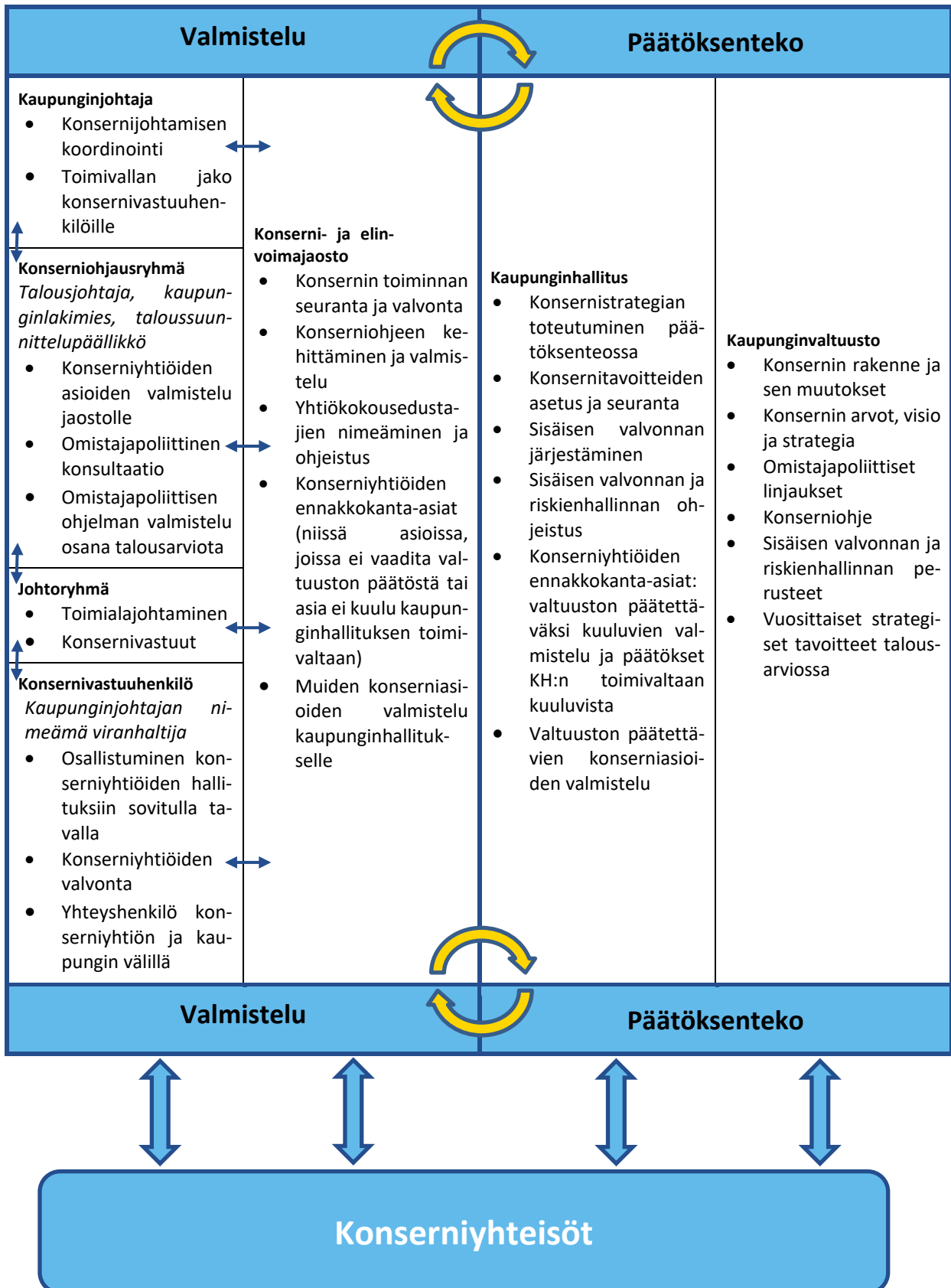
Konserniohje on kuntalain edellyttämä omistajaohjauksen keskeisin ohjaava asiakirja. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt päätöksellään 7.6.2021 § 82 Mikkelin kaupungin konserniohjeen.

Konserniohjausprosessi

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisölle nimetyn konsernivastuuhenkilön kesken. Vuoden 2024 talousarviovalmistelusta alkaen konserni- ja elinvoimajaosto antaa lähetekeskustelu -tyyppisen evästyksen konsernivastuuhenkilöille ennen tavoitteiden asettamista. Näin omistajan tahtotilan ilmaus ulottuu konkreettisemmin myös lopullisiin yhtiöiden asettamiin talousarviovuoden tavoitteisiin. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluvan vuoden tavoitteiden toteutuminen. Kaupunginvaltuusto antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin toiminnasta ja taloudesta. Valtuusto arvioi konsernin tavoitteiden toteutumista vuosittain tilinpäätöksessä.

Konserniyhtiöiden arviointi perustuu toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin. Konserniyhtiöiden seuranta ja raportointia on täsmennetty ja yhteydenpitoa sekä omistajaohjausta on tiivistetty. Työtä jatketaan vuosina 2023 ja 2024 toteutettavan *toimintakykyiset kuntakonsernit* -verkostohankkeen kautta. Lisäksi omistajapolitiittisten linjausten päivittäminen sekä konserniohjeen päivittäminen pyritään toteuttamaan vuoden 2024 aikana. Perinteisesti tytäryhtiöt kutsutaan konserni- ja elinvoimajaoston kuultavaksi vuosittain tai tarpeen mukaan useammin. Lisäksi keskeisten konserniyhtiöiden kesken järjestetään konsernipäivä, jossa käydään läpi konserniyhtiöitä koskevia ajankohtaisia asioita. Vuoden 2023 konsernipäivän ajankohta on 30.11.2023. Vuonna 2024 järjestetään myös niin sanottu kevään konsernipäivä, jossa merkittävimmät tytäryhtiöt esittelevät edellisen vuoden tavoitteiden saavuttamista konserni- ja elinvoimajaostolle tilinpäätösten valmistuttua. Käytäntö voidaan ottaa vuosittaiseksi mikäli se koetaan toimivaksi.

Konserniohjausprosessia on havainnollistettu seuraavalla prosessikaaviolla

6 Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kaupunki määrittelee 11 merkittävälle tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Näiden yhtiöiden tehtävänä on palvelutuotannon hoitaminen tai kaupungin kehittämistoimintaan keskeisesti osallistuminen. Konsernivastuuhenkilöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjetta.

6.1 Etelä-Savon Energia Oy

Omistus: 100%

Toimiala: Sähkön- ja lämmöntuotanto, sähkönsiirto, sähköverkkojen rakentaminen, katu- ja ulkovalaistusverkkojen rakentaminen sekä huolto

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Sähkön hintojen odotetaan laskevan nykytasolta, mutta jäävän hieman korkeammalle tasolle kuin ennen vuotta 2022.

Haaste tuotannolle on puupolttoaineiden voimakas hinnannousu. Turvetta on saatavilla, mutta sen polttamiseksi pitää ostaa päästöoikeuksia, joiden hinta on myös noussut. Vuonna 2026 Ren-Gas aloittanee Pursialan voimalaitoksen yhteydessä vedyntuotannon, joka vähentää polttamisen tarvetta ja näin hukkalämmön hyödyntämisen avulla saadaan tuotannon kannattavuutta parannettua.

Sähkön siirrossa uusi valvontakausi alkaa 2024 ja päättyy 2027. Tämän valvontajakson tuottotason määrittely on käynnissä. Nykyisellä valvontamallilla sähkön siirron tuottotaso olisi hieman kohoamassa, mutta on poliittista painetta, että sähkön siirron tuottoja pitäisi saada alemmaksi.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Keväällä 2024 Pursialan voimalaitoksella otetaan käyttöön sähkökattila lämmön tuottamiseksi. Sähkökattilaa käytetään lämmöntuotannossa silloin, kun sähkön hinta on alhaalla eikä sähköä kannatta tuottaa sähkön- ja lämmön yhteistuotannossa. Keskeistä tässä on kehittää tuotannon ajomalli ja ottaa se käyttöön 2024, jotta pystytään optimoimaan sähkön tuotanto sekä hankinta huomioiden sähkön pörssi hinta, sähkön myynnin suojaukset sekä ulkolämpötila.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiankäytön vähentäminen lisäämällä asiakkaiden tietoisuutta energiankäytöstään	Kaukolämpöasiakkaiden kulutustiedon parantaminen energiamittareita vaihtamalla/ Energialiiketoiminta	Vaihdettavia mittareita 350 kpl, vaihdettu 200 kpl, kaikki vaihdettu vuonna 2024

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Hukkalämmön hyödyntäminen – ulkoinen	Yhteistyö Ren-Gas, datacenter tms. / Hallinto, Voimaliiketoiminta, Energialiiketoiminta	Ren-Gas: YVA prosessi menossa, toteutus valmis 2026
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Hukkalämmön hyödyntäminen – sisäinen	Sähkökattilainvestointi sekä ESE2 savukaasujen LTO/ Voimaliiketoiminta	Sähkökattila valmistuu keväällä 2024. Päätös savukaasujen LTO:sta siirtyy myöhemmäksi vuodesta 2023
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Puupolttoaineen riittävyys ja joustavuus	Polttoaineterminaali-investoinnit sekä uudet puun hankintatavat/ Voimaliiketoiminta	Tavoite varastotaso 200 GWh puupolttoainetta, mutta tätä ei ole vielä saavutettu. Puuta ei riittävästi tarjolla eikä terminaalikapasiteetti riitä. Vanha varastotaso 100 GWh ja se kuitenkin ylitetään reilusti.
Kaukolämpöverkon optimointi ja rakenne	Kaukolämpöverkon kokonaiskannattavuuden laskenta sekä pullonkaulojen ja verkkohaarojen optimointi/ Energialiiketoiminta, Voimaliiketoiminta	Häviöiden vähentäminen 1 % vuoden 2022 tasosta vuoteen 2026 mennessä

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Henkilöstön aktiivinen kouluttaminen	Koko henkilöstöä koskevan työyhteisövalmennuksen toteutus/ Hallinto, Talousosasto	Toteutettu vuonna 2023
Rekrytoinneissa onnistuminen	Sopivan henkilön löytäminen avoimeen työpaikkaan/ Konserni	Sopivan henkilön löytäminen avoimeen työpaikkaan ensimmäisellä hakukierroksella

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yhteistyö LUT Mikkelin kanssa sekä yhteistyöprojektit XAMK:n kanssa	Kehitetään omaa toimintaa yhteistyössä koulutustoimijoiden kanssa/ Voimaliiketoiminta, Energialiiketoiminta	Osallistuminen seuraaviin hankkeisiin: LUT: "Kaukolämmön tulevaisuuden ratkaisut" ja "Puupolttoaineiden saatavuus Etelä-Savossa". XAMK: BioCir ja BioLuuppi
Osallistuminen Mikkelin kaupungin kasvuohjelman yrityselämää ja oppilaitosyhteistyötä vahvistaviin toimenpiteisiin	Saamme opiskelijoita tutustumaan yhtiön toimintaan ja teemme energia-alaa tunnetuksi, minkä avulla turvataan tulevaisuuden työntekijöiden saantia/ konserni	Vähintään viisi kesätyöntekijää vuodessa sekä vähintään yksi opinnäytetyö vuodessa

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
ESE on mukana tukijan roolissa Mikkelissä järjestettävissä tapahtumissa	ESE tukee sopivia kaupungin järjestämiä tapahtumia/ Hallinto	ESE tukee Museoiden yötä erillissähköistysten osalta.

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	67 924	60 000	63 000	61 500
Tilikauden voitto/tappio	11 437	4 500	5 000	3 800
Osinko*	3 600	**	**	1 460 ***
Investoinnit	6 600	10 000	10 500	10 000
Ulkoisen velka	65 208	58 000	57 000	55 000
Sisäinen velka	28 225	27 796	27 796	27 367
Konsernitilin limiitti	4 200	4 200	4 200	4 200
Omavaraisuusaste	22,9 %	22 %	24 %	22 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	94	88	85	85
vakituisen, kpl	92	87	85	85
määräaikainen, kpl	2	1	0	0

*osinko, joka maksetaan kunkin vuoden tuloksesta, tilitetään vasta seuraavan kalenterivuoden aikana.

**Vuoden 2023 tuloksesta maksettava osinko (tilitetään 2024) on sidonnainen mahdollisiin omistusjärjestelyjen muutoksiin, joita ei arvioitu vuoden 2023 budjetin laadintahetkellä.

*** Arvio nykyisen osinkopolitiikan mukaan Mikkelin kaupungin tulevan omistussuuden suhteessa

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Strategiset riskit

ESEn strategiset riskit liittyvät Pursialan voimalaitoksen tuotannon ja kaukolämmön myynnin kannattavuuteen sekä siihen, miten sähkön tuotannossa sekä sen hinnan suojaamisessa onnistutaan. Lämpiminä vuosina Pursialan voimalaitoksen tuotantomäärät ovat vähäisiä ja ns. minimikuormalla ajaminen heikentää tuotannon hyötysuhdetta. Pursialan voimalaitos pystyisi tuottamaan enemmän lämpöä kuin mitä tällä hetkellä on olemassa lämpökuormaa. Voimalaitoksen toiminnan kannattavuuteen kytkeytyy myös poliittisia riskejä, kuten muutokset polttoaineiden verotuksessa, käyttökielloissa ja tuissa. On tärkeää, että voimalaitokselle saapuvien polttoaineiden energiamäärät saadaan mitattua oikein, sillä se vaikuttaa suoraan tuotannon kannattavuuteen.

Sähkön tuotannon riskinä on sähköntuotannon keskeytys erityisesti silloin, kun sähkön pörssihinta on korkealla ja tuotetulle sähkölle on tehty myyntisuojaus. Sähkön hintariskeihin varaudutaan ESE:n hallituksen hyväksymällä riskipolitiikalla. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskisiin, määräriskisiin, vastapuoliriskisiin, likviditeettiriskisiin ja aluehintariskisiin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä. Riskipolitiikan toteutumista seurataan kuukausittain.

Kaukolämmössä haasteena on kiinteistöjen energiankulutuksen väheneminen sekä maalämpöratkaisujen imagoetu markkinoinnissa. Myös ilmaston lämpeneminen on riski, koska se vaikuttaa lämmön myyntimääriin.

Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat polttoaineiden saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotanto-kapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen.

Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittäväillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskittämällä puupolttoaineiden terminaalitoiminnot Mikkelin Metsä-Sairilaan. Pitkän aikavälin epävarmuustekijät liittyvät turpeen verotukseen ja mahdollisiin käyttökieltoihin. ESE on strategiassaan päättänyt luopua turpeen käytöstä vuoteen 2035 mennessä, mutta todennäköisesti turpeen poltosta pystytään luopumaan merkittävästi aikaisemmin. Käytettiin puupolttoaineisiin. Tämä aiheuttaa niukkuutta puupolttoaineissa lähivuosina ja nostaa niiden hintaa.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormitustilanteissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskustoilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti hieman alle 100 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä. Vuonna 2023 tullaan investoimaan sähkökattilaan lämmöntuotantokapasiteetin lisäämiseksi.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaissäädökset. Sähköverkon pitkän aikavälin kehittämiseksi on laadittu suunnitelma. Se ohjaa verkkoon tehtäviä investointeja, joilla pyritään turvaamaan sähköverkon toimintavarmuus ja kehittämään verkkoa. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään lisäksi ennaltaehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan mm. huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko Oy jatkaa verkkonsa maakaapelointiasteen nostamista.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys, muutokset sähkön markkinahinnassa sekä henkilöriskit. Yhtiö joutui ensimmäisen kerran ostamaan päästöoikeuksia vuonna 2022 ja niitä tullaan ostamaan myös lähivuosina. Pursialan kattilateknikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka, mutta haasteet puupolttoaineiden saannissa voivat pakottaa käyttämään turvetta. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Hallituksella tulee aina olla suunnitelma toimitusjohtajan mahdollisesta korvaamisesta. Lisäksi henkilöriskeihin on varauduttu sijaisuusjärjestelyin ja dokumentoimalla tietoa siten, että tieto on myös muiden saatavilla. Sijainen tekee sijaistettavan työn ja tulee samalla perehdytetyksi toisen työhön käytännön kautta.

Uutena haasteena on polttoainekäytön äärevöityminen. Tämä tarkoittaa sitä, että voimalaitos käyttää hyvin lyhyinä pakkasjaksoina paljon polttoainetta, kun muina aikoina polttoaineen käyttö on huomattavasti pienempää. Polttoainetoimittajilta vaadittaisiin näin ollen entistä enemmän terminaalivarastointia, jolla tuetaan haketusta kylminä kuukausina. Se vaatii kuitenkin investointeja. Venäjältä puupolttoaineiden tuonnin loppuminen vuonna 2022 teki noin 20 % loven Suomessa.

Rahoitusriskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja tulee olla noin 50–80 % konsernin lainakannasta aina seuraavien 10 vuoden ajan. Muutoksia voidaan tehdä hallituksen päätöksellä. ESE-konsernilla on käytössään kaupunkikonsernitiliin liitetty limiitti, joka auttaa maksuvalmiudessa.

Hankintoihin liittyvät menettelyt ja oikeudet ilmenevät ESE-konsernin Hyvä hallintotapa -asiakirjasta. Siinä on määritelty myös lähipiiri- ja tarkastus. ESE konsernissa aloitettiin vuonna 2020 ulkopuolisen toimijan suorittama sisäinen tarkastustoiminta.

Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot, rikosvahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät ja vakuutusten kattavuus tarkistetaan vuosittain. Konsernilla on käytössään vakuutusmeklari, joka avustaa mm. vakuutusten kattavuuden määrittelyssä sekä korvaushakemuksissa.

Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusvakuutuksilla, joita ovat mm. laitosten ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset. Sähkö- ja kaukolämpöverkkoja ei ole vakuutettu.

Toiminnan vahinkojen varalta yhtiöllä on vastuuvakuutus, joka sisältää liiketoiminnan lisäksi myös toimitusjohtajan, hallituksen ja johtoryhmän vastuuvakuutukset. Yrityksellä on myös rikosvakuutus. Pursialan voimalaitoksen ja Tikkalan lämpökesekeyksen tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus.

Ympäristövahinkoihin on varauduttu mm. ympäristövahinkovakuutuksiin sekä valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia ja vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystävällisiä muuntajia.

Työtapaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä työturvallisuuskoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoisuutta turvallisista työtavoista. Työturvallisuuden kehittymistä seurataan yhtiön mittareista laaditun työturvallisuusindeksin avulla. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta ja turvavartteja sekä ylläpidetään työturvallisuuskortteja.

Työtapaturmien varalta henkilöstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus ja matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauskuluvakuutus, joka kattaa kaikki sairaus- ja tapaturmakustannukset 10 000 euroon asti. Vakuutuksen avulla pyritään pitämään huolta henkilöstön työkyvystä ja nopeasta töihin paluusta tapaturma- tai sairaustilanteiden jälkeen.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Vähemmistöosuuden myynnin loppuun saattaminen	1/2024	ESE voi ainoastaan edesauttaa valmistelussa	Mikkelin kaupunki	ESE -konserni
Yhteisomistetun yhtiön strategian laadinta	6/2024		ESE	
ESE edistää mahdollisuuksien mukaan Mikkelin lähialueen energiainvestointeja	jatkuva		ESE	

6.2 Etelä-Savon Koulutus Oy

Omistus: 62,5 %

Toimiala: Yhtiön toimialana on ylläpitää kulloinkin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettua ammatillista koulutusta sekä lukio-koulutusta (vaihtoehtoisesti toisen asteen koulutusta) sille toimiluvassa/järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Yhtiö voi harjoittaa myös toimialansa puitteissa muuta koulutustoimintaa. Lisäksi yhtiö järjestää toisen asteen koulutuksen tasoista aikuiskoulutusta sekä koulutustaan tukevaa palvelu-, majoitus-, ravintola-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä sekä käydä niillä kauppaa ja vuokrata niitä sekä vastaanottaa avustuksia ja lahjoituksia.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Uuden hallitusohjelman myötä ammatilliseen koulutukseen ennakoidaan 2024 aikana muutoksia niin toiminnan, toiminnanohjauksen kuin rahoituksenkin näkökulmista. Muutokset koskevat sekä jatkuvaa oppimista että oppivelvollisuuden piirissä olevia. Samanaikaisesti valmistelussa oleva TE2024-uudistus (voimaan 1.1.2025) muuttaa ammatillisen koulutuksen kenttää ja tehtäviä, koska juuri osaaminen ja koulutus ovat keskeisiä työllistymisen nostamisen ja osaavan työvoiman saatavuuden keinoja. Rahoituksen osalta vuodelle 2024 ennakoidaan vuoden 2023 rahoitustasoa. Sen jälkeen rahoituksen määrä ja laskenta voivat muuttua nykyisestä.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Opiskelijavuosissa ja opiskelijamäärissä säilytetään 2023 taso: noin 2.650 painottamatonta opiskelijavuotta. Opetuksen ja ohjauksen henkilöstöresurssia varataan koko Esedun tasolla keskimäärin 1 HTV/ 15 opiskelijavuotta. Henkilöstökulujen osuus koko yhtiön kuluista on noin 60 %. Opiskelijapalautteen ja henkilöstöpalautteen keskiarvotavoite on 4 (skaala 1-5). Valmistuneista opiskelijoista 70 % työllistyy ja 15 % siirtyy jatko-opintoihin. Hanketoiminnan vuosivolyymiä pyritään kasvattamaan ja toimintaa kansainvälistämään.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tiimityön ja henkilöstön kehittäminen	Henkilöstön määrällinen ja laadullinen kohtaanto, Esedu	Tiimien kehittämistavoitteet asetettu OV/HTV = 15

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestävään kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Otetaan huomioon työelämän muuttuvat osaamistarpeet	Uudistetaan työelämäfoorumien toiminta	Toteutettu työelämäfoorumi-uudistus
Kestävän tulevaisuuden osaamisen lisääminen	Kestävä tulevaisuus huomioitu Esedun toiminnassa, koulutustarjonnassa ja toimintaprosesseissa, Esedu	Toteutettu sertifiointiprosessi
Paperittomat opintohallinto- ja hakupalvelut	Sähköisen opintotoimiston ja prosessien automatisoinnin laajentaminen, Esedu	Sähköinen opintotoimistolaajennus

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lisätään työllistymistä osaamista kehittämällä	Jokaiselle oma urapolku, Esedu	Työllistyminen Esedun opintojen jälkeen 70 % (Tilastokeskus)
Yrittäjyyspolut opiskelijoille	Yrittäjyyden verkko-opinnot ja NY-toiminta, Esedu	Suoritettujen yrittäjyysopintojen määrä (osp)

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kansainvälinen rekrytointi	Osaajia aloille ulkomailta, Esedu + rekry-yritykset + työnantajat, Esedu	50 uutta työntekijää

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Työelämässä oppiminen	40 % opiskelijavuosista syntyy koulutus- ja oppisopimuksilla työelämässä	TEO %

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	30 255	29 887	31 927	30 942
Tilikauden voitto/tappio	314	24	458	48
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	1 111	496	846	1 000
Ulkoisen velka	5 703	5 800	5 800	5 800
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	3 000	3 000	3 000	3 000
Omavaraisuusaste	61,6 %	64 %	64 %	64 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	307	320	330	330
vakituinen, kpl	287	286	295	295
määräaikainen, kpl	20	34	35	35

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Uudella hallitusohjelmalla voi olla vaikutusta aikuisten toisen asteen tutkintojen rahoitukseen, mikäli kahta tutkintoa ei jatkossa rahoiteta. Esedun valtionosuusrahoitus ei kuitenkaan tämän hetken arvion mukaan olisi laskemassa.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajan kanssa yhteistyössä seurataan työllisyysalueen sekä oppivelvollisuuden kehittymistä ja Esedu tarjoaa työvoimapalveluja sekä huolehtii osaltaan kokonaisvaltaisesti oppivelvollisuuden toteutumisesta.

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Työvoimapalvelua konsernille	Palvelutarjonta valmiina 2024		Hallintojohtaja	
Oppivelvollisuuden hoitaminen hallitusohjelman mukaisesti	Pajatoiminnan malli valmis 2024		Koulutusjohtaja (Esedu) ja opetusjohtaja	

6.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus: 100%

Toimiala: Omistamiensa kiinteistöjen hallinta, vuokraaminen, ylläpito ja investoinnit. Kiinteistöjohtamisen palveluiden tuottaminen muille konserni- ja osakkuusyhtiöille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Toimitilojen hyvä kysyntä tulee jatkumaan mikäli ulkoisia häiriötekijöitä ei ilmene. Kuitenkin kysyntä tulee olemaan kaksijakoista. Toimitiloista on ja tulee olemaan ylitarjontaa ja tuotannollisten tilojen kysyntä säilyy vilkkaana alkujaksosta, mutta taantuma saattaa kääntää kysynnän laskuun. Toimitilojen realisointi yleisesti ottaen ei ole yhtiölle taloudellisesti kannattavaa.

Inflaation vaikutukset laantuvat ennusteiden mukaan 2024 alkaen. Tämä tulee näkymään jonkin verran rahoituskulujen alenemisenä. Tosin yhtiön rahoituksen suojaustaso on hyvä, joten vaikutukset jäävät pieniksi. Investointitoimintaan vaikutusten odotetaan olevan maltillisia ja niidenkin osalta vaikutukset kompensoidaan sopimuksin asiakkaan kanssa.

Uusien hankkeiden käynnistyminen Mikkelin seudulla edellyttää kaupunkikonsernin aktiivisuutta kannattavien hankkeiden kehittäjänä. Naistingin rooli paikallisena elinkeinopolitiikan tekijänä pysyy vahvana.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n strategiset tavoitteet käynnissä olevien saneerauksien ja uudisrakennushankkeiden läpivieminen taloudellisesti kannattavasti Mikkelin elinkeinoelämää virkistäen.

Suuren kokoluokan elinkeinoinvestointeja toteutetaan Mölnlycken osalta ja niiden kesto ajoittuu useammalle vuodelle.

Yhtiön nykyisen kiinteistöomaisuuden korjausvelkaa tulee edelleen pienentää sekä ennakoida kiinteistöjen teknistä uudistamistarvetta. Myös energiankäytön optimointiin selvitetään taloudellista kannattavuutta suurimmissa kohteissa.

Vuoden 2024 investoinnit tulevat olemaan 7–9 miljoonaa euroa riippuen töiden jaksotuksesta.

STRATEGIAKORTIT

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkelin

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toteutetaan avainasiakkaidemme kehittymistä vaativia investointeja	ETO ja Tsto-laajennus etenee Mölnlyckellä ajallaan ja onnistuneesti	Kyllä/Ei
Metsä-Sairilan alueelle edistetään merkittävää kiertotalouden investointia	Kyky tehdä investointipäätös	Kyllä/Ei
Tyhjille toimitiloille saadaan koostettua kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma	Vähentää tyhjien tilojen määrää	Kyllä/Ei

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisulla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toimitilatarjonnan osalta palvelu on tehokasta ja asiakkaiden tarpeita kuuntelevaa	Yksikään asiakas ei jää saamatta hyvää palvelua	100 % realistisista tilakyselyistä kyetään ratkaisemaan joko omalla tai ulkopuolisella tarjonnalla. Yhtiön toiminnasta johtuvat reklamaatiot 0 %

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	6 188	6 500	7 500	7 500
Tilikauden voitto/tappio	305	500	500	500
Osinko*	400	400	400	400
Investoinnit	6 500	8 000	4 000	8 000
Ulkoisen velka	20 000	19 500	18 500	17 500
Sisäinen velka	9 400	15 000	12 000	20 000
Konsernitilin limiitti	2 000	2 000	2 000	2 000
Omavaraisuusaste	20,7 %	21 %	21 %	23 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	7	7	7	7
vakituinen, kpl	7	7	7	7
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

*osinko, joka maksetaan kunkin vuoden tuloksesta, tilitetään vasta seuraavan kalenterivuoden aikana.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Suurimpia yhtiön toimintaan liittyviä riskejä on yleisen taloudellisen tilanteen mahdollistavien yritysten eli vuokralaisten talousongelmat, jolloin vuokrasaavat voivat kasvaa ja tilojen vuokraaminen hidastua sekä vuokrataso laskea. Riskinä on, että yhtiön vuokratuloista merkittävä osa on muutaman sellaisen ison teollisuus- ja toimistoyrityksen vuokria, joiden tiloille olisi vaikeata löytää uutta käyttöä (etenkin toimistotilat). Tämä on tarkasteltava huolella kaikissa uusissa investoinneissa. Toisaalta kaikki n. 100 vuokralaista ovat hyvin erityyppisiä yrityksiä teollisista, kaupallisista ja konsulttialan yrityksistä julkihallinnon toimijoihin, mikä tasaa mahdollisia ongelmia tilojen vuokraamisessa. Vuokrasopimusten kestoja on pyritty pidentämään 5-10 vuoden sopimuksiksi, jolla on riskiä pienentävä vaikutus.

Yhtiöllä on merkittävä määrä pitkäaikaisia lainoja, jolloin korkokannan mahdollinen nopea nousu aiheuttaisi joihinkin lainoihin ongelmia. Tämä asia on ennusteiden valossa kuitenkin paranemaan päin. Osa lainoista on suojattu korkojen nousua vastaan kiinteäkorkoisilla lainoilla ja osa koroista sidottu vuokrapääoman suuruuteen, jolloin korkovastuu on asiakkaalla. Toisaalta yhtiön pääomarakenne on suhteellisen vahva, jolloin tase kestää myös joitakin tappiollisia vuosia.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Mölnlycken investoinnin sujuva eteneminen	Qtr1/2025		Tj., konsernivastaava	Konsernihallinto

6.4 Metsäsairila Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: jätehuolto ja kierrätys

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Jäte- ja hankintalakiin muutokset tulevat merkittävästi vaikuttamaan alan kehitykseen kuntayhtiöissä. Uuteen hallitusohjelmaan on kirjattu hankintalain ulosmyyntirajan harmonisointi, joka tarkoittaisi kunnallisissa jäteyhtiöissä ulosmyyntirajan laskemista 5 %:iin. Lisäksi hallitusohjelmassa on mainittu TSV-ehtojen tiukentaminen, mutta tarkempia toimenpiteitä ei ole kirjattu. TSV-palveluiden saatavuuden rajoittaminen tarkoittaisi käytännössä sitä, että kunnalliset jäteyhtiöt eivät tarjoaisi enää palveluita paikallisille yrityksille nykyisellä laajuudella. Käytännössä nämä muutokset tulevat tarkoittamaan, että kuntayhtiöt joutuvat supistamaan nykyisiä palveluita sekä yhtiöiden liikevaihdot laskevat ja tuloksenteko- ja osingonmaksukyky heikkenee.

Jätelain 32 §:ssä on listattu kunnan velvollisuudet järjestää jätehuolto. Jätehuolto on välttämättömyyspalvelu, ja asukkailla on oikeus saada se mahdollisimman saavutettavaan hintaan. Tästä toiminnasta kerättävät tuotot ovat lähtökohtaisesti investoitava jätehuollon kehittämiseen, ei osingonmaksuun. Toiminnan keskittyessä pääasiassa lakisääteisiin velvoitteisiin, ei Metsäsairila Oy:llä ole tulevaisuudessa osingonmaksukykyä samalla tavalla kuin menneinä vuosina. Lisäksi toimintaympäristön vaatimusten tiukentuessa kiertotalouden kehittämiseen tarvitaan nykyistä enemmän taloudellisia resursseja.

Uusi jätelaki velvoittaa jätteen erilliskeräämään ja kierrättämään jätteitä nykyistä tehokkaammin. Tavoitteena on, että vuonna 2025 Suomessa tulee kierrättää yhdyskuntajätteestä 55 prosenttia ja vuonna 2035 65 prosenttia. Vuonna 2021 kierrätysaste oli vain 37 prosenttia, joten muutoksilla haetaan nopeaa kierrätysasteen paranemista. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää kunnallisilta jäteyhtiöiltä merkittäviä investointeja infraan, henkilöstöresursseihin ja tieto- ja viestintätekniikkaan. Muutokset aiheuttavat merkittäviä kustannuspaineita palvelujen hintoihin, ellei palveluita tuoteta nykyistä suuremmissa kokonaisuuksissa.

Mikkelissä on tehty viranomaispäätös jätehuollon kaksoisjärjestelmästä luopumisesta vuoden 2025 helmikuun alusta alkaen. Lisäksi jätelain muutosten seurauksena biojätteen kuljetuksen järjestämisvastuu siirtyy kunnan vastuulle tammikuussa 2024. Muutosten ennakoidaan kolminkertaistavan kunnan vastuulla olevien jäteastioiden tyhjennysmäärät Mikkelissä. Tämä näkyy myös kasvavana asiakaspalvelukontaktien määränä, joiden ennakoidaan 2-3 kertaistuvan portaittain vuoteen 2025 mennessä verrattuna vuoden 2023 tasoon. Digitalisaation merkitys tulee korotumaan kierto- ja biotalouden kehityksessä lähivuosina. Digitalisaatio mahdollistaa uusien asiakaslähtöisesti suunniteltujen tuotteiden ja palvelujen toteuttamisen.

Jätteidenkuljetus on siirtynyt ja siirtyy yhä enenevässä määrin liikennebiokaasun käyttöön eri puolilla Suomea. Mikkelissä on paineistetun biokaasun tuotantolaitoksia ja erittäin kattava kaasunjakeluverkosto, jonka toimintavarmuutta lisää nestemäisen biokaasun varasto. Tämä mahdollistaa ympäristöystävällisen ja paikallisesti jätteistä tuotetun liikennepolttoaineen käytön jätekuljetuksissa. Paikallinen liikennepolttoaineen tuotanto- ja jakeluverkosta lisää merkittävästi jätehuollon huoltovarmuutta.

Metsäsairila Oy on Biosairila Oy:n suurin omistaja. Biosairila Oy:n toiminnan turvaaminen tulevaisuudessa vaatii taloudellisia panostuksia. Yhtiön biojalostusprosessin korkean käyttöasteen turvaaminen tulevaisuudessa edellyttää muutoksia yhtiön toimintaympäristöön ja omistusrakenteeseen. Yhtiöön olisi hyvä saada omistusta, joka takaa riittävän syötämateriaalin saannin ja riittävät resurssit toiminnan kehittämiseen sekä laajentamiseen.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Metsäsairila Oy:n strategiassa on määritelty keskeisiä painopistealueita.

1. Biojätteen keräys taajama-alueella alkaa kunnan järjestämänä uuden jätelain mukaisesti. Biojätteen erilliskeräyspisteverkosto laajenee koko Mikkelin alueella.
2. Päästöjen vähentäminen kuljetuksissa, käyttäen jätteistä tuotettua liikennebiokaasua. Tavoitteena on lisätä biokaasun käyttöä jätteiden kuljettamisessa ja jätehuoltopalveluiden järjestämiseen liittyvissä kuljetuksissa. Kaikki sekajätteen siirtokuormaukset siirretään vuoden 2024 aikana biokaasulle.
3. Viestintää hoidetaan viestintäsuunnitelman mukaan. Vuonna 2024 painopisteenä biojäte. Toteutetaan biojättekampanja.
4. Valmistellaan jätehuollon kaksoisjärjestelmästä luopumista. Kunnan järjestämä jätehuolto alkaa koko Mikkelin alueella helmikuussa 2025.
5. Tutkitaan ja tiedostetaan erilaisia vaihtoehtoja selvittää tulevaisuuden haasteita muuttuvassa toimintaympäristössä.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Liikennepäästöjen vähentäminen	Biokaasun käytön lisääntyminen jätekuljetuksissa ja jätehuoltopalvelujen järjestämiseen liittyvissä kuljetuksissa.	Biokaasun käyttöaste kuljetuksissa kasvaa. Sekajätteen siirtokuormauskuljetukset siirtyvät biokaasulle vuoden 2024 aikana.
Materiaalien energiahyötykäyttö	Materiaalia ohjataan energiahyötykäyttöön.	Sekajäte 100 % energiaksi
Materiaalin hyötykäyttö liikennepolttoaineeksi	Orgaanisten jätteiden hyödyntäminen biokaasuna.	Biojäte 100 % biokaasun tuotantoon

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
EcoSairila-kehittämislustan vaikuttavuuden kasvattaminen	Demonstraatioympäristöä kiertotalouden sivuainevirroille EcoSairilassa hyödynnetään TKI-hankkeissa.	Demonstraatioympäristöä on käytetty TKI-hankkeissa.
Digitaalisten palvelujen tarjoaminen EcoSairilassa toimiville yrityksille	Uuden kiertotaloudenkadun varressa sijaitsevan vaa'an ja siihen liittyvän vaakajärjestelmän käyttömahdollisuuden tarjoaminen alueen yrityksille.	Uusia käyttäjiä vaakajärjestelmälle.

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	7 744	6 000	7 600	7 800
Tilikauden voitto/tappio	304	300	1 450**	200
Osinko*	500	150	0	0
Investoinnit	1 198	250	1 170	950
Ulkoisen velka	5 494	7 000	7 000	7 000
Sisäinen velka	1 500	0	1 500	1 500
Konsernitilin limiitti	500	1 000	2 000	2 000
Omavaraisuusaste	54,1 %	52 %	50 %	50 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	26	22	22	23
vakituinen, kpl	26	21	20	20
määräaikainen, kpl	0	1	2	3

*osinko, joka maksetaan kunkin vuoden tuloksesta, tilitetään vasta seuraavan kalenterivuoden aikana.

** Varsinaisen liiketoiminnan voitto 0,1 m€. Lisäksi liiketoimintasiirrosta tulee 1,35 M€ tuotto liiketoiminnan muihin tuottoihin. Tällä tuotolla ei ole kassavirtavaikutusta eikä veroseuraamuksia.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Jätehuolto on määritelty kokonaisuudessaan yhteiskunnan kannalta kriittiseksi toimialaksi. Poikkeustilanteissa kunnat ovat velvollisia hoitamaan jätehuollon alueellaan. Poikkeustilanteita varten on jätehuoltoviranomaisen toimesta tehty varautumissuunnitelma.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Valmistellaan siirtymistä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen koko Mikkelin alueella.	Tammikuu 2025		Metsäsairilan toimitusjohtaja	Jätehuoltoviranomainen
Tutkitaan ja tiedostetaan erilaisia vaihtoehtoja selvittää tulevaisuuden haasteita muuttuvassa toimintaympäristössä.	Kesäkuu 2024		Kaupunkikehitysjohtaja & Metsäsairilan toimitusjohtaja	

6.5 Mikalo Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Asuntojen vuokraus. Yhtiö on perustettu sosiaalista vuokraustoimintaa harjoittavaksi, joka vuokraa asuntoja arava- ja korkotukilakien edellyttämien käyttö- ja luovutusrajoitusten mukaisesti. Yhtiö hoitaa omalta osaltaan kunnan asunto- ja aluepoliittisen veloitteen, jossa kunnan on luotava alueelleen yleiset edellytykset asunto-olojen kehittymiselle sekä järjestää kohtuulliset asumisolot.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Alueen väestökehityksen muutos jatkuu; väestö sekä ikäännytty että vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy, jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Ihmiset muuttavat keskustaajamiin ja niiden läheisyyteen. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille, joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla. Väestö ei vähene muuttotappioalueilla pelkästään syrjäseuduilta vaan se ko-

ettelee myös pienempiä kaupunkiseutuja. Taantuvat alueet menettävät tuottavaa työvoimaa, kun ammattitaitoinen ja nuorempi työvoima siirtyy vetovoimaisiin kasvukeskuksiin. Alueelle jää ikääntyvä väestö, jonka suhteellinen osuus väestöpohjasta kasvaa hyvin merkittävästi. Erityisesti kerrostaloalueet menettävät kilpailukykyään asuntomarkkinoilla, mikä heijastuu myös vuokra-asuntojen kysyntään. Kustannustason ja korkojen nousu voivat edelleen vaikuttaa yhtiön talouden ennustettavuuteen sekä talouden tasapainon ylläpitoon. Nykyinen asuntokanta on sijainnilisestisesti hajallaan eikä ole määrällisestisesti suhteessa kysyntään.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Yhtiöllä on uusi strategia sekä organisaatorakenne. Strategian toteutumista toiminnassa ohjaa laadittu mittaristo. Toteutumista seurataan säännönmukaisestisesti. Yhtiön tärkeimmät tavoitteet pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vuokrataso sekä paremmin kysyntää vastaava asuntokanta.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestävään kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osaavan työvoiman varmistaminen	Oman henkilöstön osaamisen ylläpito	koulutuspäivä/henkilö/vuosi

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiansäästöratkaisut rakentamisessa, kunnostuksessa ja ylläpidossa	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimointi	VAETS

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palvelujen digitalisointi	Mahdollisuus asioida myös sähköisestisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Asuntojen sijainti kysyntää vastaavasti	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Joustava asiakaspalvelu	Palvelun vasteaika
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Kysyntää vastaava kiinteistöjen/asuntojen kunto ja laatutaso	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Mahdollistaa opiskelijoiden asuminen eri elämäntilanteissa	käyttöaste

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuympäristöjä eri asumismuotojen ja -tapojen mahdollistamiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Asuntojen tarjonta kysyntää vastaavasti	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kotouttamisen tukeminen	Yhteistyö määriteltyjen tahojen kanssa	Vuokratut asunnot

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistetaan asukastoimintaa mm. talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteydessä	Taloudellisen ja toiminnallisen tiedon lisääminen	Tilaisuudet lkm
Kiinteistöjen viihtyvyyden edistäminen taloudellisten reunaehtojen mukaan	Asukastyytyväisyyden paraneminen	Asukastyytyväisyyskysely

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	21 931	22 671	22 895	22 722
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	3 424	3 000	2 370	100
Ulkoinen velka	46 785	43 305	43 039	38 337
Sisäinen velka	3 483	3 090	3 090	2 589
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	40 %	34 %	38 %	38 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	77	75	81	75
vakituinen, kpl	67	70	77	75
määräaikainen, kpl	10	5	4	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskienhallinnan ohje on laadittu kesäkuussa 2022. Ohjeessa kuvattu riskienhallintatoimenpiteet ja seuranta. Lisäksi on laadittu Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohje maaliskuussa 2023.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Mikalo-MOAS –sulautuminen	Valmistelu vuoden 2024 aikana, aloitus 1.1.2025		toimitusjohtaja	Mikkelin kaupunki yhtiöiden omistajana
Palvelutalo- & vuokra-asuntokohde (Kortteli 8)	2025	Taloudellinen riski yhtiölle	toimitusjohtaja	Eloisa ja Mikkelin kaupunki
PTS/kiinteistöjen purku- ja myyntipäätökset	2024–2030	Vähennystarve 250 asuntoa	toimitusjohtaja	Mikkelin kaupunki omistajana

6.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Asuminen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Asuntojen kysyntä keskittyy keskusta-alueelle palvelujen ääreen. Nykyisen kiinteistökannan ikääntyessä myös ylläpidon kustannukset kohoavat, kun taas toisaalta taloudelliset resurssit määrittävät toteuttamisen rajat. Asumisoikeuslain uudistuttua järjestysnumerokäytäntö muuttui valtakunnalliseksi. Talouden ennustettavuuteen vaikuttavat merkittävästi yleinen kustannustasokehitys ja korkotaso. Uudessa hallitusohjelmassa on linjaus, ettei uutta asumisoikeusrakentamista julkisella rahalla tueta.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Yhtiön tavoitteet pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vastiketaso sekä paremmin kysyntää vastaava asuntokanta.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisoikeuden vetovoimaisuuden kasvattaminen	Asumisoikeuden tunnettuuden lisääminen	Käyttöaste

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asukasdemokratian edistäminen	Asukastoimikuntien aktivointi	Toimikuntien lkm

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asukkailla mahdollisuus vaikuttaa kohteen kustannusten muodostumiseen	Asukasaktiivisuus	Kustannuspaikkakohtainen tulos

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	1 943	1 986	2 026	2 026
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoisen velka	7 561	6 783	6 807	6 111
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	37 %	33 %	37 %	37 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0		0
vakituinen, kpl	0	0		0
määräaikainen, kpl	0	0		0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskienhallinnan ohje on laadittu kesäkuussa 2022. Ohjeessa kuvattu riskienhallintatoimenpiteet ja seuranta. Lisäksi on laadittu Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohje maaliskuussa 2023.

Manageerausopimuksen mukaan Mikalo Oy hoitaa yhtiön hallinnon.

Kustannustason ja erityisesti korkotason merkittävä nouseminen tulee olemaan taloudellinen riski yhtiölle.

6.7 Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus: suora omistus 74,88 %, konsernin omistus 89,10 %

Toimiala: Kiinteistöliiketoiminta jääturheilua varten

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Energian ja rahan hinta vaikuttavat oleellisesti toimintaan. Pääasiakas Jukureiden rakenteelliset muutokset.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Jäähalli säilyttää asemansa Mikkelin jääliikunnan aktiivisena ja tuloksellisena toimijana.

STRATEGIAKORTIT

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Jäähalli on merkittävä joukkueita kokoava ja ihmisiä yhdistävä rakennuskokonaisuus	Jäähalli Oy kykenee tarjoamaan infran runsaslukuisen ja monipuolisen jääliikunnan harrastamiseen	Hallissa on hyvät ja turvalliset edellytykset toimia. Käyttöpoikkeamia asiakkaita häiritsevästi ei ole.

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	688	680	980	850
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	150	200	200	200
Ulkoisen velka	6 300	6 400	6 300	6 100
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	31 %	32 %	32 %	32%
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Energiahinta tulee olemaan merkittävä riski tulevaisuudessa. Energiakustannusten hallitsemiseksi on tehty energiatehokkuutta parantavia investointeja ja niitä jatketaan taloudellisten mahdollisuuksien mukaan. Vuodesta 2025 lähtien sähkönhankinta muuttuu määräpohjaiseksi (2024 vielä prosenttipohjainen), joka aiheuttaa sähkönhinnan osalta ennakoinnin haasteita. Määräpohjainen hankinta säättää hintaa päiväkohtaisen spot-hinnan mukaisesti. Tämä antaa mahdollisuuden lisätä pörssisähkösäädeltyvyyttä tuntikohtaisessa kuluksessa. On käynnistetty selvitys kiinteistötekniikan mahdollista ohjattavuutta pörssisähkөөptimoinnilla, jolloin kalliiden tuntien osalta olisi mahdollista ajaa kulutusta alas ja siten saada hyvityshintaa jo ostetuista sähkömäärästä pörssiin myynnin kautta.

Samoin korkojen nousu on lisännyt paineita vastikkeisiin. Korkotason on ennustettu laskevan, jolloin rahoituskulujen säästö alkaa toteutumaan 2024 vuoden kesällä. Korontarkistusjakso on 12kk, joten muutokset toteutuvat viiveellä. Rahoituksen suojaukseen ei ole realistisia mahdollisuuksia lähiaikoina.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Sähkön kulutuksen optimointi	2024	Hankkeen taloudellisuus- ja takaisinmaksulaskelmat määrittävät toimenpiteet	Naistinki	Jäähallin henkilöstö ja käyttäjät

6.8 Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy

Omistus: 80,65 %

Toimiala: Liiketoiminnan ja matkailun kehitys

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Jakson alku tulee hyvin todennäköisesti olemaan Suomessa nollovakasvun aikaa toisin kuin muissa pohjoismaissa. Seurauksena Suomi tulee talouden kehityksessä jäämään jälkeen muista pohjoismaista.

Rakennusalalla on odotettavissa valtakunnallinen konkurssiaalto, jonka merkit ovat selkeästi nähtävissä jo tätä kirjoitettaessa. Myös Mikkeliin asuntorakentaminen on käytännössä jäissä. Sitä vastoin teollisuudessa ja kaupassa on julkistettu joitakin merkittäviä, useiden kymmenien miljoonien rakennushankkeita, jotka helpottanevat mikkeliin rakennusalan toimijoiden ahdinkoa ainakin jakson puoliväliin asti. Kenkäveronniemen ja mahdollisesti myös satamalahden kehittämisen vaikutukset tullaan mahdollisesti näkemään jakson loppupuolella. Perusteellisuus, vienti ja metalli kuitenkin vetävät ja todennäköisesti tulevat työllistämään ainakin osan rakennus-alalta vapautuvasta työvoimasta. Energiainvestoinnit etenevät rohkaisevan voimallisesti ja merkittävät aurinkosähköinvestoinnit ovat todennäköisiä jakson aikana.

Ympäristövastuullisuuden ja vähähiilisuuden merkitys yrityksille ja kuluttajille korostuu edelleen, ja tähän on pystyttävä vastaamaan kilpailukyvyyn varmistamiseksi.

Kasvun keskittyminen muutamiin suuriin kaupunkeihin jatkuu edelleen ja muut, maakuntakeskuksetkin, joutuvat yhä enemmän kilpailemaan asukkaista ja työvoimasta. Yritysten tarvitsema osaaminen muuttuu mm. digitalisaation ja erityisesti tekoälyn edetessä laajalla rintamalla.

Tekoälyn vaikutus ja merkitys tulee olemaan merkittävä, mutta tällä hetkellä vielä hyvin vaikeasti ennustettava. Muutokset osaamistarpeissa ovat entistä nopeampia, mikä luo haasteita koulutukselle. Pula matkailu- ja ravitsemusalan sekä hoiva- ja sosiaalialan osavasta työvoimasta jatkuu koronapandemian jäljiltä edelleen. Osaajapula yleisesti tulee todennäköisesti edelleen pahenemaan toimialasta riippumatta.

Ukrainan sotaan liittyvä epävarmuus luo pitkän varjon koko toimintaympäristön ylle; tilanteen kehittymisen suunta on mahdoton arvioida. Pandemian kärjistämät raaka-aineiden ja komponenttien saatavuushaasteet tulevat vaikuttamaan yritysten toimintaan pitkään esimerkiksi korkeana inflaationa ainakin jakson alkupuolella.

Väestön ikärakenteen kehityssuunta on pystyttävä pysäyttämään tai työvoiman saatavuus tulee muodostumaan merkittäväksi yritysten kasvun ja kehityksen esteeksi. Etätyöstä, monipaikkaisuudesta ja työelämän joustoista haetaan ratkaisuja em. haasteeseen.

Matkailualalla kansainvälinen kiinnostus Järvi-Suomen ja Saimaan aluetta kohtaan kasvaa, mikä luo sekä mahdollisuuksia että tarpeen panostaa lisää palveluiden ja yhteistyöverkoston kehittämiseen. Näkymä venäläisten merkittävään matkailuun Suomessa on kuitenkin poissuljettu jopa vuosikymmeniksi. Euroopan turvallisuustilanteeseen liittyvä epävarmuus pakottaa keskittymään aiempaa enemmän kotimaan markkinoihin ja suuntaamaan markkinointiponnisteluja länsimaihin, esim. Pohjois-Amerikkaan. Ympäristövastuullisuuden ja vähähiilisuuden merkitys korostuu myös matkailussa ja vapaa-ajan toiminnassa. Tästä voi olla Etelä-Savolle löydettävissä merkittävää kilpailuetua erityisesti tällä sektorilla.

TE2024-uudistuksen vaikutus tulee olemaan monella tavalla merkittävä, mutta tällä hetkellä vaikeasti hahmotettavissa. Selkeyttä saadaan alkuvuodesta 2024, kun TE-alueet lopulta muodostetaan.

JTF-rahojen myöntäminen loppuu 2024. EAKR-rahoituskausi 2021-2027 päättyy jakson lopussa ja ennakkotietojen mukaan seuraava kausi tulee leikkaamaan rahoituksen määrää merkittävästi. Uusien rahoituslähteiden löytäminen ja suorien EU-rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen vaatii riittävää resursointia, joka voisi olla järkevää toteuttaa relevanttien sidosryhmien yhteistyönä.

Kaikesta huolimatta viimeisimpien yritysbarometrien tulosten perusteella uskoa talouden vakautumiseen on kuitenkin vahvasti olemassa, ainakin eteläsavolaisella PK-sektorilla. Kriisissä nähdään mahdollisuus ja se kertoo yrittäjien ja yritysten rohkeudesta, ja kyvystä innovoida.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Yhtiö kehittää yritysten ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä Mikkeliin ja Mikkelin seudulla sekä edistää elinkeinoelämän keskinäistä yhteistoimintaa. Mikkelin elinvoimatavoitteiden toteutuminen ovat toiminnan keskiössä. Yhtiön strategiset painopisteet ovat:

- Laadukkaiden yrityspalveluiden tuottaminen
- Yritysten toimintaympäristön kehittäminen
- Myynti ja markkinointi sijoittuville yrityksille
- Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen
- Matkailun ja vapaa-ajan asumisen liiketoiminnan kehittäminen

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kansainvälisen matkailun kasvattaminen ja yritysten kv-kyvykkyyksien ja kv-myyntin osaamisen kehittäminen monivuotisella kansainvälistymishankkeella.	5 uutta kansainväliset markkinat avannutta yritystä.	on/ei
Edistetään kiertotalouden periaatteiden noudattamista rakentamisessa tukemalla hankerahoitteisesti yrityksiä ekotehokkuus- ja vastuullisuushankkeiden käynnistämässä.	10 yritystä autettu.	on/ei

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Matkailun ja vapaa-ajan asumisen kehittämisalustan liiketoimintalähtöinen koordinointi.	Uusien matkailuun ja vapaa-aikaan liittyvien verkostojen, työpaikkojen ja yritysten syntyminen.	on/ei
Ecosairila- alustan GEM-osa-alueen koordinointi.	Yritysten sijoittuminen ja yritysverkostojen luominen Ecosairilaan. Liiketoimintamahdollisuuksien edistäminen hankkeistamalla.	on/ei

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Edistetään investointien ja yritysten sijoittumista Mikkeliin jatkamalla 2023 aloitettua aktiivista myyntityötä maakunnan ulkopuolisiin toimijoihin kohdistettuna.	10 sijoittunutta yritystä.	on/ei
Hyödynnetään Etelä-Savon pääomarahasto täysimääräisesti.	Saadaan rahaston koko pääoma sijoitetuksi vuoden loppuun mennessä.	on/ei
Neuvotaan yrityksiä hankkeiden hakemisessa	60 yritysten kehittämishanketta	on/ei
Yritysten Miksein tuella käynnistämien kehityshankkeiden arvo.	20 000 000 EUR	on/ei

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisulla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toimitaan aktiivisesti TE2024-uudistuksen suunnittelussa ja kehittämisessä erityisesti elinkeino- ja yrityspalvelujen osalta.	Yhden luukun palvelu yrityksille yhteistyössä vastuullisten toimijoiden kesken.	on/ei
Tuotetaan laadukkaita yrityspalveluja kaikkiin yrityksen elinkaaren vaiheisiin.	Miksein asiakastytyväisyys 4/5	on/ei

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tehdään tiivistä yhteistyötä Esedun, XAMKin ja yliopistokeskuksen kanssa.	Säännöllinen yhteydenpito toimijoiden välillä.	on/ei

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Järjestetään tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa opiskelijat ja yritykset kohtaavat. Esimerkiksi vuosittainen Mikkelin YritysAppro -tapahtuma.	4 tapahtumaa.	on/ei

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Matkailun ja vapaa-ajan asumisen kehittämisalustan koordinointi.	Vuosittainen viipymä kasvaa 10 %. Majoitusvuorokaudet pysyvät ennallaan.	on/ei
Mikkelin markkinointi matkailun ja vapaa-ajan asumisen ainutlaatuisena kärkekohteena Suomessa.	Saimaa- ja Laiturilla -brändit tunnistetaan kansainvälisesti ja uusia asiakasryhmiä löytää kohteen.	on/ei
Majoitusmyynnin edistäminen	30 000 000 EUR majoitusmyynti 150 000 rekisteröityä majoitusvuorokautta	on/ei

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Luodaan Mikkeliin hankkeen avulla tapahtumaekosysteemi.	Tapahtumaekosysteemi rakentaa ja toteuttaa taloudellisesti kannattavaa tapahtumaliiketoimintaa.	on/ei

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	4 912	5 000	4000	5000
Tilikauden voitto/tappio	27	0	-30	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoisen velka	1 176	1 000	1000	1000
Sisäinen velka	755	1 000	1000	1000
Konsernitilin limiitti	1 500	1 500	1500	1500
Omavaraisuusaste	13 %	13 %	13 %	13 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	37	40	37	38
vakituinen, kpl	19	24	19	18
määräaikainen, kpl	18	16	18	20

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Yhtiöstä puuttuvat päätoimiset rahoituksen hakemiseen ja hankevalmisteluun keskittyvät resurssit. Tämä on johtanut siihen, että hankkeissa työskentelevä henkilöstö joutuu tekemään nämä toimenpiteet ja selvittelyt omalla ajallaan. Tilanne on kestävä, etenkin kun sekä rahoituksen löytäminen/hankkiminen sekä hankevalmistelu ovat tulleet edellistä hankekautta huomattavasti haastavammiksi, eikä tähän ole jatkossa tulossa helpotusta, päinvastoin. Tähän varaudutaan hakemalla mahdollisuuksia tarvittavien resurssien palkkaamiseen.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistuminen (ajan-kohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Aktiivinen osallistuminen TE2024 uudistuksen valmisteluun. Elinkeino- ja yrityspalvelujen määrittely ja työnjako pois lukien lakisääteiset viranhaltijatoimet.	1.1.2025	Rakennetaan Suomen parasta elinkeino- ja yrityspalvelua yhteistyössä kaupungin kanssa.	Miksei	Kaupunki, ELY
Elinvoimalupauksen edistäminen. Kaksi kertaa vuodessa kokoontuvassa elinvoimaforumissa vedetään yhteen tilannekuva elinvoimalupauksen toteutumisesta.	Jatkuva	Tavoitteena sijoitus 10 parhaan joukkoon omassa sarjassa valtakunnallisessa yritysbareometrissä.	Kaupunki, Miksei	Mikkeli Yrittäjät, E-S Yrittäjät, MTK, ELY, E-S Kauppakamari
Tiivis oppilaitosyhteistyö Esedun, XAMKin ja yliopistokeskuksen kanssa.	Jatkuva		Miksei	Esedu, XAMK, MUC, Kaupunki
Uusien rahoituskanavien ja suorien EU-rahoitusinstrumenttien löytäminen ja haltuunotto.	Jatkuva	Tavoitteena päästä mukaan suoria EU-rahoituksia hakeviin ja saaviin konsortioihin, sekä eri rahoituskanavien kattava kartoitus ja hyödyntäminen. Edellyttää henkilöresurssin palkkaamista, mahdollisesti palvelemaan useampaa organisaatiota.	Miksei	Kaupunki, Maakuntaliitto, XAMK
Hankevalmistelun tehostaminen.		Valmisteluprosessin kehittäminen edellyttää päätoimisen hankevalmistelijan palkkaamista.	Miksei	

6.9 Mikkelin opiskelija-asunnot Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Yhtiön toimialana on vuokrata asuntoja opiskelijoille sekä itsenäistyville nuorille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Laajemman mittakaavan epävarmuustekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa liiketoiminnan kehittymiseen, ovat alueen veto- ja pitovoima, väestönkehitys sekä opiskelupaikkojen että niiden koulutustarjonnan kehitys. Kustannustason nousu ja korkokehitys vaikuttavat merkittävästi yhtiön talouden ennustettavuuteen sekä ylläpitoon. MOAS:n toiminnassa suurimpia riskejä ovat lisääntynyt asuntojen tyhjäkäyttö sekä se, ettei asuntokanta vastaa kysyntää. Opiskelija-asuntojen kysyntä on painottunut lähes pelkästään yksiöihin ja sijainniltaan opiskelupaikkojen läheisyyteen.

Vuokratason kohoaminen markkinavuokrien tasolle ja kiinteistöjen teknisen kunnon heikkeneminen hankaloittavat asuntojen vuokrausta.

Tulostavoitteet vuonna 2024

Mikalo-MOAS –sulautumisprosessin loppuun saattaminen vuoden 2024 aikana.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
MOAS:n sulauttaminen Mikaloon	Toimintojen yhtenäistäminen	Sulautumisen valmistelu toteutetaan vuoden 2024 aikana, aloitus 1.1.2025

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Edistetään sähköisten palvelujen käyttöönottoa	Mahdollisuus asioida sähköisesti asumisen aikana	Asukastyytyväisyyskysely

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiansäästöratkaisut rakentamisessa, kunnostuksessa ja ylläpidossa	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimointi	VAETS

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palvelujen digitalisointi	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely
Palvelujen digitalisointi	Sähköisten varausjärjestelmien käyttöönotto	Asukastyytyväisyyskysely

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisen joustavat ratkaisut	Opiskelijoiden integroituminen Mikkeliin opintojen jälkeen	Käyttöaste

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Oppilaitos- ja opiskelijayhteistyö	MOAS:n tunnettuuden lisääminen	Käyttöaste

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Mahdollistaa opiskelijoiden asuminen eri elämänvaiheissa	Käyttöaste
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Kiinteistökannan selvitys; tavoitetila ja toimenpideohjelma	Käyttöaste
Asumisen joustavat ratkaisut sekä oppilaitosyhteistyö	Opiskelijoiden integroituminen Mikkeliin opintojen jälkeen	Käyttöaste

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumispalveluiden tarjonta huomioiden kansainväliset opiskelijat	Asunnon vuokraamisen helppous ja toimivuus	Asukastyytyväisyyskysely
Asumispalveluiden tarjonta huomioiden kansainväliset opiskelijat	Asukkaan vastaanottaminen ja ohjeistus	Asukastyytyväisyyskysely

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	3 729	3 750	3 835	3 923
Tilikauden voitto/tappio	0	0	100	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	42	0	70	0
Ulkoisen velka	15 611	14 949	14 514	13 564
Sisäinen velka	864	635	635	598
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	16 %	13 %	16 %	14 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	7	8	4	4
vakituinen, kpl	7	8	4	4
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskienhallinnan ohje on laadittu kesäkuussa 2022. Ohjeessa kuvattu riskienhallintatoimenpiteet ja seuranta. Lisäksi on laadittu Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohje maaliskuussa 2023.

Manageeraussopimuksen mukaan Mikalo Oy hoitaa yhtiön hallinnon.

Kustannustason ja erityisesti korkotason merkittävä nouseminen tulee olemaan taloudellinen riski yhtiölle.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Mikalo-MOAS –sulautuminen	Vuoden 2024 aikana		toimitusjohtaja	Mikkelin kaupunki omistajana
PTS/kiinteistöjen purku- ja myyntipäätökset	2024–2030	Vähennystarve 150 asuntoa	toimitusjohtaja	Mikkelin kaupunki omistajana

6.10 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Omistaa ja hallitsee kiinteistöjä. Tämän lisäksi toimialana on rakennuttaa, omistaa, ylläpitää koulutus- ja opetustoiminnan, muun julkisen palvelutoiminnan, majoitustoiminnan sekä asuinhuoneistotoiminnan tarvitsemia tiloja sekä vuokrata niitä käyttäjille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024–2027

Yhtiön päävuokralainen on Etelä-Savon Koulutus Oy, joka vastaa ammatillisen opetuksen järjestämisestä. Yleinen taloudellinen tilanne saattaa vaikeutua entisestään ja valtakunnallisissa koulutusjärjestelmissä ja niiden rahoituksessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat tilojen vuokrausasteeseen ja niiden muutostarpeisiin. Suurimmat muutokset on tehty, mutta mahdolliset lisämuutokset on syytä tiedostaa. Koulutuskäytöstä mahdollisesti vapautuvien tilojen kysyntä saattaa tulevaisuudessa olla entistä haasteellisempaa.

Otavan alueen tulevaisuuden ratkaisu. Alue on nyt rajoituksista vapaa eli linjauksia alueen tulevaisuudesta tulee tehdä.

Tulostavoitteet vuonna 2024

1. ESEDUn muutoksessa mukana eläminen ja ratkaisuiden löytäminen muuttuvan tarpeen mukaan. Tavoitteena on nollatuloksen pitäminen kassan näkökulmasta. Tämä tarkoittaa tulevina vuosina kirjanpidollisen tuloksen positiivisuutta.
2. Terveellisten ja kilpailukykyisten toimitilojen ylläpitäminen ESEDULLE.
3. Otavan koulutilan tulevaisuuden ratkaiseminen.

STRATEGIAKORTIT

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulu toimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ylläpidämme ja kehitämme kilpailukykyisiä oppimisympäristöjä toisen asteen opetukseen	Asiakas on tyytyväinen toimintaamme	Kyllä/Ei

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	4 260	4 200	4 300	4 300
Tilikauden voitto/tappio	-559	200	200	200
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	400	400	400	400
Ulkoisen velka	15 000	15 500	15 000	13 500
Sisäinen velka	1 500	0	2 500	2 000
Konsernitilin limiitti	1 000	1 000	1 000	1 000
Omavaraisuusaste	27,5 %	35 %	32 %	32 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Suurimpana toimintaan liittyvänä riskinä on ammatillisessa opetuksessa mahdollisesti tapahtuvat rahoitusmuutokset sekä oppilasmäärien kehitys, mikä vaikuttaa päävuokralaisen tilatarpeeseen ja vuokrien maksukykyyn. Lisäksi riskinä on mahdollisesti vapautuvien tilojen kysyntä uusille toimijoille ja toisaalta niistä aiheutuvat kustannukset.

Otavan koulutilan kiinteistöjen alueen alhainen vuokrahintataso/vuokrausaste ja siihen liittyvät investointitarpeet aiheuttavat kustannusriskejä. Otavan koulutilan tulevaisuuden visiot eivät tule toteutumaan suunnitellusti (2014). Koulutukseen suunniteltujen tilojen muuttaminen yritysliiketoimintaan sisältää paljon nykyisten kiinteistöjen teknisiä riskejä ja nämä lisäävät investointeja. Lisäksi alueella on runsaasti mm. museoviraston suojelukohteita sekä erityiskohteita, jotka ovat haastavia ylläpitää.

Otavan tulevaisuuden hallinta ja riskien minimoiminen edellyttää alueen myyntiä.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2024	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Otavan koulutilan myynti	2024		MIKKO tj. ja konsernivastaava	Konsernihallinto

6.11 Mikkelin Ravirata Oy

Omistus: 75,47 %

Toimiala: ravirata

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2024-2027

Kilpailevien hevosten ja kilpailupäivien määrän pieni lasku jatkuu vielä vuonna 2024. Vuosien 2024-2026 ravitalouden tuotot (n. 40M€) lienevät turvattu valtion yleisistä budjettivaroista, vaikka Veikkauksen tuotto eri syistä (tunnistautumisen ja pelihaittojen vähentämistoimien, mm. peliautomaattien vähentäminen) pienenee.

Viimeistään 1.1.2026 siirryttäneen pelitoiminnassa ns. lisenssijärjestelmään, joskin joidenkin pelilinjojen osalta voi monopoli säilyä.

Mikkelin raviradan suhteellinen osuus valtakunnan ravitaloudessa hieman kasvaa, sillä vuonna 2024 ravataan Mikkeliissä 16 (17) kertaa, kun maakuntaratojen ravipäivien määrä laskee 32 kpl ja on 2024 yhteensä 378 (410).

Tulostavoitteet vuonna 2024

Mikkelin Ravirata Oy järjestää 16 ravit ja hyvän, entistä enemmän yleisöä keräävän St Michel -tapahtuman 13.-14.7.2024. Olosuhdeinvestoinnin kasvattamista poistoista huolimatta pyritään hyvään taloudelliseen tulokseen (budjetoidaan nollatulos) turvaamalla muu varainhankinnan tuotto. St Michel -viikonvaihteen palvelutarjontaa pyritään edelleen laajentamaan ja parantamaan yleisötoiveiden mukaisesti yhteistyössä muiden eteläsavolaisten toimijoiden kanssa. Raviradan muuta käyttöä, mm. ratsastukseen, selvitetään aktiivisesti. Tavoitteena on toteuttaa mm. uusi ratsastuskenttä raviradan keskialueelle.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ollaan aktiivinen toimija Kalevankankaan alueella: ollaan aktiivinen uusien tapahtumien järjestäjä ja toimija, ollaan aktiivisesti kehittä-mässä alueen myyntiä ja tarjotaan raviradan reservitiloja toimijoiden muokattaviksi omiin käyttötarkoituksiinsa	uusia tapahtumia Kalevankankaalle: ratsastuskilpailut, valjakkoajot, työmasteruuskilpailut, konsertit/ravirata, Kalevankankaan toimijat, hevosjalostusliitto uusia yrityksiä ja toimijoita Kalevankankaalle: ravivalmentajat, hevospedagogit, ravikou-luyrittäjät, hevosvarustemyyjät	alueella toimivien yritysten määrä, alueen au-tolaskurimäärien kasvu, raviradan tilojen vuokratuotot
Luodaan puitteet kansallisten ratsastustapahtumien järjestämiseen Kalevankankaalla	Rakennetaan turvallinen ratsastuskenttä yhdessä kaupungin kanssa	kyllä/ei

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ravitaliihanke	selvitystyö/investointisuunnitelma, Etelä-Savon Hevosjalostusliitto	kyllä/ei
Uusilla tapahtumilla lisää yrittäjyyttä ja houkuttelevuutta Mikkeliin	Kalevankankaan nykyiset toimijat	Tapahtumien määrä/yritysten määrä

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Annetaan toimeksiantoja mm. XAMK:lle tapahtumien kehittämisessä ja palvelumuotoilussa	Yksi yhteistyöprojekti/vuosi	Toteutuu/ei toteudu

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Annetaan toimeksiantoja mm. XAMK:lle tapahtumien kehittämisessä ja palvelumuotoilussa	Yksi yhteistyöprojekti/vuosi	Toteutuu/ei toteudu

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ollaan aktiivinen toimija mm. paikallisten yritysten ja yhdistysten suuntaan tapahtumien järjestämisessä.	Paikallisissa voimin järjestettävät tapahtumat	Paikallisilta yrityksiltä/yhdistyksiltä tehtävät ostot (€)

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan palveluita aktiivisesti monipaikka-asujille.	Kävijämäärältään suuremmat tapahtumat	Yleisömääräkehitys

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kohdennetaan tapahtumien markkinointia eri kohderyhmille, mm. opiskelijat, eläkeläiset...	Kävijämäärältään suuremmat tapahtumat	Yleisömääräkehitys

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan ansaintamahdollisuuksia vapaaehtoistoimijoille, urheiluseuroille, etc.	Lisää paikallisia toimijoita tapahtumajärjestämisessä.	Paikallisilta yrityksiltä/yhdistyksiltä tehtävät ostot (€)

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ollaan aktiivinen toimija tällä sektorilla. Ollaan luomassa puitteita ja organisaatiota mahdollisimman helpoksi järjestää tapahtuma Mikkelissä, Kalevankankaalla ja raviradalla.	Lisää tapahtumia Mikkelissä, Kalevankankaalla ja raviradalla.	Tapahtumien määrä Mikkelissä, Kalevankankaalla ja raviradalla

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TS 2024
Liikevaihto	505	476	500	500
Tilikauden voitto/tappio	49	-11	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	50	150	0
Ulkoisen velka	350	320	320	280
Sisäinen velka	11	0	0	0
Konsernitilin limiitti	500	500	500	500
Omavaraisuusaste	62 %	67 %	65 %	67 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	6	6	6	6
vakituinen, kpl	6	6	6	6
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Ravitalouden tuottojen turvaaminen uusissa tilanteissa (Veikkauksen tuoton lasku ja tulojen siirtyminen ns. yleisiin budjettivaroihin) ja pelitoiminnan siirtyminen ns. lisensijärjestelmään. Luodaan uutta liiketoimintaa (uusja tapahtumia) ja haetaan yhteistyökumppanuukille uusia markkinoita sekä kumppaneita.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2024

Ei merkittäviä investointeja v. 2024, pl. Etelä-Savon Hevosjalostusliiton selvitystyö/investointisuunnitelma monitoimitallin rakentamisesta raviradan alueelle ja ratsastuskentän rakentaminen yhdessä Mikkelin kaupungin kanssa. Yhteistyö Kalevankankaan muiden toimijoiden kesken, mm. tarjoamalla raviradan tiloja alueen toimijoiden käyttöön sekä markkinointi-/myyntiyhteistyö.

Käyttötalousosa

- Talousarvio 2024
- Toimielinten palvelusuunnitelmat, strategiakortit toimenpiteineen sekä sitovat määrärahat

7 Talousarvio 2024 – Mikkelin kaupunki yhteensä

1 000 euroina	TP 2022			TA 2023			Raami TA 2024			TA 2024		
	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate
Keskusvaalilautakunta	117	141	-24	89	101	-12	245	270	-25	191	242	-51
Tarkastuslautakunta		71	-71		77	-77		82	-82		82	-82
Kaupunginvaltuusto		280	-280		256	-256		270	-270		352	-352
Konserni- ja elinvoimapalvelut	31 482	295 418	-263 937	14 211	33 159	-18 948	14 762	33 402	-18 640	14 652	33 461	-18 809
josta muu hallinto- ja elinvoimapalvelut	22 204	286 624	-264 419	5 552	24 307	-18 755	5 684	24 338	-18 654	5 629	24 475	-18 846
josta ruoka- ja puhtauspalvelut	9 277	8 795	483	8 659	8 852	-193	9 078	9 064	14	9 023	8 986	37
Ympäristölautakunta	1 166	2 188	-1 022	1 080	2 296	-1 215	1 090	2 425	-1 335	1 090	2 466	-1 376
Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	8 258	111 522	-103 264	8 786	115 500	-106 714	6 758	119 186	-112 428	6 992	119 304	-112 312
Kasvatus- ja opetus lautakunta	5 267	92 694	-87 427	5 510	96 148	-90 638	3 428	99 329	-95 901	3 663	99 655	-95 992
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	2 992	18 829	-15 837	3 275	19 352	-16 076	3 330	19 857	-16 527	3 329	19 649	-16 320
Kaupunkikehityslautakunta	50 614	47 030	3 583	50 090	55 956	-5 866	51 217	55 814	-4 597	50 802	55 340	-4 538
Kaupunki yhteensä	91 636	456 651	-365 015	74 255	207 344	-133 089	74 072	211 449	-137 377	73 709	211 158	-137 449
Liikelaitos Otavia	6 658	5 978	680	6 448	6 401	48	6 448	6 388	60	6 642	6 575	67
Etelä-Savon pelastuslautakunta	18 111	18 068	44									
Mikkelin Vesiliikelaitos	12 400	8 115	4 286	12 963	8 985	3 979	13 509	9 134	4 375	13 307	8 940	4 367
Liikelaitokset yhteensä	37 169	32 160	5 009	19 411	15 385	4 026	19 957	15 522	4 435	19 949	15 515	4 434
Mikkelin kaupunki yht.	128 805	488 811	-360 006	93 667	222 730	-129 063	94 029	226 971	-132 942	93 715	226 762	-133 046

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat erät

8 Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat

8.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit sekä Euroopan parlamentin vaalit, joista kunta saa vaalilain mukaisen korvauksen.

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Toimintatulot	116 816	89 000	191 400	191 400
Toimintamenot	-141 080	-101 300	-241 900	-241 900
Toimintakate (netto)	-24 264	-12 300	-50 500	-50 500

8.2 Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Toimintamenot	-71 066	-77 400	-82 200	-82 200
Toimintakate (netto)	-71 066	-77 400	-82 200	-82 200

8.3 Kaupunginvaltuusto

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Toimintamenot	-280 013	-256 400	-351 600	-351 600
Toimintakate (netto)	-280 013	-256 400	-351 600	-351 600

8.4 Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden tehtävänä on tukea palvelualueiden ja liikelaitoksien tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat palvelualueille keskitetyt tukipalvelut. Hallinto- ja elinvoimapalvelut sisältää hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, ruoka- ja puhtauspalvelut, talouspalvelut sekä viestintä- ja markkinointipalvelut.

Palvelusuunnitelma

Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottaa hallinnon tukipalveluita, toteuttaa ja kehittää työllisyyspalveluita, koordinoi kaupunkistrategian toteuttamiseen ja kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä sekä vastaa seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä. *Talouspalvelut* tuottaa talous- ja tietohallinnon sekä hankintojen sisäisiä tukipalveluita ja tukee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen valmistelua ja toimeenpanoa. *Henkilöstöpalvelut* tukee johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation. *Ruoka- ja puhtauspalvelut* toteuttaa palvelusopimuksien mukaista toimintaa. *Viestintä- ja markkinointipalvelut* vastaa kaupungin viestinnästä ja markkinoinnista.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Perehdytys- ja työnopastusprosessin ja materiaalin päivittäminen ja digitalisointi	Henkilöstön osaamisen vahvistaminen ja lisääminen. Aloittavan työntekijän positiivinen mielikuva työnantajasta	Kaupungin perehdytysprosessi päivitetty. Otettu käyttöön yhteinen digitaalinen alusta (Intro) osana perehdytys- ja työhönopastusprosessia. Perehdytyskyselyn vastausten analysointi.
Talouspalvelut-yksikön järjestämät sisäiset koulutukset/tietoisuus (talous, ICT, hankinta) joko kohdistetusti tulosalueille tai koko organisaatiolle	Edistää laaja-alaisesti organisaation osaamista em. osa-alueilla. Vähintään 4 tilaisuutta 2024. (talous, tietohallinto, hankinnat)	Toteutuneiden tilaisuuksien lukumäärä
Työhyvinvoinnista huolehtiminen ja sen huomioiminen johtamisessa	Työhyvinvoinnin lisääntyminen organisaatiossa. Sen huomioiminen esihenkilöiden kaikessa toiminnassa	Työhyvinvointikyselyn tulokset, varhaisen tuen toimenpiteiden lkm (sovellus), terveysperusteiset tunnusluvut
Kehityskeskustelujen määrän ja laadun kehittäminen sisältäen osaamistarvekartoitukset	Aktiivisen ja vuorovaikutteisen henkilöstöjohtamisen ja osaamisen johtamisen kehittäminen	OSS-sovelluksessa käytyjen kehityskeskustelujen lkm, kaikissa yksiköissä aloitettu taidot-osion täyttäminen

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestävään kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tietoturvan ja dokumentoinnin edistäminen digitalisoituvassa toimintaympäristössä	Edistää Mikkelin kaupungin kokonaisarkkitehtuurin kuvantamista sekä tietoturvallisuuden valvontaa ja jatkuvaa kehitystä. (tietohallinto)	Toteutettu / ei toteutettu: Tietoturvakoulutus henkilöstölle, ohjeistuksien uusiminen, ja kokonaisarkkitehtuurin digitaalinen kuvantaminen.
Rakennusvalvonnan lupa-arkiston analogisen aineiston digitointi ja tallennus sähköiseen arkistoon.	Aineisto kokonaisuudessaan digitoitu ja sähköisessä arkistossa vuoden 2024 loppuun mennessä. (asianhallinta, rakennusvalvonta)	Toteutunut / ei toteutunut

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Elintarviketilapailutuksissa huomioidaan alueellinen saatavuus ja mahdollistetaan paikallisten yrittäjien tarjousten teko	Lähialueen elintarvikkeiden käyttömäärän säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla (palvelujohtaja, ruokalistasuunnittelijat)	Lähiruoan ostomäärä eur/v, % elintarvikehankinnoista

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Paperilaskutuksen vähentäminen tehokkuuden ja ekologisuuden edistämiseksi uuden sähköisen palvelualustan käyttöönottamisella.	Palvelu käyttöön 2024 aikana kaupungin omassa laskutuksessa. Suositellaan myös konserniyhtiöille (talouspalvelut)	Emokaupunki ja liikelaitokset: toteutuu / ei toteudu Konserniyhtiöt: käytössä vähintään kolmessa yhtiössä
Riskienhallinnan työkalun modernisointi	Siirrytään riskienhallinnan dokumentoinnissa excel-muotoisesta riskirekisteristä nykyaikaisempaan ratkaisuun. (talouspalvelut)	Uusi riskienhallintatyökalu käyttöönotettu ja jalkautettu koulutuksin kaupunkiorganisaation käyttöön vuoden 2024 aikana (kyllä / ei).

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjouspyynnöt rakennetaan niin, että alueen yrittäjiä ei poissuljeta kilpailuun osallistumisesta.	Alueen elinvoiman tukeminen. Hankintapalvelut ja tulosyksiköiden esihenkilöt.	Alueellisten kumppaneiden määrä.
Työllistämistavoitteiden edistäminen kaupungin hankinnoissa	Hyödynnetään työllistämismallia soveltuvissa hankinnoissa (hankintapalvelut ja työllisyyspalvelut)	Hankinnoilla työllistettyjen lukumäärä talousarviovuoden aikana
Toteutetaan edelleen pohjoismaista työvoimapalvelumallia ottaen samalla huomioon TE2024 uudistuksen vaikutukset valtionosuusjärjestelmään. Korostetaan työhön ohjautumista.	Palvelupäällikkö/kokeilujohtaja sekä asiakaspalveluvastaava	Palveluprosessille asetetut määräajat ja haastatteluelvelka
TE2024 uudistuksen valmistelu.	Tavoitteena parhaat työvoimapalvelut. Hallintojohtaja, palvelupäällikkö/kokeilujohtaja.	Uudistuksen ajallinen toteutuminen. Toimintasuunnitelman käyttöönotto ja yksityiskohtien huomioiminen

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kaupunki järjestää hankintailtoja ja muita yritystapaamisia elinkeinoelämälle yhteistyössä Miksein kanssa.	Tapaamisia vähintään 2 / vuosi (hankintapalvelut)	Tapahtumien lukumäärä

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yritysesittelyt oppilaitoksissa	Osaajien houkuttelu/palvelujohtaja	yritysesittelyt kpl/v
Asukasmarkkinointia tehostetaan	Kehitetään olemassa olevaa markkinointisuunnitelmaa. Tehostetaan entisestään markkinointia potentiaaliselle muuttajakohderyhmälle aiemmin hyväksi todetuilla menetelmillä. Lisätään muuttajien tietoutta ja luodaan positiivista mielikuvaa Mikkelistä. Tiivistetään yhteistyötä kaupungin eri yksiköiden ja sidosryhmien kanssa.	NPS kysely tai vastaava kysely, jolla voidaan verrata vuosittain tapahtuvaa muutosta arvosanassa / kokemuksessa. Seurataan muuttaja liikenteen tilastoinnin lukuja.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistutaan opiskelijoiden tapahtumiin kumppanina	Kerätään tapahtumissa tietoa mitä opiskelijat toivovat Mikkelistä ja lisätään heidän tietoisuutta sekä positiivista mielikuvaa Mikkelistä	Opiskelijatapahtumat, joissa kaupunki on kumppanina kpl/v. Tavoitetaso 6 tapahtumaa / vuosi

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan työharjoittelupaikkoja ja opinnäytetyön aiheita	Uusien työntekijöiden saaminen pidemmällä aikavälillä. Hyöty sekä opiskelijalle että kaupungille	Harjoittelijat ja opinnäytetyöt kpl / vuosi

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan organisaation monimuotoisuus Mikkelin kaupungin avoimien tehtävien rekrytointivaiheessa (mm. missä kanavissa, millä kielellä työpaikkailmoitukset, mahd anonymiteetti) sekä otetaan perehdytyksessä huomioon työntekijän henkilökohtaiset edellytykset kuten kielitaito ja ikä sekä mahdolliset rajoitteet.	Suhtaudutaan avoimesti ja positiivisesti organisaation monimuotoisuuteen (tekijöinä mm. ikä, sukupuoli, etninen tausta, uskonto, koulutus, siviilisäätty, terveydentila). Tavoitteena on lisätä väestön monimuotoisuutta, parantaa eri kulttuuri- ja kielitaustaisten henkilöiden kotoutumista ja osallisuutta Mikkelin kaupungissa, mahdollistaa työnteko toimintarajoitteisille henkilöille kohtuullisin mukautuksin ja turvata työvoiman saatavuus ja riittävyys alueella	Eri kulttuuri- ja kielitaustaisten henkilöiden lkm määrä, ikärakenne ja kohtuullisten mukautusten määrä

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kesätyöpaikat	Edistetään nuorten mahdollisuutta tutustua työelämään ja Mikkelin kaupunkiin työnantajana	Tarjotut kesätyöpaikat ja kesätyösetelit lkm

TALOUS

Hallinto- ja elinvoimapaalvelut

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
--	---------	---------	-----------------	---------

Toimintatulot	31 330 178	13 952 300	14 384 100	14 401 800
Valmistus omaan käyttöön	151 933	259 100	249 800	249 800
Toimintamenot*	-295 419 368	-33 159 300	-33 443 200	-33 460 900
Toimintakate (netto)	-263 937 256	-18 947 900	-18 809 300	-18 809 300

Hallinto- ja elinvoimapaalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
--	---------	---------	-----------------	---------

Toimintatulot	22 053 019	5 292 900	5 379 100	5 379 100
Valmistus omaan käyttöön	151 933	259 100	249 800	249 800
Toimintamenot*	-286 624 815	-24 306 900	-24 475 300	-24 475 300
Toimintakate (netto)	-264 419 863	-18 754 900	-18 846 400	-18 846 400

*) Tp 2022 menot sisältävät sosiaali- ja terveystalouden ostot Essotelta 251,2 milj. euroa. Palveluita tuotettiin kaupunginvaltuuston 25.1.2016 §13 hyväksymässä perustamissuunnitelmassa määritettyjen strategisten tavoitteiden mukaisesti vuoden 2022 loppuun saakka. TA2023 sarakeeseen ei enää sisälly sote-menoja 1.1.2023 voimaan tulevan hyvinvointialueuudistuksen myötä.

Kohderahoitteinen ruoka- ja puhtauspalvelut

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Myyntitulot	9 228 106	8 619 900	8 973 600	8 991 300
Tuet ja avustukset	49 053	39 500	31 400	31 400
Valmistus omaan käyttöön				
Toimintatulot	9 277 159	8 659 400	9 005 000	9 022 700
Materiaalit ja palvelut	-3 635 590	-3 810 300	-3 920 800	-3 924 400
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 221 910	-2 280 400	-2 379 300	-2 382 900
Palvelujen ostot	-1 413 680	-1 529 900	-1 541 500	-1 541 500
Henkilöstömenot	-4 755 173	-4 688 500	-4 732 600	-4 746 700
Palkat ja palkkiot	-3 814 126	-3 845 100	-3 863 500	-3 875 100
Henkilösivukulut	-941 047	-843 400	-869 100	-871 600
Muut menot	-403 790	-353 600	-314 500	-314 500
Toimintamenot	-8 794 553	-8 852 400	-8 967 900	-8 985 600
Toimintakate (netto)	482 605	-193 000	37 100	37 100

8.5 Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Mikkelin seudun ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva Mikkelin seudun ympäristöpalvelut -yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun tehtävistä Mikkeliissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä, Mäntyharjussa ja Pertunmaalla. Palveluja tuotetaan ensisijaisesti ympäristöpalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi resurssien puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuolto vastaa terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon palveluiden järjestämisestä.

Terveysvalvonta vastaa kunnan viranomaisille osoitettujen lakisääteisten, elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain mukaisten, valvonta-, ohjaus-, ilmoitus- ja lupatehtävien hoitamisesta yksikön toimialueen kuntien alueella. Terveysvalvonnan tavoitteena on turvata turvalliset elintarvikkeet, puhdas talous- ja uimavesi sekä terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. Keskeinen vastuualue on elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden ennaltaehkäisy- ja selvitystyö sekä varautuminen oman toimialueensa osalta.

Elintarvikevalvonnan tehtäväkokonaisuuksia ovat elintarviketurvallisuuden turvaaminen ohjaus- ja valvontatyöllä erilaisissa elintarvikelain mukaisissa valvontakohteissa, kuten elintarvikkeiden teollinen valmistus, kaupat, ravintolat ja ruokalat, grilli- ja pikaruokapaikat, kahvilat, pubit, elintarvikkeiden kuljetus- ja varastointi, elintarvikekontaktimateriaalien valvonta, alkutuotanto, vienti- ja tuontitarkastukset, leipomot sekä kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistuspaikat.

Terveydensuojelu vastaa talous- ja uimaveden valvonnasta, asuin- ja majoitustilojen, koulujen, päiväkotien, jatkuvaa hoitoa antavien sosiaalihuollon toimintayksikköjen ja yleisölle avointen liikuntatilojen sekä kauneushoitolojen terveydellisten olosuhteiden valvonnasta sekä antaa neuvontaa tuho- ja haittaeläinten torjumiseksi.

Terveysvalvonta valvoo myös *tupakkatuotteiden*, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä, sekä tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista. Myös tupakointivälineet, tupakan vastikkeet ja tupakkajäljitelmät kuuluvat valvonnan piiriin. Lisäksi valvotaan lääkelain mukaisten nikotiinivalmisteiden myyntiä. Ympäristöterveydenhuolto valvoo lisäksi tupakointikieltopäätösten noudattamista.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat alle puolet kaikkien tarkastusten määrästä. Merkittävä osa tarkastuksista on ennalta suunnittele mattomia, yhteydenottojen perusteella tehtäviä tarkastuksia kuten esim. asunnotarkastuksia, sisäilmatarkastuksia, haittaeläinongelmia, sinilevätarkastuksia sekä asiakasvalituksia ravintoloista ja majoitusliikkeistä ym. valvontakohteista.

Eläinlääkintähuollon vastuulle kuuluvat eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät, kuten koko toimialueella peruseläinlääkäripalvelut, ympärivuorokautinen kiireellinen eläinlääkäriapu sekä eläinsuojelu- ja eläintautilvalvonta. Lisäksi vastuuseen kuuluu Kangasniemellä pienteurastamon lihantarkastus sekä laitosvalvonta.

Kaupungineläinlääkäreiden vastaanotot ovat Mikkelissä, Mäntyharjulla ja Kangasniemellä. Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Hirvensalmen eläinlääkäripäivystyksen järjestävät kokonaisuudessaan Mikkelin kaupungineläinlääkärit tai heidän sijaisensa sekä suur- että pieneläimille. Kangasniemi on osa eteläisen Keski-Suomen eläinlääkäripäivystystä, jossa kunnaneläinlääkärit vastaavat tuotantoeläimistä ja pieneläinpäivystys ostetaan Jyväskylän kaupungin kilpailuttamalla ostosopimuksella yksityiseltä klinikalta.

Valvontaeläinlääkäreiden toimipiste on Mikkelissä. Valvontaeläinlääkärit vastaavat pääasiassa eläinsuojelusta, vierasainevalvonnasta sekä maitohygieniatarkastuksista.

Eläinlääkintähuollon haasteena on koko Suomessa eläinlääkäripula. Resurssivaje tekee lakisääteisten palveluiden tuottamisen haavoittuvaksi. Lisäksi vaje lisää eläinlääkäreiden työkuormitusta. Ulkopuolisten viikonloppupäivystäjien saaminen on tärkeä apu ympärivuorokautisten palveluiden turvaamisessa ja vähentää vakituisten eläinlääkäreiden työsidonnaista ja -kuormitusta. Jos praktikkoeläinlääkäriavustajia olisi yksikössä vähintään kymmenen, ja voisi Kangasniemen yhdistää Mikkelin seudun päivystysalueeseen ja alueella päivystystäisi samanaikaisesti kaksi eläinlääkäriä. Tämä varmistaisi sen, että toisen sairastuessa tai muuten estyessä päivystystyöhön, olisi edes yksi päivystävä eläinlääkäri työvuorossa.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee muuttamaan kunnallisten eläinlääkäripalveluiden lakisääteistä järjestämistä. Lakiuudistus on hyväksytty syksyllä 2022 ja laki on tällä hetkellä EU:ssa ratifioitavana. Lain voimaantuloaikaa ei ole vielä tiedossa Kunnille jää lakiuudistuksen mukaan edelleen 24/7 kiireellisen eläinlääkäriavun järjestäminen sekä peruspalveluiden järjestäminen virka-aikana. Lakiehdotuksessa peruspalvelut määritellään tarkasti ja etenkin harrastuseläinten kohdalla luettelo on suppea. Kunnat saavat järjestää muitakin eläinlääkäripalveluita, mutta niiden tuottaminen tulee tapahtua kilpailuneutraalisti. Lakiuudistuksen konkreettinen sisältö ja toteuttamistapa selkenee vuoden 2024 aikana.

Ympäristöterveydenhuolto ei näillä näkymin siirry hyvinvointialueille vuonna 2026. Nykyisessä hallitusohjelmassa on linjattu, ettei tällä hallituskaudella siirretä hyvinvointialueille kunnilta uusia tehtäviä.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun yksikkö vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle osoitettujen lakisääteisten lupa-, ilmoitus-, valvonta- ja ohjaustehtävien hoitamisesta viiden kunnan alueella. Resurssien puitteissa tehdään kohdennettua, erillisiin vuosittain vaihtuviin selvitysalueisiin perustuvaa valvontaa mm. haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen ja jätelain valvomiseksi. Lisäksi Ympäristöpalvelut osallistuu erilaisiin ympäristöntilaa koskeviin selvityksiin ja hankkeisiin.

Vuodelle 2024 ei ole suunniteltu ulkopuolisella rahoituksella toteuttavia ympäristönsuojelun projekteja.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tehtävien priorisointia ja työajan käyttöä ohjaa lakisääteisyys, riskinarviointi ja valvontasuunnitelmat.	Keskitytään olennaisiin, lakisääteisiin tehtäviin. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu	Ajan tasalla olevat valvontasuunnitelmat.
Henkilöstön osaamisen kehittämisestä ja hyvinvoinnista huolehditaan sekä varmistetaan riittävät henkilöstöresurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Koulutuksissa hyödynnetään aina mahdollisuuksien mukaan Teams- ja muita etäyhteyksiä.	Henkilöstö on motivoitunut ja voi hyvin sekä kokee, että osaaminen ja henkilöstöresurssit vastaavat tehtävien vaatimuutta ja määrää, ja työ on mielekästä. Työtehtäviä kierrätetään tarvittaessa. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu	Työtyytyväisyyskyselyt
Työn haasteet, kuormittavuus ja tavoitteet käydään läpi säännöllisissä palavereissa ja kehityskeskusteluissa.	Esimiestyö on avointa ja kannustavaa. Yhteiset tavoitteet ovat selkeät. Mahdollisiin ristiriitoihin puututaan ajoissa. Päätöksiä valmistellaan ja haasteellisia työtehtäviä pohditaan yhdessä. Tiimit suunnittelevat yhdessä tasapuolisen ja toimivan työnjaon ja selvittävät yhdessä hankalia tapauksia. Vastuu: Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun esimiehet sekä tiiminvetäjät	Kehityskeskustelut Tiimien toiminta Työtyytyväisyyskyselyt

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestävään kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan ja varmistetaan riittävä ympäristöterveydenhuollon asiantuntijuus ympäristöterveydenhuollossa kestävään kehitykseen, elinkeinorakenteeseen ja kansainvälisyyteen sekä ilmastoon liittyvissä muutoksissa kuntaorganisaation toimintakentässä.	Elintarvikevalvonta ohjaa ja neuvoo toimijoita elintarvikelainsäädännön vaatimusten noudattamisessa. Vastuu: Elintarvikevalvonta	Asiakaspalaute
Huomioidaan ja varmistetaan riittävä ympäristönsuojelun asiantuntijuus ympäristönsuojelussa kestävään kehitykseen, elinkeinorakenteeseen ja kansainvälisyyteen sekä ilmastoon liittyvissä muutoksissa kuntaorganisaation toimintakentässä.	Kunnat huomioivat kestäväen kehityksen ja ilmastomuutoksen torjumisen tavoitteet ja toimintojen muutostarpeet läpileikkaavasti kunnan eri toiminnoissa. Ympäristöpalvelut tukee näitä toimia tarjoamalla asiantuntijuutta, ja kokoamalla kuntien ilmasto-ohjelmien ja kaupunki-strategian ympäristöön liittyviä seurantatietoja vuosittain. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien ilmasto-ohjelmien ja kaupunkistrategian ympäristömittareiden seurantatiedot kootaan vuosittain.
Osallistutaan ja kannustetaan Mikkelin kaupunkia (ja muiden Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden jäsenkuntia) osallistumaan asiantuntijaverkostoihin ja ulkopuolisella rahoituksella toteutettaviin kestäväen kehityksen edistämiseen ja ilmaston muutoksen torjuntaan liittyviin hankkeisiin.	Mikkelin seudun kunnat ovat hyvin perillä rahoitus- ja verkostotyömahdollisuuksista, joilla tuetaan kuntien työtä kestäväen kehityksen edistämiseksi. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien tiedottaminen kestäväen kehityksen hankkeisiin liittyvistä rahoitus- ja verkostomahdollisuuksista.
Kehitetään ja ollaan perillä digitalisaation mahdollisuuksista ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon lupa- ja ilmoitusasioiden hoitamisessa.	Ympäristöpalvelujen lupa- ja ilmoitusasiat ovat pääsääntöisesti hoidettavissa sähköisten järjestelmien avulla. Vastuu: Ympäristöpalvelut	Osallistuminen työryhmiin ja verkostoihin digitaalisten palvelujen kehittämiseksi. Terveysvalvonnalla on käytössä sähköiset ilmoitusjärjestelmät.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Seurataan Mikkelin (ja muiden Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden jäsenkuntien) ilmasto-ohjelmien tavoitteiden toteutumista, osallistutaan tarvittaessa kuntien maankäyttö- liikenne- ja energiahankkeiden ja investointien suunnitteluun sekä annetaan lausuntoja.	Kunnat seuraavat ilmasto-ohjelmien tavoitteita vuosittain ja arvioivat hiilineutraalisuustavoitteen toteutumista, Ympäristöpalvelut on aktiivisesti mukana edistämässä kuntien hiilineutraalisuustavoitteita kuntien hankkeiden valmistelussa ja maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien ilmasto-ohjelmien mittareiden seurantatietojen kirjaaminen vuosittain, ja hiilineutraalisuustavoitteiden arviointi.

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lausunnot, hankkeisiin ja työryhmiin osallistuminen, viranomaistyö, rekisterien ja paikkatietojärjestelmien kehittäminen valvontatyön tueksi, luonnonsuojelualueiden hoitosuunnitelmien toteuttamisen valvonta. Kehitetään kuntien viranhaltijoiden ja muiden toimijoiden tietoisuutta luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa.	Tiedot arvokkaista luontokohteista ja uhanalaisista lajeista ovat helposti kaikkien maankäytön suunnitteluun osallistuvien kuntien työntekijöiden käytettävissä. Annetaan lausunnot kaikista merkittävistä kaavahankkeista ja edistetään luonnon monimuotoisuuden huomiosta edelleen maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta merkittävät tiedot on koottu kaupungin yhteiseen paikkatietojärjestelmään. Kaavalausuntojen lukumäärä
Ympäristöterveydenhuollon lakisääteisenä tehtävänä toteutetaan elintarvike-, juoma- ja uimavesivalvontaa.	Elintarvike-, juoma- ja uimavesivalvontaa tehdään vuosittain päivitettävän valvontasuunnitelman mukaisesti. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto	Valvontasuunnitelman toteutuminen vuosittain
Lähiruokaan / alkutuotantoon liittyvän toiminnan edistäminen	Elintarviketiimin Oiva-tarkastuksilla tarkastetaan lihan- ja maidon alkuperämaan ilmoittamista kuluttajille. Elintarvikevalvonta ohjaa ja neuvoo toimijoita elintarvikelain-säädännön vaatimusten noudattamisessa.	Toteutunut

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ohjataan ja edistetään yritysten sijoittumista tarkoituksenmukaisesti siten, että ympäristö- ja terveyshaitat minimoidaan.	Yritykset ja toimijat sijoittuvat tarkoituksenmukaisesti paikkoihin ympäristö- ja terveyshaitat minimoiden. Vastuu: Ympäristöpalvelut	Toteutuneet ennakkoneuvottelut yritysten sijoittumisessa (huom. edellytyksenä on, että ympäristöpalveluita pyydetään mukaan ennakkoneuvotte-luihin).

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Laajennetaan / kehitetään sähköistä asiointia ympäristöpalveluiden lupa- ja ilmoitusasioissa.	Kaikki ympäristönsuojelun ja terveystalvonnann lupa- ja ilmoitusasiat ovat hoidettavissa selkeiden ja helposti käytettävien sähköisten järjestelmien kautta.	Lupa- ja ilmoitusasiat, jotka voidaan käsitellä sähköisesti.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Parannetaan yrittäjämysteisyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Sujuvat luvituspalvelut, ennakoivat neuvottelut ja yritysten neuvonta.	Valmistellaan luvat (esim. ympäristölupa) sujuvasti ja laadukkaasti, ja annetaan yrityksille ennakoivasti riittävästi selkeää tietoa lupien ja ilmoitusten tarpeesta, sekä luvan edellytyksistä.	Lupapäätösten valmisteluun käytetty aika keskimäärin, toteutuneet ennakoivat neuvottelut.
Osallistutaan yritysten sijoittumista koskeviin neuvotteluihin (esim. yhteistyössä Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n kanssa).	Yritysten sijoittumispaikat ovat tarkoituksenmukaisia sekä yrityksen, ympäristön ja lähialueen asukkaiden kannalta.	Yritysten sijoittumista koskevat neuvottelut (esim. yhdessä Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n kanssa edellyttäen, että ympäristöpalvelut pyydetään mukaan)

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Pito- ja vetovoiman parantaminen kunnallisiin eläinlääkäriin virkoihin ja sijaisuuksiin valtakunnallisesta eläinlääkäripulasta huolimatta uuden eläinlääkintähuoltolain mukaisesti.	Eläinlääkintähuollon riittävät resurssit saadaan turvattua 24/7 lakisäateisten palveluiden tuottamiseen uuden, todennäköisesti vuonna 2024 voimaan tulevan eläinlääkintähuolto-lain mukaisesti valtakunnallisesta eläinlääkäripulasta huolimatta. Eläinlääkäreiden palkkausjärjestelmää kehitetään yhdessä henkilöstöpalveluiden kanssa. Arvioidaan eläinlääkärivirkojen ja vastaanottoavustajien riittävyys. Kehitetään eläinlääkäreiden työkuvaa ja vastaanottojen varustusta sekä vastaanottojen välistä yhteistyötä. Selvitetään tarvittaessa mahdollisuudet ostopalvelulle pieneläinpäivystyksen osalta, toimialueen kahden päivystysalueen yhdistämistä sekä yhteistyömahdollisuuksia Savonlinnan kanssa. Mahdolliset lisäkustannukset tuodaan erikseen valtuuston hyväksyttäväksi. Vastuu: Terveystalvonnann johtaja, vastaava eläinlääkäri	Resurssitilanne Työtyytyväisyyskyselyt Asiakaspalaute

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Oppilaitosyhteistyö XAMK:n kanssa.	Tarjotaan harjoittelupaikkoja ja opinnäytteitä, ja osallistutaan tarvittaessa ja resursien sallimissa puitteissa opetukseen tuomalla mukaan työelämänäkökulmaa.	Harjoittelupaikat, harjoittelijat (kk), opinnäytetyöt, opetukseen osallistuminen.
Tutkimusyhteistyö korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa.	Osallistutaan tutkimushankkeisiin.	Hankkeisiin osallistuminen.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan kesätyö- ja harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille.	Tarjotaan laadukkaita ja monipuolisia kesätyö- ja harjoittelupaikkoja ja muita työpaikkoja alan opiskelijoille ja vastavalmistuneille ja luodaan myönteistä työnantajakuvaa, joka tulee opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden kiinnittymistä alueelle.	Harjoittelukuukausia/vuosi

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Viranomaispalvelun asiakaslähtöisyys	Toimitaan helposti lähestyttävänä ja palvelu-alttiina viranomaisena.	Asiakastyytyväisyyskysely

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Terveysvalvonnan lausunnot rakennusluvista	Kiinnitetään huomiota terveelliseen ja turvalliseen rakentamiseen rakennus-lupalausunnoissa oman lain- säädännön puitteissa. Vastuu: Ympäristöpalvelut, terveysvalvonta	Toteutunut

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuymäristöjä eri asumismuotojen ja –tapojen mahdollistamiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Varataan riittävästi resursseja vesihuoltolain ja kuntien jätehuollon valvontaan haja-asutusalueilla, osallistutaan kuntien maankäytön suunnitteluun edistämällä ympäristöllisesti kestäviä, monipuolisia asumismuotoja.	Tuetaan vastuullista haja-asumista ja siihen liittyvää vastuullista maankäytön suunnittelua ja vesi- ja jätehuollon kehittämistä hiili-neutraalisuus-tavoitteet ja puhtaat vedet huomioiden. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Haja-asutusalueille, asumiseen kohdistuviin kehittämishankkeisiin osallistuminen, haja-asutusalueiden jätevesilausunnot (lkm)

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ympäristöpalvelut tukee maankäytön suunnittelua siten, että luonnon monimuotoisuus, maisemallisesti arvokkaat alueet ja lähivirkistysalueet huomioidaan. Keskeisenä työkaluna on riittävät tietojärjestelmät arvokkaista luonto- ja maisema-alueista, toimivat lausuntokäytännöt ja työryhmiin osallistuminen.	Maankäytön suunnittelussa huomioidaan monipuolisesti luonnon monimuotoisuus, arvokkaat luontokohteet ja lähiluonnon merkitys kuntalaisten hyvinvoinnille. Kuntien työntekijöillä on käytössään riittävästi tietoa kunnan alueella olevista arvokkaista luontokohteista, uhanalaisista lajeista ja luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Ympäristön ja luonnonsuojelun kannalta merkittävät tiedot on koottu kaupungin yhteiseen paikkatietojärjestelmään. Maankäyttöön liittyvien lausuntojen lkm (koko seudullinen ympäristöpalvelujen toimialue).

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Varataan riittävät resurssit ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon palveluihin runsas vapaa-ajanasuminen huomioiden.	Tunnistetaan runsas vapaa-ajanasuminen ympäristönsuojelumääräyksissä ja lupaprosesseissa, ja neuvontatarpeessa ja muissa asiakasyhteydenotoissa.	Viranomaistoimet, joissa vapaa-ajanasukkaat on erityisesti huomioitu.
Otetaan huomioon vapaa-ajanasukkaat eläinlääkäriresursseja määriteltäessä.	Eläinlääkäriresurssit ovat riittävät lakisääteisten tehtävien hoitamiseen myös yleisinä loma-aikoina, jolloin harraste-eläinten määrä kasvaa merkittävästi toimialueella.	Asiakaspalaute

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tuetaan ja edistetään talkootoimintaa mm. ympäristön siivoamisessa (roskien kerääminen) ja vieraslajien torjumisessa. Tehdään yhteistyötä työllisyyspalvelujen, järjestöjen ja hankkeiden kanssa.	Yhteisöllinen tekeminen ja talkootoiminta lisää kuntalaisten vastuuta omasta ympäristöstään ja toimii osana ympäristökasvatusta.	Talkoot ja yhteisölliset hankkeet, jossa ympäristöpalvelut on ollut mukana.
Omaehtoisen toiminnan neuvonta ja ohjaus.	Omaehtoista toimintaa toteutetaan ohjatusti ja omaehtoista toimintaa varten on riittävästi neuvontaa saatavilla.	Toteutunut omaehtoinen toiminta, jota ympäristöpalvelut on ohjannut ja/tai antanut neuvontaa.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Selkeät tapahtumiin liittyvät ympäristönsuojelun ja terveysvalvonnan ohjeet ja neuvonta.	Ympäristönsuojelun ja terveysvalvonnan lupiin ja ilmoituksiin ja muihin käytäntöihin liittyvät ohjeet ovat riittävällä tavalla riittävällä mukana kaupungin tapahtumajärjestämisen ohjeistuksessa.	Tapahtumiin liittyvä ohjeistus ympäristöpalvelujen vaatimista luvista ja ilmoituksista on selkeästi näkyvillä kuntien nettisivuilla.
Arvioidaan säännöllisesti tapahtumiin liittyvien lupa- ja ilmoitusmenettelyjen ja muiden käytäntöjen sujuvuutta.	Tapahtumiin liittyvät lupa- ja ilmoitusmenettelyt ovat sujuvat. Yleinen terveysvalvonta ja ympäristönsuojelu.	Asiakaspalaute

TUNNUSLUVUT

		TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Terveysvalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset	kpl	251	700	700	700	700	700
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairausmatkat	kpl	1798	1 900	1900	1 900	1 900	1 900
Hoidetut pieneläimet	kpl	7523	6 000	6000	6 000	6 000	6 000
Lupavelvollisten kohteiden tarkastukset	kpl	104	100	100	100	100	100
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päätökset, lausunnot, kehotukset)	kpl	977	800	800	800	800	800

TALOUS

TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
---------	---------	--------------------	------------

Toimintatuotot	1 165 524	1 080 100	1 090 000	1 090 000
Toimintamenot	-2 187 825	-2 295 500	-2 466 000	-2 466 000
Toimintakate (netto)	-1 022 301	-1 215 400	-1 376 000	-1 376 000

8.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta, esiopetusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelma

Lautakunnan palvelut ovat pääasiassa lähipalveluja. Toiminnassa pyritään turvaamaan laadukkaat, tasavertaiset ja pedagogisesti toimivat sekä kohtuullisesti saavutettavissa olevat kasvatus- ja opetuspalvelut sekä terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt. Lautakunnan alaisen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta asukkaiden hyvinvointiin, sen synnyttämiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen, tullaan korostamaan.

Yhdyspintatyöllä ja yhteen sovittavan johtamisen keinoin luodaan ja vahvistetaan uusia yhteistyörakenteita ja monitoimijaisia toimintamalleja mm. Etelä-Savon hyvinvointialueen, kolmannen sektorin, oppilaitosten ja kaupungin omien toimijoiden välillä. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen on yksi kehittämistoiminnan keskeisistä painopisteistä. Tavoitteena on rakentaa ja turvata yhdessä hyvinvointialueen ja muiden sidosryhmien kanssa lasten, nuorten ja perheiden kasvun ja oppimisen tuen palvelut hyvän elämän turvaamiseksi.

Mikkelin varhaiskasvatuksessa on 23 kunnallista päiväkotia ja yksi ryhmäperhepäiväkotia. Tämän lisäksi kotona työskentelee neljä perhepäivähoitajaa. Varhaiskasvatuspalvelut järjestävät avointa varhaiskasvatustoimintaa neljässä päiväkodissa. Pääkirjaston alakerassa toimii avoin perheiden kohtaamispaikka Koppa. Esiopetusta järjestetään sekä päiväkotien että koulujen yhteydessä 15 toimipisteessä. Mikkelin osallistuu 5-vuotiaiden lasten kaksivuotiseen esiopetuskokeiluun, joka koskee noin 75 lasta. Itäisen alueen päiväkotiverkosta ei ole vielä tehty päätöstä. Toimintaan ja talouteen vaikuttavina toimenpiteinä esitetään seuraavaa: filiaalituloista luopuminen, Suomenniemen alueen varhaiskasvatusjärjestelyt, esiopetuspaikkojen tiivistäminen, tuen kerrointen tarkastelu ja perhepäivähoidosta ja ryhmäperhepäivähoidosta vapautuvan henkilöstön hyödyntäminen. Hankerahoitusta on haettu toiminnan kehittämiseen johtamisen ja laadunhallinnan osalta sekä tuen järjestelyihin, digikehittämiseen sekä ympäristökasvatukseen. Tasa-arvoavustus ja koronatuki jatkuvat edelleen.

Mikkelissä on tällä hetkellä 18 peruskoulua, joista viisi on yhtenäiskouluja, joissa opetusta annetaan luokille 1-9. Osa peruskouluista toimii sisäilmaongelmien takia väistötiloissa. Saimaanportin yhtenäiskoulu on valmistumassa kevätlukukauden alussa 2024 ja uusi koulu aloittaa toimintansa 1.3.2024, jolloin siihen siirtyy Urheilupuiston koulun toiminta. Elokuussa 2024 Saimaanportin yhtenäiskouluun yhdistyvät myös Urpolan, Moisio ja Olkkolan koulut.

Kun Saimaanportin yhtenäiskoulun valmistuttua Päämajakoululta vapautuvat Urheilupuiston koulun kotitaloustilat, kaupunginvaltuuston vuonna 2018 hyväksymän kaupunkirakenneselvityksen mukaan Rouhialan koulu yhdistetään Päämajakouluun. Kaupunginvaltuuston talousarvioikäsittelyn yhteydessä tekemän päätöksen mukaisesti yhdistyminen tapahtuu 1.8.2025 alkaen.

Itäisen alueen kouluratkaisusta ei ole vielä tehty päätöstä. Perusopetusta kehitetään aktiivisesti valtakunnallisten hankerahoitusten tuella. Kehittämisessä painopisteinä ovat mm. opetussuunnitelman muutoksiin liittyvät asiat, kuten koulunuorisotyö ja kouluun kiinnittyminen, liikkumisen edistäminen, kerho- ja harrastustoiminta, monialainen yhteistyö sekä tieto- ja viestintäteknologia opetuksessa. Täydennyskoulutuksessa painotetaan lisäksi mm. turvallisuus-, tunne- ja vuorovaikutuskasvatusta sekä kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta.

Mikkelissä toimii yksi nuorten lukiokoulutusta antava yksikkö Mikkelin lukio, joka tarjoaa alueensa nuorille valtakunnallisesti tarkasteltuna laadukasta, monipuolista ja laaja-alaista opetusta. Laadukas, monipuolinen ja laaja-alainen opetus tarkoittaa, että Mikkelin lukiossa tarjotaan lähiopetuksena kaikissa oppiaineissa laaja opintojaksovalikoima. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2021, ja ne tulevat voimaan ikäluokka kerrallaan. Mikkelin lukio tekee monipuolista yhteistyötä erilaisissa verkostoissa paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Lukiokoulutusta kehitetään erilaisten hankkeiden tuella. Oppivelvollisuuden laajentuminen ja sen myötä voimaan tullut toisen asteen maksuttomuus koskevat myös lukiokoulutusta. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä toisen asteen ja perusopetuksen toimijoiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään entisestään. Lukiokoulutukselle osoitetut säästöt muodostuvat joidenkin opetuskurssien järjestämisestä vuorovoisittain, ryhmäkokojen tarkentamisesta ja hanketoiminnan supistamisesta. Mikkelin etä- ja aikuislukio lakkautettiin 31.7.2022. Aikuislukiokoulutus on keskitetty Otavian Nettilukioon ja Otavan Opiston aikuislukioon, ja kahden tutkinnon lukio-opetus on järjestetty 1.8.2022 alkaen Mikkelin lukiossa.

Lautakunnan toiminnassa toteutetaan hyväksytyjen talouden tasapainotusohjelmien toimenpiteitä.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Rekrytoinnissa onnistuminen.	Oikea-aikainen rekrytointi, laaja-alainen osaaminen. /esimiehet	Kasvatus- ja opetushenkilöstön kelpoisuusaste
Työhyvinvoinnin parantaminen. Tuodaan Mikkelin vahvuudet ja osaaminen selkeästi esiin. Positiivinen viestintä ja uutisointi.	Myönteinen työnantajakuva, työhyvinvoinnista huolehtiminen. /esimiehet ja työntekijät	Pulssi-kysely Sairauspoissaolojen määrä

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palveluverkko sopeutetaan lapsimäärien muutoksiin (huomioiden koulumatkojen pituudet).	Lapsimäärien lasku huomioidaan palveluverkkosuunnittelussa suunnitelmallisesti ja kestävästi. /opetusjohtaja ja varhaiskasvatusjohtaja	Euroa/ lapsi
Vieraskielisten perheiden varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelujen palveluprosessin kuvaus	Vieraskielisten perheiden kotoutuminen Mikkeliin./varhaiskasvatusjohtaja, opetusjohtaja ja kotoutumiskoordinaattori	Palveluprosessi on kuvattu/ei ole kuvattu
Kansainvälisyyskasvatus, digitalisaatio ja kestävä kehitys huomioidaan opetussuunnitelmassa. Osallistutaan asiaan liittyviin kehittämishankkeisiin.	Tavoitteet opetussuunnitelmassa. /henkilöstö	Kansainväliset tapahtumat, sähköinen oppimateriaali ja järjestelmät ja kestäväan kehityksen suunnitelmat. Arvioidaan lukuvuosisuunnitelmissa.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiatohokkaat, turvalliset ja laadukkaat koulukuljetukset, julkisen liikenteen toimivuus.	Huolellinen kuljetussuunnittelu. /opetusjohtaja yhteistyössä kuljetussuunnittelun kanssa	Kustannusvaikutus, laatu huomioiden
Energian säästäminen päiväkotien, koulujen ja toiminnan arjessa.	Energian säästö /henkilöstö	Kulutukset

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Verkkokurssien hyödyntäminen lukio-opetuksen kurssitarjonnassa.	Jokainen lukiolainen suorittaa vähintään yhden verkkokurssin lukuvuodessa. /rehtori	Suoritettu/ei suoritettu
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkkokoulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
MiniMikkeli -oppimiskokonaisuus kaikille 6. luokkalaisille osana toimijuus- ja yrittäjyyspolkua.	Aktiivinen tulevaisuuden toimija. /opetusjohtaja, perusopetuksen rehtorit	Kaikki 6. luokkalaiset osallistuvat MiniMikkeliin.
Yrittäjyys- ja liikeideakilpailujen järjestäminen, yritysvierailuvesot ja OpeTET-päivät	Yrittäjyyskasvatuksen osaaminen laajenee, yrittäjyyden näkyvyys lisääntyy. /opettajat ja esimiehet	Toiminnan määrä

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Houkuttelevat rekrytointi-ilmoitukset ja monipuoliset rekrytointikanavat	Avoimet tehtävät saadaan täytettyä kelpoisilla tekijöillä/rekrytoivat esimiehet ja palvelupäällikkö	Henkilöstön kelpoisuusaste

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tiedepolun rakentaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksesta lukioon (yliopistokeskus MUC)	Yhteistyö jatkuu ja monipuolistuu. Tiedekasvatus läpäisee kaikki koulutusasteet. /varhaiskasvatus, perusopetus, lukion kehittämistiimi	Toiminnan määrä
Koulunuorisotyön kehittäminen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin kanssa.	Koulunuorisotyön sisällön ja laadun kehittäminen. /perusopetuksen ja nuorisopalveluiden koulunuorisotyöntekijät ja esimiehet	Koulunuorisotyön osallistuminen kehittämisverkostoon

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Harjoittelumahdollisuudet TET-harjoitteluista alkaen.	Myönteiset työelämäkokemukset. /rehtorit	Toteutuu/ei toteudu
Harjoittelupaikkojen tarjoaminen.	Koulutetun työvoiman riittävyys. /varhaiskasvatuksen esimiehet, rehtorit	Harjoittelujen määrä

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Koulujen vetovoimaisuuden ja kouluun kiinnittymisen lisääminen.	Laadukas oppimisympäristö /opetusjohtaja, rehtorit	Pitää koulunkäynnistä, %-osuus kasvaa (kouluterveyskysely)
Luodaan hyvinvointialueen kanssa uudistuneen lainsäädännön mukaiset selkeät ja toimivat monialaiset opiskeluhoollon rakenteet ja toimintakulttuuri, mm. ohjausryhmät ja koulutuksen järjestäjäkohtaisten opiskeluhoolltosuunnitelmien laatiminen.	Kuntakohtainen monialainen ohjausryhmä ja hyvinvointialuekohtainen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä toiminnassa ja monialaisten toimintamallien kehittäminen aktiivista. /esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus yhdessä muiden toisen asteen oppilaitosten ja hyvinvointialueen kanssa, ml. Lasten ja nuorten Etelä-Savo -hanke	Ohjausryhmät kokoontuvat säännöllisesti ja niihin osallistutaan aktiivisesti Opiskeluhoollto-suunnitelmat laadittu
KOPPA-kohtaamispaikassa säännöllisesti kaupungin, hyvinvointialueen, järjestöjen ja ev.lut. srk:n järjestämää toimintaa, jota kehitetään yhdessä perheiden kanssa. Aktiivinen osallistuminen hyvinvointialueen koordinoimaan perhekeskuskehittämiseen.	Perhekeskustoimintamallia ja -verkostoa kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /varhaiskasvatus, perusopetus	Toteutunut hyvin/ toteutunut osittain/ ei toteutunut
Lapsiystävällinen kunta -malli	Lasten huomioiminen päätöksenteossa ja kunnan toiminnassa toteutuu suunnitellusti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue ja asumisen ja toimintaympäristön palvelualue /varhaiskasvatus, perusopetus	Liittyminen toteutui/ei toteutunut

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja -tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentamista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palveluverkkosuunnittelu	Kaikille lapsille motivoiva ja turvallinen varhaiskasvatus ja koulu myös tuen tarpeet huomioiden. /varhaiskasvatus, opetusjohtaja, esimiehet, sivistysjohtaja	Toteutuu/ei toteudu

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Luonto- ja/tai retkipäivät lähiympäristössä	Kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä ja peruskouluissa suunnitellut luonto- ja/tai retkipäiviin/päiväkodin johtajat, rehtorit	Toteutuu/ei toteudu

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kulttuurikameli	Kulttuuriin tutustumista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. /päiväkotien johtajat yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu
Kulttuuripolku	Kulttuuripolku mahdollistaa kulttuuritarjonnan kaikille vuosiluokille perusopetuksessa. /rehtorit yhteistyössä kulttuuripalvelujen kanssa	Toteutuu/ei toteudu
Liikkuva lapsi -toiminta	Lasten liikkuminen arjessa lisääntyy. /varhaiskasvatus ja liikuntapalvelut	Toteutuu/ei toteudu
Liikkuva koulu -toiminta	Liikuntakasvatus, oma tapa harrastaa liikuntaa, kokeilukulttuuri, mahdollisuuksia ja puitteita. /rehtorit yhteistyössä Liikkuva koulu -tiimin ja liikuntapalvelujen kanssa	Toteutuu/ei toteudu
Liikkuva nuori -toiminta	Liikunnaharrastaminen lisääntyy uusia mahdollisuuksia ja puitteita luomalla. /lukio ja liikuntapalvelut	Toteutuu/ei toteudu

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lähikouluperiaatteen vahvistaminen.	Tukitoimet lähikouluun. /opetusjohtaja, rehtorit	Toteutuvat/eivät toteudu

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lasten parlamentti ja Nuorisovaltuusto	Toiminta koetaan kiinnostavana ja mahdollistetaan vaikuttaminen. /rehtorit	Toimielimet toimivat
Neuvottelukunnat	Toiminta koetaan kiinnostavana ja mahdollistetaan vaikuttaminen. /rehtorit	Neuvottelukunnat toiminnassa perusopetuksen kouluissa ja lukiossa

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tunne- ja vuorovaikutuskasvatus (ns. TuVu-toiminta)	Tuvu-toiminnan vakiinnuttaminen. /varhaiskasvatuksen esimiehet, perusopetuksen ja lukion rehtorit	Joka yksikössä suunnitelma lukuvuosi-suunnitelmassa
Ryhmäytyminen (kohderyhmä uudet opiskelijat)	Ryhmäytymistoiminnan suunnitelmallinen toteuttaminen. /lukion apulaisrehtori ja ryhmänohjaajat yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ja koulunuorisotyön kanssa	Toimintasuunnitelma lukuvuosittain
KOPPA-kohtaamispaikassa kävijöiden toiveiden kartoitus	Perheiden KOPPA-kohtaamispaikan kehittäminen perheiden tarpeita kuullen. /varhaiskasvatus	Kartoitus tehty ja tulokset käytettävissä kehittämiseen

TALOUS**Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue yhteensä**

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Toimintatulot	8 258 390	8 785 600	6 991 900	6 991 900
Toimintamenot	-111 522 446	-115 499 500	-119 233 100	-119 304 100
Toimintakate (netto)	-103 264 056	-106 713 900	-112 241 200	-112 312 200

Kasvatus- ja opetuslautakunta

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Toimintatulot	5 266 773	5 510 300	3 662 800	3 662 800
Toimintamenot	-92 693 842	-96 148 200	-99 583 700	-99 654 700
Toimintakate (netto)	-87 427 069	-90 637 900	-95 920 900	-95 991 900

SUORITETAULUKOT

Varhaiskasvatus ja hoidon tuki

Vuosi Palvelu	2024				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
2211 - Päiväkodit					
asiakkaat kpl	1 165,00	1 033,00	1 107,00	74	7,16 %
menot / asiakas €/kpl	-12 898,96	-14 657,41	-15 368,02	-711	4,85 %
alle 3-vuotiaat %	22,70	23,20	24,90	2	7,33 %
erityisasiakkaat %	13,20	13,70	13,00	-1	-5,11 %
päiväkotien 3-6v asiakkaat kpl	900,00	793,00	831,00	38	4,79 %
2370 - Yksityinen päivähoito					
yksityinen päiväkotihoido, asiakkaita kpl	622,00	597,00	613,00	16	2,68 %
menot / asiakas €/kpl	-8 154,98	-8 410,72	-9 440,78	-1 030	12,25 %
yksityinen päiväkotihoido, alle 3-vuotiaita %	24,00	24,90	26,10	1	4,82 %
2400 - Vuorohoito					
asiakkaat kpl	252,00	350,00	218,00	-132	-37,71 %
menot / asiakas €/kpl	-17 294,13	-12 930,57	-20 872,48	-7 942	61,42 %
2410 - Ryhmäperhepäivähoito					
ryhmäperhepäivähoidon asiakkaat kpl	24,00	12,00	12,00	0	0,00 %
menot / asiakas €/kpl	-21 346,10	-16 200,00	-16 533,33	-333	2,06 %
2430 - Perhepäivähoito hoitajan kodis					
perhepäivähoito hoitajan kodissa, asiakkaat kpl	29,00	26,00	16,00	-10	-38,46 %
menot / asiakas €/kpl	-20 758,40	-13 130,77	-14 662,50	-1 532	11,67 %
2470 - Lasten kotihoidontuki					
kotihoidontuella hoidettavat lapset kpl	359,00	357,00	343,00	-14	-3,92 %
menot / hoidettava lapsi €/kpl	-4 865,01	-4 514,57	-5 137,03	-622	13,79 %
2480 - Lasten yksityisen hoidon tuki					
yksityisen perhepäivähoidon tukilapset kpl	49,00	53,00	46,00	-7	-13,21 %
menot / asiakas €/kpl	-3 612,39	-3 905,66	-4 489,13	-583	14,94 %
2500 - Esiopetus					
asiakkaat kpl	449,00	447,00	331,00	-116	-25,95 %
menot / asiakas €/kpl	-9 475,43	-11 898,88	-12 463,14	-564	4,74 %
erityisasiakkaat %	36,10	31,50	29,60	-2	-6,03 %
päiväkodit, pelkässä esiopetuksessa kpl	48,00	49,00	40,00	-9	-18,37 %
2570 - Yksityinen esiopetus					
yksityinen esiopetus, asiakkaat kpl	124,00	121,00	125,00	4	3,31 %
menot / esiopetusasiakas €/kpl	-3 436,90	-3 462,81	-4 024,80	-562	16,23 %
yksityiset päiväkodit, pelkässä esiopetuksessa kpl	3,00	3,00	8,00	5	166,67 %

Keskeiset muutokset kaudella

Päivähoidossa olevien lasten määrä vähenee. Alle 3-vuotiaiden lasten suhteellinen osuus kasvaa. Yksityinen päiväkotihoido todennäköisesti laajenee, uuden päiväkodin täytyessä. Vuoroahoidon tarpeessa olevat lapset vähenevät. Perhepäivähoidossa olevien lasten määrä pienenee. Lapset siirtyvät päiväkoteihin. Kotihoidontuella hoidettavat sekä yksityisen perhepäivähoidon lapset vähenevät. Esiopetuksen ikäluokka pienenee. Toimintaa tiivistetään. Yksityisen esiopetuksen oppilasmäärä pysyy samana.

Perusopetuspalvelut ja iltapäivätoiminta

Vuosi Palvelu	TP -2v	TA -1v	2024		
			TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
2610 - Perusopetus					
oppilaita kpl	4 649,00	4 656,00	4 680,00	24	0,52 %
joista erityistä tukea tarvitsevat oppilaat kpl	522,00	505,00	529,00	24	4,75 %
menot / oppilas €/kpl	-10 147,07	-10 753,11	-10 866,50	-113	1,05 %
tuntia, koulut h	8 903,00	8 903,00	8 862,00	-41	-0,46 %
2900 - Iltapäivätoiminta					
aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistujia kpl	412,00	417,00	427,00	10	2,40 %
menot / osallistuja €/kpl	-1 669,13	-1 743,88	-1 903,51	-160	9,15 %

Keskeiset muutokset kaudella

Saimaanportin yhtenäiskoulu aloittaa toimintansa 1.3.2024. Saimaanportin yhtenäiskoulun valmistuttua Päämajakoululla sijaitsevat Urheilupuiston koulun kotitaloustilat vapautuvat, ja se mahdollistaa Rouhialan koulun yhdistymisen Päämajakouluun. Yhdistyminen tapahtuu 1.8.2025 alkaen, joten se ei vaikuta vielä vuoden 2024 talousarvioon.

Ruotsin opetukseen on tulossa valtakunnallisesti 1 vuosi viikkotunti lisää.

Urpolan ip-toiminta otettu kaupungin omaksi toiminnaksi.

Lukiokoulutus

Vuosi Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	2024	
				Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
2110 - Lukiot					
aineopiskelijoiden lukumäärä kpl	76,00	75,00	70,00	-5	-6,67 %
opetuskurssien lukumäärä kpl	812,00	745,00	690,00	-55	-7,38 %
menot / opetuskurssi €/kpl	-6 620,84	-6 975,84	-8 178,70	-1 203	17,24 %
varsinaiset opiskelijat kpl	760,00	775,00	746,00	-29	-3,74 %
menot / varsinainen opiskelija €/kpl	-7 073,85	-6 705,81	-7 564,75	-859	12,81 %

Keskeiset muutokset kaudella

Lukion aloitti syksyllä 2023 217 opiskelijaa ja aineopiskelijoita on 75. Aineopiskelijat ovat pääasiassa kahden tutkinnon opiskelijoita. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2021, joten tänä syksynä vuosikursseilla 1-3 opiskellaan uuden opetussuunnitelman mukaisesti. Aikuislukiokoulutus on keskitetty Otavian Nettilukioon ja Otavan Opiston aikuislukioon. Lukiokoulutuksen hallinto- ja johtamisjärjestelmä uudistetaan ja otetaan käyttöön 1.1.2024 alkaen.

8.7 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja harrastuneisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelma

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alaiset tulosalueet järjestävät asukkaiden hyvinvointia edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita. Ne tuottavat monipuolista ja laadukasta vapaan sivistystyön sekä kulttuuri- ja liikuntatarjontaa, mikä mahdollistaa kuntalaisille sekä ohjattuja että omaehtoisia palveluja. Palveluissa pyritään huomioimaan erilaiset kohderyhmät sekä kehittämään markkinointia ja käyttäjälähtöisiä palveluita. Toimintaa kehitetään yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa muun muassa monilla kehittämishankkeilla, jossa kaupunki on kumppanina mukana. Eloisan kanssa ollaan tiiviissä kehittämissyhteistyössä hyvinvointia ja terveyttä edistävien yhteistyömallien suunnittelussa.

Lautakunnan palvelut ovat pääasiallisesti lähipalveluita. Palveluiden tuottamisessa huomioidaan kaupunginvaltuuston päättämät talouden tasapainotusohjelmat.

Avustuksilla ja monipuolisilla yhteistyösopimuksilla ylläpidetään ja kehitetään palvelutarjontaa ja luodaan kolmannen sektorin toimijoille mahdollisuuksia kokeilla uudentyyppisten palveluiden tuottamista. Kaupungin eri toimijoiden kesken tehdään monipuolista yhteistyötä. Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alaisten toimintojen merkitys on korostunut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lautakunnan alaiset tulosalueet vaikuttavat myönteisesti myös Mikkelin maineeseen viihtyisänä asuin- ja kulttuurikaupunkina.

Mikkelin kansalaisopiston koulutustehtävä perustuu paikallisesti ja alueellisesti muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja seniorikansalaisten keskimääräistä suurempaan määrään. Opisto toimii sivistystehtävänsä ohella merkittävänä hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden lisääjänä ja edistäjänä alueella. Vammaisneuvosto, vanhusneuvosto ja alueellinen toiminta ovat tärkeitä väyliä osallisuuden turvaamiseksi sekä eri ryhmien näkökulmien huomioon ottamiseksi päätöksenteossa. Kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue vastaa myös kaupungin osallisuuden kehittämisestä. Yhdessä osallistuen -ryhmähanke Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa kehittää kaupunkilaisten kanssa yhteistyössä osallisuuden ja etsivän hyvinvointityön mahdollisuuksia.

Kirjastopalveluja tarjotaan ja kehitetään kiinteissä toimipaikoissa, hakeutuvana palveluna ja verkkopalveluina. Toiminnan tavoitteissa korostuu erilaisten lukutaitojen edistäminen sekä demokratiaa, aktiivista kansalaisuutta ja hyvinvointia edistävän toiminnan mahdollistaminen. Haasteena on lakisääteisten kirjastopalveluiden saavutettavuus, koska kirjastoverkko on harva Mikkelin alueen laajuuteen nähden. Palveluiden saavutettavuutta on parannettu teknisillä ratkaisuilla niin, että kaikissa lähikirjastoissa on omatoimikäytön mahdollistava tekniikka ja Rantakeitaalla varaustennoutoautomaatti. Kirjastojen tapahtumatarjontaa toteutetaan monipuolisissa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kirjastopolku pyritään toteuttamaan nykytasoisena, ellei kirjastoverkkoon tule lisää supistuksia. Asiointipisteen sijoittaminen pääkirjastolle pienensi kirjaston asiakastiloja ja aiheuttaa toimintojen uudelleen sijoittelua.

Museopalvelujen keskeisiä tavoitteita ovat kulttuuriperinnön tallentaminen, säilyttäminen ja esitleminen sekä kulttuuriperinnön arvostuksen lisääminen. Lisäksi tavoitteena on tulosalueen peruspalveluiden turvaaminen museolain ja -asetuksen edellyttämällä tavalla huomioiden erityisesti lapset ja nuoret, ikääntyneet ja erityisryhmät. Mikkelin taidemuseo toimii alueellisena vastuumuseona taidemuseotehtävän osalta Etelä-Savon alueella. Tavoitteena on kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin edistäminen alueella. Sodan ja rauhan keskus Muisti aloitti toimintansa Päämajatalossa 4.6.2021. Muisti ja Päämajamuseo toimivat yhteistyössä asiakaspalvelun ja näyttelyiden osalta. Museoiden uusi kokoelmahallintajärjestelmä on otettu käyttöön vuoden 2023 alussa.

Yleisten kulttuuripalveluiden tehtävänä on mm. edistää kulttuurin ja taiteen saatavuutta, käyttöä ja harrastamista sekä luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Toiminnallaan kulttuuripalvelut edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Kulttuuripalveluiden toiminnan painopisteinä ovat lasten ja nuorten sekä ikäihmisten kulttuuripalvelut sekä erilainen tapahtumatoiminta. Hyvät ja toimivat poik-kihallinnolliset yhteistyöprojektit, kuten Kulttuurikameli ja Kulttuuripolku sekä ikäihmisten kulttuuripalvelut hyvinvointialueen suuntaan jatkuvat. Suurimpien tapahtumien, kuten Hulivilikarnevaalin sekä Museoiden Yön, järjestämistä jatketaan.

Kaupunginorkesteri tuottaa taide-elämyksiä ja osallistuu kaupungin monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitämiseen. Sen tehtävänä on taidemusiikkitradition vaaliminen ja kehittäminen sekä yleisötyö kaikenikäisen kuulijakunnan parissa. Orkesteri on asukkaiden hyvinvoinnin kehittämistä mahdollistava helposti saavutettava kulttuuritoimija. Orkesteri näyttäytyy merkittävänä tekijänä kaupungin mainekuvan kehittämisessä. Orkesteri tekee yhteistyötä paikallisten ja alueellisten musiikkitoimijoiden kanssa, erityisesti Saimaa Sinfonietta -orkesteriyhteistyötä Lappeenrannan kaupunginorkesterin kanssa. Orkesterin ja Mikaeli Oy tiivistävät ja tehostavat toimintojaan ja koittavat näin parantaa toimintakatetta.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytyksiä asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta sekä rakenta-

malla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Tehtävät toteutetaan yhteistyössä eri toimialojen kanssa. Liikuntapalveluiden toiminnan painopisteitä ovat Liikkuva Mikkeli 2030 -ohjelman mukaisesti lasten ja nuorten liikunta, terveystuokunta, luontoliikunta sekä tapahtumien ja kilpailujen tukeminen.

Nuorisotyö on kasvatuksellinen prosessi, jonka tehtävänä on tukea nuorta yksilönä ja lähiympäristönsä ja maailman jäsenenä. Nuorisopalvelut ovat lähipalveluita, joita on saatavilla sekä kaupunki- että haja-asutusalueella. Vuonna 2024 alueellisen nuorisotyön toimipisteitä on viisi: Kattilansillan/Saimaanportin nuorisotila, Ristiinan ja Haukivuoren nuorisotilat, nuorisotila Starlight keskustassa sekä Rantakylän nuorisotalo. Palvelusuunnitelman mukaisesti nuorisotilat toimivat koulujen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä. Saimaanportin yhtenäiskoulun yhteyteen valmistuva nuorisotila korvaa Kattilansillan nuorisotilan; toimivaa yhteistyömallia rakennetaan yhdessä koulun ja Xamkin yhteisöpedagogikoulutuksen kanssa. Sisä- ja ulkoliikuntamahdollisuuksien turvaaminen nuorisotilojen yhteydessä on tärkeää. Digitaalisia toimintaympäristöjä ja -menetelmiä kehitetään fyysisten kohtaamispaikkojen rinnalle. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö vakiintuu osaksi nuorisotyön palvelujärjestelmää. Vuonna 2024 viidellä koululla työskentelee päätoiminen koulunuorisotyöntekijä osana joko nuorisopalvelujen tai perusopetuksen henkilöstöä. Lisäksi alueellisen nuorisotyön työpainosta kohdennetaan koulussa tehtävään nuorisotyöhön. Etsivä nuorisotyö, joka toimii osana Ohjaamo-tiimiä, on pääosin kohdennettua nuorisotyötä ja sitä toteutetaan moniammatillisesti ja monipuolisilla verkostoilla hyödyntäen. Nuorten ehkäisevä päihdetyö on osa nuorisopalvelujen kokonaisuutta. Nuorten osallisuutta vahvistetaan muun muassa nuorisovaltuustotyön ja lasten parlamentin kautta. Nuoria kannustetaan toteuttamaan omia hankkeitaan YoungMikkeli-perintörahojen turvin. Otetaan käyttöön Kyllin hyvän nuorisotyön arviointipaketti, joka koostuu toimintaan osallistuville nuorille suunnatusta kyselystä, nuorisotyön perussuunnitelma NUPSista, laatukriteeristöä ja määrällisestä tiedosta. Nuoria osallistetaan palvelujen suunnitteluun ja arviointiin.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Seurataan liikuntapaikkojen käyttöä vuosittain vähintään 8 eri liikuntapaikalla mm. kävijälaskureilla ja myytyjen lippujen määrillä.	Reagoidaan liikuntapaikkojen käyttömäärien muutoksiin ja muutetaan toimintaa tarpeiden mukaiseksi / liikuntapalvelut	Toteutunut/ei toteutunut

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kalevankankaan kehittämislusta: myynnin ja markkinoinnin lisääminen liikuntapaikoille "prime time"-aikojen ulkopuolella, arkipäivisin klo 8-16.	Liikuntapaikkojen käytön lisääminen yhteistyössä Kalevankankaan myynti- ja markkinointiryhmän kanssa /liikuntapalvelut.	Käyttöaste ma-pe klo 8-16: jalkapallohalli kilpajäähalli harjoitusjäähalli

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mikkelin kaupungin verkkokaupan ja ajanvarausjärjestelmän mahdollisuuksien hyödyntäminen ja tunnetuksi tekeminen.	Ostamisen ja varaamisen helpottuminen käyttäjätasoisilla digipalveluilla / kaikki lautakunnan alaiset tulosalueet	Verkkokaupassa myytävien tuotteiden määrä
Lumme-kirjastojen kansalliseen e-kirjastoon liittymisen valmistelu Mikkelin kaupungin osalta. Valtakunnallisen e-kirjaston toiminta alkaa alkuvuodesta 2024. Vuoden 2023 kuluessa on selvítettävä liittymisen edellytykset ja sopimusprosessi vietävä läpi. Liittyminen edellyttää kuntakohtaisten sopimusten tekemistä.	Kansallisen e-kirjaston käyttöönotto /kirjastopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut
Orkesterin nuottimateriaalissa siirrytään digitaalisen materiaalin käyttöön mahdollisimman paljon. Vähentää paperin käyttöä ja nuottimateriaalien postittamista merkittävästi.	Jokaiselle muusikolle hankitaan iPad, joiden avulla digitaalisen nuottimateriaalin käsittely ja soittaminen onnistuu. /kaupunginorkesteri	Toteutunut/ei toteutunut
Orkesteri pyrkii tuottamaan verkkosisältöä konserteista. Mahdollistaa kansainvälisen näkyvyyden ja uusien kohderyhmien saavuttamisen.	Säännölliset verkkokonsertit ja niistä jäävät tallenteet. /kaupunginorkesteri	Verkkokonserttien määrä ja tallenteiden hyödyntäminen sote-palveluissa.

Sosiaalisen median kanavat ovat aktiivisesti käytössä.	Nuorten kohtaaminen myös verkossa toteutuu. /nuorisopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkko-koulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mikkelin kaupunginorkesterin korkean tason säilyttäminen ja parantaminen sekä näkyvyyden kehittäminen, jotta saadaan houkutelua huippumuusikoita orkesteriin vakituiseksi sekä vierailijoiksi. Ammattitaitoinen taiteellinen henkilöstö on edellytys orkesterin kehittymisen kannalta.	Orkesterin resurssien riittävyys ja muusikoiden palkkataso houkuttelevalla tasolla verrattuna muihin orkestereihin. /kaupunginorkesteri	Rekrytointien onnistuminen ja palkkatason kehitys.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulu toimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Opinnäytetöiden ja harjoitteluiden tekeminen Mikkelin kaupungille.	Toimintojen kehittäminen tutkimuksen avulla. /lautakunnan alaiset tulosalueet	Opinnäytetöiden ja harjoittelijoiden määrä
Kaupunginorkesteri vahvistaa yhteistyötään Mikkelin musiikkiopiston kanssa. Pyritään kehittämään yhteistyötä myös XAMKin ja yliopistokeskuksen kanssa uusien toimintatapojen ja tutkimustiedon hyödyntämisen suhteen.	Uusia toimintamalleja oppilaitosten kanssa yhteistyössä. /kaupunginorkesteri	Yhteistyön ja toimintojen määrä
Kulttuuripalveluiden yhteistyön tiivistäminen taiteen perusopetuksen yksiköiden kanssa.	Toistuvat yhteistapaamiset toimijoiden kesken, oppilaitosten osaamisen hyödyntäminen eri yhteyksissä / kulttuuripalvelut	Tapaamiset järjestetty / ei järjestetty, sisältöjen määrä

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Äxön Appro -messut	Erialaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ikäihmisten elintapaohjauksen toteuttaminen ja edelleen kehittäminen yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden kanssa.	Senioreiden yksilöllisen arjen sujuvuuden tukeminen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisääminen. /liikuntapalvelut	Ikäihmisten elintapaohjaukseen osallistuneiden määrä yhteensä ja vuonna 2024.
Mikkelin vauvaviikko. Osana kirjaston kehittämishanketta on koottu yhteistyöverkosto toteuttamaan Mikkelin vauvaviikkoa vuosittain. Yhteistyöverkostossa on laajasti kaupungin toimijoita, hyvinvointialueen yksiköitä, yhdistyksiä ja seurakunta.	Mikkelin vauvaviikon vakiinnuttaminen vuosittain toistuvaksi tapahtumaksi laajan yhteistyöverkoston voimin. /kirjastopalvelut, Koppa, kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Mikkelin vauvaviikko toteutetaan vuosittain syyskuussa. Tapahtumien määrä ja kävijämäärä.
Kulttuurin hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Kulttuurin käyttö hyvinvointialueen toimintojen osana. Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen ja hyödyntäminen laaja-alaisesti. /kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Kulttuuripalveluiden kävijämäärät ja yhteistyön määrä eri tahojen kanssa

Etsivä nuorisotyö tavoittaa 15 – 28-vuotiaan nuoren, joka kaipaa tukea koulutukseen, työelämään tai elämänhallintaan liittyvissä asioissa.	Nuorisolain mukaiset ilmoitukset ja muut yhteydenotot otetaan käsittelyyn viiveettä. Nuorta tuetaan monialaisesti ja palveluohjaus on sujuvaa. /nuorisopalvelut	Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä.
--	---	-----------------------------------

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tehdään matalan kynnyksen kulttuuritapahtumia ja –palveluita eri kohderyhmien saavutettavaksi.	Tarjotaan kaikille mahdollisuus monipuolisiin kulttuuripalveluihin. Kasvatetaan kulttuuritapahtumien osallistujamääriä (lähtötaso tp2021). /kaupunginorkesteri, yleiset kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut, nuorisopalvelut, museot	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä
Tarjotaan soveltavan liikunnan ryhmiä ja uinnin opetusta.	Pyritään mahdollistamaan turvallisen ja esteettömän liikunnan harrastaminen /liikuntapalvelut	Soveltavan liikunnan ryhmien osallistujamäärä. Pohjoismaisen uimataitomääritelmän (sovellettu) mukaisen uimataidon omaavien 6-luokkalaisten määrä.
Alueellisen nuorisotyön menetelmiä käytetään monipuolisesti	Alueellista nuorisotyötä tehdään suunnitellusti nuorisotiloissa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä jalkautuen. / nuorisopalvelut	Alueellisen nuorisotyön toimipisteiden määrä, kohdattujen nuorten määrä.
Hyvää elämää ikääntyneille -Mikkelin kaupungin ikäohjelma 2025 valmistuu	Ohjelmassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden väestön hyvinvoinnin tukemiseksi. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue /hyvinvointikoordinaattori	Ohjelma valmistuu/ohjelmaa toteutetaan ja seurataan
Terve kunta –verkostoon liittyminen	Kiinnitytään kansalliseen verkostoon ja toteutetaan hyviä käytäntöjä hyvinvoinnin edistämiseksi. /hyvinvointikoordinaattori, sivistysjohtaja	Toteutuu/ei toteudu
Hyvän mielen kunta -toimintamalli	Kaikessa toiminnassa tuetaan mielen hyvinvointia. / hyvinvointikoordinaattori	Toteutuu/ei toteudu
Asiakastyytyväisyyskysely	Palveluiden laatu ja kehittäminen palautteen mukaisesti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu
Esteettömyyssuunnitelman toteutuminen	Esteetön ympäristö ja palvelut toteutuvat ohjelman mukaisesti. /vastuu asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella /yhteistyössä vammaisneuvosto, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lähi- ja luontoliikuntapaikkojen ylläpitäminen, rakentaminen ja kunnostaminen	Edistetään liikkumista kaikissa ikäryhmissä mahdollistamalla liikkuminen luonnossa ja omassa lähiympäristössä /liikuntapalvelut	Ylläpidettyjen reittien kilometrimäärä. Maksuttomien liikuntapaikkojen määrä.
Yhdistetään kulttuurisiltä luontoympäristöön	Vähintään yksi uusi kulttuuritapahtuma järjestetty luontoympäristössä / kulttuuripalvelu	Tapahtuma järjestetty / ei järjestetty
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisyhmän toimenpiteet vuosikellon mukaisesti	Luodaan edellytyksiä kävelyn ja pyöräilyn lisäämiselle eri keinoin verkostoyhteistyönä. /hyvinvointikoordinaattori /Käpy-ryhmä	Toteutuu/ei toteudu

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Aktiivinen arki -harrastemessut	Erialaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut
Kulttuurikahvila-toiminnan jatkaminen pääkirjastossa yhteistyössä järjestöjen, yhdistysten ja eri toimijoiden kanssa.	Kulttuurikahvila-toiminnan vakiinnuttaminen Kulttuurin nelmavuosi -hankkeen jälkeen. /kirjastopalvelut	Kulttuurikahvila-tapahtumien toteutuminen

Matalan kynnyksen kulttuuritapahtumien järjestäminen, kuten Museoiden yö.	Kulttuuri- ja museotarjonnan ympärivuotisuus (myös kesäajan ulkopuolella) kaikenikäisille. Tavoite 10 000 käyntiä kohteissa. /museot, kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut	Kävijämäärä, positiivinen asiakaspalaute
Kulttuuriohjelman valmistuminen	Mikkelin kaupungin kulttuuriohjelma valmistuu vahvasti toimijakenttää kuullen. /kulttuuripalvelut, museot, kansalaisopisto, kirjasto, kaupunginorkesteri	Kulttuuriohjelma valmis / ei valmis
Kulttuuritoimijoiden hyödyntäminen kaupungin tilaisuuksissa. Kaupungissa vierailevia yhteistyökumppaneita pyritään viemään kulttuurin äärelle vierailun aikana.	Kulttuurimyönteisen Mikkelin mielikuvan vahvistaminen. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtuma- ja kävijämäärät
Nuorisotapahtumien järjestäminen	Yhteisöllisyyden lisääminen, elämysten ja kokemusten tarjoaminen nuorille. / nuorisopalvelut	Tapahtuma- ja kävijämäärät

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliläisyyttä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kotouttamisen kokonaisvastuun hallittu siirtyminen kaupungille: Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella kotouttamiseen liittyvät sivistyspalvelut.	Toimiva toimintarakente. /yhteistyö kotouttamispalveluita koordinoivan työllisyyspalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Vertaisohjaajien ja vapaaehtoisten toiminnan mahdollistaminen ja mukaan saaminen sekä vapaaehtoisten kouluttaminen.	Vapaaehtois- ja vertaisohjaajatoiminnan ylläpitäminen ja kasvattaminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /liikuntapalvelut	Vertaisohjaajien ja vapaaehtoisten määrä.
Seurafoorumien järjestäminen vähintään 2 kertaa vuodessa yhteistyössä Etelä-Savon Liikunta ry:n kanssa.	Urheiluseurojen kanssa tehtävä monipuolinen yhteistyö Mikkelin liikuntatoiminnan kehittämiseksi. /liikuntapalvelut	Toteutunut/ei toteutunut
Mieli-ikä-runopiiri on ikääntyville suunnattu mielen hyvinvointia tukeva toimintamuoto, jossa kirjallisuuteen yhdistetään sosiaalinen kanssakäyminen ja tunnetaitojen vahvistaminen. Kirjasto järjestää yhteistyössä yhdistysten ja vapaaehtoisten kanssa Mieli-ikä-runopiirikonseptin mukaisia runopiirejä kirjaston tiloissa.	Mieli-ikä-runopiiri toiminnan vakiinnuttaminen /kirjastopalvelut	Mieli-ikä-runopiirin järjestäminen toteutunut
Osallisuussuunnitelman toteuttaminen.	Toteutetaan osallisuussuunnitelman tavoitteita. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue ja soveltuvin osin kaikki yksiköt	Osallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kaikille avoimien ja maksuttomien senioriliikuntavuorojen järjestäminen eri puolilla Mikkelä, yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Kaikille senioreille ohjatun liikunnan ja sitä kautta sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Eri pisteiden/alueiden määrä, joissa avoimia senioriliikuntavuoroja on järjestetty.
Tarjotaan kerho- ja harrastustoimintaa jokaisella perusopetuksen koululla	Mahdollistetaan oma juttu jokaiselle koululaiselle. /kerhotoiminnan ohjausryhmä	Kerhojen määrä/ Kerho jokaisella koululla

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Avustuksien myöntäminen tapahtumien järjestelykuluihin	Kolmannen sektorien toimijoiden järjestämien tapahtumien tukeminen. /liikuntapalvelut, nuorisopalvelut jne.	Myönnettyjen avustusten määrä
Laadukkaat tapahtumat ja näyttelyt	Järjestetään neljä vaihtuvaa näyttelyä eri museokohteissa, tavoite 38 500 kävijää. /museot	Kävijämäärä
Monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitäminen kaupungissa	Riittävät resurssit kulttuuritoimijoille, jotta tapahtumia voidaan järjestää. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistuvan budjetoinnin käyttö	Käytön lisääminen. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Käyttö kohteina ja euroina
YoungMikkeli-perintörahaston käyttö nuori-lähtöisesti	Nuoret suunnittelevat omia hankkeitaan ja hakevat niiden toteutukseen YoungMikkeli-perintörahoitusta. /nuorisopalvelut	Käyttö kohteina ja euroina

Edistetään yhteisöllistä asumista		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ikääntyneiden monimuotoista asumista (yhteisöllinen asuminen, soluasuminen) kehitetään edelleen.	Ikääntyneiden turvallisuuden tunne ja sujuva arki paranevat yhteisöllisyyttä kehittämällä. /vanhusneuvosto yhteistyössä kaupungin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa	Yhteisöllisen asumisen yksiköiden määrä lisääntyy

TALOUS

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
--	---------	---------	-----------------	---------

Toimintatulot	2 991 617	3 275 300	3 329 100	3 329 100
Toimintamenot	-18 828 604	-19 351 300	-19 649 400	-19 649 400
Toimintakate (netto)	-15 836 988	-16 076 000	-16 320 300	-16 320 300

SUORITETAULUKOT

Kirjastot

Vuosi	2024				
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3600 - Mikkelin kirjastot					
Mikkelin kirjastot yhteensä, lainat kpl	689 948,00	640 000,00	690 000,00	50 000	7,81 %
menot / laina €/kpl	-4,23	-4,73	-4,46	0	-5,64 %
Mikkelin kirjastot yhteensä, käynnit kpl	381 711,00	350 000,00	480 000,00	130 000	37,14 %
menot / käynti €/kpl	-7,65	-8,64	-6,41	2	-25,82 %

Keskeiset muutokset kaudella

Heinäkuun seurannan perusteella voidaan havaita, että asiakkaat ovat palanneet käyttämään kirjastoa koronapandemian aiheuttaman notkahduksen jälkeen. Siksi vuoden 2024 talousarviossa määritellään tavoitteeksi 690 000 lainaa, kun vuoden 2023 talousarviossa tavoitteena oli 640 000 lainaa. Käyntisuoritteiden tavoite nostettiin vuoden 2023 talousarvion 350 000 käynnistä 480 000 käyntiin.

Kaupunginorkesteri

Vuosi	2024				
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3300 - Kaupunginorkesteri					
konsertit ja esitykset kpl	67,00	80,00	90,00	10	12,50 %
menot / konsertti tai esitys €/kpl	-15 202,84	-13 318,75	-12 056,67	1 262	-9,48 %
kuulijoiden määrä kpl	13 186,00	18 000,00	19 000,00	1 000	5,56 %
menot / kuulija €/kpl	-77,25	-59,19	-57,11	2	-3,52 %

Keskeiset muutokset kaudella

Orkesteri toteuttaa mahdollisimman laajan ja monipuolisen ohjelmiston annetun budjetin puitteissa. Tavoite kasvattaa tapahtumamäärää ja kuulijamäärää. Yhteistyötä eri tahojen kanssa pyritään kehittämään samoin kuin orkesterin myyntiä eri tapahtumiin esiintyjäksi.

Museopalvelut

Vuosi	2024				
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3400 - Museopalvelut					
käynnit kpl	47 445,00	38 500,00	38 500,00	0	0,00 %
menot / käynti €/kpl	-28,08	-35,55	-35,62	0	0,20 %
näyttelyiden määrä kpl	9,00	9,00	9,00	0	0,00 %
tallenteiden määrä kpl	59 297,00	54 000,00	59 500,00	5 500	10,19 %
sijoitettavien teosten määrä kpl	356,00	650,00	340,00	-310	-47,69 %

Keskeiset muutokset kaudella

Museoissa toteutetaan neljä vaihtuvaa näyttelyä. Lisäksi yleisölle on avoinna viisi pysyvää näyttelyä. Kävijätavoite on 38 500 kävijää.

Vapaa sivistystyö

Vuosi Palvelu			2024		Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA	TA		
3700 - Vapaa sivistystyö						
opiskelijat kpl	3 939,00	4 500,00	4 000,00		-500	-11,11 %
menot / opiskelija €/kpl	-420,75	-344,02	-432,15		-88	25,62 %
opetustunnit kpl	17 115,00	18 500,00	17 500,00		-1 000	-5,41 %
menot / opetustunti €/kpl	-96,83	-83,68	-98,78		-15	18,04 %
kurssilaisia kpl	7 435,00	8 500,00	7 000,00		-1 500	-17,65 %
menot / kurssilainen €/kpl	-222,91	-182,13	-246,94		-65	35,59 %

Keskeiset muutokset kaudella

Toiminnan volyymia lasketaan edelleen hallitusti.

Liikuntapaikat

Vuosi Palvelu			2024		Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA	TA		
4000 - Liikuntapalvelut						
ohjaaja-avustusta saaneiden järjestöjen määrä kpl		42,00	34,00	35,00	1	2,94 %
menot / avustettu järjestö €/kpl		-10 375,80	-14 688,24	-14 271,43	417	-2,84 %
4300 - Uimahallit						
uimahallien käynnit kpl		133 828,00	170 000,00	170 000,00	0	0,00 %
menot / käynti €/kpl		-12,32	-10,38	-10,38	0	-0,09 %

Keskeiset muutokset kaudella

Toteutetaan Liikkuva Mikkeli 2030 -ohjelmaa, jonka painopisteitä ovat lasten ja nuorten liikunta, terveysliikunta, luontoliikunta ja tapahtumat.

Nuorisotoiminta

Vuosi Palvelu			2024		Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA	TA		
4510 - Nuorisotoiminta						
nuorisotilat ja -toiminta käynnit kpl	26 476,00	22 000,00	25 000,00		3 000	13,64 %
menot / käynti €/kpl		-38,51	-52,83	-48,44	4	-8,30 %

Keskeiset muutokset kaudella

Alueellista nuorisotyötä toteutetaan viidessä nuorisotilassa sekä kouluissa ja muissa nuorten toimintaympäristöissä. Etsivä nuorisotyö on kohdennettua ja toteutetaan pääosin yksilötyönä. Koulunuorisotyötä tehdään suunnitellusti kouluissa ja oppilaitoksissa. Nuorille tuotetaan erilaisia tapahtumia ja harrastustoimintoja. Nuorten osallisuutta tuetaan muun muassa nuorisovaltuuston ja lasten parlamentin sekä YoungMikkeli-perintörahasen osallistavan budjetoinnin kautta.

8.8 Kaupunkikehityslautakunta

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle kustannustehokkaasti kaupungin alueella vetovoimaisen elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä kiinteistöjä ja yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Palvelualue tarjoaa tilaratkaisuja pääsääntöisesti kaupungin omien prosessien asiakkaille, edistää toimitilojen käytön tehokkuutta taloudellisesti sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä. Rakennusvalvonnan- ja jäteviranomaisen tehtävät kuuluvat palvelualueen vastuuseen. Maaseututoimen toiminta-alueena on maataloushallinnon järjestäminen seitsemän kunnan alueella. Lomituspalveluiden toiminta-alueena on maatalouslomituksen järjestäminen kahdenkymmenen yhden kunnan alueella.

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen tulosalueet

- kaupunkikehitys (maankäyttö- ja kaupunkirakenne sekä vuokraus- ja käyttöpalvelut)
- kaupunkiympäristö (infra- ja viheraluepalvelut, talonrakennuspalvelut)
- rakennusvalvonta
- Maaseututoimi.

Palvelualueen päätöksenteko kuuluu valtuuston valitsemalle Kaupunkikehityslautakunnalle. Mikkelin Vesiliikelaitos on sijoitettu palvelualueelle itsenäisenä liikelaitoksena. Vesiliikelaitoksella on oma valtuuston valitsema johtokunta. Kokouksissa on läsnä kaupunkikehityslautakunnan edustaja. Rakennusvalvonnan toiminta kuuluu lupa- ja valvontajaokselle (rakennusvalvontaviranomainen).

Toimintaympäristössä merkittäviä häiriötekijöitä

Vuoden 2022 Ukrainan puolustusota ja koronapandemia muuttivat mm. materiaalien ja työvoiman saatavuutta, myös Mikkelissä. Lainakorkojen voimakas kohoaminen, inflaatiokehitys ja talvella 2022-23 nähty energian hinnan voimakas nousu sähköpörssissä pysäytti kulutusta ja asuntojen vähittäiskaupan Suomessa lähes kokonaan. Tämä kuluttajien käyttäytymisessä nähty muutos ja sen vaikutus koko arvoketjuun on laajasti pysäyttänyt uudisasuntotuotannon. Syksyn 2023 aikana moni kohde saatetaan valmiiksi, mutta uuden aloittamiset siirtyvät. Rakennusvalvonnan lupamäärät ovat reagoineet yleiseen kehitykseen. Alkusyksyn 2023 aikana on nähty valtakunnallisesti merkittävien rakennusalan yritysten konkurssseja. Rakennusala on suuruudeltaan merkittävä Suomen bkt:ssa. Investoinnit ovat laajasti laskussa ja arvioidaan laskevan tänä vuonna 6,2 prosenttia. On mahdollista, että Suomen talous vajoaa tänä vuonna taantumaan ja ensi vuoden kasvukin on kituliasta, investointien arvioidaan nousevan 0,2 prosenttia.

Muutos viitekehityksessä ja muutoksen nopeus ovat olleet pitkään ajanjaksoon nähden hyvin merkittäviä. Sen vaikutus kaupunkien elinvoimakehitykseen on merkittävä. Valtion ja kaupunkien kyky rakennusala koetteleviin ja rakennusalan työttömyyttä pienentäviin vastatoimiin ovat rajalliset. Käytännössä rakennusalan työttömyyden kasvun hillitsemiseen voidaan reagoida uusilla investoinneilla, joita Suomen hallitus pyrkiikin käynnistämään. Kaupungeissa jo päätetystä vuoden 2023 investointiohjelmasta pidetään kiinni. Toisaalta työkalut, mm. maanhankinta, kaavoitus, tontinluovutus ja rakennuslupajärjestelmä ovat luonteeltaan pitkäkestoisempia toimia, mutta juuri tulevaa kasvua tukevia toimenpiteitä, joihin juuri nyt tulee panostaa. Yhteiskunnan yhä nopeampi muuttumisen tahti haastaa kaupunkien melko pitkät ja hitaat talouden ja talousarvioiden suunnitteluprosessit sekä käytäntöön viennit aikataulujanalla.

Palvelusuunnitelma

Kaupunkikehityslautakunnan alainen palvelualue vastaa toimialansa viranomaistehtävistä, omistajahallintatehtävistä sekä palvelualueen vastuuseen kuuluvien palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta.

Palvelualueen tavoitteena on tuottaa kaavoitus-, mittaus- ja kartastopalveluja sekä hankkia ja luovuttaa maata taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi kaupunkikehityslautakunnan alaisiin palveluihin kuuluvat yhdyskuntateknisten palveluiden ylläpito ja rakennuttaminen, joukkoliikenteen palveluiden organisointi, lentoaseman ylläpito, torien hallinnointi ja palveluiden järjestäminen sekä tilaratkaisut (rakentaminen, vuokraaminen, hankkiminen, myyminen ja purkaminen). Palvelualue vastaa rakennusvalvonta- ja jätehuoltoviranomaisen sekä pysäköintipalveluiden (sis. pysäköinnin valvonta) tuottamisesta.

Palvelualue vastaa maaseutu- ja lomituspalveluista. Maaseututoimi vastaanottaa ja käsittelee maatalousyrittäjien EU- ja kansallisten tukien hakemuksia, hallinnoi ruokaviraston rekistereitä, Kaakkois-Suomen lomituspalvelut järjestävät karjatalousyrittäjille vuosi- ja sijaisapulomitusta. Lomituspalveluyksikkö tuottaa maatalouslomitusta Enonkosken, Hirvensalmen, Joroisten, Juvan Kangasniemen, Lemmin, Luumäen, Mäntyharjun, Parikkalan, Puumalan, Rantasalmen, Rautjärven, Ruokolahden, Taipalsaaren, Savitaipaleen ja Sulkan kunnissa, sekä Imatran, Lappeenrannan, Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan kaupungeissa.

Rakennusvalvontaviranomaisena toimii kaupunkikehityslautakunnan lupa- ja valvontajaosto.

Miksein matkailuhankkeesta tuodaan kaupunginhallitukselle väliraportti toukokuussa 2024, jotta mahdolliset toimenpiteet lentoaseman ylläpidosta voidaan kesäkuussa ottaa huomioon vuodelle 2025 annettavassa talousarvioaraamisessa

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Valmistaudutaan muuttuvaan rakennuslainsäädäntöön (rakentamisen laki ja kaupungin uudistettu rakennusjärjestys).	Henkilöstö osallistuu lainsäädäntökoulutuksiin. Rakennusjärjestyksen uudistus saatetaan päätösprosessiin niin, että sen käyttöönotto tapahtuu 1.1.2025. (Rakennusvalvonta)	1 kurssi / viranhaltija
Maatalousyrittäjien vuosilomat järjestetään palveluhenkisesti tasaisesti lomavuoden aikana	Vuosilomapäivät toteutuvat MELAn ohjeituksen mukaisena kaikilla alueilla ja ajoittuvat palvelun saatavuuden ja tuotannon tukemiseksi tasaisesti molemmilla vuosipuoliskoilla. (Lomituspalvelut)	26 vuosilomapäivää / yrittäjä / vuosi

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan hiilineutraalisuustavoite hankinnoissa, joko vähimmäisvaatimuksena tai laatupisteytettävänä tekijänä hankinnan luonteesta riippuen.	Hiilineutraalisuustavoitteen huomioiminen kuvataan tarjouspyynnössä. (Palvelualue, Hankintapalvelut)	Kilpailutusten määrä, joissa hiilineutraalisuustavoite on hankinnassa huomioitava tekijä.
Hyödynnetään uusiutuvaa energiaa.	Rakennettavat uudet uusiutuvan energian käyttökohteet kiinteistöissä ja niiden teho. (Talorakennuspalvelut) Hiilineutraalisuustavoitteen huomioiminen kuvataan tarjouspyynnössä. (Palvelualue, Hankintapalvelut)	Arvioitu vuosituotto kWh (uudet kohteet). Kilpailutuksen (kpl / vuosi) asiakirjat.

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Edistetään perinnebiotooppialueiden määrän ja pinta-alan laajenemista sopimusteitse.	Sopimusmäärät pysyvät ennallaan tai kasvavat. (Maaseututoimi)	Sopimusten määrä/vuosi

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Vesiosaamisen (tutkimus, koulutus, yritystoiminta) edistäminen mm. BEM II (Blue Economy Mikkeli) hankkeella alueen elinvoiman kehittämiseksi.	Yritysten lokalisointi toimintaympäristöön ja kansainvälisen kontaktien määrä (T&K ja teollisuusalue) (Palvelualue, MikseiMikkeli) Finnish Lakeland Forum 2024 kansainvälinen vesiosaamisen konferenssin järjestäminen osana koulutus- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten vesiosaamisen kansainvälistymistä. (Palvelualue, MikseiMikkeli)	Klusteriin sitoutuneiden yritysten määrä. Kansainvälisten kontaktien määrä ja maantieteellinen laajuus. Tapahtuman järjestäminen.
Vesiosaamisen ja Blue Economy Mikkeli-osaimiskeskuksen (BEM) kehittäminen Ekosysteemisopimuksen mukaisesti. Puhdistamoluolan TKI-ympäristön rakentaminen ja sitä hyödyntävän palvelutoiminnan organisoiminen esim. yhtiömuotoisesti.	BEM:n palvelutoiminnan käynnistäminen puhdistamon TKI-luolassa. (Palvelualue, MikseiMikkeli) Kansainvälisen vesialan konferenssin ja Finnish Lakeland Forum 2024 -tapahtuman järjestäminen. (Palvelualue, MikseiMikkeli, LUT, Xamk)	BEM:n palveluita käyttävien asiakkaiden määrä ja BEM:iin kytkeytyvien, seudulle sijoittuneiden yritysten määrä. Tapahtuman järjestäminen 2024 ja seuraavasta tapahtumasta (2026) sopiminen.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
MikMap (paikkatietoalustan ja karttaohjelmiston uudistaminen) – projektin etenemisen varmistaminen	Uusi ohjelmisto otetaan tuotantokäyttöön. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne, Rakennusvalvonta)	Kyllä / Ei
Kaupunkiorganisaation digitalisaation edistäminen	Uusien kaupunkiorganisaatiotason ohjelmien käyttöönoton varmistaminen (Tietohallinto, Palvelualue)	Kyllä / Ei

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjouspyynnöt rakennetaan niin, että alueen yrittäjiä ei poissuljeta kilpailuun osallistumisesta.	Alueen elinvoiman tukeminen. Hankintapalvelut ja tulosityksiköiden esihenkilöt.	Alueellisten kumppaneiden määrä.
Työllistämistavoitteiden edistäminen kaupungin hankinnoissa	Hyödynnetään työllistämiselvoitetta soveltuviin hankinnoissa (hankintapalvelut ja työllisyyspalvelut)	Hankinnoilla työllistettyjen lukumäärä talousarviovuoden aikana

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisulla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yritysinvestointien mahdollistaminen.	Asemakaavaprosessien käynnistämiseen kuluva aika. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne)	Päiviä / ulkoisesta yrityshankkeesta käynnistytvä kaavaprojekti Yritysinvestointikontaktista lainvoimaiseksi saatujen asemakaavojen määrä.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lomittajatyönohjaajien osaamisen tukeminen	Rekrytoidaan lomittajia (2 lomittaja/vuodessa) (lomituspalvelut)	Uusia lomittajia / vuosi

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Onnistuneiden harjoittelujen kautta tuetaan opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia ja helpotetaan osaavan työvoiman saantia paikallisiin yrityksiin.	Vähintään 3 harjoittelijaa vuodessa. (Palvelualue)	Harjoittelijoiden määrä henkilöä/vuosi
Kehitetään toimintaa opinnäytetöiden kautta saatavalla tiedolla.	Vähintään 2 opinnäytetyötä. (Palvelualue)	Valmistuneiden opinnäytetöiden määrä kpl/vuosi
Rekrytoidaan uusia työntekijöitä onnistuneiden harjoittelujen ja oppisopimuksen kautta.	Vähintään 3 henkilöä rekrytoidaan harjoittelujaksolta pysyväksi työvoimaksi henkilöstösuunnitelman salliessa. (Palvelualue)	Rekrytoinnit / vuosi

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistava budjetointi edistää kaupungin-osa/pitäjäntasolla alueen yhteistyötä ja hyvinvointia. (Katso kohta 4. Yhteisöllisyys ja osallisuus toimenpiteenä.)	Investoinnin osallisuuden budjetointi toteutuu ja yksittäisiä projekteja toteutetaan kaupungin alueella. (Kaupunkiympäristö)	Toteutunut investoinnin määrä / TA varattu määrä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja -tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentamista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toteutetaan vuosittain vähintään kaksi esteettömyyteen ja liikenneturvallisuuteen aktiivisesti vaikuttavaa kohdetta.	Vähintään kaksi kohdetta toteutetaan. (Kaupunkiympäristö)	kpl / vuosi
Selkeytetään rakentamismääräysten ja lupamenettelyn vaatimuksia ja avataan asiasältöä kaupunkilaisille, kesäasukkaille sekä yrittäjille.	Rakennusvalvonnassa laaditaan uusia sekä päivitetään vanhoja ohjeita kaupungin kotisivuille. (Rakennusvalvonta) Rakentamislain muutoksen, erityisesti lainsäädännön asettamat vaatimukset huomioiva kaupungin rakennusjärjestys hyväksytään ja saa lainvoiman. Käyttöönotto 1.1.2025. (Rakennusvalvonta)	2 kpl / vuosi Rakennusjärjestys saa lainvoiman 2024.

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuympäristöjä eri asumismuotojen ja -tapojen mahdollistamiseksi		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Maankäytön suunnittelun keinoin mahdollistetaan uudenlaisten, leimallisesti asuinpinta-alaltaan pienien erillispientalojen rakennusalue.	Kaavoitetaan erillinen, noin alle 100 m ² pientalojen yhtenäinen alue. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne)	Kaavoitus hyväksytty / suunnittelun valmiusaste-%

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan kaupunkialueen maankäytön ja rakentamisen aiheuttamat ympäristövaikutukset luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.	Maankäytön suunnittelun keinoin voidaan osoittaa keskustaajaman osayleiskaava-alueelta luonnon monimuotoisuutta säilyttäviä alueita tiivistyvän kaupunkirakenteen korvaajana. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne)	Perustetut suoja- ja erityisalueet / vuosi

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Saatetaan loppuun haja-asutusalueiden edullisuusvyöhyketarkastelu osana rakennusjärjestyksen uudistamista.	Osoitetaan koko kunnan alueella vyöhykeitäin alueet, joille voidaan osoittaa edullisuusperiaatteella pysyvän asumisen rakentamiskaavoja haja-asutusalueella. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne sekä Rakennusvalvonta) Rantayleiskaavoituksen päivittäminen ja rakennusoikeuden määrääminen yhdenmukaisesti kaikilla alueilla 10 prosentiksi kiinteistön pinta-alasta. Kyse on strategisesta tavoitteesta, joka otetaan huomioon, kun rantayleiskaavoja otetaan käsittelyyn	Kaupunginvaltuuston päätös, kyllä / ei

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Keskikaupungin merkittävässä maankäytön suunnittelun hankkeissa korostetaan paikalliskulttuuria ja historiaa.	Satamalahden ja Kenkäveronniemen alue-suunnitelmissa hyödynnetään paikalliskulttuurin ja historian elementtejä. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne)	Huomioiminen ideasuunnittelussa ja kaa-voissa, kyllä / ei
Unesco Geopark statuksen uusiminen – Urpolassa sijaitsevan Visitor Centerin, kaupungin organisaation, partenr matkailuyritysten, kaupungin alueella sijaitsevien geopark kohteiden sitoutuminen osaltaan evaluaatioprosessiin ja kevätkesän delegaation onnistumiseen käyntiin Saimaa Unesco Global Geoparkin alueella, Mikkelissä.	Global Geopark Network & Unesco evaluaatioprosessin ja tarkastuskäynnin onnistuminen Saimaalla ja Mikkelissä. Kansainvälinen yhteistyö, kouluprojektin ja paikallisen geologisen perinnön tunnettavuuden monimuotoisen edistäminen. Unesco statuksen hyödyntäminen. (Asumisen ja toimintaympäristön ja Sivin:n palvelualueet, Saimaa Unesco Global Geopark ry)	Statuksen jatkuvuuden varmistaminen seuraavaksi 4-vuotisjaksoksi (2024-28).

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kaupunginosa- ja kylätoimikuntien talkoohankkeiden esim. raivausten mahdollistaminen ja paikallista toimintaa tukevien ohjelmallisten tapahtumien tukeminen.	Yhteistyöhankkeiden edistäminen ja kaupunkikulttuuria tukevien ohjelmallisten tapahtumien tukeminen. (Aluejohtokuntatyö, tapahtumaluvitus)	Tapahtumien määrä

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kasvatetaan eri kokoisten tapahtumien määrää mahdollistavalla, kokeilevalla ns. matalan kynnyksen luvituksen mallilla. Hyödynnetään rohkeasti kaupungin hallinnassa olevien tilojen ja alueiden käyttöä tapahtuma- ja aluevuokrauksen keinoin.	Kaupunki- ja maaseutukulttuuria tukevien tapahtuma ja pop-up-tyyppisen vuokrausten määrä kasvaa. (Vuokraus- ja käyttöpalvelut)	Lupa ja -vuokrasopimusten määrä.

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistavan budjetoinnin asukaskyselyt tehdään tammikuussa yhteistyössä aluejohtokuntien kanssa. Aikataulu mahdollistaa kohteiden toteutuksen pääsääntöisesti ko kalenterivuotena.	Kysely toteutetaan. (Aluejohtokuntatyö)	Toteutetut projektit.

Edistetään yhteisöllistä asumista		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yhteisöllisen asumisen hengen mukaiset asumismahdollisuudet paranevat uusien asuinalueiden suunnittelussa (esim. pinta-alaltaan pienempien OKT-tonttien osalta).	Luodaan kaupunkirakenteen sisällä ”kylämäisiä” asuinalueita, joissa asukkaiden välinen vuorovaikutus lisääntyy yhteiskäyttötilojen ja yhteisöllisen asumismuodon myötä. (Maankäyttö ja kaupunkirakenne)	Huomioiminen ideasuunnittelussa ja kaa-voissa, kyllä / ei

TALOUS

Kaupunkikehityslautakunta

	TP 2022	TA 2023	Ltk esitys 2024	TA 2024
Toimintatulot	50 143 099	49 474 800	50 370 500	50 410 500
Valmistus omaan käyttöön	470 427	615 000	431 000	431 000
Toimintamenot	-47 030 208	-55 955 500	-55 639 700	-55 339 700
Toimintakate (netto)	3 583 319	-5 865 700	-4 838 200	-4 498 200

TUNNUSLUVUT

Kaupungin omistamien rakennusten tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m ³	1403	1388	1363	1363	1363	1363
Ulosvuokratat liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm ²	49	46	59	59	59	59
Tilakustannukset €/m ²		40	41	42	42	42

Tietojen tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Avustettavat yksityistiet, kpl	845	789	785	792	792	785
Perusparannetut yksityistiet, kpl	77	66	68	65	65	68
Kunnossapidetyt yksityistiekilometrit euroa/km	306	311	312	311	311	312

Maaseututoimen tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Maatilat yhteensä, kpl	1271	1230	1200	1980	1970	1960
Maatalouden tukihakemukset, kpl	5123	5000	7000	6900	6800	6700
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	27	25	25	23	23	22
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	33602	35000	32000	31000	29000	28000
Kustannus euroa/lomituspäivä	247	221	230	230	230	230

SUORITETAULUKOT

Lentoasema						
Vuosi	2024					
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v	
5150 - Lentoasema						
laskeutumiset lukumäärä kpl	312,00	640,00	700,00	60	9,38 %	
menot / laskeutuminen €/kpl	-1 870,74	-783,44	-770,57	13	-1,64 %	
Keskeiset muutokset kaudella						
Toteutuneisiin suoritteisiin on huomioitu kentän ylimääräiset avaukset, palolentotoiminta sekä koululennot. Toteumaan ei ole kuitenkaan huomioitu yleisilmailua, koska näiden osalta ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta tarkempaan dokumentointiin. Arviolta yleisilmailuun liittyviä laskeutumisia on ollut 1-7 per päivä eli arviolta n. 1500 laskeutumista vuoden aikana.						

Kaavoitus

Vuosi			2024		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5320 - Erityiset kaavahankkeet sekä yleiskaavoituksen hyväksytyt kaavat kpl	14,00	10,00	7,00	-3	-30,00 %
5330 - Asemakaavat					
asemakaavoituksen hyväksytyt kaavat kpl	4,00	10,00	6,00	-4	-40,00 %
menot / hyväksytyt kaava €/kpl	-101 953,54	-43 690,00	-79 166,67	-35 477	81,20 %

Maaomaisuuspalvelut

Vuosi			2024		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5350 - Tonttien ja kiinteistöjen luov					
rekisteröidyt kiinteistöt kpl	20,00	35,00	25,00	-10	-28,57 %
menot / rekisteröity kiinteistö €/kpl	-16 673,66	-7 914,29	-14 340,00	-6 426	81,19 %
operoidut kiinteistöt kpl	65,00	70,00	75,00	5	7,14 %
menot / operoitu kiinteistö €/kpl	-5 130,36	-3 957,14	-4 780,00	-823	20,79 %
5360 - Paikka- ja maastotieto					
kunnan maapinta-ala km2	2 550,00	2 550,00	2 550,00	0	0,00 %
menot / neliökilometri €/km2	-143,86	-150,88	-152,86	-2	1,31 %
ylläpidettävä alue km2	152,00	152,00	152,00	0	0,00 %
menot / ylläpidetty neliökilometri €/km2	-2 413,47	-2 531,25	-2 564,47	-33	1,31 %

Puistot

Vuosi			2024		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
6000 - Puistot					
puistojen hoito ja ylläpito m2	1 097 718,00	1 097 718,00	1 099 106,00	1 388	0,13 %
menot / neliometri €/m2	-1,27	-1,51	-1,65	0	9,54 %
2. hoitoluokan puistot m2	349 236,00	349 236,00	352 043,00	2 807	0,80 %
menot / 2. luokan neliometri €/m2	-4,00	-4,74	-5,16	0	8,81 %
3. hoitoluokan puistot m2	748 482,00	748 482,00	747 063,00	-1 419	-0,19 %
menot / 3. luokan neliometri €/m2	-1,87	-2,21	-2,43	0	9,89 %

Keskeiset muutokset kaudella

Viheralueiden alueurakat ovat käynnissä normaalisti. Infra- ja viheraluepalveluilla on yhteensä 29 uimarantaa. TUKES on antanut kehotuksen järjestää uimavalvonta vilkkaimmille rannoille. Mikkelin Naisvuori uusi kansainvälisen Green Flag Award -statusksen vuodelle 2023–2024. Mikkelin kaupunki on ollut mukana VieKas LIFE -hankkeessa rahoittajana. Hankkeessa on tiedotettu ja poistettu vieraslajeja. Hanke loppuu 2023. Toivottuja ja suunniteltuja parannuksia viheralueiden hoitoon ei voida tehdä tiukan talouden vuoksi.

Metsät ja vesialueet

Vuosi			2024		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
6020 - Metsät ja vesialueet					
talousmetsät ha	5 158,00	5 158,00	5 158,00	0	0,00 %
menot / talousmetsien hehtaari €/ha	-100,89	-144,82	-160,95	-16	11,14 %
taajamametsät ha	1 679,00	1 679,00	1 679,00	0	0,00 %
menot / taajamametsien hehtaari €/ha	-309,95	-444,91	-494,46	-50	11,14 %

Keskeiset muutokset kaudella

Määriin sisältyy luonnonsuojelu- ja Natura 2000 -alueet.

Kunnallistekniikan suunnittelu

Vuosi			2024		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5820 - Suunnittelu					
hyväksytyt suunnitelmat kpl	35,00	80,00	80,00	0	0,00 %
menot / hyväksytyt suunnitelma €/kpl	-6 260,07	-5 006,25	-5 967,50	-961	19,20 %

Keskeiset muutokset kaudella

Infrasuunnittelu sisältää katujen, yleisten alueiden ja vesihuollon suunnittelua, sekä liikennesuunnittelua. Suurin osa suunnitelmista ostetaan ulkoa.

Kunnossapito

Vuosi Palvelu	2023		2024	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA		
5840 - Kunnossapito					
rakenteelliset katualueen neliöt m2	5 548 449,00	5 548 449,00	5 555 402,00	6 953	0,13 %
menot / katuneliö €/m2	-1,16	-1,39	-1,40	0	0,67 %
talvihoidossa olevat katuneliöt m2	2 958 337,00	2 958 337,00	2 957 177,00	-1 160	-0,04 %
menot / talvihoidon katuneliö €/m2	-2,18	-2,60	-2,63	0	0,84 %
liikenneväylien valaisimet kpl	13 147,00	13 147,00	13 227,00	80	0,61 %
menot / valaisin €/kpl	-490,43	-585,92	-587,02	-1	0,19 %
liikenneväylien ohjauslaitteet kpl	27,00	27,00	32,00	5	18,52 %
menot / ohjauslaite €/kpl	-238 803,74	-285 300,00	-242 640,63	42 659	-14,95 %

Keskeiset muutokset kaudella

Liikenneväylien ja yleisten alueiden alueurakoiden kolme ensimmäistä vuotta täyttyä (5 vuotta + optio 1 vuosi). Alueurakka-alueita on kolme ja näitä kaikkia hoitaa Viherpalvelut Hyvönen Oy. Uusia katualueita tulee ylläpitoon lähinnä asuntokatujen osalta. Kunnossapidettävien katualueiden neliömäärät kasvavat joka vuosi. Myös kunnossapidollisesti katualueiden korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään vanhojen huonokuntoisten päällysteiden, kuivatuksen ja vesihuollon osalta kunnossa olevien katujen sekä kevyen liikenteen väylien uudelleen päällystämällä. Päällystyskohteissa joudutaan karsimaan jalkakäytävien ja kevyen liikenteen väylien sekä vanhojen asuntokatujen pintaamista päällysterahojen karsimisen johdosta. Päällystyslaattaa tehdään pääsääntöisesti vilkkailla julkisen liikenteen väyillä ja keskustassa sekä reikäpaikkausta hiljaisemmilla osuuksilla. Päällysteurakoiden bitumin hinnan ja indeksin nousu vähentää päällystettävien alueiden osuutta. Katuvalojen elohopealamppujen vaihtoon on saatu määrärahasiirtona lisämääräraha vuonna 2023, jolla on vaihdettu suuritehoisia elohopea- ja suurpainenaatriumvalaisimia led-valaisimiin. Katuvalojen kesäsammutusaika pyritään pitämään 1.5.–31.7. Tämän lisäksi kaupunginhallituksen päätöksellä yösammutusaikaa klo 23–05 jatketaan myös loppuvuonna energiasäästösyistä. Ajouratamaalausten kustannukset kasvavat hiukan johtuen edellisen vuoden maalausten säästösyistä. 1.6.2020 uuden tieliikennelain mukaisesti tulisi vanhoja liikennemerkkejä uusia, mutta säästösyistä pyritään tekemään vain urakkasopimukseen kuuluvat määrät sekä liikennevahingoista johtuneet uusimiset.

Henkilöliikennepalvelut

Vuosi Palvelu	2023		2024	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA		
5720 - Henkilöliikenne-palvelut					
Waltti-korttilatausten lukumäärä kpl	37 736,00	33 000,00	33 000,00	0	0,00 %
menot / Waltti-korttilataus €/kpl	-145,92	-179,45	-184,25	-5	2,67 %
joukkoliikenteen kyytiinnousut kpl	1 051 511,00	950 000,00	1 000 000,00	50 000	5,26 %
menot / kyytiinnousu €/kpl	-5,24	-6,23	-6,08	0	-2,46 %
peruskoululaisten osuus kyytiinnousuista %	47,00	43,00	45,00	2	4,65 %

Keskeiset muutokset kaudella

Kilpailutuksiin liittyvät keskeneräisyydet on saatu päätökseen. Markkinaoikeusvalitus on ratkaistu kaupungin eduksi. Väliaikaisia sopimuksia ei ole ja sopimukset ovat ajan tasalla. Uudet maaseutuliikenteen sopimukset ovat hintatasoltaan erittäin maltillisia, joten eivät aiheuta merkittävää menoläysystä.

Rakennusvalvonta

Vuosi Palvelu	TP -2v	TA -1v	2024	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
			TA		
6100 - Rakennusvalvonta					
luvat kpl	686,00	750,00	700,00	-50	-6,67 %
menot / lupa €/kpl	-1 404,87	-1 322,80	-1 451,43	-129	9,72 %
katselmukset kpl	1 149,00	850,00	800,00	-50	-5,88 %
menot / katselmus €/kpl	-838,76	-1 167,18	-1 270,00	-103	8,81 %

Rakennusvalvonnan projektit

Vuosi Palvelu	TP -2v	TA -1v	2024	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
			TA		
6300 - Rakennusvalvonnan projektit					
tarkastetut kiinteistöt kpl	287,00	350,00	350,00	0	0,00 %
menot / tarkastettu kiinteistö €/kpl	-332,72	-321,43	-354,29	-33	10,22 %
tehdyt selvitykset kpl	330,00	350,00	350,00	0	0,00 %
menot / tehty selvitys €/kpl	-289,36	-321,43	-354,29	-33	10,22 %
uusia rakennuksia rekisteriin kpl	119,00	250,00	250,00	0	0,00 %
menot / uusi rakennus rekisteriin €/kpl	-802,43	-450,00	-496,00	-46	10,22 %

Liikelaitokset

- Mikkelin Vesiliikelaitos
- Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

9 Liikelaitosten sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, investoinnit

9.1 Mikkelin Vesiliikelaitos

Mikkelin Vesilaitoksen talousarvioesitys vuodelle 2024 sekä toiminta- ja taloussuunnitelma 2024–2027 perustuvat Mikkelin kaupungin ja Mikkelin Vesilaitoksen strategiaan tavoitteisiin. Talousarvion 2024 valmisteluaineiston mukaisesti liikelaitosten palvelutuotannon kehittämisessä on huomioitu kaupungin strategiset tavoitteet niiltä osin kuin liikelaitoksen toiminta vaikuttaa kaupunginvaltuustotasolle vaikuttavuuden kehittymiseen. Liikelaitoksen sitovat erät ovat liikeylijäämä ja korvaus peruspääomasta. Palvelutuotannossa lähtökohtana on tuottaa toiminnan ja riskien kannalta hallittavaa vesihuoltoa toiminta-alueella. Toiminnallisia sitovia tavoitteita esitetään viisi kappaletta. Vesilaitoksen strategian ohjauksessa ja raportoinnissa käytetään samaa strategiakorttia kuin peruskunnassa.

Vesilaitoksen tunnusluvut, sitovat tavoitteet, strategiakortti, henkilöstösuunnitelma ja yhteenveto investointien määrästä on esitetty oheisessa talousarvioesityksessä. Talousarvioesitys esitetään kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Eurooppalaisen ja suomalaisen yhteiskunnan ennustettavuuden oleellinen heikentyminen sekä talouteen vaikuttavien parametrien ja niiden vaikutusten hintavaihteluiden suuruus ja frekvenssi ovat vaikuttaneet merkittävästi vuoden 2023 talousarvion toteutumiseen. Tällä on vaikutusta myös vuoden 2024 talousarvioon.

Kaupunginhallituksen 5.6.2023 § 206 vahvistama talousarvioraami on ollut talousarviovalmistelun lähtökohta. Vesilaitoksen talousarvioesityksessä on huomioitu mm. yleisen kustannustason nousu, vedenmyynnin edelleen jatkuva alenema sekä sähkön energiahinnan aleneminen vuoteen 2023 verrattuna.

Talousarvioesityksessä toimintakatteeksi esitetään 4 366 500 euroa. Liikevaihdoksi talousarvion laadintavaiheessa muodostuu 13 288 500 euroa ja kuluiksi 8 940 000 euroa.

Kuluvan vuoden heinäkuun tilinpäätöksen perusteella Vesilaitoksen myyntituotot 2023 tulevat olemaan 12 500 000 euroa ja valmistus omaan käyttöön 18 000 euroa. Ennusteen mukaan Vesilaitoksen kuluiksi muodostuu 9 113 300 euroa. Toimintakatteeksi muodostuu 1 811 700 euroa.

Seuraavassa on esitetty Mikkelin Vesilaitoksen liikevaihto, käyttökustannukset ja toimintakate vuoden 2022 tilinpäätöksessä sekä vuoden 2023 talousarviossa ja 2024 talousarvioesityksessä.

(1000 €)	TP 2022	TA 2023	TA-esitys 2024
Toimintatuotot	12 352 884	12 292 300	13 288 500
Valm. omaan käyttöön	47 304	40 000	18 000
Toimintakulut	8 114 629	8 984 500	8 940 000
Toimintakate	4 285 559	3 978 500	4 366 500

Talousarvion 2024 perusteena on käytetty seuraavia oletuksia:

- Vedenmyynnin oletetaan alenevan vuoden 2023 tasosta. Vedenmyynnin kehitystä kuvaava arvio on Talousarvioesityksen liitteessä. Vesi- ja viemärlaitoksen tuotoiksi muodostuu 13 288 500 euroa.
- Toimintakuluiksi muodostuu 8 940 000 euroa ja toimintakatteeksi 4 366 500 euroa.
- Verkosto- ja laitosinvestointien loppusumma on 1 600 000 euroa.
- Veden ja jäteveden käyttömaksua korotetaan 5,0 %. Veden ja jäteveden arvonlisäveroton yhteishinta on 5,36 euroa/m³, alv 0%. Perusmaksuja ja taksaan sisältyviä palvelumaksua korotetaan 5 %.

Hintojen korotuksella kompensoidaan yleisen kustannustason nousua, sähkön hinnasta johtuvaan kustannusten nousua sekä veden myyntimäärän alenemisesta aiheutuva maksutulojen laskua. Pidempiaikaisena talouden tavoitteena on, että toimintakate riittää kattamaan lainojen korkomenot, poistot ja peruspääomakorvauksen. Korotus mahdollistaa pääomakulujen hoitamisen sekä vesihuollon järjestämisen kannalta tärkeiden investointihankkeiden jatkumisen suunnitelmien mukaisena. Veden käyttömaksun korotuksesta aiheutuu keskimäärin 32 euron ja perusmaksun korotuksesta 5 euron lisäys kuluttajan vuotuisen vesilaskuun.

Vesilaitosta sitovana taloudellisena tavoitteena tuloutetaan kaupungille korvausta peruspääomasta 500 000 euroa.

STRATEGIAKORTIT

Mikkelin Vesilaitos tuottaa vesihuoltopalveluja toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uudis- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulorahoituksella.

Palvelusuunnitelma

Liikelaitoksella on kahdeksan jäseninen johtokunta, joka ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa sekä vastaa sen hallinnon, toiminnan sekä sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Vesiliikelaitoksen toiminnan painopisteet on asetettu siten että ne tukevat valtuuston vahvistamia kaupungin strategisia tavoitteita. Kaupungin talousarviossa on asetettu vesilaitokselle toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita.

Vesiliikelaitoksen organisoinnin muotoa liikelaitoksena tai omana yhtiönä tarkastellaan AFRY:n kanssa valmistelussa olevan yhtiöittämisselvityksen perusteella.

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Vesistöjen vedenlaadusta huolehtiminen	Viemärlaitostoiminta lupamääräysten mukaista (vesihuoltopäällikkö)	Viemäriverkoston ylivuotoja enintään 5/vuosi.
Vesihuollon toimintavarmuuden turvaaminen	Vedenjakelussa ei toimintakatkoksia	Runkovesijohtojen lukumäärä enintään 10 kpl/vuosi
Pohjavesiriskien vähentäminen	Jätevesiverkostojen saneeraus (verkostopäällikkö)	100 m/vuosi

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
EcoSairilan teollisuusvesiprosessi	Yhteistyö ASTO:n kanssa teollisuusvesiprosessin käynnistämiseksi	Toteutusvaihe käynnistyy
Vesiosaamiskeskuksen toiminnan tukeminen	T&K ympäristö käyttö mahdollistettu ope- rointisopimuksen mukaisesti	Vesiosaamiskeskuksen toiminnassa ei häiriöitä

Tunnusluvut

Tunnusluku	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Veden myynti, 1000 m ³	2472	2451	2319	2300	2300
Jäteveden laskutus, 1000 m ³	2413	2372	2234	2220	2220
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m ³	4,68	4,91	5,36	5,62	5,91

Sitovat tavoitteet

Sitova tavoite	Mittari
Liikelyijäämä	-869 500 €
Korvaus peruspääomasta	500 000 €

Tuloslaskelma

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Liikevaihto	12 306 838	12 923 000	13 287 500	13 553 250	13 959 848	14 308 844
Liiketoiminnan muut tuotot	46 046		1 000			
Valmistus omaan käyttöön	47 304	40 000	18 000	20 000	20 000	20 000
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 560 002	-3 407 600	-3 233 500	-2 830 505	-2 915 420	-3 002 883
Palvelujen ostot	-3 642 400	-3 712 900	-3 724 500	-3 636 235	-3 745 322	-3 857 682
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-1 019 017	-1 053 800	-1 132 600	-1 166 578	-1 201 575	-1 237 623
Henkilösivukulut	-306 230	-221 500	-238 000	-245 140	-252 494	-260 069
Poistot ja arvonalentumiset	-5 504 692	-5 570 000	-5 236 000	-5 400 000	-5 200 000	-5 000 000
Liiketoiminnan muut kulut	-586 981	-588 700	-611 400	-620 000	-635 000	-640 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-1 219 132	-1 591 500	-869 500	-325 208	30 036	330 588
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	6 439					
Kunnalle maksetut korkokulut	-228 000	-230 000	-632 500	-650 000	-640 000	-620 000
Muille maksetut korkokulut	-497 688	-870 000	-1 089 500	-860 000	-800 000	-770 000
Korvaus peruspääomasta	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Muut rahoituskulut	-1 655 975	-15 000	-15 000			
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-4 094 356	-3 206 500	-3 106 500	-2 335 208	-1 909 964	-1 559 412
Satunnaiset kulut	-8 330 660					
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-12 425 016	-3 206 500	-3 106 500	-2 335 208	-1 909 964	-1 559 412
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+)	158 591	160 000	150 000	160 000	160 000	160 000
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-12 266 425	-3 046 500	-2 956 500	-2 175 208	-1 749 964	-1 399 412

Rahoituslaskelma

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-1 219 132	-1 591 500	-869 500	-325 208	30 036	330 588
Poistot ja arvonalentumiset	5 504 692	5 570 000	5 236 000	5 400 000	5 200 000	5 000 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 875 224	-1 615 000	-2 237 000	-2 010 000	-1 940 000	-1 890 000
Satunnaiset erät	-8 330 660					
Muut tulorahoituksen korjauserät	9 979 564					
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-2 268 650	-1 800 000	-1 640 000	-1 660 000	-1 480 000	-1 570 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot			40 000			
Toiminnan ja investointien rahavirta	790 590	563 500	529 500	1 404 792	1 810 036	1 870 588
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset	-1 666 664	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000
Muut maksuvalmiuden muutokset	876 074					
Rahoituksen rahavirta	-790 590	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000
Rahavarojen muutos		-1 096 500	-1 130 500	-255 208	150 036	210 588

valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

Investointimenojen kokonaismäärä on 1 640 000 euroa. Vesilaitos saa kaupungilta vanhasta Kenkäveron jätevedenpuhdistamon tontista sisäisenä tulona 40 000 euroa, joka vastaa tontin tasearvoa.

Laitosinvestointien loppusumma on 540 000 euroa. Laitosinvestoinneissa on varauduttu mm. laitosten varmuusvarastojen hankintoihin, prosessi- automaatiojärjestelmän päivitykseen sekä paineenkorotusasemien ja jätevesipumppaamojen saneeraukseen.

Verkostoinvestointien loppusumma on 1 100 000 euroa. Verkostolaajennukset kohdennetaan kaupungin kanssa tehtäviin yhteishankkeisiin. Vesilaitoksen saneerauksiin kohdennetaan noin 200 000 euroa.

Investointeihin varattu määräraha on sitova ja sen ylittämien edellyttää kaupunginvaltuuston hyväksymisen.

VESILIIKELAITOS KUNNALLISTEKNIikka JA LAITEINVESTOINNIT 1000 euroa	TA2024		TS2025		TS2026		TS2027		Investoinnit yhteensä vuosi- sina 2024-27
	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
VESILIIKELAITOS									
Kunnallistekniikka ja laitosinvestoinnit									
TULOT		40							
MENOT									
Vesilaitokset	-200		-270		-220		-250		-940
Jätevesipuhdistamot									
Jätevedenpuhdistamot	-120		-290		-300		-300		-1 010
Anttolan siirtolinja, yleissuunnitelma	-50		-30						-80
Ristiinan jätevesipuhdistamo ja hankessuunnitelma	-90		-90						-180
Metsä-Sairilan puhdistamo	-80		-20		-20		-20		-140
Verkostot	-1 100		-960		-940		-1 000		-4 000
MENOT	-1 640		-1 660		-1 480		-1 570		-6 350
NETTOINVESTOINTI	-1 600		-1 660		-1 480		-1 570		-6 310

9.2 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Kunnallisena liikelaitoksena toimiva Otavia tarjoaa internaatti- ja verkko-oppimiseen liittyviä palveluita vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen toimijoille alueellisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti. Liikelaitoksen tarkoituksena on tarjota koulutuspalveluita, joiden järjestäminen edellyttää myös yli kuntarajojen ulottuvaa toimintaa.

Palvelusuunnitelma

Strategisina tavoitteina on Otavian aseman vahvistaminen yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena palvelun tuottajana ja kehittäjänä sekä osaltaan tukea kaupungin strategiaa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamisessa erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aseman osalta. Toimia elinkeinon hyvinvoinnin näkökulmasta koulutuksellisesti työvoiman osaamisen parantamiseksi. Edistää kansalaisyhteiskunnan osallisuutta kehittämällä vapaan sivistystyön palvelujen kohdentuvuutta. Kehittää uusia koulutustuotteita sekä palveluntuotantomalleja.

Alueellisesti ja valtakunnallisesti kehitetään pilotoivia internet- ja internaattipalveluja oppilaitosten käyttöön. Yhteistyötä verkko-oppimisen kehittämisessä pyritään laajentamaan myös muiden lukiokoulutusta järjestävien suuntaan. Tavoitteena on luoda perusteita valtakunnalliselle verkkolukiokoulutustoiminnalle. Verkko-oppimisen vaikuttavuuden ja oppimista uudistavien mallien kehittämistä viedään eteenpäin yhteistyössä valtakunnallisesti eri toimijoiden kanssa. Opiskeluhyvinvointiin liittyvää kehittämistyötä tehdään seudullisesti ja valtakunnallisesti.

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Aktiivisesti rakennetaan yhteistyömahdollisuuksia kunta-, maakunta- ja valtakunnan tason toimijoihin, yksilöihin ja instituutioihin. Luodaan konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia valtakunnallisesti eri alojen toimijoiden kanssa mm. uudenlaisten vapaan sivistystyön koulutuspalvelujen tuottamiseksi. Kartoitetaan mahdollisuuksia uudenlaisten palvelutuotantomallien luomiseksi mm. selvittämällä yritystoimintaan pohjautuvia vaihtoehtoja kunnallisen palvelutuotannon rinnalle.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Aikuisten maahanmuuttajien perustaitojen kehittäminen. Tuetaan edellytyksiä suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumiseen. Tuotetaan edellytykset aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen tutkinnon suorittamiseen ja jatko-opintovalmiuksiin.	Tuottaa jatko-opintokelpoisia henkilöitä ja parantaa työelämävalmiuksia. (Seutukampus)	Päättövaiheen suorittaneiden määrä.
Päästövähennyslaskelma. Toteutetaan Arene.fi:n mukainen organisaation päästövähennys- so. hiilijalanjälki-laskelma. Laskelman avulla tunnistetaan keskeisiä vähennyskohteita koko organisaation tasolla. Kohteet priorisoidaan vuosille 2023-2027 osana kestäväan tulevaisuuden strategiaa.	Vuosittainen ja asteittainen organisaation hiilijalanjäljen vähentäminen. (Keke-ryhmä)	Laaditaan päästövähennyslaskelma-mittari.
Tehdään näkyväksi organisaation kestäväan tulevaisuuden toimenpiteet sekä organisaation sisällä että ulkoisessa markkinointiviestinnässä.	Kestäväan tulevaisuuden ajattelun juurruttaminen ja siivittäminen organisaation sisällä sekä mielikuvana organisaatiosta. (Sytyke-ryhmä ja hankkeet)	Kestäväan tulevaisuuden www-artikkeli, podcast, webinaari tai muu tapahtuma noin kerran kuukaudessa.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiatarkehdituksissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
OKKA-Säätiön kestävä kehityksen sertifikaatin toimenpiteiden vahvistaminen.	Kestävä kehityksen edistäminen koko organisaatiossa. (Keke-ryhmä)	Toteutui/ ei toteutunut.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Oppimisympäristö Muikun hyödyntäminen osana kaupungin tarjoamaa lähiopetuksena toteutettua perusopetusta ja lukiokoulutusta.	Kaupungin lähiopetuksena toteutettavien koulutusten opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta yksilöllisiin koulutuspolkuihin Muikun kautta tuotetuilla palveluilla.(Nettikoulutus)	Kaupungin oppilaitoksissa suoritettujen opintojaksojen lukumäärä.
Jatketaan Opinvoimala.fi-verkkopalvelun kehittämistä hankerahoituksella, jolloin tunnustetaan ennaltaehkäisevästi oppimisen ja opiskeluhyvinvoinnin esteitä sekä vahvistetaan näihin liittyvää osaamista.	Mahdollistetaan opiskelukykyyn (oppimisen haasteet, hyvinvointi, opiskelutaidot) liittyvien ongelmien varhainen tunnistaminen, ennaltaehkäisevä työ anonyymien verkkopalvelun avulla sekä lisätään opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamista tässä työssä. Opinvoimalan käyttö lisäntyy valtakunnallisesti. (Suunta-tiimi)	Hanke saatiin/ei saatu.

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistutaan Savostamo.fi konsortioon Etelä-Savon opiskelu- ja työpaikkojen markkinoimiseksi.	Opiskelu- ja työmahdollisuuksien näkyvyyden parantaminen Etelä-Savoon ja Etelä-Savon sisällä. (Savostamo.fi viestintätiimin Otavian edustaja)	Savostamo.fi:n kävijämäärä.
Toteutetaan Luontokuvaushanke (edellyttäen rahoituksen saamista) ja tehdään yhteistyötä maa- ja metsätilojen omistajien kanssa kohteiden vuokraamisesta ja palvelujen hankinnasta.	Tukea ja kehittää Luontokuvauskeskushankkeen avulla alueellista yrittäjyyttä palvelujen tuottamiseksi hankkeelle. (Vapaa sivistystyön tiimi/Hallinto)	Yhteistyökumppaneiden lukumäärä.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kehitetään verkko-oppimisympäristöä ja tekoälyn käyttämismahdollisuuksia tukemaan työttömien osaamisen kehittämistä ja TE2024 valmistelua.	Monipaikkaisen, saatavuudeltaan ja saavutettavuudeltaan paremmat henkilökohtaiset mahdollisuudet tarjoavan oppimisympäristön kehittäminen sekä tekoälyn hyödyntäminen työttömien työnhakijoiden yksilöllisistä lähtökohdista tapahtuvaa koulutusta varten. (Otavian hallinto)	Tehtiin/ei tehty.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Pedagoginen kehittäminen hankkeissa (Jälkiä arjessa, Airut, Glopisto, Lingua mundi).	Tutkimusperustaisuus kehittämistyössä sekä jatko-opintoihin tarvittavan osaamisen kirkastaminen opiskelijoille. (Suunta-tiimi, Sytyke-ryhmä, Keke-ryhmä).	Verkojulkaisujen määrä, joissa haastellaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden edustajia.
Tulevaisuudentutkimuksen Delfoi-menetelmäkoulutus ja sen ympärille rakentuva verkostotyö.	Lisätään Delfoi-menetelmäosaamista kansallisella tasolla, joka osaltaan tukee tulevaisuudentutkimuksen verkostojen rakentumista. (Vapaatiimi ja Suunta)	Koulutukseen osallistuvien ja Delfoi-aktiiviteettien määrä.

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kansalaislähtöisten kurssien järjestäminen. Järjestetään kansanopistotoimintana kursseja, jotka edistävät asukkaiden hyvinvointia ja tukevat paikallisuutta.	Esim. luontovalokuvauksen ja luontoon liittyvien kurssien järjestäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. (Vapaa sivistystyö)	Opintoviikkojen määrä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kehitetään verkkoalustaa vapaan sivistystyön opintojen suorittamiselle Etelä-Savossa joustavasti ja organisaatorajat ylittäen.	Saavutettavan ja saatavan vapaan sivistystyön koulutuspalvelun verkkoalustan kehittäminen on käynnistynyt yhteistyössä Etelä-Savon vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa. (Otavian hallinto/Vapaatiimi)	Tehtiin/ei tehty.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tiivistetään kampuksen ja Otavan kylän yhteistyötä.	Tavoitteena on erilaisten Otavan kylän koulutustoimijoiden, yhdistysten ja yritysten vuorovaikutuksen lisääminen tapahtumien ja laajemman yhteistyön avulla. Kestävä ja kohtaava Otava -tapahtuman järjestäminen, sekä muu yhteistyö Otavan kyläyhteisön toimijoiden kanssa. (Seutukampus)	Tapahtumien lukumäärä.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mikkelin alueella olevien kansalaisjärjestöjen/yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö.	Tehdään monialaista yhteistyötä, jossa Otavian osaaminen tukee kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten toimintaa sekä päinvastoin. (Seutukampus/Hallinto)	Yhteistyökumppaneiden määrä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Sitova tavoite	Mittari
Liikelyjäämä	60 000 euroa

Toiminnan tunnusluvut

	TP2022	TA2023	TA2024	TS2025	TS2026	TS2027
Lukion opiskelijamäärä	959	950	940	940	940	940
Peruskoulun opiskelijamäärä	304	250	290	290	290	290
Vapaan sivistystyön opiskelijaviikot	1094	1460	1460	1460	1460	1460

Investoinnit

OTAVIA	TA2024 menot	tulot	TS2025 menot	tulot	TS2026 menot	tulot	TS2027 menot	tulot	2024 – 2027 YHTEENSÄ
MENOT									
<i>Kalusto</i>	-35		-25		-25		-25		-110
NETTO	-35		-25		-25		-25		-110

TULOSLASKELMA

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Liikevaihto	471 332	402 000	359 500	400 000	400 000	400 000
Liiketoiminnan muut tuotot	594 354	379 500	600 000	600 000	600 000	600 000
Tuet ja avustukset kunnalta *	5 592 210	5 666 800	5 682 700	5 700 000	5 720 000	5 740 000
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 277 046	-183 000	-186 300	-187 000	-187 000	--187 000
Palvelujen ostot	- 696 755	-689 700	-663 200	-665 000	-670 000	-670 000
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	- 3 821 233	-4 264 700	-4 407 300	-4 420 000	-4 450 000	-4 450 000
Henkilösivukulut	- 795 190	-882 200	-932 600	-928 200	-934 500	-934 500
Poistot ja arvonalentumiset	- 5 445	-4 000	-7 300	-6 000	-5 000	-4 000
Liiketoiminnan muut kulut	- 388 013	-381 200	-385 500	-389 000	-394 000	-398 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	674 216	43 500	60 000	104 800	79 500	96 500
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	695					
Muut rahoituskulut	- 596					
Kunnalle maksetut korkokulut		-28 500		-90 000	-75 000	-75 000
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	674 315	15 000	60 000	14 800	4 500	21 500
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	674 315	15 000	60 000	14 800	4 500	21 500

* Tuet ja avustukset kunnalta ovat Otavian saamat valtionosuudet valtuustoon nähden sitovat erät

RAHOITUSLASKELMA

	TP2022	TA2023	TA2024	TS2025	TS2026	TS2027
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	674 216	43 500	60 000	104 800	79 500	96 500
Poistot ja arvonalentumiset	5 445	4 000	7 300	6 000	5 000	4 000
Rahoitustuotot ja -kulut	99	-28 500		-90 000	-75 000	-75 000
Investointien rahavirta						
Investointimenot		-15 000	-35 000	- 25 000	-25 000	-25 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	679 759	4 000	32 300	-4 200	-15 500	500
Vaikutus maksuvalmiuteen		4 000	32 300	-4 200	-15 500	500

Tuloslaskelmaosa

- tuloslaskelma analysoituna
- tuloslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty tuloslaskelma liikelaitokset

10 Tuloslaskelma

Talousarvion tuloslaskelmaosassa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja muihin rahoitusmenoihin sekä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmassa lasketaan yhteen talousarvion käyttötalouden toimintatulot ja -menot. Tuloslaskelmassa toimintakate kertoo, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuosikate ilmoittaa paljonko tulorahoituksesta jää investointien, lainanlyhennysten ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Tämän jälkeen esitetään tuloslaskelmassa poistoeron, varaus-ten ja rahastojen muutos. Näiden jälkeen tuloslaskelma päättyy tilikauden yli- tai alijäämään, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Jos käyttöomaisuushyödykkeeseen liittyvät tulonodotukset muuttuvat olennaisesti, on kuntien alaskirjattava tasearvot ja varattava purkamiskulut kiinteistöistä, joista ollaan luopumassa, kiinteistö on päätetty purettavaksi tai joilla ei ole enää taloudellista tuottoarvoa. Jos kiinteistön käyttöaika on tiedossa, on kiinteistön tasearvo poistettava sen käyttöaikana; esim. jos kiinteistön käyttöaika on kolme vuotta, tulee kiinteistön jäljellä oleva tasearvo poistaa kolmen vuoden aikana. Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue määrittelee kiinteistöjen käytettävyyttä, jonka mukaisesti käytöstä poistuviin kiinteistöihin varaudutaan talousarviossa.

Vuoden 2024 talousarvio on toinen sote-uudistuksen jälkeiselle ajalle laadittava talousarvio. Tuloslaskelman kannalta tämä tarkoittaa vuoteen 2022 verrattuna sote-kuntayhtymä Essoten kuntalaskutusten poistumista toimintakuluista ja koko Etelä-Savon Pelastuslaitoksen kaikkien erien poistumista kaupungin taloudesta. Vuoteen 2023 vertaillessa sote-uudistuksen vaikutukset näkyvät vuoden 2024 talousarviossa verotuloissa ns. verohännän poistumisena ja valtionosuuksien vähentymisenä siirtolaskelmien tarkentumisen myötä.

Toimintatuotot

Vuoden 2023 talousarviossa toimintatuotot ovat noin 93 miljoonaa euroa. Toimintatuotot sisältävät myös sisäisten palveluiden myynnin kaupungin sisällä toimialojen välillä sekä ulkoiset ja sisäiset kiinteistöjen vuokratuotot. Sisäisten erien osuus toimintatuotoista on noin 41,6 miljoonaa euroa. Toimintatuotot sisältävät miljoona euroa budjetoituja myyntivoittoja. Lautakuntien hyväksymiä taksoja tarkastetaan seuraavien hinnoitteluiden yhteydessä. Hinnoittelussa huomioidaan lakisääteisten toimintojen taksamääräykset.

Valmistus omaan käyttöön on noin 0,7 miljoonaa euroa.

Toimintakulut

Vuoden 2023 toimintakulut ovat noin 226,8 miljoonaa euroa. Toimintakulut sisältävät myös sisäisten palveluiden ostot kaupungin sisällä toimialojen välillä sekä sisäiset vuokratulot. Sisäisten erien osuus toimintakuluista on toimintatuottojen sisäisiä eriä vastaavasti noin 41,6 miljoonaa euroa, eli määrärahojen sisältämät sisäiset erät eivät vaikuta toimintakatteeseen niiden loppusumman ollessa 0.

Tuloslaskelmassa on huomioitu linjatut talouden sopeuttamistoimenpiteet talousarviokirjan kohdassa 4.4 kuvatulla tavalla.

Toimintakate

Toimintakate on toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus, joka osoittaa, kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuoden 2024 talousarvion toimintatulojen ja -menojen erotuksena muodostuva toimintakate on noin -133 miljoonaa euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut

Korkotuotot ja muut rahoitustuotot

Kaupungin korkotuotot ovat pääosin konsernin sisäisiä korkotuloja. Kaupunki on varautunut 12 miljoonalla eurolla konsernilainojen antamiseen vuoden 2024 aikana, minkä myötä korkotuotot voivat kasvaa suunnitelmakaudella. Korkotuotot on budjetoitu varovaisuuden periaatetta noudattaen. Korkotuloissa 0,6 miljoonaa euroa on Vesiliikelaitoksen emokaupungille maksamaa korkoa. Vastaava summa sisältyy myös korkomenoihin, sillä kyse on sisäisestä erästä.

Kaupungin muut rahoitustuotot koostuvat lähinnä yhtiöiden osinkotuotoista sekä Vesiliikelaitoksen 0,5 miljoonan euron pääomakorvauksesta. Muihin rahoitustuottoihin on lisäksi budjetoitu vuodelle 2024 myös MPY:n 380 000 euron lisätuloutus.

Kaupunginvaltuusto on päättänyt 20.3.2023 § 41, että kaupungin taseeseen kertyneet kumulatiiviset alijäämät katetaan Mikkelin kaupungin kokonaan omistaman tytäryhtiön Etelä-Savon Energia Oy:n 49 % vähemmistöosuuden myynnillä. Kauppa on tämän tekstin laatimishetkellä vielä valmistelussa, mutta myyntipäätös on tavoitteena tehdä lokakuun 2023 aikana. Kaupan vaikutus on huomioitu tuloslaskelmataulukossa vuoden 2023 talousennusteessa ns. alustavan työluvun mukaisesti. Lopulliset luvut tarkentuvat myöhemmin.

Energiaomaisuusjärjestelystä kassavaikutteisesti tuloutuviin varoihin liittyen on vuoden 2024 talousarviossa huomioitu korkotuo- toissa 0,8 miljoonan euron lisätulo perustuen oletukseen osalla varoista tehtävistä tilapäisistä määräaikaistalutuksista ennen niiden lopullista käyttökohdetta. Varsinainen varojen käyttö tuodaan erikseen valtuuston päätettäväksi. Talousarviossa on tuloslaskelma- ja rahoituslaskelmavaikutusten arvioinnin perusteena käytetty valtuustolle jo esiteltyä alustavaa suunnitelmaa, jonka mukaan varoista

noin 100 miljoonaa euroa käytettäisiin kaupungin lainasalkun keventämiseen ja loppuosa sijoitettaisiin pitkäjänteisesti ja pääomaa turvaavasti. Näin toimien järjestelyllä olisi pitkäkestoisia positiivisia vaikutuksia kaupungin vuosittaiseen palvelutuotannon rahoitukseen korkokulujen laskun ja sijoituksista saatavan tulovirran kautta.

Korkokulut

Suunnitelmakauden korkokulujen arviointi on yleisen taloudellisen kehityksen epävarmuudesta johtuen lähinnä viitteellistä. Euribor-koroilla on vaikutusta erityisesti talousarviolainojen ja korkosuojausinstrumenttien kustannuksissa. Koronaepidemian hellitettyä ja Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan johdosta korkotasot ovat nousseet selvästi aiemmasta. Korkokulujen ennustamisessa on hyödynnetty Kuntarahoituksen Apollo-lainasalkkuohjelman työkaluja. Korkokuluissa on huomioitu edellä kuvattu energiaomaisuusjärjestelyn vaikutus korkokustannuksia laskevana tekijänä, kuitenkin varovaisuuden periaatetta noudattaen.

Muut rahoituskulut

Muihin rahoituskuluihin sisältyvät muun muassa verotilityskorot, viivästyskorot sekä takaus- ja luottoprovisiot. Muita rahoituskuluja ovat lisäksi esimerkiksi kurssitappiot, lainasaamisten ja muiden rahoituserien erilaiset arvonalentumiset sekä muut koron lisäksi rahoituslainoista aiheutuvat kulut. Mikkelin Vesiliikelaitoksen 0,5 miljoonan euron peruspääomakorvaus näkyy tässä erässä Vesiliikelaitoksen budjettiin kirjattuna kuluna ja vastaavasti peruskaupungin osalta tulona muissa rahoitustuotoissa. Kaupungin toiselle liikelaitokselle Otavialle ei ole sovittu peruspääomakorvauksia.

Vuosikate

Toimintakatteen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustulot ja -menot. Verotulojen ja valtionosuuksien budjetointiperusteet on selostettu talousarviokirjan kohdassa 4.2. Näiden erien jälkeen muodostuva vuosikate on talousarviovuonna 12,3 miljoonaa euroa.

Poistot, satunnaiset erät ja tilikauden tulos

Poistojen määräksi arvioidaan nykyisen käyttöomaisuuden poistoennustelaskennan sekä investointiohjelman aktivoitavista hankkeista muodostuvaksi arvioitujen uusien poistojen perusteella 21,7 miljoonaa euroon. Vuosikate ei talousarviovuonna kata käyttöomaisuuden suunnitelman mukaisia poistoja. Investointiohjelman mukainen nettoinvestointien määrä 21,7 miljoonaa euroa on samalla tasolla kuin poistot, mutta kuitenkin selvästi vuosikatteen määrää suurempi.

Vuodelle 2024 ei ole budjetoitu satunnaisia eriä. Tilikauden tulokseksi muodostuu -9,4 miljoonaa euroa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään kirjanpidolliset tuloksenkäsittelyerät sekä tilikauden yli- ja alijäämä. Tilikaudelta 2024 muodostuu talousarvion mukaan noin 9,3 miljoonaa euroa alijäämää.

Erityishuomiot taloussuunnitelmavuosille 2025–2027

Talousarviovuosi 2024 ja suunnitelmavuodet ovat vielä selvästi alijäämäisiä. Sote-tasauselementtien vaikutuksesta rahoitusvaje on kuitenkin tasaantumaan päin, sillä vuosien 2026 ja 2027 alijäämät ovat selvästi vuotta 2024 maltillisemmat. Edellä talousarviokirjan kohdassa 4.4 kuvattuja tasapainotustoimenpiteitä edistämällä tasapainon saavuttaminen käyttötaloudessa vuonna 2026 näyttää siten hyvinkin realistiselta tavoitteelta. Suunnitelmavuosien euromäärissä ei ole huomioitu tasapainotusohjelman vaikutuksia, sillä ohjelmaa ei ole talousarvion valmisteluhetkellä vielä hyväksytty kaupungin toimielimissä.

Vuodesta 2025 eteenpäin tuloslaskelmaan vaikuttaa TE-uudistus, joka tuo Mikkelin seudun työvoimapalveluiden kustannukset osaksi Mikkelin kaupungin taloutta. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Mikkelin seudun työllisyysalueen järjestämissopimuksen ja palvelusuunnitelman 25.9.2023 § 107. Sopimuksen mukaan vastuukuntana toimii Mikkelin kaupunki. Muutoksen johdosta työvoimapalveluiden tuottamiseen liittyvät kustannukset ja vastaavasti työllisyysalueen muiden kuntien kustannusosuuksien maksutulo on sisällytetty kaupungin tuloslaskelman eriin vuodesta 2025 lukien. Lisäksi kaupungin kustannuksissa on huomioitu lisääntyvä vastuu työttömyysetuuksissa. Uudistus kasvattaa tämänhetkisen arvion mukaan vuoden 2025 tasossa toimintatuloja noin 2,8 miljoonaa euroa kuntalaskutuksen kautta ja toimintakuluja yhteensä noin 13,4 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin osuudeksi alueen työllisyys- ja elinvoimapalveluiden tuottamisen kustannuksista on siten arvioitu noin 7,7 miljoonaa euroa ja kasvavasta työttömyysetuuskustannuksesta noin 2,9 miljoonaa euroa. Siirtyvän palvelutuotannon kustannuksista karkeasti kolmasosan arvioidaan olevan henkilöstökustannuksia, kolmasosan ostopalveluita ja kolmasosan palkkatukikustannuksia.

TE-uudistuksen vaikutus näkyy myös valtionosuuksissa vuodesta 2025 eteenpäin, sillä siirtyvät tehtävät rahoitetaan kasvattamalla kuntien peruspalvelujen valtionosuutta. Myös työttömyysetuuksien kasvava maksuvastuu kompensoidaan valtionosuusrahoituksella. Suunnitelmavuosien 2025–2027 valtionosuusarviot on esitetty tuloslaskelmassa valtiovarainministeriön syksyn 2023 kuntatalousohjelman yhteydessä julkaiseman painelaskelmataulukon sisältämien valtionosuustietojen mukaisina. Toimintakuluissa käytetty luku työttömyysetuuksien maksuvastuun kasvusta vastaa ministeriön valtionosuuslaskelmassa esittämää kompensatiosummaa.

Valtionosuuksien osalta on syytä huomata, että lopulliset sote-siirtolaskelmat valmistuvat vasta loppuvuodesta 2023, ja taloussuunnittelussa on käytetty viimeisimpiä valmisteluhetkellä käytettävissä olleita tietoja. Samoin TE-uudistuksen eurovaikutukset ovat niin kustannusten kuin valtionosuusvaikutustenkin osalta vielä alustavia, ja tarkentuvat vuoden 2024 aikana. Näin ollen valtionosuuksissa voi vielä tapahtua suuriakin muutoksia.

Tuloslaskelma ja taloussuunnitelma 2024–2027

Laskelma sisältää sisäiset erät.

	Mikkeli TP 2022	Mikkeli TA 2023	Ennuste 07/2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot							
Myyntituotot	58 404 488	40 170 000	39 249 000	41 758 100	44 548 947	44 994 436	45 444 381
Maksutuotot	5 269 480	5 148 000	4 638 000	4 802 300	4 850 323	4 898 826	4 947 814
Tuet ja avustukset	26 950 252	11 311 200	11 311 200	10 566 800	10 619 634	10 725 830	10 833 089
Muut toimintatuotot	37 512 015	36 123 900	35 756 400	35 889 100	36 247 991	36 610 471	36 976 576
Toimintatuotot yhteensä	128 136 235	92 753 100	90 954 600	93 016 300	96 266 895	97 229 564	98 201 860
Valmistus omaan käyttöön	669 665	914 100	614 100	698 800	700 000	700 000	700 000
Toimintakulut							
Henkilöstökulut	-104 721 342	-93 716 600	-95 273 800	-96 397 000	-101 169 440	-102 757 801	-104 710 199
Palkat ja palkkiot	-81 307 537	-74 738 400	-75 982 200	-76 444 100	-80 228 709	-81 488 299	-83 036 577
Henkilöstösivukulut							
Eläkekulut	-20 355 934	-16 083 000	-16 350 900	-17 078 100	-17 923 606	-18 205 006	-18 550 901
Muut henkilöstösivukulut	-3 057 871	-2 895 200	-2 940 700	-2 874 800	-3 017 126	-3 064 495	-3 122 720
Palvelujen ostot	-317 889 678	-62 585 700	-62 351 500	-67 548 700	-72 737 418	-74 192 166	-75 305 048
Aineet , tarvikkeet ja tavarat	-16 357 237	-21 215 200	-21 296 600	-18 626 900	-19 092 573	-19 474 424	-19 766 540
Avustukset, josta	-15 347 727	-14 138 000	-14 720 900	-13 881 300	-20 342 707	-20 647 847	-20 957 565
<i>Toiminta-avustus liikelaitokselle (VOS)</i>	<i>-5 592 210</i>	<i>-5 666 800</i>	<i>-5 666 800</i>	<i>-5 682 700</i>	<i>-5 700 000</i>	<i>-5 720 000</i>	<i>-5 470 000</i>
Muut toimintakulut	-34 496 532	-31 074 700	-31 114 700	-30 307 400	-30 913 548	-31 531 819	-32 004 796
Toimintakulut yhteensä	-488 812 516	-222 730 200	-224 757 500	-226 761 300	-244 255 685	-248 604 056	-252 744 149
Toimintakate	-360 006 616	-129 063 000	-133 188 800	-133 046 200	-147 288 790	-150 674 493	-153 842 289
Verotulot	245 936 784	137 256 000	147 225 000	136 645 000	140 221 000	143 696 000	146 569 920
Valtionosuudet	135 899 500	11 162 100	11 155 000	6 853 700	18 245 000	20 249 000	21 653 000
Rahoitustuotot ja kulut							
Korkotuotot	1 312 275	1 600 000	1 800 000	2 193 500	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Muut rahoitustuotot	7 364 219	6 250 000	10 004 600	4 780 000	7 500 000	7 500 000	7 500 000
<i>josta liikelait. korv. peruspo:sta</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>
Korkokulut	-3 094 089	-6 250 000	-6 500 000	-4 532 500	-3 200 000	-3 000 000	-2 900 000
Muut rahoituskulut	-2 296 909	-800 000	-800 000	-610 000	-650 000	-650 000	-650 000
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	3 285 496	800 000	4 504 600	1 831 000	4 850 000	5 050 000	5 150 000
Vuosikate	25 115 164	20 155 100	29 695 800	12 283 500	16 027 210	18 320 507	19 530 631
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-22 377 886	-22 500 000	-22 500 000	-21 700 000	-21 000 000	-21 000 000	-21 000 000
Arvonalentumiset	-2 213 927						
Satunnaiset erät	-8 330 660	37 400 000	177 202 900				
Satunnaiset tuotot		37 400 000	177 202 900				
Satunnaiset kulut	-8 330 660						
Tilikauden tulos	-7 807 309	35 055 100	184 398 700	-9 416 500	-4 972 790	-2 679 493	-1 469 369
Poistoeron lisäys/ vähennys	576 326	160 000	160 000	150 000	160 000	160 000	160 000
Varausten lisäys/ vähennys							
Tilikauden yli-/ alijäämä	-7 230 983	35 215 100	184 558 700	-9 266 500	-4 812 790	-2 519 493	-1 309 369

Sitovuustaso valtuustoon

TUNNUSLUVUT

Kertyneet(yli-)/ alijäämät taseessa	-40 780 438	-5 565 338	143 778 262	134 511 762	129 698 972	127 179 480	125 870 111
Ali-/ylijäämät/ asukas	-784	-107	2 765	2 587	2 494	2 446	2 421
Toimintatuotot/ -kulut %	26 %	42 %	40 %	41 %	39 %	39 %	39 %
Vuosikate/ poistot %	112 %	90 %	132 %	57 %	76 %	87 %	93 %
Vuosikate €/ asukas	483	388	571	236	308	352	376

Mikkelin asukasluvu 31.12.2022

52 001 (Tilastokeskuksen ennakkoluku, käytetty tilinpäätöksessä 2022)

Tuloslaskelma (liikelaitokset eriteltyinä)

Laskelma sisältää sisäiset erät.

	Koko kaupunki TA 2024	Kaupunki	Mikkelin Vesiliikelaitos	Liikelaitos Otavia
Toimintatuotot				
Myyntituotot	41 758 100	28 127 800	13 287 500	342 800
Maksutuotot	4 802 300	4 802 300		
Tuet ja avustukset	10 566 800	4 283 100	1 000	6 282 700
Muut toimintatuotot	35 889 100	35 872 400		16 700
Toimintatuotot yhteensä	93 016 300	73 085 600	13 288 500	6 642 200
Valmistus omaan käyttöön	698 800	680 800	18 000	
Toimintakulut				
Henkilöstökulut	-96 397 000	-89 686 500	-1 370 600	-5 339 900
Palkat ja palkkiot	-76 444 100	-70 904 200	-1 132 600	-4 407 300
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-17 078 100	-16 101 900	-198 600	-777 600
Muut henkilöstösivukulut	-2 874 800	-2 680 400	-39 400	-155 000
Palvelujen ostot	-67 548 700	-63 161 000	-3 724 500	-663 200
Aineet , tarvikkeet ja tavarat	-18 626 900	-15 207 100	-3 233 500	-186 300
Avustukset	-13 881 300	-13 876 200	-5 100	
Muut toimintakulut	-30 307 400	-29 315 600	-606 300	-385 500
Toimintakulut yhteensä	-226 761 300	-211 246 400	-8 940 000	-6 574 900
Toimintakate	-133 046 200	-137 480 000	4 366 500	67 300
Verotulot	136 645 000	136 645 000		
Valtionosuudet	6 853 700	6 853 700		
Rahoitustuotot ja kulut				
Korkotuotot	2 193 500	2 193 500		
Muut rahoitustuotot	4 780 000	4 780 000		
<i>josta PO korv. Liikelaitokselta</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>		
Korkokulut	-4 532 500	-2 810 500	-1 722 000	
Muut rahoituskulut	-610 000	-95 000	-515 000	
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	1 831 000	4 068 000	-2 237 000	
Vuosikate	12 283 500	10 086 700	2 129 500	67 300
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 700 000	-16 456 700	-5 236 000	-7 300
Arvonalentumiset				
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0			
Satunnaiset kulut				
Tilikauden tulos	-9 416 500	-6 370 000	-3 106 500	60 000
Poistoeron lisäys/ vähennys	150 000		150 000	
Varausten lisäys/ vähennys				
Rahastojen lisäys/ vähennys				
Tilikauden yli-/ alijäämä	-9 266 500	-6 370 000	-2 956 500	60 000

Investointi- ja rahoitusosa

- rahoituslaskelma analysoituna
- rahoituslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty rahoituslaskelma liikelaitokset
- investoinnit perusteluineen

11 Rahoituslaskelma

Talousarvion laskelmaosan rahoituslaskelmaan kootaan käyttötalous-, tuloslaskelma- ja investointiosan tulojen ja menojen aiheuttamat rahavirrat (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoitusosaan merkitään kaupungin antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutokset sekä muutokset muissa maksuvalmiuden erissä (rahoituksen rahavirta). Rahoituslaskelma on rahavirtalaskelman luonteinen ja sen lopussa esitetään toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen kokonaisvaikutus kunnan rahavaroihin. Rahavarojen muutos kuvaa kunnan rahoitusarvopapereiden sekä rahojen ja pankkisaamisten muutosta vuoden aikana. Siihen sisältyy myös muista maksuvalmiuden muutoksista ne, jotka eivät ole tiedossa talousarviota laadittaessa. Näitä ovat muun muassa lyhytaikaisten saamisten ja korottomien velkojen muutokset.

Talousarvion 2024 rahoituslaskelma

Rahoituslaskelmassa varsinaisen toiminnan tuloista ja menoista kertyvä vuosikate on noin 12,3 miljoonaa euroa. Toiminnan rahavirta yhteensä on 11,3 milj. euroa, kun vuosikatteesta on vähennetty 1,0 miljoonan euron tavoitellut omaisuuden myyntivoivot. Investoinneista aiheutuva rahoitustarve on noin 21,7 miljoonaa euroa, kun investointimenoista on vähennetty niihin saatavat rahoitusosuudet (0,8 milj. euroa) ja omaisuuden myyntitulot (2,1 milj. euroa).

Lainakannan muutokset 2024

Rahoituslaskelman mukaan lainakanta kokonaisuutena kasvaa vuonna 2024 noin 20,3 miljoonaa euroa vuoden 2023 ennusteluvusta. Rahoituslaskelmassa ei ole osoitettu vielä käyttökohdetta vuoden 2023 loppupuolella toteutuvaksi odotettavan Etelä-Savon Energia Oy:n 49 %:n omistusosuuden myynnistä tuloutuville varoille. Varojen käyttö tuodaan erikseen kaupunginvaltuuston päätettäväksi. Osana kokonaisvakauttamisohjelman ja energiaomaisuusjärjestelyn valmisteluita on alustavasti esitetty, että varoista noin sata miljoonaa käytettäisiin kaupungin lainojen poismaksuun ja loppuosa sijoitettaisiin pääomaa turvaavasti julkisyhteisölle soveltuvalla mallillisella riskitasolla. Suunnitelmalla tähdätään korkokustannusten alenemiseen ja rahoitustuottojen nousuun kaupungin palvelutuotannon rahoitustilanteen kohentamiseksi. Suunnitelman toteutus edellyttää kuitenkin vielä erillistä päätöksentekoa valtuustolta. Seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa on esitetty vaikutusten hahmottamista varten lainakannan kehitys vuosina 2024–2027 skenaariolla, jossa lainasalkku olisi 100 miljoonaa euroa nykytasoa matalampi.

Kaupungin pitkäaikaisten lainojen lyhennysohjelmien mukainen takaisinmaksu on vuonna 2024 yhteensä 24,5 miljoonaa euroa. Näiden uudelleenrahoitus, noin 10 miljoonaa euroa negatiivinen toiminnan ja investointien rahavirta sekä varautuminen noin 10,5 miljoonan euron antolainauksen nettokasvu johtavat 46,5 miljoonan euron pitkäaikaisten lainojen nostotarpeeseen. Ottolainojen nettomuutos on rahoituslaskelmassa 20,3 miljoonaa euroa. Kaupungin lainamäärä kohoaa 335,9 miljoonaan euroon, joka vastaa 6 459 euroa asukasta kohden.

Lainamäärän kehityksestä raportoidaan kaupunginvaltuustolle annettavien talouden seurantaraporttien yhteydessä. Talousarvion mukaisen 335,9 miljoonan euron kokonaislainamäärän mahdolliselle ylitykselle on haettava kaupunginvaltuuston hyväksyntä. Lainamäärän ”tekniseen” poikkeamaan vaikuttaa myyntisaamisten, ostovelkojen ja kassavarojen tilanne tilinpäätöshetkellä. Talousarvion mukaisen lainamäärän reaalisena ylityksenä voi johtaa se, että tulo-rahoitus (vuosikate) ei toteudu talousarvion tavoitteiden mukaisesti taikka nettoinvestoinnit ylittävät kokonaisuutena rahoituslaskelmassa arvioidun investointien rahavirran määrän. Lisäksi satunnaiset tulot ja menot voivat muuttaa rahoitustilannetta. Energiaomaisuusjärjestelyn lopullinen toteutustapa, sen reaalin kassavaikeus ja tuloutuville varoille päätettävä käyttötapa voivat muuttaa sekä rahoitus- että tuloslaskelmaa merkittävästikin suhteessa talousarvioon.

Lainamääräarvio lasketaan vuoden 2023 talousennusteeseen pohjautuen, joten myös syksyn 2023 talousennustetta merkittävästi huonompi tai parempi käyttötalouden toteuma, ennustettua suurempi investointien rahoitustarve vuonna 2023 ja/tai muut maksuvalmiuden muutoserät voivat johtaa vuoden 2024 lopullisen lainamäärän poikkeamiseen nyt laadittuun talousarvioon nähden.

Antolainauksen määrään vaikuttavat kaupungin tililuottosopimusten mukaiset lainat sekä nykyiset antolainat. Uusien antolainojen osalta kaupunginhallitus tekee aina erilliset päätökset. Antolainoissa on varauduttu 12 miljoonalla eurolla konsernilainojen myöntämiseen syksyllä 2023 konserniyhtiöille toteutetun rahoitustarvekyselyn perusteella. Kaupungin tilinpäätöksessä on lainamäärän arvioinnissa aiheellista huomioida antolainauksen määrän muutos konserniyhtiöille ja sen vaikutus kaupungin lainamäärään. Lainamäärän suhteen on syytä huomata, että vaikka konsernirahoitus- ja takausperiaatteiden mukainen konsernipankkitoiminta kasvattaa kaupungin omaa lainarahoitustarvetta, tavoitellaan sillä kaupunkikonsernille kokonaistaloudellisesti edullisempaa rahoitusta. Kaupunki saa lähtökohtaisesti edullisemmin rahoitusta markkinoilta kuin konserniyhtiöt, ja kaupungin edelleen rahoittaessa konserniyhtiöt saadaan säästöä konsernin ulkopuolelle maksettavissa koroissa ja kaupungille korkotuloja.

Lainakannan muutokset suunnitelmakaudella 2025–2027

Rahoituslaskelmassa ei ole vielä osoitettu käyttökohdetta alijäämien kattamiseksi toteutettavan energiaomistusjärjestelyn johdosta kassaan tuloutuville varoille, sillä asia tulee vaatimaan valtuuston erillistä päätöksentekoa. Tuloslaskelman korkokustannuksia määrittäessä on kuitenkin huomioitu oletettuna noin 100 miljoonan euron lainakannan poismaksusta, jotta kustannusrakenteen kokonaisuus näyttäytyisi mahdollisimman realistisena.

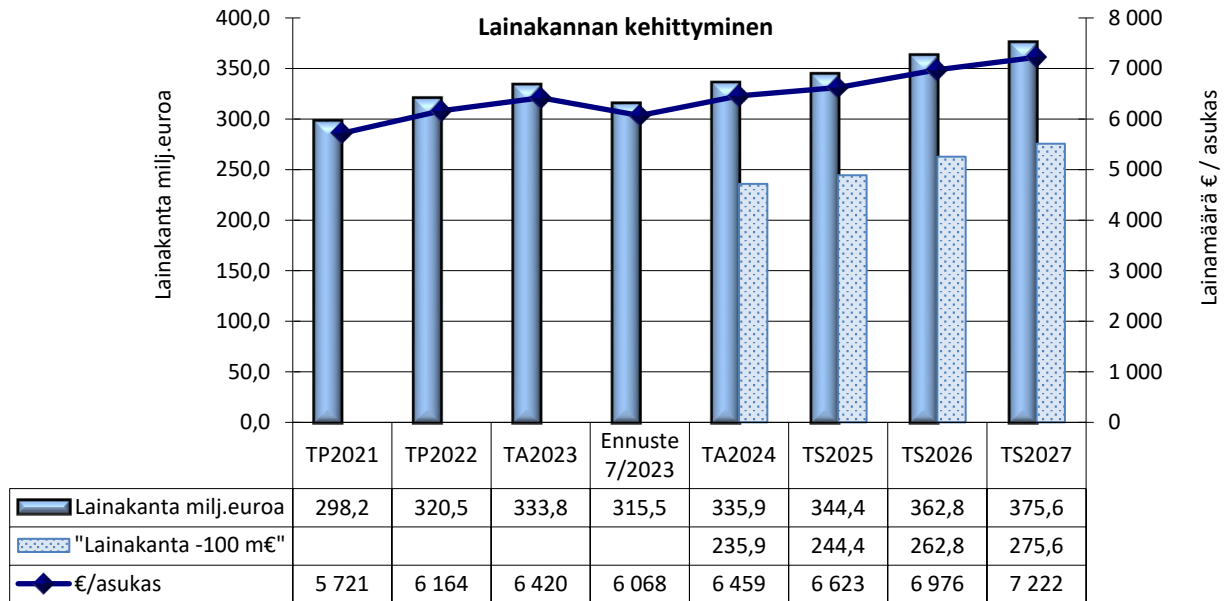
Lainamäärän kasvu jatkuu rahoituslaskelmassa koko taloussuunnitelmakauden, sillä erityisesti suunnitelmavuosien suuret investointimenot vaativat lainarahoitusta toiminnan rahavirran jäädessä investointien rahoitustarvetta heikommaksi. Seuraavien vuosien talousarviokäsittelyiden yhteydessä investointiohjelman nettokustannusten määrää tulisi pyrkiä saattamaan lähemmäs kulloisenkin vuoden vuosikatteen määrää. Myös valmisteilla olevassa talouden kokonaisvakauttamisohjelmassa tavoitellaan velkaantumiskierteen katkaisemista. Jatkuva velkamäärän kasvu kasvattaa jatkuvasti korkokuluja ja lisää huomattavasti myös kaupungin korkoriskejä, vaikka kohtalaisen suuressa osassa lainoista onkin korkosuojauksia.

Investointien rahoittaminen tulorahoituksella ilman lainamäärän lisäämistä edellyttäisi, että vuosikate olisi vuotuisia nettoinvestointeja suurempi. Seuraavassa taulukossa on esitetty nettoinvestointien ja vuosikatteiden määrät taloussuunnitelmakaudella. Koska tulorahoitusta voidaan perusolettamana pitää riittävänä, mikäli vuosikate vastaa vähintään käyttöomaisuuden vuotuisen poistojen määrää, on koonnissa esitetty myös arvioidut poistotasot.

tuhausina euroina	TA2024	TS2025	TS2026	TS2027
Vuosikate	12 283	16 027	18 321	19 531
Nettoinvestoinnit	-21 688	-23 840	-35 900	-31 065
Arvioitu poistotaso	-21 700	-21 000	-21 000	-21 000

Seuraavassa kuvaajassa on esitetty paitsi rahoituslaskelman mukainen lainakannan kehitys ja lainamäärät asukasta kohden lasketuna, myös skenaario, jossa lainasalkusta maksetaan pois lainoja noin 100 miljoonalla eurolla.

Lainasalkun rakenne ja suojaustaso

Suojatuilla lainoilla tarkoitetaan kiinteillä koroilla otettuja lainoja ja johdannaissuojauksien määrää. Korkosuojausten tarkoituksena on vähentää kunnan korkomenojen heiluntaa ja parantaa ennustettavuutta ja siten edesauttaa budjetin laatimista ja siinä pysymistä. Korkosuojautumisella saavutettava vakaampi korko sopii kunnalle myös siksi, että kunnan investoinnit ovat pitkäaikaisia ja korkomenojen äkillisen nousun kompensoimiseksi on olemassa niukasti keinoja. Myös korkokatto, korkolattia, korkoputki tai muu näihin rinnastettavissa oleva korko-optiosopimus ovat sallittuja suojauskeinoja. Vallitsevaan suojausasteen tasoon vaikuttaa kaupungin kulloinkin korkonäkemykset, markkinatilanne sekä lainamäärä ja sen ennustettu kehitys. Johdannaissopimuksia voidaan käyttää myös kiinteäkorkoisen lainan muuttamiseksi vaihtuvakorkoiseksi tai viitekoron vaihtamiseksi.

Lainasalkun rakennetta on tarkoitettu ylläpitää siten, että vuotuinen suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on suunnitelmakaudella vähintään 40 prosenttia. Suojaustasolla tarkoitetaan suojattujen lainojen osuutta kokonaislainamäärästä. Mikkelin kaupungin lainasalkun suojaustaso on vuoden 2024 alussa noin 63 prosenttia. Suojaukset painottuvat tällä hetkellä kiinteäkorkoisiin lainoihin, joita on matalien korkojen aikana onnistuttu saamaan edulliseen hintaan. Lainakannan kasvu lisää suojausastakin huolimatta korkorisikin määrää. Lähtökohtaisesti vähintään 30 % lainasalkusta pidetään vaihtuvassa korossa mm. sen varmistamiseksi, että korkokustannukset laskevat markkinakorkojen laskiessa. Näin haetaan tasapainoa korkorisikin ja korkokustannusten välillä.

Rajoitukset korkosuojausten käyttötarkoituksen suhteen: Korkeajohdannaista voidaan käyttää vain korkorisikiltä suojautumiseen. Valtuutetuilla henkilöillä on näin ollen oikeus tehdä vain sellaisia korkosuojauksia, joissa maksettava maksimikorko on joko ennalta tiedossa (esim. kiinteä korko) tai maksettavan koron erotus vaihtuvaan markkinakorkoon on rajoitettu (esim. 3kk euribor + 2 %-yksikkö). Täten esimerkiksi korkeajohdannaista, jossa kunnan maksama korko voi kumuloidua rajoittamattomasti, ei voida käyttää.

Rajoitukset korkosuojausten nimellismäärän suhteen: Tietylle kalenterivuodelle tehtyjen korkosuojausten nimellismäärä saa olla enintään 70 % lainasalkun ennustetusta koosta kyseiselle vuodelle, ellei kyse ole korkosuojauksille tehtävästä laajemmasta uudelleenjärjestelystä. Suojausten aikahorisontti voi olla pidempi kuin nykyisten lainojen maturiteetti, mikäli hyväksytyjen tai valmisteilla olevien taloussuunnitelmien (talousarvio) tai pidemmän tähtäimen ennusteiden perusteella on perusteltua uskoa, että nykyisten lainojen erääntyessä ne jälleenrahoitetaan uudella velalla. Samoin korkosuojauksia voidaan tehdä taloussuunnitelmaan jo budjetoitujen, tulevaisuudessa nostettavien lainojen korkorisikin suojaamiseksi jo ennen ko. lainan nostohetkeä.

Korkosuojausten tekemisvaltuudet: Korkosuojauksia voivat tehdä kaupunginjohtaja ja talousjohtaja. Talousjohtaja informoi hyvän hallintotavan mukaisesti kaupunginjohtajaa suojausten tekemisen suunnittelusta ja valmistelusta, koska kaupunginjohtaja allekirjoittaa korkosuojaussopimukset. Valtuutetuilla henkilöillä on myös oikeus purkaa tai muuten muokata tekemiään korkosuojauksia pitäytyen em. rajoissa.

Tavoitteellisten suojaustasojen määrittely aikaperiodille 0–40 vuotta:

1. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 0–4 vuotta (suunnitelmakaudella 2024–2027) siten, että suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on vähintään 35 % ja enintään 70 %.
2. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 5–8 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on vähintään 20 % ja enintään 55 %.
3. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 9–12 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 45 %.
4. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 13–20 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 35 %.
5. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 21–40 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 30 %.

Edellä mainituista suojaustasojen vaihteluvälimäärittelyistä on mahdollista poiketa, mutta vain perustellusta syystä.

Rahoituslaskelma

tuhansina euroina	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA							
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	25 115	20 155	29 696	12 283	16 027	18 321	19 531
Satunnaiset erät *	-8 331	37 400	177 203				
Tulorahoituksen korjauserät	6 465	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Toiminnan rahavirta yhteensä	23 249	56 555	205 899	11 283	15 027	17 321	18 531
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-29 496	-24 476	-26 336	-24 545	-26 910	-38 105	-33 670
Rahoitusosuudet investointimenoihin	660	435	702	792	1 045	180	80
Käyttöomaisuuden myyntitulot	2 341	2 050	2 301	2 065	2 025	2 025	2 525
Investointien rahavirta yhteensä	-26 495	-21 991	-23 333	-21 688	-23 840	-35 900	-31 065
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä							
	-3 245	34 564	182 566	-10 405	-8 813	-18 579	-12 534
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset**	-7 001	-23 000	-12 500	-12 000	-5 000	-5 000	-5 000
Antolainasaamisten vähennykset	986	1 340	1 348	1 492	2 456	1 751	1 374
Antolainauksen muutokset yhteensä	-6 015	-21 660	-11 152	-10 508	-2 544	-3 249	-3 626
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys**	57 000	20 000	9 000	46 500	22 500	42 000	45 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-37 056	-14 000	-14 000	-24 498	-11 069	-20 162	-29 198
Lyhytaikaisten lainojen muutos	2 598	0	0	-1 660	0	0	0
Lainakannan muutokset yhteensä	22 542	6 000	-5 000	20 342	11 431	21 838	16 302
Oman pääoman muutokset							
Muut maksuvalmiuden muutokset							
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	644						
Vaihto-omaisuuden muutokset	-731						
Saamisten muutos	-2 101						
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	9 646						
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	7 458						
Rahoituksen rahavirta	23 985	-15 660	-16 152	9 834	8 887	18 589	12 676
Rahavarojen muutos	20 739	18 904	166 414	-571	74	10	142

* V. 2023 ennusteessa satunnaisesti tuotoksi on kirjattu energiaomaisuusjärjestelyn vaikutusarvio TA-muutokseen sisällytetyn alustavan työluvon mukaisesti.

** V. 2023 ennusteessa pitkäaikaisten lainojen lisäys muodostuu Vesilaitoksen sisäisestä konsernilainasta.

TUNNUSLUVUT	TP 2022	TA 2023	Ennuste 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Lainamäärä	320 549	333 839	315 549	335 891	347 322	369 160	385 462
Lainamäärä/ asukas	6 164	6 420	6 068	6 459	6 679	7 099	7 413
Investointien omahankintameno, teur	28 836	24 041	25 634	23 753	25 865	37 925	33 590
Investointien tulorahoitus %	87 %	84 %	116 %	52 %	62 %	48 %	58 %
Pääomamenojen tulorahoitus %	35 %	34 %	58 %	21 %	41 %	30 %	29 %

Mikkelin asukasluvu 31.12.2022

52 001

(Tilastokeskuksen ennakkoluku, käytetty tilinpäätöksessä 2022)

Valtuustoon nähden sitovat erät

Eritelty rahoituslaskelma

	TA 2024	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike- laitos	Liikelaitos Otavia
tuhansina euroina				
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	12 283	10 087	2 129	67
Satunnaiset erät	0			
Tulorahoituksen korjauserät	-1 000	-1 000		
Toiminnan rahavirta yhteensä	11 283	9 087	2 129	67
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-24 545	-22 870	-1 640	-35
Rahoitusosuudet investointimenoihin	792	792		
Käyttöomaisuuden myyntitulot	2 065	2 025	40	
Investointien rahavirta yhteensä	-21 688	-20 053	-1 600	-35
Toiminnan ja Investointien rahavirta	-10 405	-10 966	529	32
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-12 000	-12 000		
Antolainasaamisten vähennykset	1 492	1 492		
Antolainauksen muutokset yhteensä	-10 508	-10 508		
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	46 500	46 500		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-24 498	-24 498	0	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 660		-1 660	
Lainakannan muutokset yhteensä	20 342	22 002	-1 660	
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutokset				
Saamisten muutokset	0			
Korottomien velkojen muutokset	0			
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.	0		0	
Rahoituksen rahavirta	9 834	11 494	-1 660	0
Rahavarojen muutos	-571	528	-1 131	32

12 Talousarviovuoden 2024 ja suunnitelmavuosien 2025–2027 investoinnit

Investointiohjelmaesityksen tausta-aineistoina ovat jo aikaisemmin tehdyt päätökset mm. kouluista, päiväkodeista, liikenneinvestoinneista, liikuntapaikkarakentamisesta, jätevedenpuhdistuslaitoksesta, liikenneverkosta sekä kaupungin taloudellisen kyvyn kehittyminen investoimalla.

Kaupungin talouden tilanne on edelleen jatkunut heikkona ja laajemmin rahoitusasemasta johtuen esitetty investointitaso on edellisvuotta pienempi. Myös tulevina vuosina investointiohjelma vaatii priorisointia investointimenojen sovittamiseksi kaupungin taloudelliseen kantokykyyn.

Eteläinen aluekoulu valmistuu tammikuussa ja opetus alkaa vaiheittain kevään aikana. Itäisen alueen päiväkotij- ja kouluverkko on erillisen valmistelun ja päätöksenteon kohteena.

Korjausvelan määrässä ei ole oleellisia muutoksia, eikä korjausvelan oleelliseksi vähentämiseksi investointiesitys ole riittävä.

Kaupungin elinvoimaisuuden kehittämiseksi mm. Strategiset kehittämisalustat osoitetaan investointeja.

Taloussuunnitelmavuosille 2024-26 ja erityisesti ns. horisonttihankeet (nostetaan hyvissä ajoin poliittiseen keskusteluun) esitetyt investoinnit ovat ohjeellisia, vuosittain kumulatiivisesti yli kaupungin talouden kestävän kantokyvyn ja niiden toteutus sopeutetaan vuosittain kaupungin taloudelliseen tilanteeseen talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Kaupungin poistotaso on n. 21,7 milj. euroa.

Keskeisimmät talousarvion sitovat investoinnit (vuoden 2024 osuus investoinnista):

- Rakennusvalvonnan arkiston digitalisointi ja paikkatietoalustan uudistaminen maankäytön- ja rakennusvalvonnan prosessien nopeuttamiseksi jatkuu (250 t. euroa)
- Paikkatietoalustan uudistaminen ns. MikMap hanke saatetaan tuotantokäyttöön (100 t. euroa)
- Maan ja kiinteistöjen myynti (tulo 2 milj. euroa). Tulojen hankkiminen edellyttää laajempaa rakennusalan investointien käynnistymistä, kaupungin elinvoimaisuuden kehittymistä sekä erityisesti kaupan ja teollisuuden yritystoiminnalle varattujen tonttien myynnin onnistumista.
- Itäisen alueen päiväkotij- ja kouluratkaisu on kaupunkitasoisesti ratkaisematta. Investointiohjelmassa on yksittäisiä hankkeen osia arvioitu kustannustasoja tiedossa olevilla parametreillä. Yksittäiset kohteet kustannuksineen ja aika-talutuksineen korjataan valtuuston kokonaisratkaisun jälkeen.
- Saimaanportin yhtenäiskoulu (3 milj. euroa) valmistuu ja sen kalustohankinnat (1,15 milj. euroa) saatetaan loppuun.
- Päämajakoulun vesikatkon keskellä oleva ns. vanhan osa uudistaminen (1,0 milj. euroa)
- Osakkeiden hankinta (1,0 milj. euroa)
- Ristiinan yhtenäiskoulun saneeraus (0,5 milj. euroa)
- Teatterin (2,0 milj. euroa) ja Seutukirjaston (0,8 milj. euroa) katon korjaaminen
- Isopata keskuskeittiön korjaus (1,0 milj. euroa)
- Jalkaväkimuseon esteettömyyttä korjataan (0,1 milj. euroa)
- Mikkelin Seutukirjaston katon korjaus (0,8 milj. euroa)
- Kaupungin virastotalon peruskorjaus jatkuu (1,05 milj. euroa)
- Strategisten kehittämisalustojen kyky tuottaa elinvoimaa varmistetaan (1,25 milj. euroa)
- Pyöräilyn ja kävelemisen kehittäminen XAMK kampukselle (0,6 milj. euroa)
- Katujen rakentamiseen, saneeraukseen ja siltojen uusimiseen (2,6 milj. euroa)
- Hulevesiohjelman kohteisiin investoimalla (0,55 milj. euroa)

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (arvio)	Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023	TOT. 2023 menot tulot		TA2024 menot tulot		TS2025 menot tulot		TS2026 menot tulot		TS2027 menot tulot		Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT													
Maaseudun nopeat tietoliikenneyhteydet, MENOT			-50		-200		-200		-200		-200		-800
Rakennusvalvonnan arkiston digiprojekti	-705	-690	-272		-250								-250
Osallistava budjetointi, ASTO			-100		-100		-100		-100		-100		-400
Paikkatietoalustan uusiminen	-900	-800	-800		-100								-100
KIINTEÄ OMAISUUS													
Maa- ja vesialueet													
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT					2000		2000		2000		2500		8500
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT					-300		-500		-500		-500		-1800
Vanhan puhdistamon alue (sis.kauppa/vesilaitos)					-400								-400
RAKENNUKSET													
Rakennukset (kiinteistöt), TULOT				300	25		25		25		25		100
Päiväkodit													
Itäisen alueen päiväkotiratkaisut*													
Röllin päiväkotit, julkisivut	-200						-200						-200
Lähemäen lastentalon alakerran peruskorjaus sekä ilmanvaihto (130 lasta)	-700								-700				-700
Koulut													
Saimaanportin yhtenäiskoulu - kampus (850 opp., Urpola, käyt. 1/2024)	-30200												
Korvaava uudisrakennus, oma tase	-28500	-25500	-9000	81	-3000	32							-2968
Kalustus (perusopetus)	-1 700	-550	-550		-1150								-1150
Itäinen aluekoulu - kampus *	-26300												
Korvaava koulun uudisrakennus (n. 500 opp.), oma tase	-16500	-166			-50		-30		-5100		-1100		-16400
Kalustus (perusopetus)	-500										-500		-500
Korvaava päiväkodin uudisrakennus (n. 130 lasta), oma tase	-9000						-3000		-6000				-9000
Kalustus (varhaiskasvatus)	-300										-300		-300

KAUPUNKI tuhansina euroina	<i>Hankkeen suuruus- luokka (arvio)</i>	<i>Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023</i>	TOT. 2023 menot tulot	TA2024 menot tulot	TS2025 menot tulot	TS2026 menot tulot	TS2027 menot tulot	Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
Päämajakoulun muutokset Rouhialan koulua varten	-350			-350				-350
Päämajakoulun vesikatto (keskiosa) sekä kellarin seinät	-1000			-1000				-1000
Ristiinan yhtenäiskoulun ilmanvaihdon tasapainotus, kuitu- korjaukset, ilmatiivyyden parantaminen ym.	-550	-50	-50	-500				-500
Kalevankankaan koulu, sisäilmakorjaukset	-500			-150	-350			-500
Lyseon peruskorjaus	-12500						-500	-500
Mikkelin lukio (n. 750 opisk.), koulun uusi sijainti, vuokraus Kalustus (lukio-opetus)					-200		-750	-200
								-750
Kulttuuri								
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, peruskorjaus	-5000		-50	-100		-5000		-5100
Teatteritalo								
Vesikaton uusiminen ja julkisivut	-2000			-2000				-2000
Jalkaväkimuseon esteettömyys ja vesikatto TULOT	250			50		125		175
Jalkaväkimuseon esteettömyys ja vesikatto MENOT	-500	-25	-25	-100	-375			-475
Ristiinan Kallioniemen huvilan peruskorjaus		-50	-50	-150				-150
Kirjastorakennus, Mikkelin Seutukirjasto								
Vesikaton uusiminen	-800			-800				-800
LVIS-peruskorjaus	-3500					-3500		-3500
Liikunta								
Hänninkentän huoltorakennus TULOT	500					500		500
Hänninkentän huoltorakennus MENOT	-4000			-25	-4000			-4025
Urpolan huoltotilan laajennus	-150	-20	-20	-130				-130
Ristiinan urheilukentän huoltorakennuksen lisäosa/varasto- tila	-100				-100			-100
Rantakeitaan sisäilmakorjaukset	-100			-100				-100

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (arvio)	Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023	TOT. 2023 menot tu- lot	TA2024 menot tulot	TS2025 menot tulot	TS2026 menot tulot	TS2027 menot tulot	Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
Julkiset rakennukset								
Kaupungin virastotalo, peruskorjaus etenee								
Sisätyöt (LVIS, Vilhonkadun siipi)			-400	-400	-400	-400	-400	-1600
4. krs julkisivu				-500				-500
Kaupungintalon ja virastotalon lukituksen uudistus				-150				-150
Sotakoulu, Ristiina (sis. hankkeen kaupungin osuus)	-1100		-100	-150				-150
Isopadan lattioiden ja kylmiöiden korjaus	-1050		-50	-1000				-1000
Lähemäkitalon peruskorjaus	-1000		-50		-900			-900
Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt								
Koulu- ja esiopetus			-200	-200	-200	-200	-200	-800
Liikunta- ja nuorisopalvelut			-100	-100	-100	-100	-100	-400
Julkiset rakennukset			-100	-100	-100	-100	-100	-400
Sote kiinteistöt			-50	-50				-50
Rakennusten suunnittelumääräraha			-75	-75	-75	-75	-75	-300
Energiataloudelliset investoinnit, TULOT			100	50	50	50	50	200
Energiataloudelliset investoinnit, MENOT			-300	-200	-200	-200	-200	-800
Kiinteistöjen sähköautolataus, MENOT			-50	-100	-100	-200	-300	-700
Kiinteät rakenteet								
Strategiset kehittämisalustat								
Satamalahden kehittäminen (sis. Veturitallinlahti)				-800	-1000	-1000	-1000	-5800
Ecosairila				-150	-200	-200	-500	-1150
Kalevankankaan alue				-100	-100	-100		-300
Matkailu				-200	-200	-200	-200	-800
Ruutukaavakeskustan kehittäminen				-100	-300	-300	-100	-800
Liikenneverkkoratkaisut								
Valtion kanssa toteutettavat yhteishankkeet (Savilahden ylitys, kaupungin osuus)	-3000						-2000	-2000
Kadut								
Kadut (yritys- ja uudet asuinalueet) sis. esim. Rantalau- nialan ja Kattilansillan alueet **			-600	-800	-1500	-2000	-2000	-6300
Vanhan jätevedenpuhdistamon liittymäalue					-500			

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023	TOT. 2023 menot tulot	TA2024 menot tulot	TS2025 menot tulot	TS2026 menot tulot	TS2027 menot tulot	Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
Kadut (saneeraus, liikenneturvallisuus, jne) **			-1000	-1200	-2000	-2500	-2500	-8200
Sairaalakampuksen alue				-100				
Siltojen uusiminen				-500	-500	-500		-1500
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen								
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen (Kasarminkatu jkpp)								
TULOT **				200				200
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen (Kasarminkatu jkpp)								
MENOT **		-400	-400	-600				-600
Savilahden rannan yhtenäinen kevytväylä (asema- kaavan toteuttaminen)			-200		-300	-100		-400
Meijeripuiston rannan yhtenäinen puistoväylä (asema- kaavan toteuttaminen)	-170				-170			-170
Lentoasema (sis. valtion investointituen) TULOT				30	30	30	30	120
Lentoasema (sis. valtion investointituen) MENOT	-350			-100	-100	-50	-100	-350
Katuvalojen saneeraus (sis. ohjauksiköt)			-400	-400	-200	-200		-800
Liikennevalojen uusiminen					-150		-150	-300
Puistot ja leikkipaikat **			-250	-300	-250	-400	-250	-1200
Geopark hanke (Saimaan Unesco Global Geopark lokalisaatio ja evaluaatio)				-50	-50	-50	-50	-200
Vesistö								
Hulevesiohjelma **			-450	-300	-300	-650	-650	-1900
Veturitallinlahti hulevesi				-200	-100			-300
Hulevesialueen rakentaminen (Urpolan lampi)	-400				-400			-400
Tikkalan hulevesijärjestelyt			-50	-50	-300			-350
Satamien kunnostus ** (sis. retkisatamat)			-25	-50	-25	-50	-75	-200
Pökkäänlahden koti- ja vierassatama, Ristiina	-250				-200	-50		-250
Retkisatamien (4 kpl Saimaa) peruskunnostus, hanke PSS ry	-240		-10	-25				-25
Liikkuminen								
Uimarantojen kunnostukset, korjausvelan poistaminen			-75	-75	-75	-50	-50	-250
Ristiinan Uikkalan kävelysilta	-120		-70	-50				-50
Latureitin jatko ja valaistus, Ristiina	-150						-150	-150

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023	TOT. 2023 menot tulot	TA2024 menot tulot	TS2025 menot tulot	TS2026 menot tulot	TS2027 menot tulot	Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
Urheilupuisto								
Nurmikentän sadevesijärjestelmät	-100				-100			-100
Urheilupuisto, jalkapallo- ja tenniskenttien uudistus						100		100
TULOT	100							
Urheilupuisto, jalkapallo- ja tenniskenttien uudistus								
MENOT	-500					-500		-500
Marskin aukio, liikunnallinen keskustapuistokoko- naisuus (mm. pumptrack rata) TULOT					100			100
Marskin aukio, liikunnallinen keskustapuistokoko- naisuus (mm. pumptrack rata) MENOT	-350			-15	-300	-40		-355
Raviradan nurmikenttien kastelujärjestelmän uusiminen	-120					-120		-120
Haukivuoren tenniskentät, hiekkatekonurmi	-80				-80			-80
Otavan lähiliikuntapaikka (koulun kentän pelialue, teko- nurmi)	-200			-20		-200	-200	-420
Tuppuralan koulun piha (155 opp.) ja lähiliikuntapaikka	-200					-200		-200
Yleisurheilukentän kunnostus, Haukivuori	-100						-100	-100
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus				-125	-125	-125	-125	-500
IRTAIN OMAISUUS								
Koneet ja kalusto								
Hallinnon palvelualue								
Ruoka- ja puhtauspalvelut				-145	-120	-120	-80	-465
Valtuustosalin kokous- ja äänidigitalisaatio				-100				-100
Sivistyksen palvelualue								
Kasvatus- ja opetuslautakunta				-175	-175	-175	-200	-725
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta				-175	-175	-175	-200	-725
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue								
ASTO				-50	-50	-50	-50	-200
TKI tilan varustelu (JTF BEM-osaamiskeskus)								
Metsä-Sairila TULOT			170	430		240		670
TKI tilan varustelu (JTF BEM-osaamiskeskus)								
Metsä-Sairila MENOT			-310	-610	-460			-1070
Pysäköintimittareiden päivitys (ei runkoja) 15 kpl	-80			-20	-20	-20	-20	-80

KAUPUNKI tuhansina euroina	<i>Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)</i>	<i>Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023</i>	TOT. 2023 menot tulot	TA2024 menot tulot	TS2025 menot tulot	TS2026 menot tulot	TS2027 menot tulot	Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
ARVOPAPERIT JA OSUUDET								
Osakkeet ja osuudet								
Osakkeiden hankinta, Saimaa Stadiumi Oy			-200	-200	-200	-200	-200	-800
Muiden osakkeiden hankinta				-1000	-100	-200	-200	-1500
Itäradan suunnitteluhankeyhtiö (valtuusto 31.8.20 § 269)			-70	-105	-200	-200	-200	-705
INVESTOINNIT YHTEENSÄ								
TULOT					2817	3070	2205	10697
MENOT				-22870	-22425	-33100	-28575	-106970
NETTOINVESTOINTI				-20053	-19355	-30895	-25970	-96273

LIKELAITOKSET tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2023	TOT. 2023 menot tulot	TA2024		TS2025		TS2026		TS2027		Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
				menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
LIKELAITOS OTAVIA												
TULOT												
MENOT					-35		-25		-25		-25	-110
NETTOINVESTOINTI					-35		-25		-25		-25	-110
VESILIKELAITOS												
Kunnallistekniikka ja laitosinvestoinnit												
TULOT						40						40
MENOT												
Vesilaitokset			-80		-200		-270		-220		-250	-940
Jätevesipuhdistamot												
Jätevedenpuhdistamot			-200		-120		-290		-300		-300	-1010
Anttolan siirtolinja, yleissuunnitelma			-50		-50		-30					-80
Ristiinan jätevedenpuhdistamo ja hanke- suunnitelma			-20		-90		-90					-180
Metsä-Sairilan puhdistamo			-100		-80		-20		-20		-20	-140
Verkostot			-700		-1100		-960		-940		-1000	-4000
MENOT			-1150		-1640		-1660		-1480		-1570	-6350
NETTOINVESTOINTI			-1150		-1600		-1660		-1480		-1570	-6310
LIKELAITOKSET / INVESTOINNIT YHTEENSÄ												
TULOT						40						40
MENOT					-1675		-1685		-1505		-1595	-6460
NETTOINVESTOINTI					-1635		-1685		-1505		-1595	-6420

INVESTOINNIT YHTEENSÄ			TA2024		TS2025		TS2026		TS2027		Investoinnit yhteensä vuosina 2024-27
			menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
TULOT				2857		3070		2205		2605	10737
MENOT			-24545		-24110		-34605		-30170		-113430
NETTOINVESTOINTI			-21688		-21040		-32400		-27565		-102693

Poistotaso n. 21,7 milj euroa.

* Ratkaistaan Itäisen alueen päiväkotij- ja kouluratkaisun yhteydessä.

** Työohjelma vahvistetaan käyttötalousuunnitelmassa

Liite 1: Merkittävimpien konserniyhteisöjen konsernivastuuhenkilöt ja yhteyshenkilöt

Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 6.10.2023 § 44 (päätöksen voimaantulo 1.1.2024)

KONSERNIVASTUUHENKILÖT

Konsernivastuuhenkilön tehtävänä on konserniyhtiöiden valvonta, perehtyminen vastuu-yhtiöidensä asioihin sekä yhdyshenkilönä toimiminen yhtiön ja kaupungin välillä (konserniohje 7.6.2022 § 82). Konsernivastuuhenkilön tulee aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan (hallintosääntö § 25).

Tytäryhteisöt	
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Kaupunginjohtaja
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Metsäsairila Oy (konserni)	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikalo Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy (Moas)	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Jäähalli Oy	Hallintojohtaja
Mikkelin kehitys-yhtiö Miksei Oy	Kaupunginjohtaja
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	Sivistysjohtaja
Mikkelin Ravirata Oy	Hallintojohtaja
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	Hallintojohtaja
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	
As Oy Pirttitie III	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
As Oy Tuppura	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
As Oy Hirvipari	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Mikkelin Arkistotalo Oy	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Muut määräysvallan perusteella tytäryhtiöasemaan verrattavassa asemassa olevat yhteisöt	
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	Kaupunkikehitysjohtaja
Kyyhkylä-säätiö	Hallintojohtaja
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö	Palvelujohtaja (kaupunkikehitysjohtaja*)

*delegoitu

YHTEYSHENKILÖT:

Seuraaviin yhteisöihin nimetyt henkilöt toimivat yhteyshenkilönä kaupungin ja yhteisön välillä. Yhteisöt eivät ole kaupungin määräysvallassa tytäryhtiöaseman tai enemmistömääräysvallan perusteella, joten konserniohjetta sovelletaan ainoastaan tilannekohtaisesti omistajaohjauksen työväliseen ja suhteessa kaupungin omistussuuteen tai päätösvaltaan. Yhteyshenkilön tehtävänä on seurata vastuu-yhteisönsä toimintaa ja huolehtia toimivasta tiedonkulusta yhteisön ja kaupungin välillä.

Muut omistajaohjauksellisesti olennaisiksi katsotut yhteisöt	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	Kaupunginjohtaja
Suur-Savon Sähkö Oy	Kaupunginjohtaja
Etelä-Savon Maakuntaliitto	Kaupunginjohtaja
Mikkelin Mikaeli Oy	Hallintojohtaja
Saimaa Stadiumi Oy	Sivistysjohtaja
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	Sivistysjohtaja
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö	Sivistysjohtaja